This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
  Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
  Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
  Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
  Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på `http://books.google.com`

A 797,429

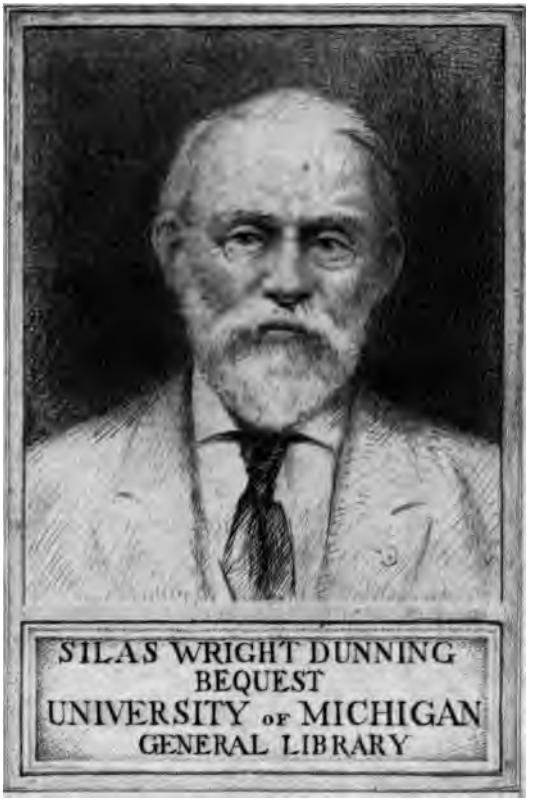

SILAS WRIGHT DUNNING
BEQUEST
UNIVERSITY OF MICHIGAN
GENERAL LIBRARY

FROM THE LIBRARY OF
CHRISTIAN JENSEN

PT
81
.Z
B

PT
8166
.Z5
B67

CHRISTIAN WINTHER.

ET LIVSBILLEDE

VED

NICOLAJ BØGH.

II.

HUSLÆRERTID. — REISE TIL ITALIEN. — TRANGE TIDER.
LÆRER FOR PRINSESSE MARIANE.

KJØBENHAVN.

FORLAGT AF UNIVERSITETSBOGHANDLER G. E. C. GAD.

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE.

1900.

CHRISTIAN WINTHER.

ET LIVSBILLEDE.

II.

Aarsagen til, at jeg ikke før nu har kunnet udgive 2det Bind af Chr. Winthers Levned, vil man let kunne finde, naar man gjennemlæser dets Afsnit S. 242—99, hvis Hovedperson først i Sommer er død. Det er mit Haab, at tredie Bind snart vil kunne følge efter dette.

Nic. B.

Huslærertid.

1825—30.

Paa Livets Træ er Haabet
en Blomst, som pynter smukt,
men ak, der ofte falmer
uden at sætte Frugt.

CHR. WINTHER: „Genrebilleder"
(Sml. Digtn. X, S. 201).

DUNNING
HILL
12-14-39
39883

Det var ni Aar siden, at Chr. Winther som en befriet Artiumskandidat havde taget Bolig i Kjøbenhavn; nu var han kommen videre ad Befrielsens Vej, og atter blev Kjøbenhavn — „det kjære, fornøjelige Kjøbenhavn", som han kaldte det — hans egentlige Opholdssted. Den første Tid boede han i Rosenborggade og senere paa Ehlers' Kollegium, hvor han — efter først *der* at have været *Visbys* Gjæst — blev Alumnus.

Han fandt saagodtsom alle sine gamle Venner i Studenterforeningen. Denne havde i 1825 faaet sit bekjendte hyggelige Lokale i Boldhusgaden. Her levede man gemytligt, uden Politik eller andet Djævelskab; det var indtil 1830 „Æstetik, Hjærtelighed og Broderlighed, der var Aanden her", hvor Chr. Winther nu meget hyppigt var en glad og velseet Gjæst. Efter sin Tilbagekomst fra Kjøbelev spiste han hver Dag tilmiddag her sammen med *Poul Møller, C. N. David, J. H. Bredsdorff, Chr. Poulsen, Jørgen Jørgensen, F. L. B. Zeuthen,* o. Fl.[1]). Af nye Venner, som han erhvervede sig, kan nævnes den senere Læge og Forfatter baade af historisk-topografiske og lægevidenskabelige Skrifter

[1]) Se Zeuthen: Mine første 25 Aar, S. 82.

Jens Rasmussen Hübertz, hvem han til sine sidste Dage stod i Forbindelse med, *Frederik Ulrik Timm*, til hvem han i 1828 skrev det muntre og hjærtelige „Rejsepas“ [1]), da denne som Auditør rejste til Jylland, og som vedblev med at regne sig blandt hans „oprigtigst hengivne Venner“ [2]), samt den senere Præst i Ørbæk, *Hans Peter Engelbreth* [3]), en Søn af Provsten i Lyderslev.

Den Anstrængelse, Chr. Winther havde underkastet sig for at kunne tage Embedsexamen, havde svækket hans Helbred noget. Den 4de Februar 1825 skriver han i et utrykt Brev til *A. P. Liunge:* „Jeg er forknyt i denne Tid; mit Bryst er temmelig slemt — ja, det er saavist! En venlig Hilsen til alle Dine fra det usle Spektakel, som gaaer omkring her og lader sig kalde Christian Winther.“ En Uges Tid før har han alligevel (d. 28nde Juni) været paa Bal i „Det venskabelige Selskab“ og bragt Damerne sin Hyldest i den Sang, han senere optrykkede under Titelen „Skjønheds Magt“ [4]), og i hvilken han farverigt og fyndigt tegnede et Billede af den varme, kraftige Mand og „den slanke, dejlige Eva“. Her spores ingen Svækkelse, men lutter Livsmod og Ungdom. Hans Svaghed betød aabenbart ikke meget; men værre var Pengemangelens Tryk, som hvilede

[1]) Sml. Digte. I, S. 9. [2]) „Breve fra og til C. W.“, S. 76. [3]) I 1828 skrev denne i Winthers Stambog:

Lad ensom leve Hvo, som kan!
Jeg priser *dem*, sig binde:
ukvinnet*) Mand kun halv er Mand.

[4]) Sml. Dign. I, S. 6; i „Kjøbenhavns Morgenblad“ I, No. 16 findes Digtet i den oprindelige Skikkelse.

*) ugift (af Kvinde).

paa ham. Han havde meget ondt ved at skaffe sig det Nødvendige til den materielle Existens, og hans Venner maatte ofte træde hjælpende til. Saaledes skriver han f. Ex. d. 13de Febr. i et, ogsaa utrykt, Brev til *Liunge:* „Du var saa god for en Maaned siden at tilbyde mig et Forskud. Dengang haabede jeg ikke at komme i den Nødvendighed at benytte Dit venskabelige Tilbud; men jeg *maa* tage min Tilflugt til det mig tilbudne Asylum, og jeg gjør det med saa meget større Frimodighed, som *Du selv* tilbød mig det, og det endog med det Tillæg, „at Du, Gud ske Lov, kunde gjøre det".

[Efterskrift]. Jeg havde ved Gud nær glemt at sige Dig, at jeg ønskede, hvis Du kunde, 10 Rbd. i Forskud."

Saaledes kunde det i Længden ikke blive ved med at gaa. Den, der traadte til og sikrede ham en stadig Gjerning med tilsvarende paalidelig Indtægt, var *Henrik Nicolai Clausen,* der ved saamange Lejligheder — altid paa den nobleste Maade — har støttet unge, begavede Universitetssønner, hvis Ævners Art ikke let kunde sikre dem Tilværelsen ad Embedsvejen[1]). — I Kjøbenhavn existerede der dengang en velstillet Grosserer *H. C. Müffelmann.* Huslæreren her var Chr. Winthers Studenterkammerat, *A. G. Gelmuyden*[2]). *Clausen* maa

[1]) Winther følte sig hele sit Liv igjennem taknemmelig mod *Clausen.* I et utrykt Brev fra Slutningen af Trediverne, skrevet til *Theodor Schorn*, kalder han *Clausen* „den Elskværdigste, Du kan raadspørge". [2]) Han var *Just Thieles* og *Abrahams'* Skolekammerat, skrev Vers og havde med de to Ovennævnte og *C. Otto* stiftet Foreningen „Hebe". (Se: *Ottos* „Af mit Liv, min Tid og min Kres" S. 45, 62—64 og 222, *Thieles* „Af mit Livs Aarbøger" S. 77, *Alex. Schumachers* „Ludvig Bødtcher", S. 9, *N. C. L. Abrahams* „Med-

have ment, at denne Plads vilde egne sig godt for Chr. Winther og tilbød derfor *Gelmuyden,* at han, hvis han vilde give Afkald paa sin Stilling til Fordel for den unge teologiske Kandidat, skulde til Gjengjæld faa et under Universitetet liggende, godt Skolelærerkald i Græse, en Mils Vej fra Slangerup. *Gelmuyden* var villig hertil, saa meget mere, som hans gode Ven *H. D. Kopp* var Præst *der.* Først maatte der jo imidlertid forhandles med *Müffelmans* selv, der ikke synes tidligere at have havt Begreb om denne Plan med Chr. Winther. Grossereren opholdt sig netop da i Udlandet, og til ham skrev da Fruen d. 19de Marts 1825: „I et Brev, som Hr. *Gelmuyden* tilskrev mig igaar, tilkjendegiver han mig sin Hensigt at forlade vores Hus; dog er det, Gud ske Lov, af ingen anden Grund, end at han i den Alder, hvori han nu er, bør tænke paa en mere stadig og uafhængig Virkekres, som jeg ikke Andet end kan give ham Ret i; dog havde jeg — som Du selv kan tænke — ikke ønsket eller ventet det for Øjeblikket. Jeg veed slet ikke, hvad Dine Ideer er, naar han forlader vores Hus, om Du vil have Dine Børn i Skole, eller om Du vil have en Huslærer igjen. Efter at have tænkt over den Sag, saa er dog mit Raad, at vi bestemmer os til en Huslærer, og det af flere Grunde; for det Første sagde Hr. *Gelmuyden,* at *Alvildes* Uddannelse ikke var saa vidt, at hun kunde undvære Underviisning, da hun lærer langsomt og med noget Besvær, saa hun er langt tilbage for *Thora,* som vi

delelser af mit Liv", S. 34, og *Arth. Abrahams'* „Minder fra mine Forældres Hus" S. 65 og „Minder fra min Barndom og tidlige Ungdom" S. 172—73).

Bægge vare enige om ikke havde nødig at komme under en ny Lærer, da hun har lært saa Meget, at hun nu gjærne kan hjælpe sig. At sende *Alvilde* [ ] i Skole, er hun for gammel til, og det vilde være mig højst imod; jeg holder ikke af, at unge Piger naa en for høj Alder i Skolerne; de høre og lære for Meget af de Ting, som det er bedst for en ung Pige slet ikke at vide Noget om, og som ikke kan undgaaes, da Selskabet af Børnene er blandet, og Hvad der i den ene Familie [ ] knap tænkes, ja, mindre tales om, i Børns Nærværelse, det omtales med største Letsindighed i andre, og hun er snart 15 Aar, altsaa ikke ganske Barn mere; og saa er den Gade-Renden til Skolerne mig ubehagelig i den Alder. Hvad nu *Hother* angaaer, da veed Du jo selv, hvordan han har det, og at han paa den Maade, som de lærer i somme [Skoler], hvor der ingen Hensyn bliver taget til Kapaciteterne, nok snart vilde tabe aldeles Modet, naar han saae, hvorledes Børn langt under hans Alder kom over ham, og, da han ikke har Ærgjerrighed nok og ikke stor Lyst eller Hoved, saa er jeg bange for, at det Hele snart vilde staa i Stampe hos ham, da der ingen Drivfjeder er, eftersom Fliden ikke bøder paa Hovedet, Ærgjerrigheden ikke paa Lysten. *Peter* har jo Hoved nok for at kunne komme i en Skole; han mangler kun: „Kjæp, rap Dig paa min Ryg!“, saa gaaer nok Hovedet vorwärtz; men paa den anden Side er den Dreng virkelig saa fuld af List og Kneb, at jeg ved at vide ham i en Skole og i et meget blandet Drengeselskab langt mere frygter for hans Hjærte end for hans Hoved, som jo ofte er Tilfælde med de bedre Hoveder . . . . . Det vil jo, naar man

har ham stadigt under Øjnene, ikke have Noget at sige; kun troer jeg, at Skolen før fremmer end kvæler saadanne Spirer. Efter at have overtænkt den Ting saaledes, vil Du nok selv bifalde, at jeg har givet *Gelmuyden* [det Hverv] — som han da ogsaa selv tilbød sig — at forskaffe os en anden Huslærer, som han paa det Samvittighedsfuldeste har lovet at forskaffe os. Skriv mig dog snarest muligt, paa hvad Konditioner *Gelmuyden* er hos os; jeg har næsten glemt dem og skulde dog ikke synes saa uvidende derom, naar vi fik en ny. Er det ikke 25 Rbd. om Maaneden og Alting frit i Huset paa Vadsk nær, og, i Tilfælde af Opsigelse, en Maaned fra hver Side i Forvejen?" — Den 23nde April skriver hun atter: „Jeg kan nu med temmelig Vished melde Dig, at Hr. *Gelmuyden* troer at have fundet en Lærer, som han siger at være overbeviist om, vi i alle Henseender kunne være tilfredse med; jeg venter, at han bliver mig om nogle Dage forestillet; han . . . . har taget alle sine Examiner og kunde søge Præsteembede; men, da han er Arving til 20 000 Rbd. — jeg veed ikke efter Hvem — og indtil nu har beskæftiget sig med at informere i Skoler og befundet sig vel derved[1]) og tillige er temmelig ung, saa har han ikke Lyst til at nedsætte sig paa Landet som Præst, som jo var Det, han maatte begynde med. Det skal være et overmaade godt Hoved med mange Kundskaber, et exemplarisk moralsk Menneske (som er især Det, vi meget har seet paa). Han er bleven *Gelmuyden* særdeles rekomman-

[1]) Jeg veed ikke, om — eller hvor — han havde underviist siden sin Tilbagekomst til Kjøbenhavn.

deret saavel fra hans Ven Præsten *Kopp* som fra Præsten *Münter*[1]) og desuden fra flere af hans Bekjendte. Han har ønsket sig en Plads som Huslærer, men indtil nu ikke kunnet finde Noget, som han troede, der kunde konvenere ham; desuden besidder han mange selskabelige Talenter, er blandt Andet meget musikalsk; dette er da Biting, som jeg ogsaa sagde til *Gelmuyden*, og det kan være os ligegyldigt, om han besidder dem eller ej. Hvad der glæder mig er, at han skal være saa moralsk god og at han før har beskæftiget sig med Underviisning til sine Foresattes Tilfredshed, da den Kunst at lære fra sig og forklare og gjøre sig forstaaelig for ikke meget lyse Hoveder, saaledes at man ikke forvirrer hverken ved at sige Formeget eller Forlidt om en Ting, ikke er saa let, som man troer. Nu vil jeg ønske, at han ogsaa er et let omgængeligt Menneske og ikke af et saa skrøbeligt Humør som *Gelmuyden*."

Den 8nde Maj 1825 forlod den gamle Huslærer *Müffelmanns* Hjem og drog ind under eget Tag paa Landet, og Chr. Winther overtog hans Plads. Han forandrede nu sin tidligere beskrevne Studenterdragt og blev fin i Klæder. De pekuniære Vilkaar, der gaves ham, vare efter Omstændighederne ikke ilde; han fik fri Station, 600 Kroner i Gage og 100 Kroner i Vadskepenge.

Det Første, der strax i det nye Hjem maatte tiltale Winther, var, at den Familie, i hvilken han nu i fem Aar skulde føle sig hjemme, viste sig at være

[1]) Maa være *Balthasar Münter*, dengang 2den Kateket ved Holmens Kirke.

ualmindelig smuk. Husfaderen var en høj, elegant Person; Moderen, født *Tutein*, var meget blomstrende og yndefuld, frodig og tiltalende. Der var 6 særdeles kjønne Børn, to Døtre, som allerede ere nævnte i Moderens Brev, og 4 Sønner, af hvilke vi ogsaa *der* have hørt om *Hother* og *Peter;* en tredie, *Harald*, blev sendt til sin Mosters Ægtefælle *Cazalis* i Montpellier, og den yngste, *Emil*, var dengang kun halvfemte Aar gammel; *Hother* var 12, Peter 9. Disse tre sidste og *Alvilde* skulde være Winthers Elever. Over for disse Børn vare Forældrene — som det for Moderens Vedkommende vil sees af hendes nylig aftrykte Brudstykker af Breve — meget fornuftige, overvurderede ikke Børnenes Egenskaber, saae klart deres Fejl, havde udpræget Ansvarsfølelse overfor dem og vare bange for at forkjæle dem; de taalte gjærne Lærerens Strænghed mod dem, som de i det Hele ikke greb ind i hans Metoder. Det var dem imod at føre Børnene for tidligt frem i Verden, og de kunde selv være strænge mod dem, men saa paa den anden Side ogsaa glæde sig over deres Skjønhed og Elskværdighed. Karakteristisk i saa Henseende ere følgende Meddelelser fra Fru *Müffelmann* i Breve til hendes Mand, da han er paa Rejse, de samme Breve, som ovenfor ere benytted e; hun skriver: „. . . Jeg vilde undskylde *Thora* og *Harald*, som vare inviterede med hos Fru *Hudtwalcker*[1]) tilmiddag; men hun vilde slet ikke give Slip paa *Thoras* Selskab; de Grunde, som jeg angav, hvorfor *Harald* ikke kunde komme, lod hun gjælde. Mig

[1]) „Vejviseren" for 1825 nævner Handelshuset *Hudtwalcker & Fiedler*, Kvæsthusgade No 40—41.

syntes, det ikke var passende at tage ham for første Gang med i Din Fraværelse, da man let kunde tro — idetmindste i vores Familie — at *jeg* benyttede Din Fraværelse for at forskaffe ham Fornøjelser, som indtil nu vi jo Bægge overensstemmende have afslaaet, da han jo før har været indbudt med os, og Familien har vidst, at vi ikke vilde have, han skulde benytte samme. Nej, det kan blive, til hans Papa kommer hjem; saa kan han selv præsentere sin Sønneke. Din Datter har altsaa for første Gang viist sig i stort Middagsselskab[1]), og jeg kan ikke Andet end sige, at hun opførte sig ret honnet og skikkeligt og hverken kastede Gjæsterne de afgnavede Ben i Øjnene eller lagde sine egne Ben op paa Bordet, som Fortællingen om Bondedrengen beretter. Nej, hun sad saamænd saa stiv og stram, som om hun sad paa en Pind; men — for dog at blive ved Sandheden, da det Sidste vel heller ikke vilde gefalde Dig for en ung Pige — saa kan jeg ikke Andet end sige, at hun traf ret godt den gyldne Middelvej; hun var saa heldig at faa Mægler *Hoskjær* tilbords, som var meget munter og havde underholdt hende særdeles godt, og jeg fik adskillige Komplimenter over vores smukke Datter. „Das ist wirklich ein sehr hübsches Mädchen" sagde Hr. *Anton Garrigues* til mig, da jeg havde ham paa den ene Side ved Bordet." — I et andet Brev skriver hun: „Iaftes var vor lange *Harald* paa Maskerade i „Det borupske Selskab". *Gelmuyden, Rindom*[2]) og *Friedenreich*[3]) gjorde Parti

[1]) Hun var 17 Aar (f. 9. Septbr. 1808. † 1. Juli 1889). [2]) Den senere Kontorchef og Hovedkasserer ved Teatret. [3]) Senere „Efterslægten"s Inspektør.

tilsammen derhen, Alle i Karaktermasker, *Gelmuyden* som Kineser, *Rindom* som Amager, *Friedenreich* som Polak og *Harald* som en ung Kosakofficer. Du kan ikke tro, hvor den Knægt saae godt ud! Han var unegtelig den Smukkeste og bedst Turnerede af dem alle Fire; hans Søstre vare ganske forliebte i ham, og det vilde ikke være hans Udvortes til Skade, ifald han altid gik saaledes. Vores *Niels* havde som Militærperson taget sig af hans Paaklædning og indsnørt ham, saa han havde en Taille som en Gedehams og en Bringe, som man gjærne kunde dække et lille Spisebord paa, da den indeholdt diverse Par Strømper, Halstørklæder — jeg troer, hans hele Garderobe stak derunder — og dertil et Par prægtige Epauletter, som gav ham en Skulderbredde, der kunde sige Sparto til Mamsel *Lindners*". — Der er noget meget Sympatetisk ved det Indkik, man her faaer hos Familien *Müffelmann*.

Chr. Winther havde ikke været der længe, før han følte sig lykkelig ved den Erfaring, at det var en meget dannet og elskværdig Kres, han var bleven Medlem af; dette udtalte han ofte med stor Taknemmelighed. Det var sunde, ærlige og forstandige Mennesker, fulde af hjærteligt, kraftigt Gemyt og frisk, frejdig Naturlighed. Kvindekjønnet i Huset havde megen Sans for Poesi, og Musik hørte *der* til Dagens Behov. *Weyse*, Fruens gamle Lærer, kom der meget og satte sig ofte til Klaveret *der*. Fru Müffelmanns skjønne, aandrige, vittige og overgivne Søster *Julie* havde jo været hans Hjærtes Udkaarne. Til sin Fødselsdag under Mandens Fraværelse havde Fru *Müffelmann* blandt Andre indbudt *ham* tilmiddag; hun skriver til sin Mand: „Om Aftenen

blev der spillet paa Klaver af *Weyse*, som bandede og tordnede paa vores arme Instrument, fordi det har tabt saameget af sit behagelige og gode Anslag siden den Reparation, det fik, og havde ogsaa faaet en „tør Tone". Hun vil, at hendes Mand skal kjøbe et nyt i Udlandet. — Ved et andet Middagsselskab har hun siddet ved Siden af *Weyse* og skriver da derom: „Man sad ikke meget mageligt, især naar man — som jeg — havde en Professor *Weyse* tilbords, der, hvor han sidder, altid troer at sidde ved et Klaver, hvor han bestandigt hæver Armene saa højt, som han vil, og har Regimentet for sig og ingen Side veed; imedens havde jeg ved alt Dette dog ikke villet bytte ham med nogen af de andre Damers Chapeauer, om de ogsaa ingen Arme havde havt, altsaa Intet, der kunde genere; for, da han var i godt Lune, saa var han — som altid — munter og interessant, især da Mad og Drikke vare fortræffelige."

Fru *Müffelmann* havde noget rigtig Moderligt over sig og tog sig udmærket af sit Hus. Hun siger selv, at hun ønsker at vise, hun er en Kone, til hvem hendes Mand kan betro baade Kjælder og Loft. Hun var tillige, som alle hendes Søskende — noget af en Skjønaand; man mærkede let, at der var fransk Blod i hendes Aarer; hun var fuld af aandeligt Liv, meget belæst, inderlig varm og umiddelbar i sin Følelse og dertil klog. Winther fik snart stor Tillid til hende og viste hende virkelig Fortrolighed, hvori han aldrig svigtedes; thi efter hendes egne Ord kostede det hende Intet at være tavs overfor Venners intime Meddelelser; hun var til Gjengjæld ganske ærlig imod ham og udtalte til Andre, at hun elskede ham som en af sine

egne Sønner; der var halvtiende Aars Forskjel imellem dem; da han blev Huslærer for hendes Børn, var hun 38 Aar gammel[1]). — Grosserer *Müffelmann* var dengang omtrent 50 Aar gammel[2]); hans Hustru kalder ham „en betænksom Mand", „en Mand, saa stærk, saa fast, som det nordiske Produkt Jærn og Malm". Han havde en skarp Iagttagelsesævne og et sundt Blik paa Alt. Stærkt gik han op i sin Gjerning som Handelsmand, men tog sig ogsaa flinkt af sit Hjem. Dette Ægtepar følte stor indbyrdes Kjærlighed, og de havde gjensidig fuld Respekt for hinandens Mening. Megen Familiefølelse vare de i Besiddelse af og viste stor Trofasthed og Opofrelse overfor deres Venner. Rige og ansete Familieforbindelser, omfattende Venneomgang, et gjæstfrit, velforsynet Hus, gode Interesser og en dannet, i god Forstand fri Tone karakteriserede dette Hjem, i hvilket Chr. Winther behandledes med stor Sympati og Ligefremhed, langt mere som Ven end som Lærer. Det, hans Natur trængte til, nemlig at være delagtig i et lykkeligt og indholdsrigt Familieliv, blev ham her til Del.

Som Lærer var han yderst pligtopfyldende. Sommeren igjennem underviste han fra Kl. 7 om Morgenen til Kl. 2 om Middagen, om Vinteren fra 8 til 3, og det ud i eet Træk, uden Frikvartér; Frokosten blev bragt ind i Underviisningsværelset, hvor baade Læreren og Eleverne nød den, medens de arbejdede videre. I alle de Aar, Winther underviste her, gaves der ingen regelmæssige Ferier, og kun et Par Gange tog han

[1]) f. 28nde Februar 1787, † 22nde Febr. 1844. [2]) f. 19nde Decbr. 1775, † 27nde Maj 1848.

selv Frihed, men ganske kort, mest for at besøge Kjøbelev, ogsaa engang for at gjæste Kiel; ellers gik Alt Aaret rundt i samme Gænge. Han var — trods sine Klager over Helbredet — aldrig virkelig syg og havde endog kun sjældent Hovedpine eller Sligt. Hans Elever vare gennemgaaende velbegavede, og han selv var en livlig og pligtopfyldende Lærer med stor Ævne til at meddele sig klart og fængslende. *Alvilde Müffelmann*, „der, ligesom næsten alle kvindelige Elever med al Iver og Flid var ved Det, hun foretog sig",[1]) har til mig erklæret: „Alt, hvad jeg har lært grundigt, og overhovedet den Kunst *at lære*, skylder jeg udelukkende Chr. Winther fra de tre Aar, i hvilke han underviste mig." Han søgte gjærne at bringe de ydre Oplevelser i Forbindelse med Underviisningen; saaledes lod han engang *Alvilde*, da hun efter hans Mening i altfor høj Grad sværmede for Linedansere og Beridere, oversætte anden Bogs fjerde Kapitel af *Goethes* „Wilhelm Meister", for derved at dæmpe hendes Begejstring i den omtalte Retning. Sprog, navnlig Tysk, lærte han udmærket fra sig. — Naar hans Elever i en ældre Alder tænkte tilbage paa hans Underviisning, syntes det dem dog klart, at han arbejdede mere af Pligt end af Kjærlighed til Lærergjerningen. Drengene bankede han ubønhørligt. I et Brev af 29nde Nov. 1887 skriver *Hother Müffelmann* til mig: „Min Broder *Peter* fik en uslukkelig Hoben Bank af Chr. Winther for sin Dovenskab. Naar vi badede i Lyngby Sø, saae *Peters* Krop ud som et malet Landkaart, straalende i alle Regn-

[1]) Winthers Ord i „Episode af et Familieliv" (Sml. Digtn. IX. S. 213).

buens Farver. Chr. Winther var tyrannisk nok til at sende mig op i Sorgenfri Skov for at skære Hasselkjæppe, hvormed min Broder skulde tyres igjennem. Jeg valgte naturligviis stedse de tyndeste Kjæppe."

Uden for Skoletiden gav Winther sig ikke synderlig meget af med Drengene. Han studerede selv endel om Aftenen og opholdt sig ofte inde hos Familien, for hvilken han gjærne læste højt og gjorde dette saa mesterligt, at det regnedes blandt Hjemmets højeste Nydelser at høre paa ham. Mest var det Andres Værker, han foredrog, og især valgte han *Tieck*, *Uhland*, *Börne*, *Rückert*, *Chamisso* og *Heine*, som i disse Aar vare hans tyske Yndlingsdigtere; ogsaa kunde han foredrage *Schleiermacher*, for hvem han „sværmede"; tillige holdt han af at sysle med og forelæse *J. P. Mynster*[1]). Hele den *müffelmannske* Familie var — som før sagt — meget musikalsk, saa her kunde han ret dyrke denne sin — næst Digtekunsten — kjæreste Interesse. Det var tydeligt, at han i dette Hjems Kres befandt sig saa vel, at han lidt efter lidt til daglig Brug helst vilde være *der;* hele hans Liv igjennem syntes det overhovedet karakteristisk for ham at slutte sig stærkt til de Omgivelser, han befandt sig vel i, og saa ikke at have meget at gjøre med Andre.

[1]) Den 27nde April 1832 (altsaa noget senere) skriver han til *Knud Sidenius* i Maribo: „I det danske Ugeblad*) findes en meget smuk Recension af det nydelige lille Stykke „Familien Riquebourg" — og af Hvem? Konfessionarius *Mynster*. Den Mand kan Alt og kan Alting godt". **)

*) *J. F. Schouws* „Dansk Ugeskrift Nr. 19 og 20. **) Brevet ejes af Redakter *Gulmann*.

Af hans Venner saae *Müffelmanns* aldrig hos ham i Kjøbenhavn Andre end *C. N. Rosenkilde*, der ofte midt i Underviisningstimerne kom stormende ind i det Portværelse, hvor Winther sad med Børnene, og hvortil der var Adgang fra Trappegangen, og afbrød Underviisningen med forskjellige Meddelelser om Teaterforestillingen den foregaaende Aften, o. s. v., og i det første Aar *Poul Møller*, inden denne i Oktbr. 1826 drog til Christiania. Winther indførte *Poul Møller* i *Müffelmanns* Familie, og denne glædede sig ved at iagttage det udmærkede Forhold, der — trods de Tos Forskjellighed — fandt Sted mellem dem. Netop denne Forskjel havde en forbindende og fødende Virkning. Chr. Winther har selv udtalt sig om Forskjellens Betydning i Venskabet, og Hvem veed, om han ikke herved har tænkt paa sit Forhold til *Poul Møller*. Han siger: „Det er ofte gjentaget, at ligeartede Karakterer i det daglige Samliv sjældent komme i en ret og skjøn Samstemning, og dette er især anvendt paa Ægteskabsforholdet; men det kan vistnok ogsaa finde Anvendelse i Venskabet. Den Stilstand, der næsten uundgaaeligt maa finde Sted, naar to aldeles ensartede Aander leve Livet sammen, synes at hindre, eller idetmindste ikke at fremme, nogen ret inderlig Tilnærmelse, medens derimod den tilsyneladende Strid mellem to forskjelligartede Sind, lig en usynlig Væv, bestandig frem- og tilbage-arbejdende, lidt efter lidt slynger dem i hinanden til en fast og uløselig Fletning. Ogsaa her gjælder det: uden Bevægelse intet Liv!“ [1]). — Efter *Poul Møllers*

[1]) Sml. Digtn. IX., S. 214.

anden Hustrus Udtalelse til mig holdt Chr. Winther, i alt Fald i en noget senere Periode, egentlig mere af *Poul Møller*, end denne af ham. *Poul Møller* kunde undertiden finde sin „Broder" lidt for sværmende, flagrende og karakterløs; men i det Væsentlige elskede han ham højt, hvilket ogsaa var *Müffelmanns* Indtryk. De to Stifbrødre mødtes i en stor Sky for at udgive sig for Andet eller Mere, end de virkelig vare, i „en vis Blufærdighed for at blotte det indre Menneske" og i levende Kjærlighed til poetisk Literatur, navnlig Kæmpeviserne, til Kunst og til ideelt, studentikost Liv. De vare Bægge Naturmennesker, der følte den primitive Urkraft i sig. Engang, da der i Skoven ved Espe blev dræbt en stor Snog, opfordrede *Møller* en Omgangsfælle til at være med at spise den. Da Husholdersken paa ingen Maade vilde lave den til paa sine Pander, blev den lagt paa en Rist for at steges, men blev kun halvstegt; saa spiste *Poul M.* den næsten raa[1]). Ganske i Overensstemmelse hermed synger Chr. W. om sig selv i Ravnens Skikkelse:

> Jeg Duerne jog fra Slag til Slag,
> drak Blodet og hakkede Kjødet;
> det, maa Du tro, har en bedre Smag,
> end naar det er stegt og sødet.

Poul Møller brød glad sit sorte danske Brød, og Chr. Winthers Livret var Øllebrød. *Poul Møller* holdt af at synge *Heibergs* Linie i „Kong Salomon og Jørgen Hattemager": „Vi, vi, vi skal min Salighed!"; han sagde „patter" af Brystet og ikke „dier", og i Tor-

[1]) Se *P. Rasmussen:* „Et Par Blade af mit Liv og Levned". Rudkjøbing 1862.

bistens Skikkelse siger han paa Vers om Fluens Klæder: „Jeg gjør dem sgu vist urene". Da Chr. Winther engang hørte en ung Pige sige „Benklæder", afbrød han: „Siig Buxer, min Frøken, det er Dansk". Selv om han ikke har Ret heri, saa karakteriserer det ham, ligesom naar han holder af at sige „Særk" og ikke „Chemise". Det var som *Poul Møller*. De *müffelmannske* Børn lagde forresten Mærke til dennes usædvanlige Nonchalance i Klædedragt og Ydre i Modsætning til Chr. Winthers store Zirlighed.

Winthers yderst behagelige Person og Hyggelighed i Omgang drog alle *Müffelmanns*, men dog navnlig de kvindelige Medlemmer, til ham, og Hjemmet følte sig beriget ved hans Tilstedeværelse.

Om Vinteren beboede *Müffelmanns* en elegant Etage i Bredgade, Stedet lige foran Kong *Georgs* Palæ; her havde Chr. Winther sit Værelse oppe paa Kvisten, og Portværelserne brugtes — som før sagt — til Skolestue. Til Stedet var der en stor Have; der blev holdt Heste og Vogne, og, skjøndt Familien var nøjsom af Princip, røbedes dog paa mange Maader dens gode Kaar. Om Sommeren slog man sig ned paa „Fuglesang" i Lyngby; det var dengang en meget stor Ejendom, som Lyngby Sø omrandede paa den ene Side; nu er den udstykket. Der var vidunderlig smukt derude. Winther havde sin Lejlighed i Havehuset, som endnu staaer temmelig uforandret; i den ene Ende af det var der Stald og Vognremise, i den anden boede Gartneren *Ole* med sin Familie ovenpaa, *Winther* nedenunder. Sommereftermiddage, eller snarere Aftener, tilbragtes ofte med Sejlture paa Lyngby Sø. Chr.

Winther havde faaet dannet en af de Kvartetter, der dengang nylig vare komne stærkt i Mode herhjemme, især paa hans kjære Regens[1]). Den her omtalte bestod af ham selv, der sang anden Bas, hans Studenterkammerat, Fru *Müffelmanns* Broder, Juristen *Louis Tutein*, samt *Alvilde* og *Thora Müffelmann*; den var næsten daglig i Virksomhed, og under sine Sejlture forlystede den ofte Beboerne eller de Vandrende langs Søen; fra Villaerne kom Folk ud og stod lyttende. Ikke sjældent lagde de Syngende sig uden for Sophienholm, hvor *Frederikke Brun* boede; hun selv var for døv til at kunne høre Tonerne; men hendes mange Gjæster glædede sig over dem. *Christian d. Ottende* nød ogsaa Godt af denne Kvartet. Under sine Sommerophold paa Sorgenfri kom han ikke sjældent umeldt ned til *Müffelmanns* og optraadte da ganske som Privatmand, ligesom der heller ikke fra Værtens og Værtindens Side særligt blev gjort Stads af ham. Han drak Te med Familien og tilbragte derefter nogle Timer med den i Haven; her blev der da sunget, eller ogsaa oplæste Chr. Winther paa Prinsens Opfordring Digte, hvilket den kongelige Gjæst gjærne gav Øre til.

Det hørte til Winthers største Fornøjelser at gaa lange Spasereture i den smukke Egn derude; undertiden vandrede han alene, ikke sjældent i Selskab med *Alvilde*, ogsaa undertiden med hele Famlien.

Hver Søndag var han, sammen med alle *Müffelmanns*, indbudt tilmiddag hos Fruens Forældre, Grosserer *Peter Tuteins*, der i Kjøbenhavn boede i den store, nu nedrevne Gaard paa Hjørnet af Klareboderne

[1]) Se C. Skou: A. P. Berggreen, S. 21.

og St. Kjøbmagergade, i Lyngby i et smukt og omfangsrigt, i 1875 afbrændt Landsted lige overfor Stentrappen ind til Sorgenfri Skov. Naar man her om Sommeren var færdig med Middagsmaaltidet i Huset, flyttedes Scenen ned til en Pavillon i Haven[1]), hvorfra man til den ene Side saae ud over Søen mod Frederiksdal, medens man til den anden havde Landevejen. I denne Pavillon drak man Kaffe og tilbragte Eftermiddagen, ofte optagen af at betragte de mange Ekvipager, mest med fire Heste for, der førte den fine Verden til *Christian den Ottendes* Søndagskur. Henad Aften havde man saa den Morskab at se Prinsen og Prinsessen med hele deres store Selskab komme ned for at drikke Te i Slotshavens Pavillon omtrent lige for det Sted, hvor man befandt sig.

Ofte udeblev Winther dog fra disse Søndags-Sammenkomster hos *Tuteins*; hyppigt gik han om Vinteren Søndag Morgen tidlig hjemmefra og kom da ikke tilbage før Kl. 9—10 om Aftenen; saa besøgte han Regensen, Studenterforeningen og Studentervennerne; disse maatte ikke forsømmes, selv om han følte sig tiltalt af *Tuteins*, der ligeledes satte stor Pris paa *ham;* her — som hos *Müffelmanns* — udmærkede han sig ved en ualmindelig Hensynsfuldhed, som især ytrede sig overfor de Ældre, mod hvilke han var yderst ridderlig og optraadte „som fuldendt Gentleman". Ofte læste han saaledes højt for gamle Fru *Tutein*, der var døv. Hos *Tuteins* var der indtil Bægges Død i Slutningen af 1827 og 1828 tidt store Selskaber, og her traf han

[1]) Den findes endnu i Landstedet „Aaløkkes" Have, men er nu flyttet et Stykke mod Nord.

interessante Mennesker. Omtrent hele *Müffelmanns* Omgangskres stod ham aaben; saaledes var han ogsaa f. Ex. ofte Gjæst hos Fruens Fætter *Ferdinand Tutein* paa Hjørnet af Vimmelskaftet og Badstuestræde; den unge, smukke Værtinde *der* var Koncertmester *Sibonis* Datter og selv Kunstnerinde. I *Müffelmanns* Hjem fornyede han Bekjendtskabet med *Weyse*, som han jo tidligere havde truffet i Roskilde.

I disse Aar kom Winther ogsaa i daværende Etatsraad *Monrads* [1]) Hus. Den 20nde Novbr. 1825 skriver han følgende hidtil utrykte Brev til *A. P. Liunge:* „Kjære Liunge! Der er en Mand her i Byen, min Faders Ungdomsven, Etatsraad *Monrad.* Denne Mand skulde jeg alt i et helt Aar have besøgt; jeg har faaet Skjænd af min Fader, fordi jeg ikke har opfyldt dette hans Ønske, kort sagt: jeg har ikke talt med Etatsraad *Monrad*, siden jeg kom her ind til Byen ifjor. Nu har jeg faaet en gjentagen Invitation derhen til iaften. Maa jeg gaa derhen? Hvad? Maa jeg? Uden Fortrydelse? — Dog, Alvor, Snak, — det er en Familie, som jeg baade vil og maa og bør æstimere; jeg kan have Nytte af Manden, og derfor veed jeg, at hverken Du eller Din gode Moder vredes paa mig, fordi jeg *dennegang* bryder mit Ord. Jeg skal nok selv komme og hente mine Skjænd eller min Tilgivelse. Din Chr. W.“.

Snart saaes han oftere i *Monrads* Hus, hvortil han droges af den megen gode Musik, som *der* dyrkedes. En Kvartet, som bestod af Brødrene *Vilhelm* [2])

[1]) David M., senere Konferensraad, Generalpostdirektør, f. 1763, † 1847. [2]) Senere Deltager i Firmaet *Smidt & le Maire.*

og *Carl*[1]) *Smidt*, *E. F. C. Bojesen*[2]) og *H. P. Lyngbye*[3]), gav tidt Koncert *der*, og Chr. Winther blev snart Suppleant i denne Kvartet. Husets Datter, *Charlotte Monrad*, der siden blev gift med Postmester *Mazar de la Garde* i Helsingør, synes han at have sat stor Pris paa; i alt Fald sendte han hende senere sine „Digte gamle og nye" og skrev foran i dem:

Til hende,
som jeg veed ej blot
er hele Monradslægtens Yndling,
som er Elskværdighedens Myndling,
til *Mazars* Lotte — kort og godt![4])

Fra *Monrads* Hjem blev han indført i Husherrens Slægtninge, Justitsraad og Kontorchef under Kommissionen for Kjøbenhavns Vandvæsen *P. H. M's* og teol. Kandidat, Lærer ved Døvstummeinstitutet *J. H. M's*. I dette sidste Hus voxede der en ung Pige frem, som i høj Grad lagde Beslag paa hans Opmærksomhed. Det var *Gyritha Monrath*[5]). Hun var overmaade nydelig og indtagende, ret original og pudsig, en lille, fin, zart Skikkelse med lysegule Krøller ned ad Nakken. Hendes Moder flyttede som Enke ud til Smakkegaarden, der ligger ligeover for Gjentoftes nuværende Jærnbanestation, ud mod Jægersborg-Siden. Under sine Sommerophold i Lyngby var Chr. Winther altsaa ikke langt fra dette Hjem, og han aflagde ofte Visit *der*. En Sommeraften var der Fyrværkeri i Sorgenfri Slots-

[1]) Senere Postmester i Horsens. Disse to Brødre vare en Slags Plejesønner af *Monrads*. [2]) Senere Rektor i Sorø og Roskilde. [3]) Komponisten bl. a. af „Ved Vintertid, naar Skoven staaer", senere Kantor paa Vallø. [4]) Meddelt mig af Kunstkritiker *Karl Madsen*, som ejer det omtalte Exemplar. [5]) En Afdeling af Slægten kaldte sig *Monrath*.

have, og *Gyritha*, som da var ganske ung[1]), stod og saae paa det. Med Et følte hun en Arm om sit Liv. Hun veg sky — det var Chr. Winthers. Maaske erindrede han dette Moment, da han senere i „Hjortens Flugt" sang:

Her slynged Folmer Armen
om hendes Midie blød
og kyssed hendes Læbe
og hvisked: „Du er sød!" [2]).

Chr. Winther var vel ikke *Gyritha* ligegyldig, og hans Tilnærmelse blev i al Uskyldighed ikke afviist. Der ligger en Høj paa Marken i Nærheden af Smakkegaarden — „Brødrehøjen" kaldes den, men hedder nok egentlig „Brødehøjen" [3]) — *der* sad han ofte ved Sommertide og sværmede med *hende*, der i sin umiddelbare Naivitet og Barnlighed knap nok vidste Hvad der foregik. — En Dag var der Middagsselskab hos Fru *Monrath*, og efter Maaltidet kom *Gyritha* i sin hvide Kjole løbende ned gjennem Haven. I det Samme fløj der udefra ind over Hegnet en stor Rosenbuket, som faldt for hendes Fødder. Hun tog den op og saae, at et Papir stak ud af den. Da hun drog det frem, viste det sig at være et Brev, og det indeholdt Digtet »*Hvordan hun er*« [4]). Efterat hun havde gjort sig bekjendt med det, løb hun op og læste det højt for Selskabet [5]). Denne uudviklede lille Pige havde ladet sig overvælde og kunde eller vilde ikke bære Hemmeligheden for sig

[1]) Hun var født 1812. [2]) Sml. Digtn. VII, S. 222. [3]) Det er den, ved hvis Fod *Carit Etlar* nu ligger begravet. [4]) Sml. Digtn. I, S. 86. [5]) Meddelt mig af Fru *Ane Neergaard*, født *Baastrup*, som var blandt de omtalte Gjæster.

selv, tilmed da hun vel slet ikke følte det som en Hemmelighed. Digtet smigrede hende meget, hvilket ikke var uden Grund, eftersom det tegnede et nydeligt Portræt af hende, og efter Kyndiges Sigende var dette slaaende ligt.

Ogsaa et andet Digt skyldes Chr. Winthers Forelskelse i *Gyritha Monrath;* det er „Hilsen“ [1]), skrevet om Vinteren i Kjøbenhavn; det vidner om, at dets Forfatter maaske mangen Søndag vandrede ud ad Lyngby-Vejen og skød over den isbelagte Gjentofte-Sø til Smakkegaarden, for at faa et Glimt af den Elskede; sad han saa ene tilbage i Kjøbenhavn, længtes han og sang da til den „lille, ranke, blonde Pige med den rosenrøde Mund“:

Ak, Du sidder fjærnt derude
midt i Vintrens raa Natur,
gjemt bag Vindvets blanke Rude
som en Nonne i sit Bur!

— — — — — — — — — —

Men, saalænge Is vil bære
over Søen til din Bo,
skal mig Sorgen ej besnære,
men mit Hjærte fange Ro. —

Det var tidt, som om Chr. Winthers Forelskelse bortdunstede, naar han tilstrækkeligt havde faaet udsunget den, hvilket var Bevis for, at det Hele var et Fantasifoster. Det er den Kjærlighed, *Baggesen* taler om, naar han siger: „Man kan flere Gange elske med hele Lidenskabens Fantasi, og vi ville kunne gjøre det, saalænge Fantasien er levende og modtagelig for Ind-

[1]) Sml. Digtn. I, S. 66. At det er skrevet til hende, veed jeg fra hendes Kusine Fru *Claudia Oxholm*, født *Monrath*.

tryk.“ Chr. Winther mente som *Byron*, at *Besiddelse* er al Elskovs slemme Fjende[1]), og hans Elskovsæventyrs Maal var ikke Ægteskabet. Den Slags poetiske Fantasimennesker, som han hørte til, egne sig gennemgaaende ikke for Ægteskab, i alt Fald ikke i de unge Aar. Naar det kommer til Stykket, svarer deres Ideal dog ikke til Virkeligheden; saa skabe de sig nye Skikkelser, som de elske og besynge, og de blive ensomme midt i Vrimmelen. Paa sin Fugleflugt befriede Chr. Winther sig for den Elskedes Baand ved at omsætte hendes Billede i Digt. Saaledes gik det f. Ex. ogsaa *Goethe*, der selv siger, at han betragtede Alt, der foregik mellem ham og hans kvindelige Bekjendte, fra et æstetisk Standpunkt og at han havde gjort den Erfaring, at det bedste Middel mod Uheld og Skuffelser var at skrive om dem. Saaledes gjorde *han* med sin Werther, og ligeledes skrev *Robert Schumann* sig i en Komposition ud af sit Forelskelsesforhold til *Meta Abegg* i Mannheim. Der er jo ogsaa visse andre Folk, som miste Interessen for en Sag, saasnart de blot have faaet den omsat i Ord. Chr. Winther maatte knytte sig til Virkeligheden for at idealisere den; men, naar den saa atter mødte ham i den uidealiserede Skikkelse, blev han melankolsk og fornegtede den. Han har aldrig friet til *Gyritha Monrath*, og, da hun ægtede sin Fætter, Løjtnant ved jydske Regiment, *Hans Lemming Monrath*, voldte det næppe Winther nogen Sorg, eftersom han da forlængst var optagen af dybere Følelser for *Alvilde Müffelmann*. Fru *Gyrithe* flyttede til Aalborg, og her oplevede hun, da Winthers første Digtsamling

[1]) „Don Juan“, fjerde Sang, Str. 16.

var udkommen, at høre hans ovenfor omtalte Digt „Hvordan hun er" deklameres ved en Aftenunderholdning. Hun blev blodrød, men trøstede sig ved, at der vel næppe var Nogen *der*, som vidste Besked med dets Herkomst [1]).

Efter hendes Bryllup saae Christian Winther hende ikke før i 1841 ved et *Bal paré* paa Kristiansborg Slot i Anledning af *Frederik d. Syvendes* Bryllup med Prinsesse *Mariane*. Han mødte *der* Fru *Ida Lyngbye*, født *Monrath*, som forestillede ham for sin Søster *Claudia*. „Er *det* Claudia?" udbrød han, „hende, som saa tidt har siddet paa mit Skjød, da hun var lille?" Han bød nu den unge Dame sin Arm og foreslog hende, at de skulde „promenere". Paa denne „Promenade" standsede Frøken *Claudia* pludseligt foran sin Kusine, der kom gaaende med sin Mand under Armen. „Det er *Gyritha Monrath*", sagde hun til Winther. „Er *det* Gyritha Monrath?!", udraabte han; „Det er umueligt, det er *ikke* hende!" Derpaa vendte han sig om og gik bort, hvilket ikke lidet fornærmede den Paagjældende [2]), der lige til sine gamle Dage, da hun som Enke levede med sine Børn i Kjøbenhavn, var en fin og smuk Person; jeg mindes, at jeg som ganske Ung har været i hendes Hus og da fandt, at hun ikke var fri for at ligne Chr. Winthers Hustru, skjøndt hun var spinklere og mindre. At jeg kom til at gjøre Sammenligningen laa ganske naturligt deri, at jeg alt da af Omtale kjendte det Forhold, der havde været mellem hende og den bekjendte Digter. —

Oplysninger gjennem hans Breve fra denne Periode

[1]) Meddelelse fra Fru *Claudia Oxholm*. [2]) Samme Kilde.

har man ikke mange af; han yndede ikke at skrive saadanne; han sagde: „Skjøndt den hellige Apostel Jacob skjælder Tungen ud, saa er den dog altid mere værd end en Gaasepose". Illustrerende ere følgende tre hidtil utrykte Breve:

Lyngby, d. 20nde Juli 1825.

Kjære Liunge!

Du maa endelig ikke blive vred paa mig, hvis jeg med de Anmodninger, jeg i dette Brev agter at gjøre til Dig, skulde foraarsage Dig nogen Ulejlighed; dersom jeg kan, skal jeg gjengjælde Dig dette, naarsomhelst Du forlanger.

Jeg trænger saa uhyre til Bøger, baade alvorlige og skjæmtefulde. For det Første vil jeg altsaa bede Dig forskaffe mig den omtalte Novellesamling af *Bandello*[1]) eller en anden, maaske mere ny og interessant, prosaisk, italiensk Bog; pro secundo vilde jeg gyselig gjærne have *Bellmans Epistlar,* som er paa Universitetsbiblioteket; drittens var det rasende rart, om Du vilde laane mig: a) et Exemplar af Dit „Juletræ"[2]) og b) en Hærskares Mangfoldighed af Dit gode Bibliotek, hvoraf jeg næsten Intet har læst. Alt Dette udbedes — *NB.*, hvis min Ansøgning finder Gehør — nedlagt i Kjælderen No. 175 i Bredgaden, hvorfra det kommer mig tilhænde.

Nu gad jeg rigtignok gjærne seet *A. P. Liunges* Ansigt, medens han læser dette Brev, stakkels Fyr!

[1]) Ærkebiskop *Bandello* (1480—1562) var en udmærket begavet, men meget utugtig Forfatter i *Boccaccios* Stil. [2]) En Saml. Fortællinger og Digte udgiven af *Liunge* (1821).

Han klaaer sig bag Øret og tænker ved sig selv: „Det var da et uforskammet Forlangende! Saameget paa eengang!“ Men Herregud, Hvad skal jeg dog gjøre? Den eneste Dag, jeg kan være i Kjøbenhavn, er Søndagen, og da kan man hverken finde den Ene eller den Anden hjemme, og Bibliotekerne ere lukkede. Desuden maa jeg sige Dig: jeg har i denne slette Verden gjort den Erfaring, at, naar man forlanger *Meget*, faaer man Lidt, og naar man forlanger *Lidt*, faar man — —. Kjære Liunge! O, naar Du vidste, hvor jeg tørster efter nogle Bøger! Mit unge Hjærte banker af Længselsbeklemmelsessyge, og Du, ene Du, kan med ovenomtalte Recepter læge mig. Føler Du det Store, det Ædle deri: at helbrede en Ven fra Hjærtebeklemmelsessyge? — Ak!

Hils Din gode Moder, [Dine] Søskende og især „hende, som er Alt for Dig, som bød Dig Livets Sorger glemme!“

Nu vil jeg ogsaa snart have en Allerkjæreste fin! Skade er det ellers, at Heden tager haardt paa mine intellektuelle Ævner! Lev vel! Din

Hinicrast Thrinen,
fordum Staldkarl hos Hans sachiske Højhed Hr. Hengst, nuværende aandelig Lysepudser hos Storhandler Hermann Müffelmann i Lyngby.
& & & & & &

Nota. Hvorfor skulde jeg f. Ex. ikke læse nogle af de mange gode Tyskere (Musenalmanakker, *Tieck*, o. s. v.), oversatte Englændere (*Cooper*, *Irving*, o. s. v.), uoversatte Svenskere og Franske, som findes paa Dine Hylder? — Siig mig det!

Lyngby, d. 16nde August 1825.

[Til *Knud Sidenius*][1]).

For ikke at spilde Tid og Rum, kjære Knud, vil jeg ikke vidtløftigere sætte ud fra hinanden, hvorledes man, naar man eengang har opsat en Ting, den, man gjærne vilde foretage sig, stedse lidt efter lidt finder det mere og mere besværligt at reparere sin Forsømmelse, saa at man tilsidst ganske, saa at sige, opgiver sig selv, som om der slet intet Haab var mere om Redning. Saaledes er det almindeligviis med min Brevskrivning, ja, desværre med vigtigere Ting, og det faaer jeg nok at føle min hele Levetid. — Dog, lad den Fugl flyve!

Jeg vil nu bilde mig ind, at jeg sidder hos Dig i Kjøbelev Kl. 11—12 om Natten, den eneste Tid, paa hvilken Du var at faa i Tale; — vi have stoppet Piberne, og jeg vil nu rage Adskilligt frem af min Hukommelseskiste, der mueligen kunde more Dig at vide, og som ikke staaer hverken i Morgen- eller Aften-Blade, „Freya", „Læsefrugter", „Maanedsroser", „Ceres" og Hvad den Hærskares Mangfoldighed forresten hedder;

[1]) *Knud Sidenius*, f. 1802, var en rig Kjøbmands Søn fra Maribo. Ved sin Intelligens gjorde han sig allerede i sin Skoletid saa bemærket, at han af sin Rektor i Nykjøbing fik det Vidnesbyrd, at det var meget beklageligt, et Menneske med saa absolut videnskabelige Anlæg skulde forlade den studerende Vej. Hans Fader havde en stor Forretning, og denne skulde Sønnen uddannes til at overtage, skjøndt han aldeles ikke følte sig kaldet dertil og derfor ogsaa blev en middelmaadig Handelsmand. Han havde et interessant Ydre, var vittig og aandfuld og fængslede paa mange Maader dem, der kom i Berøring med ham, ikke mindst Chr. Winther, hvis Stifsøster *Nielsine* i 1826 blev gift med ham. Sidenius var fra 1834—48 Stænderdeputeret ved Provinsialstænderne og havde som kongevalgt Medlem Sæde paa Rigsforsamlingen 1848—49; i dette sidste Aar blev han valgt til Landstingsmand. Han døde 1856. Brevene til ham ere mig overladte af hans Svigersøn, Pastor *Panduro*.

thi alt Dette og Mere seer Du formodentligen i de firkantede Kasser. — Strax i Begyndelsen, da jeg var bleven en fri Mand i Kjøbenhavn, forekom Alting mig saa nyt og interessant, at jeg fik Lyst til, inden det første, varme Indtryk var svundet, at fængsle det paa Papiret for engang med Tiden at gjøre Brug deraf. Jeg udkastede en Plan, gjorde Inddelinger, gav det Hele en Titel og udarbejdede virkeligen nogle Afdelinger deraf; men derved blev det. Jeg tabte nemlig Lysten til *paa eengang* at nedskrive Hvad der ifølge sin Natur *gradeviis* maa opstaa. Af den Art er virkeligen et Tableau af Opholdet i en By. Man gjør hver Dag nye Erfaringer, seer noget mærkeligt Nyt, etc., hvorved de først behandlede Materier blive ufuldkomment berørte, medens de sidste svulme ud til en utilbørlig Bredhed. — Jeg havde tænkt at ville sende Dig disse Billeder, aber nun hat sich das Project zerschlagen, og jeg maa nu kun give Dig nogle Skitser af mit eget Levned og bede Dig tage til Takke.

Af Poesi har jeg vist læst mindre, end Du mueligen kunde tiltro mig efter en saa lang Afholdenhed; men Det, jeg har læst, har været godt. Et lille Bibliotek af italienske Digtere har jeg været saa heldig for Spotpris at kunne anskaffe mig paa den *moldenhawerske* Auktion. Dem har jeg fortæret for største Delen foruden endel Prosaister, jeg har laant. Nu nyligen har *Meisling* udgivet første Bind af sine Oversættelser af italienske Klassikere; jeg vil raade Dig til af al Magt at stræbe efter at faa fat paa den Bog; thi, hvis Du ikke allerede, efter Din Ytring, har læst saa meget Italiensk, at Du kan forstaa *Gozzi* i Grundsproget, saa vil *ingen*

Oversætter bedre kunne give Dig Idé om denne fortræffelige Digters store Geni. I Begyndelsen af Vinteren begyndte jeg og samlede virkelig en stor Del raa Materialier til „en Udsigt over de schwabiske Sangeres og Mestersangernes Indflydelse paa Folkepoesien i Danmark" og blev ved den Lejlighed nødt til at læse Meget igjennem af disse gamle Tyskere; de vare mig vel ikke aldeles fremmede, fordi jeg før havde læst Endel af dem, mest med Hensyn til Niebelungenlied; men alligevel maa jeg dog tilstaa, at jeg blev, og bliver endnu, overrasket af deres varme, friske Farve, deres dejlige Billeder og især den dybe Følelse, som udtaler sig hos dem, om end dette undertiden hos Nogle blandt dem er druknet vel dybt i Sprogets Rigdom. — *De* engelske Digtere, som nu ere Yndlingslekture her i Byen (Du seer, at man oversætter rask!) kan jeg desværre kun lære at kjende af Oversættelser; blandt disse har jeg læst Endel af *Byron* og *W. Scott*, hvilken Sidste vedbliver at staa i Yndest, medens meget Faa kjende Noget til den Første; Aarsagen hertil er vistnok, at *Byron*, saa at sige, er uoversættelig og at altsaa hans Oversættere ikke kunne hæve deres Arbejder *al pari* med Digterens store Rygte. — Foruden den herlige Professor *Geijers* (jeg gjorde et kort Bekjendtskab med ham ved *Rahbeks* Studenterjubilæum [1]), og aldrig har jeg seet dejligere *Mand*, end han er) faa, men gediegne Digte, har jeg af Svenskerne læst alle de poetiske Kalendere, udgivne af *Atterbom*, endel Prosa, *Hedborns* og *Tegnérs* og *Bellmans* Værker. Den Næstsidste har i den

[1]) Den 16de Juli. (Se *H. C. A. Lund:* Studenterforeningens Historie I, S. 208).

senere Tid udgivet et Digt, „Frithiofs Saga" kaldet, der i Formen ligner *Oehlenschlægers* „Helge" og paa Lidt nær kan staa ved Siden af samme i Skjønhed. Denne *Tegnér* er en gammel Mand[1]), en Biskop med et ungt Hjærte. — At jeg har besøgt Skuespilhuset, saatidt min Formue har tilladt mig det, kan Du begribe, og jeg har ogsaa i forløbne Vinter seet en *Hob herlige Syngestykker*, hvoriblandt jeg vil anmærke det gamle Stykke af *Cherubini:* „De to Dage eller Vandbæreren"[2]), „Jægerbruden", „Preciosa", „Lulu", „Floribella" (!!!), „Rødhætten", „Skatten"[3]), „Gioconde"[4]), Jeannot og Colin"[5]), „Die Wiener in Berlin"[6]), „Die schöne Müllerinn"[6]) &, &. — „Lulu" har mange dejlige Nummere; men dels er Stykket selv saa væmmelig bredt[7]), og dels har *Kuhlau* gjort det endnu mere sejt, saa at man næsten dræbes af den længe anspændte Opmærksomhed og de mange Noder. Og Hvad er det saa tilsidst? Et flovt og fadt sammenflikket, sødligt Æventyr uden Saft og Kraft. „Floribella" er med Hensyn til Stykkets Økonomi ikke meget bedre[8]); men dels ere Situationerne mere interessante, dels har *Weyses* herlige, gediegne Musik lagt en saa høj Værdi deri, at jeg ikke tager i Betænkning at sætte det langt over „Lulu" og ved Siden af de allerbedste af Udlandets Kompositioner for

[1]) Han var 43 Aar. [2]) Det hed „De to Dage eller Flygtningerne". [3]) Texten af *Hoffmann*, Musik af *Mehul*. [4]) „Joconde" eller „Frierne paa Æventyr", Texten a *Etienne*, Musikken af *Nicolo Isoard di Malta*. [5]) J. og C. eller „Fosterbrødrene", Texten af *Etienne*, Musikken af *d'Aleyrac*. [6]) Disse to Forestillinger bleve givne af et Selskab med Sangerinden *Emilie Pohlmann* fra Hamborg i Spidsen; „Die Wiener in Berlin" var den første her opførte Vaudeville. [7]) Texten er af *C. F. Güntelberg*. [8]) Texten af *C. J. Boye*.

Teatret. — Bladene love os for den tilstundende Sæson de herligste Stykker .... Kom dog herind, saa skulle vi gaa sammen hen og nyde i fulde Drag Hvad vi saa ofte have sladret om, saa at Tænderne løb os ivand.

Da Selskabet „Den dramatiske Forening« havde mod mit Vidende og min Villie gjort mig til sit frie Medlem, saa har jeg ogsaa *der* seet nogle ret vakre Forestillinger; men undertiden var det saa slet, at man maatte græde, hvor man skulde have leet, et *vice versa*.

Kjøbenhavn er fuld af Musik; i alle Huse er der Flygler, Fortepianoer, Sangere og Sangerinder, og det hører til Dagens Orden at stride for og mod den italienske og den tyske Skole, *Kuhlau* og *Weyse* etc. Jeg for min Part har grebet, og griber endnu, enhver Lejlighed til at blive delagtig i nogen Musiks Udførelse; jeg har sunget med paa et Par Koncerter i Hofteatret, ved *Rosenkildes* Aftenunderholdning, bedrøvelig Ihukommelse[1]), i Familier og paa alle Koncerterne i Studenterforeningen. Vi vælge *der* altid store Kor for Mandsstemmer, hvormed især de senere Operaer rigeligen have forsynet os; de blive flittigen indstuderede, og de pleje at gaa ypperligt, naar vi selv skulle sige det. Med disse Koncerter er ogsaa forenet Deklamation; men, da jeg har seet saamange mislykkede Forsøg i denne ædle Kunst, saa har jeg ikke vovet mig paa den Galej. — Iblandt de tre Klubber, hvor jeg er kommen i Vinter (i den ene var jeg betalende, i den anden ikkebetalende

[1]) *Rosenkilde* foredrog her nogle af ham selv forfattede Ting; men der blev hysset. Winther maa have været en af de tre Dilettanter, der sammen med *Zinck* foredrog sex Kvartkordier, og Udførelsen rostes meget. (Se om denne meget debatterede Koncert „Morgenbladet“ for 1825 No. 9, 10, 11, 13 og 42).

og i den tredie kuns dansende Medlem) foretrækker jeg naturligviis Studenterforeningen, der forener Alt, hvad mit Hjærte kan ønske sig: en Samling af flinke Folk, hvoriblandt mine bedste Venner, et godt Bibliotek, en stor Mængde Tidsskrifter, et Flygel og oven i Kjøbet megen Elegance i det Udvortes. Ballerne i „Det venskabelige Selskab" ere ganske fortræffelige; jeg var paa fire Baller og een Maskerade; til den sidste var Salen oplyst med elleve Lysekroner, og Danseorkestret bestod af 30 velsammenspillede Musikanter, anførte af Hr. *Frost* selv; han staaer *der* med pudret Tupé og dirigerer som en lille *Schall*[1]). Desuden var der før Demaskeringen en Harmonimusik i et andet Værelse, som afvexlede med hine. Hvor der var mange kjønne Pigebørn, og hvor de kiæde sig smagfuldt[1])! Jeg kan forsikre Dig, jeg har sjældent moret mig ved Dans saa meget som *der!* Gud være lovet, jeg er dog endnu *saa* ung, at jeg med Liv og Sjæl kan glæde mig ved alt Saadant, medens jeg seer mange af mine meget yngre Bekjendte allerede lade haant om Sligt, som om det ingen Værdi havde. — Jeg bliver aldrig gammel! Nej, bestemt ikke! Hellere dø!

Du veed, at jeg nu har skiftet Stilling; men den største Del af Vinteren har jeg ligget paa Ehlers' Kollegium som Alumnus. Hvor det er behageligt og frit at bo saaledes! Man omgaaes kun med sine Jævnaldrende; der er Ingen i Huset, for hvem man behøver at gaa i Snørliv. — Jeg har *der* skrevet en Hob Vers,

[1]) Naturligviis Komponisten *Claus Schall.* [2]) Til Ballet *der* d. 28nde Jan. 1825 havde Chr. Winther skrevet sin før omtalte Sang til Damerne: „Stolt i Edens Have stod". (Se S. 4).

hvoraf jeg dog agter at ødelægge Mer end Halvparten. — Kjære Knud! Faa vi ikke snart Noget at se fra Din Haand? Jeg erindrer, at Du engang ved en fortrolig Flaske, som trak ud over Midnat, meddelte mig Adskilligt, som jeg fandt meget smukt, og jeg har ofte havt i Sinde at foreslaa Dig at lade Noget trykke *deraf* eller af Hvad Du mueligen senere har frembragt. Vil *Du* indgaa paa dette Forslag, saa skal *jeg* besørge det trykt i „Morgenbladet". Dermed skeer min gode *Liunge* en stor Tjeneste, og, *hvis* Du vil være ubekjendt, saa kan Du jo give Dig et falsk Navn; ikke engang *Liunge* skal vide Hvem Du er, ja, *Ingen* i den hele Verden, uden Du og jeg, vel at mærke, hvis Du *kan* lade dette Brev være skjult for *Alle*. Tænk paa dette, og send mig Noget! Jeg skal behandle det forsigtigt og diskret...

Hils *Sine* fra mig! Hils Dine kjære Forældre! Jeg tænker tidt paa Dem med Taknemmelighed for al beviist Godhed. Hils min Onkels hele Hus!

Din

Christian Winther.

Har Du fortsat Oversættelsen af „The Lady of the lake", saa lad os faa nogle Prøver deraf[1]). Nu bildte jeg mig ind at have skrevet et ordentligt Brev; men det er dog ikke Hvad jeg vilde, det skulde være.

Jeg ryger forresten Tonnenbojer, Petit Kanaster og *Petum optimum*,, mengelerede sammen, hvilket giver en god Pibe.

[1]) I „Morgenbladet" for 21nde Januar 1826 findes „Normannens Sang" af „Lady of the lake", oversat af K. S.

[Til Samme].

Lyngby, d. 9ende August 1826.

Kjære Knud!

Jeg kan ikke sige Dig, hvor jeg nu længes efter Kjøbelev og Alt, hvad dertil hører; og, dersom det skulde falde visse Folk ind snart at faa deres Rede bygget, saa vilde jeg saa gjærne være nærværende ved Indvielsen .... Aa, naar skal det da være! Jeg maa sige Dig, jeg opsætter min eneste Ferie til den Tid[1]). Hvor vi skulle more os, vi tykke Skjælmere! Vil Du hilse Din Svoger *Braband*[2]), at jeg til den Tid ogsaa skal betale ham 64 Rbd. for Klæde, jeg fik forrige Sommer; det kan han være sikker paa; thi jeg viser mig ikke derovre uden at kunne betale ham.

Sender Du mig nogle flere Digte til Jfr. *Beyers* „Gefion"? Aa hvad? — Dit „Brev til Fylla"[3]) vandt almindeligt Bifald .... Vær nu smuk artig, og send mig nogle Digte, hvormed jeg end mere kan gjøre mig grønhoset hos den lille, lækre *Elisa*[4]). Det er et ganske skikkeligt Pigebarn; men hun har Intet mindre end et stort poetisk Talent; derimod har hun Hvad der er Mere værdt: et nydeligt lille Ansigt, en fin, rød og hvid Teint og en pæn lille Figur og seer meget net ud, naar hun er pyntet og staaer deroppe mellem Stjærnerne. Fandt Du det ikke besynderligt, at hun selv havde skre-

[1]) Den 15de Septbr. 1826 holdt den 24aarige *Knud Sidenius* Bryllup med *Nielsine Møller*. [2]) Kjøbmand i Maribo. [3]) „November-Brev til Fylla", „Gefion" S. 145. [4]) *Elisa Beyer* debuterede paa Det kgl. Teater d. 7ende April 1825, 18 Aar gl.; hun havde, ifølge *Overskou*, „en smuk, rank Figur, men savnede livfuldt Ansigtsudtryk og Klang i Talestemmen. Hun spillede med Forstand, men uden Varme og Energi. D. 31te Oktbr. 1829 ægtede hun Literaten *Ove Thomsen* og blev Moder til Kammerherreinde *Flora Fallesen*.

vet, saa at sige, slet Intet i det første Bind af „Gefion"? Og Det, der var, var nicht weit her. Jeg har ogsaa artig skjændt paa hende derfor, og jeg troer at have kyset hende til i det næstfølgende Hæfte at skrive noget Mere og Bedre[1]). — Faaer Du „Morgenbladet", saa vil Du have seet, at jeg i næsten et helt Aar ikke har skrevet Noget deri. Du kunde maaske deraf ville slutte, at jeg har meget Nyt liggende; for at forebygge en saadan fejlagtig Tro, maa jeg fortælle Dig, at, naar jeg undtager et Par Romancer, nogle Træsnit, nogle Elskovsviser og enkelte tyske Digte, saa har jeg været yderst doven; den hele Vinter igjennem blev jeg hentrukken i en saadan Hvirvel af Forlystelser, at jeg først kom ret til Sans og Samling, da vi i Maj Maaned drog ud paa Landet. Dog — læst har jeg en utrolig Mængde baade alvorlige og æstetiske Sager; af mine mange Familiebekjendtskaber har jeg høstet et stort Antal højst interessante Personbekjendtskaber, hvorom mere mundtlig. Musik hele Vinteren igjennem, die Hülle und Fülle, Dans og evig Glæde! Til næste Vinter skal Piben nok faa en anden Lyd; jeg maa nu lægge mig efter Stadighed, for ikke at sige Adstadighed; her skal prædikes over en lav Sko og læses Historie og Sprog, hvorved jeg dog — jeg maa ikke glemme det — virkeligen ganske alvorligen har beskæftiget mig baade forrige Vinter og denne Sommer. — Jeg har nok talt til Dig engang om en Udgave af samlede „Træsnit"? Hvor bliver den af? Jeg veed saamænd ikke; der kommer altid Noget ivejen. Endnu har jeg ikke tilbudt nogen Forlægger dem; men

[1]) I Aargangen for 1827 skrev hun „Lida, et landligt Maleri".

jeg har hørt, at *Reitzel* skal have forhørt sig underhaanden, om Winther ikke vilde udgive en Samling — mig til stor Fornøjelse; thi, dersom han er forhippet paa dem, saa kan jeg vente at løse en lille Sum deraf, som kan komme mig herligt tilpas.

Rosenkilde har nu naaet sit Yndlingsønske: at rejse udenlands. Han har i Sommer opholdt sig i Berlin og Wien og ventes nu hjem. Jeg venter mig megen Spas af ham, naar han nu skal *fortælle*. Hvor jeg skal pumpe ham, og hvor han vil sludre originalt!

Winsløw jun. er ogsaa udenlands; jeg besøgte hans Kone forleden Dag; hun er ogsaa en meget brugbar Skuespillerinde, forhen Jfr. *Schall*.

— — — — — — — — — — — — — — —

Weyse, siger man, skal nu komponere en Opera, som *Heiberg*, siger man, skal skrive[1]). Til Vinter faa vi paa Teatret . . . „L' Alcade de la Véga", en Opera af *Onslow*, en Dilettant, som levede i Nærheden af Paris, hvor han nylig skal være død[2]). Det, jeg har hørt af Klaverudtoget af den sidste, er noget af det Dejligste, der er til i Verden. *Oehlenschlæger* har skrevet desforuden tvende Syngestykker, men som efter Fleres Sigende skulle være meget daarlige[3]), ja, *Weyse* vil ingen af dem komponere, hvorfor han i denne Tid har ligget i skrift-

[1]) Det var vel ingen Opera, men derimod „Et Æventyr i Rosenborg Have", som opførtes første Gang 26nde Maj 1827. [2]) Den blev ikke opført. *M. George Onslow* (f. 1784, † 1853) stammede fra en engelsk Lordfamilie og levede afvexlende i Paris og paa sit Landgods ved Clermont. Han komponerede Operaer, Kvintetter og Kvartetter for Strygeinstrumenter, Piano-Sextetter, Trioer, Duoer og Sonater, af hvilket Meget var klassisk. [3]) Maaske de i 1829 udkomne „Billedet og Busten" samt „Overilelsen".

ligt Kjævleri med *Oehlenschlæger*. Skuespiller *Nielsen*, hvem jeg — som Menneske betragtet — ikke hover ret vel, er meget vred paa *Oehlenschlæger* — Gud veed hvorfor. Engang læste *Weyse* ham et Brev for fra *Oehlenschlæger*, hvori denne blandt Andet sagde: „Vi To (W. og Oehl.) bør, ligesom Oldtidens Kæmper blandede Blod, blande vor Aand, o. s. v.", hvorpaa *Nielsen* replicerede: „Det blev saamænd Grog".

H. Heine, Dr. juris, forhen berømt ved tvende Tragedier og et lyrisk Intermezzo, har nu igjen udgivet en herlig samlet Skat af Poesier, kaldet »Rejsebilleder", hvori der er meget Fortræffeligt .... Hans Pudserligheder afvexle med Sange, der aande den bitreste Vemod og en inderlig dyb Følelse. Und dasz nihmt sich sehr schön aus . . .[1]).

Hvordan lever Hun? Hun er jo altid ved et jævnt godt Humør og et godt Hjærte. Vil Du hilse hende og give hende et broderligt Kys fra mig, hvis Du ellers er i Stand til at lægge *den* vedbørlige Kulde deri, som skal adskille det fra de andre — Du veed nok selv ....

Jeg er ikke forelsket, altsaa halvdød. Schade!

Jeg har anskaffet og anskaffer mig af og til en god Bog; men disse læser jeg ikke nu, vel tænkende paa de Dage, som ville komme, om hvilke jeg, hvis jeg ingen Bøger havde, vilde sige: „De behage mig ikke!" Derimod læser jeg, sluger jeg Alt, hvad jeg fra offentlige Biblioteker kan faa fat paa; Noget excerperer jeg, Noget lader jeg løbe i mig som Champagnevin.

.... Men nu — Alvor, Snak — send mig bestemt

[1]) I »Morgenbladet" for 1825 havde Chr. Winther offentliggjort Oversættelser efter *Heine*.

med en af de første Poster nogle Poesier; Din Hemmelighed har jeg bevaret for Alle uden Een, og denne Ene er *Liunge*, der aldrig sladrer af Skole. Han kjender Dig jo desuden ikke. Hilsen til dem i Øster-Ulslev, til *Rasmus*[1]), til Braband, o. s. v. . . .

Din hengivne

Chr. Winther.

Sin gamle Omgang med *Rasmus Nyerups* Hus havde Chr. Winther fornyet. Han traf her *Rasmus Rask*, der i 1823 efter c. 7 Aars Fraværelse fra Danmark var kommen hjem fra sin Rejse til Indien; Winther havde tidligere kjendt ham fra *Nyerups* Hjem; men nu syntes *Rask* paa Grund af sine Oplevelser at maatte være bleven mere tiltrækkende. Han var Pensionær *der* i Huset og paa en Maade i ganske kort Tid forlovet med *Nyerups* Datter *Louise*[2]); men hans fixe Ideer i Retning af Mistænksomhed gjorde ham til en sørgelig Eneboer[3]). De Unge havde glædet sig til at høre om hans Rejseæventyr, men blev meget skuffede i deres Forventninger, siger *Abrahams*[4]); „*Rask* sagde egentlig slet Intet, var undseelig og krøb i Krogene, og, da vi nu — hvorunder jeg da egentlig forstaaer *Rosenkilde, Chr. Winther, Krøyer* og mig — pressede paa ham med Spørgsmaal, fik vi omtrent ud af ham, at han engang havde redet paa en Elefant og at der engang, da han sov i en Taters Telt, var løbet et stort, grønt Firben over hans Ansigt. Maaske ansaae Fir-

[1]) Vistnok K. S.'s Fætter, Kjøbmand R. S. i Nykjøbing. [2]) Se *Rønnings:* Rasks Levned, S. 137. [3]) *P. V. Jacobsen* siger i sine Breve, S. 101, om ham: „Det er overhovedet en af de synderligste Kegler, jeg kjender". [4]) „Meddelelser af mit Liv", S. 179.

benet hans kjedelige Ansigt for en Sten. *Rask* havde rejst udenlands paa Sprog og havde formodentlig hverken seet tilhøjre eller tilvenstre. Hans mundtlige Meddelelsesævne var heller ikke synderlig; . . . om Literaturen havde han, saavidt jeg kunde skjønne, ikke megen Forestilling." Det er tydeligt, at han kun lidet har interesseret den unge Kres i *Nyerups* Hus, og maaske allermindst Chr. Winther, som i sproglig Henseende var hans Modstander, idet han fuldt ud sluttede sig til sin gamle Rektor *Bloch*, *Rask's* konservative Kritiker.

Ogsaa Literaten *A. P. Liunge* havde Winther fornyet Bekjendtskabet med, som det vil sees af flere Breve i det Foregaaende. I nogle Livserindringer, denne har efterladt sig[1]), siger han: „*Ingemann* besøgte mig i disse Aar, hvergang han kom til Kjøbenhavn, og jeg tilbragte mange i Sandhed festlige Aftener i min Familiekres med ham, *Chr. Winther*, *Bødtcher* og dennes Omgangsven *Güntelberg* paa et lille Værelse i Ny Adelgade, hvor Dagligstue, Spisestue og Sovekammer vare koncentrerede i Eet, men hvor vi Alle ved livlig Konversation og munter Spøg morede os kosteligt. En Aften bragte *Ingemann* en Ubekjendt med sig; han var kommen for at besøge *Ingemann*, og denne havde da faaet ham med sig hen til mig — det var den allerede dengang som Digter bekjendte, aandrige og elskværdige *Poul Møller*. Et Par andre Gange sluttede Skuespiller *Rosenkilde* sig til vort lille Selskab. Blandt Andet husker jeg, at der blev digtet Fortællinger saaledes, at En begyndte, en Anden optog Traaden, og saaledes gik det Rækken rundt. Der kom det pudser-

[1]) Personalhist. Tidsskrift, 4de Række, I, 4.

ligste Tøjeri ud deraf.“ Chr. Winther var flere Gange i denne Periode Mellemmand, naar *Liunge* og *J. L. Heiberg*, der jo paa det journalistiske Omraade vare Fjender, maatte forhandle med hinanden.

Blandt de andre Familier, Winther i sin Huslærertid havde opsøgt og hyppigt kom til, maa først og fremmest nævnes *C. N. Rosenkildes*, der dengang beboede en Stueetage i Adelgade, lige for Prinsensgade. Hele Vinteren igjennem var det i de Aar, han boede hos *Müffelmanns*, en staaende Regel, at han efter Middagsmaaltidet i Mørkningstiden gik derhen, og undertiden blev han der ogsaa om Aftenen. *Poul Møller*, *Henrik Hertz* og Komponisten *Krøyer* traf han da hyppigt *der*.

Han kom ogsaa jævnligt til Boghandler *Jacob Deichmann* i Klareboderne, som førte et stort Hus med en interessant Omgangskres. *Deichmanns* kjendte han allerede fra *Rasmus Nyerups* Hjem; thi *Nyerups* Hustru var i Slægt med dem, og hele den *nyerupske* Familie hørte til Vennerne i dette Hus. Her betragtedes Chr. Winther næsten som Søn, og, skjøndt han, hvergang han kom der, bukkende kyssede Fru *Deichmanns* Haand, var han dog ganske som hjemme hos disse Mennesker og gik ud og ind, som han vilde. *Deichmann* var 8 Aar ældre end han og, ligesom Winther, Præstesøn; allerede tidligt havde han viist meget gode Ævner og stor Flid, og, endnu ikke 17 Aar gammel, var han bleven juridisk Kandidat med bedste Karakter. I sit 20nde Aar ægtede han den 19aarige *Bolette Cathrine Gyldendal*, eneste Datter af den afdøde Bog-

handler *Gyldendal* og Datterdatter af den bekjendte Professor ved Sorø Akademi *Jens Kraft.*

Det varede ikke længe, inden han, efter et kort Ophold som Proprietær i Thy, tilkjøbte sig af sin Svigerfader den allerede da højt ansete gyldendalske Boghandel, som han stadigt bragte fremad i Agtelse og Rigdom. Han var mild, barnlig-from, selvstændig og beskeden, alvorlig og dygtig; han følte en dyb Trang til for sin egen Skyld at tænke tilbunds i enhver Sag, og navnlig Personalhistorie havde han usædvanlig grundige og omfattende Kundskaber i; men kun sjældent tillod hans Tilbageholdenhed ham at røbe disse, og kun Faa vidste tilfulde, hvor lærd en Mand han egentlig var. Hans store Ægthed skattede Alle, som vare traadte i Forbindelse med ham, og hans Nærmeste kjendte hans „Drift til en stundum endog spøgende, naiv og jævn Munterhed."

Fru *Deichmann* var en, om end ikke betydelig, saa dog velbegavet og elskværdig Person, „en trofast Hustru, hvis Tilfredshed var hendes Husbonds egen, og hvis Glæde udgjorde en stor Del af hans Sjæls Liv." Ægteskabet var barnløst; men *Deichmanns* Søster opholdt sig *der* i Huset, og hun var en ualmindelig Person. Strax, hun kom En imøde, lyste det milde, klare Øje, og man fik hendes venlige Hilsen. Indlod man sig i Samtale med hende, fornam man snart, at hun var et Menneske med Kløgt og Vid, „en duelig Kvinde med en sund, kraftig Aandens og Naturens Begavelse". Hun var livsglad, og hendes Omgang var kjærlig og aandrig; dertil kom, at hun var en trofast og oprigtig

Veninde, paa hvem man trygt kunde stole[1]). Mere end Fru *Deichmann* var hun den Styrende i Huset.

Af Omgangsvenner, som Chr. Winther traf i *Deichmanns* Hjem kan jeg nævne *Chr. Molbech*, *A. E. Boye*, *Peder Hjort*, *J. F. Schouw*, Juristen *Kolderup-Rosenvinge*, Historikeren *Lauritz Engelstoft*[2]), den senere Biskop *C. T. Engelstoft*, Veterinæren, Professor *Viborg*, Overbibliotekar ved Det kgl. Bibliotek Konferensraad *Moldenhawer*, *Høyen*, *Finn Magnusen* og disses Familier. Den senere saa bekendte Politiker *Gjødwad* blev i 1828, da han var ung Student, optagen som Søn i dette Hjem, og med ham stiftede Winther her et Bekjendtskab, som han — trods Aldersforskjellen — vedligeholdt til det Sidste. *F. C. Sibbern*, *Poul Møller* og *Fr. Paludan-Müller* hørte ogsaa til de stadigere Gjæster hos *Deichmanns*. Af de unge Damer, som tilhørte Kresen, vil jeg nævne Frøken *Bidoulac* (senere Fru *Welhaven*), Frøken *Emilie Kruse* (senere Etatsraadinde *Roed*), Frøken *Mathilde Viborg* (senere Professorinde *Barfoed*), *Ulrikke Strøm* og *Alvilde Müffelmann*, hvilken Sidste Chr. Winther indførte *der*, og som i høj Grad skattede denne interessante Omgang.

Winther deltog ofte i Sammenkomsterne inde i *Deichmanns* Studereværelse, hvor Diskussionen hyppigt var livlig og indholdsrig; han var mest Tilhører, men kom saa imellem med en enkelt Bemærkning, som altid var klog og fin, og som førte Samtalen videre og ofte ind paa nye Baner. Han delte *Deichmanns* Be-

[1]) Se: Ved *Johanne Deichmanns* Jordefærd d. 19de Septbr. 1866 af *C. Rothe* og *I. Nielsen*. [2]) *Engelstofts* boede i Etagen oven over *Deichmanns*.

undring for *Holberg*, *Oehlenschlæger* og *Heiberg*, og de havde altid Samtalestof. — Gik man fra Studerestuen ind til Damerne, kunde man *der* slaa sig mere løs, saaledes i Ordsprogsleg, i hvilken Winther og *Poul Møller* deltog med Liv og Lyst; den Sidste optraadte engang som Thor med Hammer i Haanden og Boa om Halsen [1]).

Om Sommeren beboede *Deichmanns* et „simpelt, hyggeligt og indtagende Landsted" i Lyngby, nær Sorgenfri, og senere kjøbte de *der* det yderste Sted paa venstre Haand ad Fortunvejen. Naar Winther nu herude laa paa Landet med *Müffelmanns*, gjorde han næsten dagligt om Eftermiddagen Besøg hos *Deichmanns*, og her „paa sit Hvilested" „aabnede Værten sit Væsen og sin Natur i deres fulde Egenhed", og han glædede sig da altid ved Samliv med en god Ven; „han holdt altid mere af at tale med Een alene, end at staa som Vært for Mange." [2])

Der fandtes dengang i Lyngby en Kres, som vel kunde sættes over den, *Fredrikke Brun* i „Wahrheit aus Morgenträumen" omtaler fra dette Sted, og hvortil hun regner *Resewitz*, *Gerstenberg* og *Preisler*. Af den nye Kres derude maa fremhæves *Friederich Kuhlau*, der omtrent i 1826 var flyttet dertil med sin gamle Fader, Moder og Brodersøn; hos ham aflagde Chr. Winther meget hyppigt Besøg om Sommeren. I August 1826 skriver han: „Jeg besøger *Kuhlau* hveranden

[1]) Fru *Roeds* Meddelelse til mig. [2]) Med Hensyn til Skildringen af *Deichmanns* har jeg faaet mine Oplysninger fra *C. Molbechs*: J. Deichmanns Minde, Manuskript for Venner 1853, fra *C. Nyrops* „Bidrag til den danske Boghandels Historie" samt fra mundtlige Meddelelser fra *J. F. Gjødwad*, *Alvilde Müffelmann* og *Ulrikke Strøm*.

Dag; vi snakker Musik, ryger Tobak og drikker Grog i Heden. Det er ret en herlig Karl. Han komponerer i denne Tid en hel Del Smaasange: a) to Hefter med otte- og ni-stemmige Sange ohne Begleitung; heraf har han dediceret det første Hefte til Studenterforeningen; b) en Samling af Sange med Klaverakkompagnement. Han har spillet det Alt for mig, og — forsaavidt man kan forstaa en firstemmig Sang, spillet paa Klaver, og en Arie, sunget af *Kuhlaus* raa Stemme — saa fandt jeg Meget overmaade velsignet, men Meget saa udmærket, at jeg gjærne kunde have embrasseret ham, hvis jeg ikke havde skammet mig. I Foraaret, før jeg endnu kjendte ham, tog jeg i tre Andres Selskab engang herud blot for at synge nogle af ham komponerede Sange, som han endnu ikke havde hørt selv, og man kunde mærke, at det morede ham meget“ [1]). Den berømte Komponist var 10 Aar ældre end Winther; men i mange Henseender passede de godt sammen. De havde fælles Sans for Naturen og Lyst til at foretage sig lange Fodvandringer i den; Bægge elskede højt Fuglenes Sang og Hvad der i Folkelivet svarede dertil: de gamle Folkemelodier; Bægge følte sig meget tiltrukne af det Romantiske, Sværmeriske, Ridderlige i Digtningen og det Melodiøse i dens Form, hvorimod de ikke yndede det Melankolske og Mørke i den. De vare lige begejstrede for alt kunstnerisk Ædelt og Skjønt, og Bægge vare de fødte med en evig Ungdom og med Lyst til det Frie og Utvungne. *Kuhlau* talte saagodtsom aldrig Dansk; men dette generede ikke Winther, der med stor Lethed kunde bevæge sig i det tyske

[1]) I et uudgivet Brev til *Knud Sidenius*.

Sprog. Han havde jo tillige en fin og dyb Forstaaelse af Musikken, og paa dette Omraade vilde *Kuhlau* gjærne høre Udtalelser af Folk, der ikke vare Musikere *ex professo*. „Alt, hvad Musikere kan fortælle mig", plejede han at ytre, „det kan jeg sige mig selv; Hvad jeg ønsker at høre, er en sund og frisk Opfattelse" [1]). Naar Winther saa om Eftermiddagen kom hen til *Kuhlau*, modtog denne ham — trofast og ærlig, godmodig, ligefrem og gemytlig, som han var — iført sin Slobrok med det fine, hvide Lintøj nedenunder, med Pibe i Munden og med sin Hund, sin *fidus Achates*, ved Siden. Winther fik da ogsaa *sin* Pibe, og de satte sig, sammen med *Kuhlaus* Forældre, nede i Haven, hvor der enten skjænkedes Kaffe eller Øl, heller ikke saa ganske sjældent et godt Glas Vin og — som Winther siger i det Førnævnte — Grog; *Kuhlau* holdt jo saa meget af stærke Drikke, at denne Passion dræbte ham. Winther fulgte med levende Interesse hele *Kuhlaus* musikalske Virksomhed og havde den Nydelse at staa Fadder til „Elverhøjs" Musik, som blev komponeret i Sommeren 1828. *Kuhlaus* rige Virksomhed som Fløjtekomponist paavirkede ham, saa han kom til at dele sin Samtids Lidenskab for denne Art Musik; men han brugte til Udøvelsen heraf intet andet Instrument end sin fyldige Mund med Klaverakkompagnement til; og det var som oftest *Kuhlaus* Melodier, han da udførte. Hvor godt Chr. Winther forstod *Kuhlau*, kan i det Smaa sees, naar man vil gjøre sig bekjendt med,

[1]) Se *Carl Thrane:* „Danske Komponister", S. 181—82; denne Forf.s Skildring af *Kuhlau* henviser jeg til med Hensyn til mit nu om ham Anførte.

hvorledes Winthers Digt: „Trætter Dig Livets Strøm“ [1]), som er skrevet til *Kuhlaus* Musik, („Lustigen Saitenklang“), falder sammen med denne. Under Samlivet i Lyngby komponerede *Kuhlau*, aldeles imod Sædvane, en Kantate til Text af Chr. Winther; denne har ikke optaget dette Arbejde i nogen af sine Digtsamlinger, men derimod offentliggjort den i *Heibergs* „Flyvende Post“; den forklarer for en Del hans dengang og senere venlige Forhold til *Christian den Ottende*, hvem han tiltaler med disse Ord:

> Vel værd est Du, at Sangens Tryllerier,
> o Danmarks Prins, husvale huldt Dit Bryst,
> at Strængens Alfer smaa med Melodier
> omringe Dig og vække Liv og Lyst;
> thi trygt, som Ranken sig om Almen slynger,
> sig Kunsten til Dit Hjærte kjærlig klynger.

De to store danske Komponister, Chr. Winther i disse Aar var kommen i Berøring med, stod hans Hjærte inderligt nær. Den Tids Musikvenner vare — som Winther siger i sit ovenfor trykte Brev — delte i to Partier; det ene sværmede for italiensk Musik, som *Siboni* indførte her i 1819, det andet foragtede den. Til det første Parti hørte Hoffet og de Fornemme, til det sidste Studenterne, der paa Teatret udpeb de italienske Syngestykker [2]). *Weyse* og *Kuhlau* vare deres Yndlingskomponister, og bægge disse vare Italienernes

[1]) Sml. Digtn. X., S. 238. [2]) Se *Vilh. Rode:* „Bidrag til den danske Studenterforenings Historie“, Nordisk Tidsskrift I, 136. Det gik her i Danmark paa samme Maade som i Frankrig omkring 1770, hvor *Marie Antoinettes* Parti beskyttede *Gluck*, medens Grevinde *du Barry* drog Italienerne frem, og hvor det endog gik saa vidt, at de to Partiers Tilhængere, naar de mødtes i Teatrene, rev hverandre i Haarene.

Modstandere, særlig *Weyse*, der ligefrem hadede italiensk Musik, hvorimod *Kuhlau* i sin „Lulu“ har „rossiniseret“ ɔ: har optaget italienske Elementer, men dog ikke mere, end at han *i det Væsentlige* stillede sig imod denne Retning. At Chr. Winthers Situation overfor de to Mestere undertiden kunde være vanskelig, fremgaaer jo deraf, at disse en Tid vare Bannerførere i to hinanden fjendtlige Lejre. Chr. Winthers Anskuelse vil fremgaa af følgende Brudstykker; han taler om *Weyses* Sanggudinde og siger da til Komponisten:

Stærk, med evigt Ungdomsblod,
stred Du, naar det gjældte,
værned hendes Skjønhed mod
frække vælske Helte [1]).

Endvidere [2]):

„og den Musik, den vælske,
mig huer heller ej,
den knuger paa mit Hjærte
saa slæbende og sej,
det evige *Sostenuto*,
som ved en Lænkes Tugt,
jo lammer Fantasien
hver Vinge til Flugt.

I sit Digt „Donizetti og Weyse“ synger han: [3])

Hvad vil den Strøm af Toner vel,
som ængster grufuldt her min Sjæl?
Hvad har jeg gjort, at jeg har sænket
mig i den Hvirvel ned,
hvor Alt, hvad jeg paa Jorden led,
Alt, hvad mit Hjærte dybest krænked,
nu lever op med Haan og Latter
og knuger sig om Hjærtet atter?

[1]) Sml. Digtn. I, 191. [2]) Sml. Digtn. X, 266. [3]) Smsteds II, S. 34, ff.

— Hvor yppigt Tonerne fremlyner —
som en Savannas gejle Urtepragt,
ved Vaarens Tid af Slummer vakt,
saa mylre for mit Øje fæle Syner.
Natur? — Og Sandhed? — Poesi? —
I denne Op- og Nedad-Tumlen?
I denne Hylen, Brølen, Mumlen?
Kan I vel nære Jer deri? —
Paa dette usle Ordstillads?
I disse vrængede Gestalter,
hvor tusend Arlecchino-Pjalter
af Toner er den hele Stads?
Er det en sand Begejstrings Flamme,
som føder dette evig Eet og Samme?
Og denne Løgn af Ord og Klang,
er det et rigtigt Hjærtes Sang?
Skal dette være lystigt? — Det er Grin!
Er dette Suk? — Det er et Hvin!
Er dette Smerte? — Det er Krampe,
fremkaldt ved giftig tunge Dampe,
der hæve sig som fra en Gravruin,
bevoxt med spættet røde Svampe!
. . . . . .
Ah, *den* Natur, den passer just
for Hjærtets Spejl, hvor Levelystens Rust
har lagt sig tykt, som Mos paa Muren,
og slettet ganske ud *Naturen!* —
. . . . . .
. . . . . .
Blaserte Hjærter! I maa *rystes*,
I *føle* ellers ej, — og Sukket,
som fordum let har Eder vugget,
maa pinefuldt nu af Jert Indre krystes;
i denne Malstrøm maa I sno og vende,
i denne grimacerte Jammer
Jert eget slappe Jeg gjenkjende,
i disse vammelsøde Fosforflammer
af en forskruet Elskov brænde!
Tørt er mit Øje — Kinden staaer i Brand —
Gud, hjælp — og frels mig min Forstand;
thi Tanken svimler alt paa Vanvids Rand —
min Tinding banker — Hjærtet sprænges —
o — efter Luft og Taaredug det længes! —

Ud! — bort herfra! — — —
— — — — o, Nattens Himmel [1])
med sorte Sky, med kolde Byger,
med Storm, som over Heden fyger
og leger vildt med Løvets Vrimmel,
Du køle Febren i min Sjæl,
Du aabne for min Taares Væld!
Velsignelse derfor! Jeg føler ret
mit Hjærte frit, min Aande let!

Han skildrer nu nærmere Musikken til „Macbeth", til „Sovedrikken", „Faruk", „Balders Død", „Floribella" og Romancerne; han siger:

— Her føres jeg til Østerland [2])
paa disse rige Tonevinger;
og snart med Alvor de mig bringer
til Kæmpehøjen hist ved Nordens Strand [3]);
snart Folkets Tanke ærligt klinger
i dette jævne, snilde Kvad [4]),
som om det klang fra Mark og Dale,
og snart som ømme Nattergale
det til mit Hjærtes Dyb sig svinger.
En evig Guddom staaer ham bi,
og overalt der Sæd nedlægges,
som i min evigvakte Fantasi
til Liv og *Virkelighed* vækkes!
Der er en Rigdom her af Poesi;
i Vexelglans jo disse Toner tale,
imens de skildre, tegne, male.
Hvi mægte de at naa mit Hjærte?
Hvi kan de løse al min Smerte?
Mens Læben leer, mens Hjærtet bløder
ved Sorg og Lyst — hvi nærer de og føder?
Hvi vække de min høje Latter
og sænke mig i Vemod atter?
Hvorved? Hvordan? Ak, det er *Poesi*,
og der er *Sandhed* og *Natur* deri!
Se, hver en Karakter staaer fri

[1]) Her sigtes til *Weyses* Musik til „Macbeth". [2]) „Faruk". [3]) „Balders Død". [4]) Romancen.

for sig, selvstændig klaret,
som af en Guddom aabenbaret,
og viser tydeligt, at ned de stamme
fra sand Begejstrings og Geniets Flamme,
som aldrig dvæler ved hint *Eet* og *Samme*.
Se, Alt har Sundhed, Dybde og — *en rigtig Mening*,
samvævet i en huld Forening;
Hvad der i Sang og Tale er beslægtet
ved Harmonien har hinanden ægtet;
en ren, en evig Lov og Aand
velsignet har det skjønne Baand.

Weyse har selv sat Musik til flere af Chr. Winthers Digte, saaledes til „Naar Pisken den knalder", „Tonerne" og endelig til Sang ved *Kuhlaus* Jordefærd[1]), en Komposition, som Winter i et utrykt Brev kalder „herlig". Et smukt Minde sætter han *Kuhlau* i Slutningen af sit Digt „Musikken"[2]), som *N. P. Nielsen* fremsagde ved en Koncert i „Det venskabelige Selskab" Torsdagen d. 19de April 1832, i hvilket Digt Winther, efter at have skildret Musikkens Magt og endt med at omtale, hvorledes den tilsidst følger den Døde til Graven, udbryder:

Saa stod vi nylig ved en Kunstners Baare,
en dybt Indviet i den Helligdom,
hvor Tonekunstens Vælд af rigen Aare
udstraaler sig den vide Verden om;
o, lad os ofre ham en skjønsom Taare,
han var saa dygtig, ærlig, god og from —
taknemlig mindes ham med kjærlig Klage,
taknemlig elske dem, vi har tilbage!

Herved tænkte han naturligviis blandt Andre paa *Weyse*. Det var i 1832. Efterat *Weyse* i 1842 er død, synger Winther:

Hel tankefuld jeg stiger op
til Kirken hist paa Højens Top,

[1]) Sml. Digtn. I, S. 29. [2]) Sml. Digtn. I, 31.

og blandt de andre fromme Gjæster
der under Korsets sikre Læ
andægtigt bøjed deres Knæ,
jeg atter høre vil min Mester,
der i sit eget Rekviem,
saa dybt, saa fuldt af himmelsk Længsel,
saa rigt paa Trøst for Hjærtets Trængsel,
har manet for vor Tanke frem
den søde Fred, som, fri fra Fængsel,
hans Sjæl nu har i Evighedens Hjem.

Aarene gik; men Winther blev sin Kjærlighed tro; da han i 1858 digtede sit „Besøg paa Parnas" og han *der* af Euterpe faaer Ordre til at synge til hendes Akkompagnement, siger han[1]):

„Det blev en prægtig Salmodi
„med *Weyses* Tonefarver i;
„en Hymne, hellig ren og klar,
„som Tanken op til Himlen bar,
„hvor sødt i evig Juleglæde
„Gud Herrens Engleskarer kvæde".

Det tredie Hjem, som Winther stadigt søgte til under Sommeropholdet i Lyngby, var *Wexschalls*, der Sommeren igjennem boede i *Ermelundshuset*. Det var Madam *Wexschalls* Svoger, den bekjendte *E. F. C. Bojesen*, senere Rektor ved Sorø Akademi, som indførte ham *der* i Huset. Winther og han vare jo Kandidater sammen og venskabeligt forbundne. En Dag, da *Bojesen* var paa Vejen ud til Ermelundshuset, mødte han Winther, der var flot klædt i en Slags Sømandsdragt: hvide Buxer, hvid Vest, blaa Jakke og Straahat. *Bojesen* spurgte ham, om han vilde med ud til Madam *Wexschall*. Winther indvendte, at han jo

[1]) En Samling Vers, S. 19.

slet ikke kjendte hende personligt, hvortil *Bojesen* svarede: „Jamen, kunde det ikke more Dig at gjøre hendes Bekjendtskab?“ „Jo, vist kunde det *det*, endogsaa meget“. „Ja, saa gaa med, saa skal jeg forestille Dig“, fortsatte *Bojesen*, og dermed fulgtes de ad. Da de kom ind i Stuen, præsenterede *Bojesen:* „Maa jeg gjøre Dig bekjendt med Chr. Winther, en ung, rask Sømand, der lige er kommen fra Kina“. Dette berørte Chr. Winther ilde, og han kunde aldrig ret glemme *Bojesen* det[1]).

Winther traf ofte gode Bekjendte i *Wexschalls* Hus; thi *Heiberg, Chr. Møhl, Nathan David* og *Kuhlau* hørte til dets Omgangsvenner. Han blev En af de Mange, der skattede *Anna Wexschall* særdeles højt, og hans Følelse for hende steg med Aarene. Hendes Ægteskab med „den nedrige og rye *Wexschall*“ var jo langtfra lykkeligt, og Skylden var hans. Han var født 1798, hun 1803, og de havde holdt Bryllup i 1823; Bægge vare de ægte Kunstnernaturer, saa man skulde have troet, der i disse Aar havde været Ungdommens og Kunstsindets Glæde over det forresten muntre og livlige Hus, hvor de fleste og varmeste Interesser drejede sig om Teatret; men *Anna Brenöe* havde lige fra sin første Barndomstid ikke nydt nogen egentlig Glæde og fik den heller ikke nu. Hendes Hjem stod i Verdens Øjne i Ry for Kunstdannelse; men dets Forhold vare altfor tilfældige og usammenhængende til at kunne kaldes harmoniske. Hun selv blev raat behandlet af sin Mand, han var hende ikke tro, og alt Dette lagde efterhaanden et saa stærkt Tryk

[1]) Professor *Vermehrens* Meddelelse til mig.

over hende, at hun tilsidst ikke længer kunde bære det, og i Efteraaret 1830 maatte Ægtefællerne skilles[1]).

Følte Chr. Winther sig ikke videre tiltalt af *Wexschall*, saa droges han saa meget desto mere til en anden af dette Hjems Fæller, Jfr. *Dorothea Liunge*, en Søster til den før omtalte bekjendte Literat, der jo ogsaa var venskabelig forbunden med Winther, og en Søsterdatter af Etatsraad *Hans Puggaard*[2]). Hun var Madam *Wexschalls* Stedfortræderske i Hjemmet, naar Kunstens Fordringer drog Husmoderen bort fra dets Enemærker. Hun fulgte Madam *Wexschall*, da denne senere blev Madam *Nielsen*, og var altid en fortrolig Veninde af Alle i hendes Kres; naar de vilde vide Noget om dens forskjellige Personer og ikke ønskede at gaa til Vedkommende selv, saa søgte de hende. I Winthers Forhold til hende var der ikke i mindste Maade Tale om Erotik; hun var heller slet ikke kjøn, men derimod en rigtig sund og velbegavet Person, som det var en Fornøjelse at tale med.

Følgende tidligere uudgivne Breve give Indblik i Forholdet mellem Winther og Jfr. *Liunge:*

à Mademoiselle
Madslle Dorothea Liunge in Kiel.

Lyngby d. 17de Aug. 1826.

Har De kjendt Magen til Dristighed? Jeg vover ordentlig at skrive Dem til, lille Jomfru Dorothea, als

[1]) Se: *Overskous* Joh. Luise Heiberg (Illustr. Tid. Nr. 428), Fru *Heibergs*: „Et Liv, gjenoplevet i Erindringen" I, S. 108, 126—39, og *P. V. Jacobsens* Breve, S. 125—26. [2]) Hun var ogsaa *Oehlenschlægers* gode Veninde. (Se *Oehls.* Poet. Skr. ved *F. L. Liebenberg*, S. 82 og 320). Hun var født $^{25}/_{8}$ 1803 og døde $^{6}/_{8}$ 1850 hos *Orla Lehmann* i Veile.

wie nix — som vi Tyskere pleje at udtrykke os. Det Eneste, som nogenlunde kan undskylde min all zu grosse Dreistigkeit, det er jo freilich, at Deres gode Mutter, ikke at tale om adskillige Søstre, en Broder, en Svigerinde og diverse gode Venner og Veninder, wahrhaftig have opmuntret mig dertil. Alligevel griber jeg dette Foretagende ell. Unternehmung an med en vis Ængstelse eller Schaudern; „thi" — tænker jeg ved mig selv — „Hvad mon Du vil have at fortælle Jomfru Liunge, der kan interessere hende?" Og, som jeg nu tænker saadan Tanke ved mig selv, saa ryster min Højre ganz erstaunlich og foraarsager en Skrift, der har stor Lighed med de Karakterer, som Kragerne tegne, naar de, søgende deres daglige Brød, hoppe ell. hüpfen tilhøjre og -venstre i Sandet ved Lyngby Sø. Saa! — Det gjør mig usigelig ondt, at jeg ikke fik Lejlighed til at besøge Dem, da jeg i Sommer var i Kiel; mit Ophold var saa kort, og jeg vidste ikke Deres ærede Adresse, hvorfor jeg haaber, at De undskylder min ellers utilgivelige Forsømmelse med Deres sædvanlige Godhedsfuldhed, den, De for Guds Skyld ikke for den Sags Skyld maa unddrage Undertegnede. Da De nu opholder Dem saa nær Tyskland og ved et tysk Universitet, saa kan jeg ikke undlade at ytre Dem en Frygt, der lige siden Deres Afrejse har martret mig ganske grueligen. Jeg raader Dem nemlig som en sand Ven: indlad Dem for Guds Skyld ikke i demagogische Umtriebe!! Jeg er sgu saa gyselig bange derfor; thi det er — so hal' mich dieser und jener — noget ganske forfærdeligt Noget, disse hersens demagogische Umtriebe, eller i Mangel deraf disse Jesuiter.

Kom ikke hjem, kjære Dorothea, som en Jesuit! Gud fri os! Det taalte Biskop *Münter* saavist ikke; jeg taler ikke engang om Kateket *Ries*[1]) og *Sommerfeldt*[2]).

Men nu: Eet Spøg, et Andet Alvor! Hvilke Professorer hører De? Jeg længes meget efter at høre Deres Mening om den gamle *Pfaff*; det skal være en meget god Latiner. Forleden tilbragte jeg en behagelig Aften i Ermelund med Deres Broder, Morgenbladets, og hans Kjæreste[3]), med deres Søster, med *Ove Thomsen*, Aftenbladets, og hans Kjæreste, og med det lidet Rivejærn. Man fortalte mig *der*, at De til Vinter kommer igjen, og hvad Mere er, at De vil gaa til Teatret. Ja, saaledes forklarede virkelig Alle her i Kjøbenhavn den nærmere Forbindelse, hvori De nu kommer til at staa med Madame — den elskværdige — Mad. W. Hun skal — saa siger man — instruere Dem, og De vil til næste Efteraar gjøre Deres Debut i en guldbroderet Fløjels-Pels ell. Pelz lige som den unge svenske Grevinde *Lejonkraft* i det nye Stykke, som jeg har indsendt til Teaterdirektionen, hvorom Deres Broder vil have fortalt Dem Alt, hvad han veed[4]). Det vilde virkeligen glæde mig; den Rolle kunde klæde Dem usigeligen net[5]). Nu vil jeg da med en ny Pen gratulere Dem til Deres — wie vielste? — Fødselsdag, paa hvilken man har sagt mig, De vil modtage disse Linier. Hvis jeg med Ord kunde udtrykke Dem alt det Gode, jeg i Sandhed ønsker Dem, saavel for Deres

[1]) Ved Holmens Kirke. [2]) Kateket ved Helliggeistes Kirke. [3]) *Albertine Charlotte Ackermann.* [4]) Naturligviis Altsammen — ligesom Historien om, at hun hører Forelæsninger i Kiel — Kommers. [5]) Her viser Skriften, at han har skiftet Pen.

egen som for Deres kjære Families Skyld, saa stod det allerede her; men, da jeg ikke kan, saa maa De ikke foragte min gode Villie, men smukt vedblive at bevare Deres Venskab for

Christian Winther" [1]).

ST.

Jfr. D. Liunge i Kristiania.

Lyngby d. 14de Juli 1829.

Gode Jfr. Dorothea!

Jeg har ikke talt med nogen af Deres Familie, siden vi sidst saaes, dels fordi jeg var bortrejst henimod 3 Uger . . . dels fordi jeg kuns een Søndag har besøgt Kjøbenhavn, siden jeg flyttede til Lyngby. Men derimod kan jeg hilse Dem fra Ermelundshuset, hvor jeg — som sædvanligen — paa mine daglige Strejferier ofte kommer forbi. Jeg veed, det er en kjær Hilsen, om den end koster nogle Taarer. Hvad behager? —

Vor gode *Rosenkilde* var — som De veed — rejst til Vallø [2]), hvorhen hans Kone ogsaa kom og opholdt sig henimod 8—14 Dage; da hun var rejst, maatte han formedelst en Upasselighed opholde sig endnu nogen Tid i Vallø, hvilket vist har været ham skrækkelig tungt; — dog var *Krøyer* saa malisiøsk at formode, at hans Sygdom var af det meget yndede Slags, der kommer, som om de vare kaldede, og gaa paa samme Maade. Imidlertid rejste han da og gav sin første Aftenunderholdning i Kjøge, hvor det efter

[1]) Dette Brev ejes af Lærer *Karl Nielsen* i Kirke-Hyllinge ved Roskilde. [2]) Hos Kantor *Storm*, R.s gode Ven, der senere havde *Adolf Rosenkilde* i Huset.

et Brev til *Liebe*, som *Stage*, med hvem jeg talte i Søndags, havde seet, var gaaet *ham* „lidt bedre end Landeværnet 1807". Han tjente kuns 33 Rbd. I Præstø, Sorø og Slagelse derimod, hvor man har opfordret ham til paa Tilbagerejsen at gjentage sine Forestillinger, har hans Indtægter været saadanne, at han, hvis Lykken er ham ligesaa gunstig i Odense og Nyborg, kan medbringe omtrent 4—500 Rbd. *ren* Indtægt. Hvis altsaa hans Entreprise i Manges Øjne ikke just var ham og hans Stilling ganske værdig, som vel kan være, saa har den dog ikke været ganske uheldig, og *det* glæder *mig*, der — som De veed — holder et stort Stykke af ham. Jeg har seet et Brev fra en meget kompetent Dommer, en Dame fra Kjøbenhavn, der paa Landrejse saae hans Forestilling i Slagelse; hun fandt sig særdeles tilfredsstillet og er dog En blandt dem, der pleje at skrige over hans Overdrivelse.

Jeg har opsporet saamange dejlige Digte af *Rückert*, som jeg skal gjøre mig en Fornøjelse af at meddele Hr. *Nielsen*[1]); ogsaa De skal faa dem at læse, hvis De nu er ret gentil og husker Hvad De lovede mig, da jeg sidst gik bort fra Laxegade 203[2]). Min Broder[3]) er, som De vel veed — rejst til Fyen; men jeg faaer ham ikke at se; thi han gjæster ikke Kjøbenhavn. — Naar kommer De saa hjem? Det maa man dog vide for at kunne staa paa Toldboden og bukke kjønt og sige: „Goddag!" — Farvel! Farvel! Farvel!

Chr. Winther[4]). —

[1]) N. P. N. [2]) *Wexschalls* kjøbenhavnske Bopæl. [3]) *Poul Møller*. [4]) Dette Brev ejes af *Anna Nielsens* Søstersøn, Kand. teol. *A. E. Bojesen*.

Mer end nogen Anden drog dog, lidt længere hen i Tiden, en ung Gjæst og senere Pensionær i *Wexschalls* Hus Chr. Winther, og det var *Johanne Louise Pättges.* „Fra jeg var 15 Aar gammel, har han gjort umaadelig Kur til mig", er hendes egne Ord til mig. Bekjendtskabet stammer fra Sommeren 1827, da hun en Maaneds Tid var Familien *Wexschalls* Gjæst i Ermelundshuset[1]); men da var hun jo allerede en meget feteret Skuespillerinde. Han havde ikke seet hende debutere d. 14de Maj 1823 som Giovanni i *Oehlenschlægers* „Correggio", hvor ellers hendes Natursandhed vilde have begejstret ham. Derimod overværede han d. 12te Februar 1826 den berømte Aftenunderholdning paa Hofteatret, hvor hun og *Rosenkilde* udførte *Poul Møllers* „Hans og Trine i Rosenborghave". Hendes graciøse Lune og fulde Sandhed i Fremstillingen gjorde hende her til Publikums Yndling. Den 22nde April 1826 spillede hun Trine i „Aprilsnarrene" og 11te Juni 1827 Caroline i „De Uadskillelige". Hun udfoldede i disse Roller, som den stadige Teatergænger Chr. Winther har seet, „komisk Naivitet og Løjerlighed, ungdommelig Livsglæde, elskelig Skalkagtighed, Harmoni og Gratie, Poesi og Kraft, men fremfor Alt ægte Genialitet". Kort efterat Winther havde gjort hendes Bekjendtskab, glimrede hun som Verdensdamen Fru Verseuil i Lystspillet „Fruentimmerhævn", som Agnete i „Elverhøj" og som Julie i *Shakespeares* „Romeo og Julie"; denne sidste Rolle udførte hun saa ildfuldt og sværmerisk erotisk, at Virkningen var overordentlig. — I Slutningen

[1]) Se: Joh. Luise Heiberg: „Et Liv gjenoplevet i Erindringen" I, S. 88.

af 1828 deklamerede hun paa en Aftenunderholdning, *Rosenkilde* gav, „Asbjørn og Thora"; men det var efter Kritikkens Mening „aldeles mislykket". „Kjøbenhavnsposten" [1]) siger: „Denne unge, talentrige Elev, der i saa høj Grad og saa velfortjent har erhvervet sig Publikums Velvillie og Bifald, synes i den sildigere Tid at være kommen paa en farlig Afvej, hvorfor det maaske endnu ej turde være for sildigt at advare hende. Det er den falske Følelses, *Affektationens*, Vildspor, som . . . denne Aften forledte hende til en larmoyant Grundtone, falsk Emfase, kort: en fuldkommen Kontrast af sand Deklamation, gjennem hvilken det næsten var umueligt at skjelne den skjælmske Thoras List. Dobbelt byrdefaldende blev dette Stykke, da Jfr. *Pättges* ovenikjøbet ved flere Standsninger noksom forraadte, at hun ej havde memoreret det, og hun kunde sikkert alene tilskrive sin tidligere erhvervede Gunst hos Publikum, at dette med et svagt Bifald skaansomt belønnede Hvad der mildt fortjente at optages med Tavshed". — Dette enkelte Uheld med Chr. Winthers eget Digt dæmpede ingenlunde hans Henrykkelse over hende; naar han f. Ex. kom til *Deichmanns*, lagde han sin Haand paa Frøken *Deichmanns* Arm og sagde: „Kom *De* nu og sæt Dem herhen med mig, saa skal vi To tale sammen om *Johanne Luise*". Med exalteret Begejstring havde han mødt hende i det private Liv, og hans Følelser for hende svækkedes ikke. Hun drog ham ved sin smukke Skikkelse, sit aandfulde Ansigt, de vidunderlige, lys-mørke Øjne, som, selv da hun blev gammel, beholdt deres Glans og skovagtige Dybde,

[1]) 1828, Nr. 106.

det dejlige brune Haar, der faldt i rige Lokker ned om hendes Nakke, den ualmindelig rene, klare og fint nuancerede Talestemme og ikke store, men yndefulde Sangstemme, som hun ved et mærkværdig sjælfuldt Foredrag gjorde saa fængslende. Hendes Gemyt var drømmende, og hun tiltrak de Fleste ved sin stille Grublen og Indesluttethed i sig selv, hvilket gav en romantisk Baggrund for hendes pikante Skjælmeri og undertiden frejdige Munterhed.

Om Vinteren traf Chr. Winther hende ikke sjældent i *Rosenkildes* Hus, og her saae den lille *Julie*, den senere Fru *Sødring*, ham paa Knæ for hende inde i et afsides Kabinet; men denne samme *Johanne Luise* synes slet ikke at have næret erotiske Følelser for ham, ihvorvel hun nok holdt af at lade sig tilbede, særligt af en ung Mand med hans Egenskaber. Om Sommeren sværmede han — som alt sagt — om hende i Ermelundshuset, og snart hed det sig, at de vare forlovede. *Mathilde Viborg*, den senere Professorinde *Barfoed*, kom en Dag med sin Fader, Professor *Viborg*, og sin Søster, den senere Admiralinde *Irminger*, spaserende til Boghandler *Deichmanns* Sommerbolig i Lyngby, hvor Chr. Winther sad i et Lysthus i Haven sammen med Fru *Deichmann* og Fru *Viborg;* denne Sidste gik sin Mand imøde og sagde til *ham*, der plejede at ytre sig meget uforbeholdent: „Viborg, Du maa ikke udtale Noget om Jfr. *Pättges* til Chr. Winther; Du veed, man almindeligviis siger, han er forlovet med hende, og, efter Hvad jeg nu har hørt, troer jeg ganske vist, det er Sandhed“ [1]).

[1]) Meddelt mig af Professorinde *Barfoed*.

I *P. V. Jacobsens* Dagbøger[1]), som ere fulde af megen løs Bysnak, siges der 5te Oktbr. 1827: „Chr. Winther har indgivet Begjæring om at antages ved Teatret. Er det som Sanger, nu da hans Stemme har tabt sig saa meget og hans Bryst er saa slet? Eller som Skuespiller? Som saadan kan han vel ikke gjøre Lykke nok. *Rosenkilde* skal have sagt til ham for nogen Tid siden: „Hør, veed Du hvad! Gaa til Teatret, og gift Dig saa med Jfr. *Pättges*, saa har jeg To forsørget, som jeg vilde have dem.“ Den 19de Oktbr. staaer der: „Virvarret med Chr. Winthers Teaterforsøg kan kun Faa finde ud af. Nogle paastaa, at han aldrig har tænkt paa det, end mindre gjort Skridt til at blive Skuespiller. Iblandt disse Dr. *David*[2]). Disse ere nok Løgnhalse. Andre sige vel, at han er gaaet til Teatret, men sætte dette i Forbindelse med Planer, som ikke synes sande. Saaledes den, at han skulde være dødelig forelsket i Jfr. *Pättges* (medens det er vitterligt, at han hele Sommeren har været det i en Anden). Endeligen sige Nogle, at han har indgivet Begjæring, men at han i disse Dage har taget den tilbage; iblandt dem, der sige dette, skal den Pige, en Jfr. *Strøm*[3]), som han har været forelsket i, være. Jeg veed det ikke, men vilde ønske det“. Senere tilstaaer Winther for *Jacobsen*, at han havde villet gaa til Teatret og i saa Fald forstødt Hr. *Harboe* (Jfr. *Pättges'* noksom bekjendte ulykkelige Tilbeder) af hendes Hjærte, hvis han sad der, hvilket W. dog ikke

[1]) „Personalhist. Tidsskrift, 4de Række, II, S. 61 ff. [2]) *C. N. David.* [3]) Se I, S. 183, ff.

troede. Rygtet begyndte imidlertid snart at sysselsætte sig med *Heiberg* i Forhold til Jfr. *Pättges*.

Heibergs meget hyppige Besøg i Ermelundshuset bragte Winther Fordelen af ofte at have ham som Gjæst i Lyngby; han var da altid tilhest. Ved Eftermiddagstide opholdt Winther sig tidt med *Müffelmanns* i Haven, og, ligesom han sad, kunde han saa udbryde: „*Der* har vi *Heiberg!* Naar han saadan kommer ridende, ligner han en Ildtang paa et Svin". *Heiberg* stod af Hesten; Winther forestillede ham da aldrig for Familien, men førte ham strax over i Havehuset, hvor de To længe sad og passiarede sammen. Hvor højt *Heiberg* dengang satte Winther, kan maaske bedst sees deraf, at han var Dus med ham, hvilket han ellers kun var med paafaldende Faa[1]). Ligeledes satte Winther ham højt, skjøndt han kunde være kritisk overfor ham; saaledes sagde han engang til Frøken *Augusta Schack* (den senere Pastorinde *Nielsen*), der fortalte ham, at hun havde hørt *Heiberg* forelæse et Digt: „Ja, saa har det været affekteret, for *Heiberg* læser affekteret". — At *Heiberg* paa den her omtalte Tid var Winthers Fortrolige og Raadgiver, fremgaaer af følgende Brev[2]), som ogsaa er oplysende om Hvad der — som før omtalt — paa denne Tid rørte sig i Winthers Sind i Retning af som Skuespiller at ofre sig for Teatret:

Til S. T. Hr. J. L. Heiberg, Dr. Phil.

Lyngby d. 22nde Oktbr. 1827.

Kjære Dr. Heiberg!

Du er næst *Rahbek* den Eneste, til hvem jeg har

[1]) Fru *Heibergs* Meddelelse til mig. [2]) Originalen overladt mig af Rigsarkivar *A. D. Jørgensen*.

betroet min løseligt udkastede Plan at gaa til Teatret, og desaarsag, saavelsom for det Venskab, Du stedse har viist mig, skylder jeg Dig at melde Dig Udfaldet af den Kamp, som jeg i denne Anledning har kæmpet med mig selv. Jeg har opgivet det Hele og er nu nær ved at opgive mig selv med! — Hvis Du udførligere ønsker at vide de Grunde, der have været stærke nok til at bekæmpe min Lyst (thi denne var det ene, der bragte mig paa denne dristige Ide), saa vil jeg hellere mundtligen meddele Dig samme. Nu er jeg rigtignok fortvivlet! Thi Præstekjolen — al Respekt for den, naar den hænges paa de rette Skuldre! — vilde ikke være meget behageligere for mine end den spanske Kappe. Dog — min Fortvivlelse er *min* Ejendom, og mit *Lamento* skal hverken trætte Dine eller Andres Øren.

Kjære Doktor, jeg holder *meget* af Dig. Lev vel!

Christian Winther.

[Udskrift:]

Til S. T. Hr. J. L. Heiberg, Dr. Phil.,
aflev. Hjørnet af Admiralgade og Fortunstræde Nr. 143 i Kjøbenhavn. Pr. Skr.[1])

[1]) Brevet til *Rahbek*, der jo var Medlem af Teaterdirektionen, supplerer tildels det forrige og lyder saaledes:

Til S. T. Hr. K. L. Rahbek, Professor, Ridder, Teaterdirektør, p. p.

Lyngby d. 22nde Oktbr. 1827.

Kjære Prof. Rahbek!

Jeg har i lang Tid ikke været i Kjøbenhavn og har altsaa ikke kunnet bringe Dig nogen mundtlig Underretning om, hvilken Beslutning jeg har taget. Men, havde jeg end havt Lejlighed til at aflægge Dig dette Regnskab — og dette skylder jeg Dig ikke alene som min qvasi-Foresatte, men mere som min faderlige Ven — saa havde jeg

Til videre Oplysning om Forholdet mellem *Heiberg* og Winther i denne Periode kan der anføres, at Winther ikke mundtligt raadspurgte ham paa Digtningens Omraade; her virkede *Heiberg* kun paa ham ved sine kritiske Arbejder[2]). Forresten vil jeg pege paa et Digt, Winther i sine ældre Dage skrev til sin Hustru: „Med *Johan Ludvig Heibergs* Buste“ [3]); deri siger han:

I Ungdomstid vi ofte saaes
og færdedes i Lyst og Gammen;
vi fjærnedes, men som en Laas
Erindringen dog holdt os sammen.

Da han var ganske ung, man saae,
han Mer end mangen Gammel vidste,
og, hvis det kommer an derpaa,
saa blev han ung indtil det Sidste.

Ja, han var ung! Du maa ej tro,
han sad forsagt og næred Sorgen;
hver Aften lagde han sig fro,
og frejdig vaagned han hver Morgen.

---

dog ikke før *nu* kunnet sige Dig noget Afgørende. Jeg har — efter Dit eget Raad. — talt med *Heiberg*, og jeg har endnu engang konfereret med mine Forældre. Skjøndt nu disse ikke ere inddrukne af hine trivielle Fordomme mod Skuespillerstanden, og skjøndt de mere end een Gang have forsikret mig, at de ikke vilde lægge mig nogen Hindring ivejen for mit Ønske, saa have dog baade deres og *Heibergs* Indvendinger i Forening med mine egne Tvivl gjort Udslaget og bevæget mig til aldeles — skjøndt med megen Smerte — at opgive denne lokkende Plan. Jeg skynder mig foreløbigen at melde Dig dette; mundtligen vil jeg udførligere forklare mig.

Jeg behøver vist ikke at forsikre Dig om, hvormeget jeg holder af Dig. Lev vel!

Christian Winther[1]).

[1]) Originalen findes paa Det kgl. Bibliotek. [2]) Se Breve fra og til C. W., S. 182. [3]) En Samling Vers, S. 26.

Han var besindig, fin og kjæk;
se Mundens Smil, og læs i Øjet!
Var man forknyt, i disse Træk
man kunde se sig selv fornøjet.

Fra disse Læber aanded Sang
saa sød, at Taaren maatte stige;
naar deres kjække Latter klang,
saa krøb i Skjul det Taabelige.

Naturen var hans Ven; som Barn
han i dens Tempel from og stille
alt fanged i sin Tankes Garn
hver Sommerfugl, hver blanke Bille.

Hans stærke Manddoms Tanke gik
opad og spejded Himlens Vaner
og fulgte med sit skarpe Blik
de Stjærners strængt afmaalte Baner.

Men mellem Jord og Himmel laa
ham aabnet Poesiens Rige,
det gyldne, hvor vi altid saae
ham vandre som de Størstes Lige;

thi hvilken Rigdom fødte ej
hans Aand af Tanker og Gestalter,
der alle kom den lige Vej
fra Gratiens og Musens Alter.

Manuskriptet til dette Digt existerer, og det har ikke saa faa flere Vers end det trykte. Efter det første af de her meddelte følger der tre, saalydende:

Jeg mindes med vemodig Fryd
den Dag til Norge drog den Hulde,
som blev vor Scenes bedste Pryd,
og som hans Hustru vorde skulde.

Da kjørte vi til Kysten ud
— den Afsked var ej let at bære! —
og sendte *der* tre kjække Skud
som Hilsen til hans Hjærtenskjære.

Hvert Skud var som et kjærligt Ord,
der gaaer til Hjærtet; thi Farvellet
fra Skibet, som forbi os foer,
med trende Skud os blev gjengjældet.

Efter Fru *Heibergs* Meddelelse til mig[1]) hentydes der i disse Vers til hendes Norgesrejse i Sommeren 1829 sammen med *N. P. Nielsen,* Madam *Wexschall* og den yngre *Foersom.* Lige før Afrejsen havde hun gjort et Østersgilde for *Heiberg* og Chr. Winther, og de fulgte hende derefter ombord paa Skibet. Chr. Winther spurgte: „Hvad har De nu med for at forhindre Søsyge?" Hun lagde Haanden paa sit Hjærte og svarede: „Det ligger her." *Heiberg* havde nemlig samme Morgen sendt hende Digtet „Præservativ mod Søsyge"[2]), hvori der staaer: „Dette maa i bogstavelig Forstand lægges paa Hjærte." Det er jo nemlig et bekjendt Sagn, at Søsyge forebygges derved, at man lægger et Stykke Skrivpapir paa Brystet. I det omtalte Digt staaer der:

Kunde Den, som Verset skrev,
raade lidt for Vejr og Vinde,
skulde Sol og Maane skinne,
Himlen uformørket blev;
hver en stridig Strøm blev stillet,
Havets hele Bølgeflok
blev et Spejl kun for et Billed,
som man aldrig skuer nok;
alle Storm-Dæmoner vege,
kun en Zefyr skulde lege
med *Johannes* brune Lok.

Turde Den, som Verset skrev,
Tanken det i Følge give,

[1]) Mindre udførligt meddelt i hendes „Et Liv genoplevet i Erindringen" I, S. 144—45. [2]) *Heibergs* Poetiske Skrifter VIII, 325.

vilde Tanken svimmel blive,
om den ikke søsyg blev,
ikke just af Søen dukket,
ej af Frygt for Storm og Skjær,
men ved selv at blive vugget,
lille Hjærte, Dig saa nær,
at den kan til Dig sig hælde,
hvert af Dine Slag kan tælle
og tør drømme sig lidt kjær.

Med denne Hilsen sejlede *Johanne Luise. Heiberg* og Winther ilede ud til Bellevue; men, da de kom *der*, var Skibet allerede et godt Stykke nordpaa; de hilsede det da som fortalt i Winthers Vers og fik hurtigt et dundrende Svar tilbage, mens de selv i Kikkerter spejdede efter den Bortdragende. I Kristiania fremsagde Jfr. *Pättges* Winthers Digt „Sauvegarden" og modtog deroppe Brev fra ham[1]); men dette synes ikke at existere mere.

Maaske har der paa denne Tid hersket Skinsyge mellem *Heiberg* og Winther, da de Bægge vare forelskede i den Samme. Den 7ende September 1829 skriver *P. V. Jacobsen*[2]): „Chr. Winther og *Heiberg*, der ere Dusbrødre, have alligevel — som jeg troer — aldrig ret kunnet lide hinanden. Imidlertid var det dog næppe dette, men snarere overmodig Glæde over, at han Dagen forud havde talt for Kongehuset og at han havde gjort Vers til Transparenter til Festen om Aftenen i Lyngby[3]), der ved denne bragte Winther til at tage

[1]) Se *Joh. Louise Heiberg:* Et Liv gjenoplevet i Erindringen I S. 148, 149, 160. [2]) *Jacobsens* Breve S. 76. [3]) I Anledning af Prins *Ferdinands* og Prinsesse *Carolines* Bryllup 1ste August 1829 bragte Studenterne de Nygifte et Fakkeltog ud til Frederiksberg; Chr. Winther havde skrevet Sangen (Saml. Digtn. I, S. 4), holdt Talen og var en af Anførerne. Næste Aften var der Stads paa „Sorgenfri".

Ridepisken fra *Heiberg* og — for Spøg — banke ham dermed. *Heiberg* blev vred herover og mindede — dog tilsyneladende for Spøg — Winther om, at han ikkun var Børnedressør, etc. (han saae meget ond ud, sagde Winther), men at han selv (H.) var Professor, etc. Herover blev Winther saa forbitret, at jeg haabede, der blev en Duel af. Men, da Winther kom ud til *Heiberg* for at fordre en Forklaring over hine Ord, som han ej blandt Mængden vilde lade sig mærke med, at han var krænket ved, forsikrede *Heiberg*, at han ikke erindrede et Ord, som kunde have fornærmet ham, erklærede med den ærligste Mine af Verden, at han aldrig havde tænkt paa Sligt, saa der blev stiftet en Art Forlig imellem dem. Ogsaa dette synes mig meget karakteristisk for dem Bægge" [1]).

Jeg har nævnet de Hjem, som foruden det *müffelmannske* bidrog til at gjøre Chr. Winther Livet kjært. Aldrig kom han til *Bruns* paa Sophienholm; *Kuhlau*, som ofte havde været Gjæst *der*, fortalte ham, at han ikke syntes om dette Hus, og *Poul Møller* var ækel ved Fru *Bruns* Affektion; men saa kunde paa den anden Side *Heibergs* Lovpriisninger over dette Hjem have bødet derpaa. Vist er det, at det ikke vilde have været Winther naturligt nok; det Jævne tiltrak ham mest, det kjendte han fra Præstegaardene, og det fandt han paa denne Tid hos en fjærnt boende Præstefamilie. Mangen Sommer-Løverdag Eftermiddag, naar det begyndte at kølne, vandrede han paa sin Fod den lange

[1]) Smlgn. hermed *Jacobsens* Dagbogsoptegnelser i Personalh. Tidsskrift 1899, II., S. 89.

Vej til Kregome ved Frederiksværk, hvortil han kom ud paa Natten. Her besøgte han *Rasmus Nyerups* Datter og Svigersøn, Pastor *Strøm*, om hvem *Jens Kragh Høst* siger, at han var „en af de blideste og i Selskabslivet behageligste Mænd“ [1]). Hos *Strøms* var Winther aldeles som hjemme og fik *der* venlige Mindelser fra Fensmark og Kjøbelev. Det var ikke saa underligt, at han ofte lagde Scenen for sine Digtninger hen til Præstegaardene; thi dem tilhørte en væsentlig Del af hans Barndom og Ungdom, og Den, der engang har levet et lykkeligt Liv i en landlig Præstegaard, vil altid sidenhen, naar han er borte derfra, komme til at lide af Præstegaardsve. Han siger med *Rudolph Baumbach* i „Dødens Gudsøn“:

„Saadan en Præstegaard er for en Del
Hvad Oasen er for en tørstig Kamel“ [2]).

I Winthers Fortællinger „Et Vendepunkt“, „I Naadsensaaret“, „Et Rejse-Æventyr“, „Episode af et Familieliv“ og „Paa Landet“ er det Præstegaarde, Handlingen helt eller paa enkelte Punkter foregaaer i, „Annette“ er tildels henlagt til „Præstens Enkesæde“, og hvor gjærne tegner Winther ikke Portrætter af Præste og Degne — hans Forfædre repræsenterede jo bægge disse! Han lader — som i de to førstnævnte Fortællinger — Præsten fortælle i første Person, saa man kommer til at tænke paa Digterens Ungdomsideal: selv at blive Præst. Hvor levende er ikke „den lille Pastors“ Billede i „Annette“, hvor ypperlig Degnen i „Genrebilleder“! Ja, Præstegaardslivet og Præstegaardsbefolkningen vare

[1]) Se *J. K. Høst*: Erindringer om mig og mine Samtidige, S. 166.
[2]) *P. Hansens* Oversættelse, S. 32.

Winther kjære, og i Kregome fandt han bægge ægte. Musikken, som var uadskillelig fra hans Natur, dyrkedes meget *der*, og, naar *Weyses* eller andre Sange blev sungne om Aftenen derude, kunde han briste i Graad af poetisk Bevægelse og forsvinde ad Havens Gange.

I Kregome traf han sin gamle, eller rettere: unge Veninde fra Regensen, Husets Datter, *Ulrikke Eleonore Strøm*. Han sagde endnu *Du* til hende; men Følelserne ytrede sig ikke mere som over for et Barn; nu vare de ikke ganske fri for Erotik, og for hende begyndte det at gaa op, at hun havde Samkvem med en Digter. Han skrev — jeg vil ikke sige *til*, men *for* hende — Digtet „Ellinors Sværmeri“ [1]). Heri udtrykte han hendes Følelser og Længsler; men dette var ham ikke saa svært, da de svarede saa temmelig nøje til Hvad han selv sjæleligt havde erfaret under sit lange Ophold i Kjøbelev. Digtet er ifølge hans egen Opgivelse skrevet 1824 i Kjøbenhavns Rosenborggade, men er efter hendes Ord til mig først nogle Aar senere overgivet hende. Det var sine egne poetiske Tanker fra hin kjøbelevske Tid, han skildrede i Vers som disse:

Under Granens mørke Grene
i min Faders Urtegaard
tæt ved Kirkemurens Stene
sidder jeg saa tidt alene
i den favre, grønne Vaar.

Naar saa Solens Flammelokker
dukke ned bag Høj og Krat,
helligt klinge Taarnets Klokker,
Linden mildt i Vinden rokker
med sin brede Skyggehat.

[1]) Sml. Digtn. I., S. 43.

Over Nattens høje Himmel
vandrer Maanen, klar som Guld,
og bag Taagens matte Strimmel
synes mig, at Stadens Vrimmel
vinker mig saa underfuld.

Nattergalen slaaer sin Trille
uskyldsren og vemodstung;
ak, hvi kan jeg, skjøndt jeg vilde,
ej de dybe Sukke stille?
Jeg er dog saa frisk og ung!

Anelser og Ungdomslængsel
fylde underligt min Barm;
Hjærtet banker i sit Fængsel,
bitre Fryd og søde Trængsel
farver Kinden luevarm.

Taaren perler i mit Øje,
og den er saa tung og stor!
Over Mark og Dal og Høje
iler vemodsfuldt mit Øje,
og jeg veed ej ret, hvorfor.

Dog jeg troer: bag Fremtids Dække
staaer en Scene, lys og fri;
friske Blomster vil den række,
Længslen dysse, Glæden vække
i dens fulde Harmoni.

Und mig da den sære Glæde,
Sukket skaber i mit Bryst;
mens min Længsel er tilstede,
lad dens Dug kun Rosen væde,
disse Taarer er min Trøst.

Dette Digt overrakte han hende en Søndag Aften og bad hende, om hun selv vilde sætte Musik til det. Mandag Morgen ved Solopgang vandrede han saa, som sædvanligt, paa sin Fod tilbage til Lyngby for i rette Tid at være *der* og tage fat paa Underviisningen i det *müffelmannske* Hus.

Snart voxede hans kvindelige Elev *Alvilde* ud af Lærestuen og traadte frem som en smuk ung Jomfru, kvik, klog og skarp, skjælmsk og dog naturlig, original, pikant og vittig, satirisk og uberegnelig, djærv og ærlig til det Yderste, ofte i poetisk Stemning og dog aldrig sentimental, meget musikalsk og med en høj, smuk Sopran, altid varmt begejstret for Skjønliteratur og glødende Patriot[1]).

„Gulbrune Lokker de flagre i Vinden,
„let er hun, rank som et Ax;
„Øjet er sort, og Roser har Kinden,
„ak, Du kan kjende hende strax!"

Ja, hende er det, han har besunget i sit sjælden skjønne Digt: „Flyv, Fugl, flyv over Furesøens Vove". *Hun var hans egentlige Kjærlighed.* Dette første Digt til hende offentliggjorde han d. 18de Nov. 1826[2]), da hun altsaa var 16 Aar gammel[3]). Det var en lang Kjærlighedsroman, som nu udspandt sig mellem de To, og som først afsluttedes en halv Snes Aar efter; men det var ikke nogen lykkelig Kjærlighedsroman; thi hans Forelskelse blev ikke gjengjældt. Hun havde paa denne Tid foruden i Chr. Winther en varm Tilhænger i sin Fætter *Guilian Noltenius,* Søn af *Weyses Julie Tutein,* gift med Kjøbmand *Noltenius* i Amsterdam. Denne Fætter, der — ligesom Chr. Winther — holdt langt mere af de smaa end af de store Kvinder, kalder hende i 1827 for sin kjære lille Søster, sin søde, spøgefulde *Alvilde,* med hvem han morede sig herligt. De Blomster,

[1]) Derfor fik hun ogsaa langt senere — i Krigsaaret $18^{63}/_{64}$ — af Sorg over Danmarks Skæbne graanet Haar og aabnede aldrig efter den Tid sit Klavér for at spille paa det. [2]) I „Kjøbenhavns Morgenblad". [3]) Hun var født 5te Juli 1810.

hun gav ham, vare hans Ordenstegn. Han vilde gjærne sammen med hende have mange Narrestreger for; thi deri vare de Bægge Mestre; han holdt f. Ex. af at narre og drille Forlovede saa meget som mueligt, og dertil vilde han gjærne have hende med. Han var hendes svorne Ridder og ivrig i at skrive Breve til hende; men hun var temmelig doven paa dette Omraade og synes ikke i Temperament at have svaret til ham. Og det Samme kunde jo med Sandhed siges om hende i Forhold til Chr. Winther. Fra hans Ophold i *Müffelmanns* Hus skriver sig efter hans egen Opgivelse Digtene „Mismod“ [1]) og tre Sonetter [2]), alle forfattede paa Kvisten i Bredgade Nr. 175. Det første af disse stammer aabenbart fra Tiden, inden *Alvilde* havde bemægtiget sig ham; da lyder det:

Hvor tomt mit Hjærte, ak, hvor øde!
Min Himmel er saa dunkelgraa,
ej Nattergalens Toner søde
kan mere mig til Sjælen gaa.
Hvor mat og usel selv min Klage!
Der er ej Gnist af Kraft tilbage!
O, gid jeg under Mulden laa!

Jeg har ej Fryd, jeg har ej Smerte,
jeg kan ej Blomstens Duft forstaa,
og Tornen stikker ej mit Hjærte;
thi det har rent forglemt at slaa;
mig Livets stærke Vexelsange
gjør hverken frejdig eller bange,
den indre Stræng de ikke naa.

Naar mine vakre Venners Glæde
mig lokker fra min stille Vraa,
maa Rankens purpurgyldne Væde
som Vand mig over Tungen gaa,

[1]) Sml. Digtn. I., 50. [2]) Smsteds S. 82, 84 og 85.

Og deres Haandtryk, deres Blikke,
saa ærlige, dem kan jeg ikke
som fordum ærlig svare paa.

Der var engang en herlig Pige[1]),
som kjærlig mig i Øjet saae;
det Blik var da mit Himmerige;
thi Himlen selv var ej saa blaa!
Nu kan i hendes Børnegruppe
den usle, kolde, unge Gubbe
med slukt Erindring rolig staa.

Ej Alvor, Skjæmt, det Bitre, Søde,
ej Dag, ej Nat med Stjærner smaa,
ej frejdigt Liv og ej det Døde
kan bringe Hjærtet til at slaa;
hvor mat og usel selv min Klage!
Der er ej Gnist af Kraft tilbage, —
o, gid jeg under Mulden laa!

Med *Alvilde* kommer Gjenfødelsen! Snart lyder det[2]):

Og da mit Hjærte var saa dødt, og stille
det nedlagt var i Brystets Sarkofage,
paa Kistelaaget Sorgen sad tilbage,
den stirred fælt med sine Blik, de vilde;
men bort fra Stedet vandrede den lille,
den kjære Flok af mine Glædesdage,
som sortindhyllet og med Vemodsklage
paa Graven havde tømt sin Taarekilde! —

Da lød et sødt: „Vaagn op!“ — og Sorgen flyede;
det kom fra hende, som jeg ikke nævner;
fra hendes Øjnes Straaler Dagen gryede!

[1]) Maaske *Jacobine Høyberg*, (I, S. 60, 61 og 70) som blev gift i 1819. Da dette Digt blev skrevet, havde hun 3—4 Børn. [2]) Rækkefølgen, hvori han har trykt disse Digte, betyder Intet; han har engang udtalt til *F. L. Liebenberg*, at han med Villie, for at undgaa Kontrol, har aftrykt sine Digte i Flæng uden Hensyn til, hvorledes de i Virkeligheden ere fremkomne efter hverandre. Det vil saaledes sees, at Sonetten „Jeg glemme Dig“, som er skreven 1820, staaer midt imellem de tre her omtalte fra en senere Periode. (Sml. Digtn. I., S. 83—86.)

Op kraftigt Hjærtet foer af Søvnens Dvale;
i Livets Kamp det atter frejdigt stævner,
og hver dets Daad skal kun om hende tale.

Kjærligheden er vakt; men den bliver ikke besvaret. det martrede ham, naar hans varme Glød svaledes af hendes kølige Aande. Saa bad han i Sang Søvnen, at den vilde forbarme sig over ham og give ham Drømme, i hvilke der kunde drikkes Glemsel, og hvor Alt var efter hans Ønske:

Der evig Fred paa hver en Pande hviler,
der er min Elskte mild; kun *der* hun taaler,
— o, sjældne Fryd — at jeg til hende smiler!

Sin Kjærligheds Art skildrer han:

Saaledes er min Elskov i mit Hjærte:
en himmelsk Draabe, der med alt det Søde,
som Jord og Hav og Eden har i Eje,
fortærer Livets Kraft, men trods sin Smerte
dog lader mig i hellig Vellyst gløde,
indtil den strækker mig paa Gravens Leje.

Ligesaa haabløs og ubesvaret vedblev i det Væsentlige Chr. Winthers Følelse for *Alvilde Müffelmann* med at være gjennem Aarenes Løb. Naar *hun* viste sig kølig, anslog *han* ofte en overfladisk, spøgende Tone, som imidlertid ikke svarede til Hvad der vaandede sig i hans Hjærte. De Digte, hvoraf der her er aftrykt Brudstykker, gav han ikke *Alvilde;* de udtalte hans hemmelige Følelser; naar han sendte hende sine poetiske Udtalelser om hende, var hans Sprog et ganske andet let og legende. Derom vidner efterstaaende hidtil utrykte Digte, som hun har overladt mig til Afbenyttelse. Det første fremstod i en Periode, da hun

led af Koldfeber og laa tilsengs; Digtet er ganske improviseret og nedskrevet paa et afrykket Stykke Papir, som han med en af hendes Brødre sendte hende ind paa Sengen; det lyder saaledes:

Å Mademoiselle Alvilde.

Madame! Jeg Dem beklager ret
i disse Foraarstide,
at De befinder Dem saa slet
og maa saameget lide.

Ja, Febren er en hæslig Gjæst,
hun har den slemme Vane
at le ad Doktor og ad Præst
og gaa sin egen Bane.

Af Nyt jeg næsten Intet veed,
undtagen alt det Gamle,
og, naar for tidt man faaer det ned,
begynder det at vamle.

Om Krig og Mord og Gift og Staal
Aviserne forkynde;
i Byen høres Giftermaal
med *Tykke* og med Tynde[1]).

Nu maa man haabe, at det snart
sig til det Bedre vender;
det ønskes og i største Fart,
Madame, af Deres Tjener

d. $^{26}/_{3}$ 28. Chr. W.

Dette sidste Ønske om Bedring synes at være gaaet i Opfyldelse; thi ellers vilde Chr. Winther vel ikke have sendt sin Udkaarne følgende Vers til hendes Fødselsdag:

[1]) Sigter til et Ægteskab i hendes Bekjendtskabskres.

Til Aluilde[1]).

(Hermed et Par grønne Stylter).

Lyngby d. 5te Juli 1828.

Jeg ønsker Dem en Ungdomsvaar,
der, evig frisk og ny,
til Gravens fjærne Bredde naaer,
alt uden Storm og Sky!

Jeg ønsker Dem et Heltebryst,
som trodser Skæbnens Slag!
Jeg ønsker Dem al Livets Lyst! —
Men fremfor Alt idag

jeg ønsker Dem paa Eng og Vang
rask over Stok og Sten
en lykkelig Spaseregang
paa disse grønne Ben!

C. W.

Næste Aar paa hendes Fødselsdag forærede han hende *Schuberts* Sange.

Til *hende* har han endvidere givet Digtene: „Uskyldige Ønsker“[2]), „Tonerne“[3]) samt „Doris og Fætter Jean“[4]); dem alle i hans Haandskrift ejede hun til sin Dødsdag.

[1]) Saaledes skriver han som oftest hendes Navn. [2]) Sml. Digtn. I, S. 145. [3]) Smsteds I, S. 38. [4]) Smsteds V, S. 28. Dette sidste Digt er skrevet i hendes Fætter *Cazalis'* (Museum 1893, S. 92, 93) Navn og ender i den oprindelige Afskrift anderledes end paa Tryk; et af de uskyldige Ønsker er at være en Sang, og i deres første Skikkelse lyde de fire sidste Linier saaledes:

„og ude og inde,
„i By og paa Eng,
„evindelig minde
„Dig om Din Cousin“.

Alvildes Følelser overfor hendes Veninder maatte Chr. Winther ogsaa være Tolk for. Følgende tre hidtil utrykte Digte har han skrevet i hendes Navn:

I.

Til Fru Clara [1]).

Snart skal Din Fod en fremmed Jordbund trykke,
hvor Rankens Løv og Druens gyldne Smykke
skal se, min *Clara*, Dig i huslig Lykke,
som her, omringet huldt af Glæder milde;
men glem dog ikke Sjællands friske Dale,
vort Bøgegrønt, vort Foraars Nattergale,
de danske Hjærter og den danske Tale, —
og glem ej heller ganske Din *Aluilde*.

II.

Til Fru Nanna [2]).

Hvorhen Du rejser, kjære *Nanna*, følger
mit Hjærtes Tanker Dig — paa Havets Bølger,
paa fjærne Vej, til hine Strande
ved Pregels Vande.

Men ej med Suk og ej med bitter Taare
skal Savn og Længsel vore Hjærter saare;
thi dybt indpræget staaer derinde
et elsket Minde.

Et elsket Minde er den bedste Læge,
der Smerte dulme kan og kvæge
og tale Trøstens Ord i Nøden,
hel ufortrøden!

[1]) *Clara Tutein*, f. 22nde April 1800, gift 17de Oktbr. 1817 med *Th. Frisch*, anden Gang 16de Decbr. 1831 med *William Cazalis*. (Se Museum 1893, S. 92). [2]) *L. N. Hvidts* Datter, f. $^5/_4$ 1811, gift $^{24}/_4$ 1832 med Partikulier i Berlin *H. F. Schiffert*.

Det kalde venlig for vort Blik tilbage
hvert Lyspunkt af vort Samlivs svundne Dage,
i Lyngbys Skov, paa Vedbæks Strande [1]),
ved Sundets Vande;

og hvert et Øjeblik saa tyst og roligt,
naar Hjærterne meddelte sig fortroligt,
og mangen munter Time atter
med Dans og Latter.

Farvel, min *Nanna*! Glem kun Savnets Smerte!
Men Mindets Fryd lad leve i Dit Hjærte!
Og gjem med Trofasthed derinde
en kjær Veninde!

III.

Til Frøken C. H. [2])

Et venligt Smil af Dig, Veninde,
et kjærligt Ord kun af Din Mund
mig trøster huldt som Vaarens Vinde,
mig straaler som fra Himlens Tinde
en Stjærne gjennem dunkle Lund.

Dit Øjes liflig klare Kjærte
og Vaarens Roser paa Din Kind,
ej kjende *de* til Livets Smerte;
thi *Lilien* har Du i Dit Hjærte
til Vagt for Freden i Dit Sind.

Et Hjærtes *indre* Værd, det rige,
er jo et evigt utømt Væld.
Lad Toner Dig min Tanke sige:
Giv mig deraf, Du *fromme* Pige,
en kraftig Balsam for min Sjæl.

Naar Winther i høj Grad var optagen af *Alvilde Müffelmann*, saa nærede han heller ikke ublide Fø-

[1]) *Hvidts* Sommerbolig laa i Vedbæk. [2]) *Charlotte Hvidt*, senere gift med Konferensraad *Ehlers*.

lelser for hendes dejlige, yndefulde Søster *Thora*, om hvem hendes egen Moder sagde, at hun havde „et Udtryk af Liflighed og i sine Øjne det Skjælmske og tillige Hvad man paa Tydsk kalder det Anmuthige". Det blev almindelig sagt, at de to Søstres mere eller mindre udprægede Venlighed imod ham havde stor Indflydelse paa hans Adfærd mod deres Brødre, hvilket Udsagn disse bekræftede. Uvenlighed medførte for deres Vedkommende Bank af en ganske følelig Art.

Thora Müffelmann var Veninde af den bedaarende, elskværdige *Emma Zinn*, der i 1829 — fire Dage før *Thora Müffelmann* holdt Bryllup med Lægen, Dr. *Ludvig Voss* — blev *I. P. E. Hartmanns* Hustru. *Hartmann* har selv fortalt mig, at han en Sommereftermiddag kom gaaende med sin Kjæreste over Dyrehavsbakken, der jo dengang var noget ganske Andet end nu. De mødte da *Chr. Winther* med de to skjønne Frøkener *Müffelmann*, een under hver Arm. Ved dette Følgeskab var han øjensynligt i ganske udmærket Velbefindende. Selv viste han sig som en elegant og ridderlig Kavaler, og de to unge Skjønheder i de lyse, rige Sommerdragter tog sig ved hans Side saa fortryllende ud, at Folk stod stille og saae efter dem, hvilket Winther aldeles ikke syntes at tage Publikum ilde op.

Jeg troer, det er disse to Søstre, Chr. Winther har skildret som *Annette* (*Alvilde*) og *Felicia* (*Thora*) i „Episode af et Familieliv". Han siger: „Bægge vare elskværdige; men Formen, hvori denne Elskværdighed traadte frem, var hos hver af dem væsentlig forskjellig. Frøken *Annette* (*Alvilde*) syntes ved første Øjekast

lidt fornem; men denne Fornemhed fik ved nøjere Betragtning et vist Anstrøg af Ironi og Naivitet, der tydeligt viste, at den ikke var hende i Kjødet baaren, og den Livlighed og Lyst, den Kjækhed og Frihed, hvormed hun opfattede og behandlede Alt, hvad der kom hende imøde, tilintetgjorde lidt efter lidt hint kolde Slør. Der var næsten Intet, som jo ikke kunde vække hendes Latter, og selv det Alvorlige vidste hun at aftvinge en komisk Side. *Felicia* (*Thora*) var mild og venlig, men mere alvorlig, og en bly Undseelse for at træde frem i Ytringer og Domme røbede lidt den landlige Opdragelse. Men, vovede hun sig stundum til at fremsætte en Mening eller med højtrødmende Kinder at bekæmpe en Andens, saa kunde man være temmelig vis paa at høre noget Sundt og Veltænkt, medens Brunetten i sin kjække Iver tidt forsvarede de særeste Paastande, som hun ved mindste Modstand igjen lod falde. Naar saaledes *Annette* ofte uopholdeligt lod sin Tunges Livlighed og sit Lune fri Raadighed, sad *Felicia* for det Meste tavs og fæstede sine smilende blaa Øjne paa mig, som om de vilde spørge: „Er hun ikke velsignet? Er hun ikke morsom?“ Og hvor velsignet, hvor yndig var hun saa ikke selv!“ [1]). Andensteds lader han Siller sige, at bæggé de unge Damer saae tavse paa ham, den brunette med et livligt, skjælmsk Udtryk i de sorte Øjne, den blonde, hvis klare, fine Ansigt og blaa Øjne vare mindre bevægelige, med et idyllisk, dueagtigt Blik, der ikke var ganske frit for Sværmeri [2]). Hele denne Karakteristik af de to Søstre maa forekomme Enhver, som har kjendt dem, træffende.

[1]) Sml. Digtn. IX, S. 213—14. [2]) Smsteds S. 210.

Tilsidst siger Siller: „Jeg elskede — men Hvem? Ak, dette Spørgsmaal gjorde jeg mig ikke selv. Det faldt mig aldrig ind at tænke mig disse To adskilte; ligesom de for min Tanke kun udgjorde eet Væsen, saaledes var det ogsaa mit Hjærte umueligt at fjærne dem fra hinanden, og, hvis det maatte hengive sig til den Ene, saa kom det nødvendigviis ogsaa til at omfatte den Anden med samme Kjærlighed“ [1]). Historien ender jo med, at Siller lader sig vie til dem Bægge, naturligviis udenat de To indbyrdes vide Noget deraf.

Lidt efter lidt adskilte Chr. Winther de To, nemlig fordi den Ene af dem snart forlovede sig, og nu samledes hans Følelser sig saa meget desto stærkere om *Alvilde*.

Hartmann var Den, der — rigtignok først i 1837 — fortolkede hans berømte Digt til hende og gav det de Toner, der ere som fødte af Furesøen og Stemningen i Skovene omkring den. Fru *Thora Voss* bragte Winther Indbydelsen til i *Hartmanns* Stue at høre ham foredrage Melodien dertil, som ogsaa den til „Lille Kathrine“. Han lyttede stille, men ytrede kun faa Ord til Tak; hans Stemning var derimod talende.

I Juni 1827 blev *Thora M.* forlovet, og under Slutningen af Winthers Ophold i *Müffelmans* Hus, d. 6te Decbr. 1829, holdt hun Bryllup. Hendes Brudgom, som i 1801 var født i Wandsbeck, var Kandidat fra Göttingen og senere Dr. med. derfra. Han blev Amanuensis hos den bekjendte *Brandis* i Kjøbenhavn og nedsatte sig senere sammesteds som Tandlæge, i

[1]) Smsteds S. 217.

hvilken Egenskab han udnævntes til Professor. Til Brylluppet skrev Winther følgende ikke tidligere offentliggjorte Sang, i hvis første Vers han ligesom paakalder *Alvildes* Elskov:

Der staaer en Stjærne over Land og Kyst,
og det er Elskovs hede Stjærne;
den straaler Længsel ned i hvert et Bryst,
som knytter Hjærtet til det Fjærne.
Hin røde Rose højt fra Himlens Blaa
maa trindt sin underfulde Sæd udsaa; —
ak, Elskovs Lyst,
fyld hvert et Bryst,
som Du har opfyldt disse Tvendes!

En Doktor, veed vi, er en kløgtig Mand,
han kjender al Naturens Under,
han lever frejdigst i det hele Land;
men stundum gaaer han dog og grunder;
han prøver røde, og han prøver blaa;
men alle Urter vil kuns lidt forslaa —
alt Sligt var Tant!
Nu først han fandt
den rette Urt for Livets Plage.

Og Du, vor kjære, hulde, unge Brud,
som Lindring gav ham i hans Smerte,
et ærligt Sind, vi veed, Du fik af Gud,
Du rakte ham den vist af Hjærte!
Og Livets Roser og Violer blaa
saa friske skal han om Din Tinding slaa!
Huldt Himlen ned
smiler derved
og seer paa al den Fryd og Gammen.

Thi nu, I vandre skal den Vej saa lang,
den bliver ikke af de mørke.
Se, Stjærnen lyser, og paa Livets Gang
faaer Hjærtet Mod og Foden Styrke.

De røde Roser og de Blomster blaa
saa venligt ser I langs med Vejen staa;
nyd deres Lugt!
Pluk yndig Frugt!
Snart Høsten gi'er Hvad Vaaren lovte.

Se, hvert et Hjærte her ved dette Bord
samt alle Venners i det Fjærne,
forenet til et vennesaligt Kor,
nu hilser Eders Elskovsstjærne,
at den maa lyse, mens I trofast gaaer
den lange Vandring til de sølvgraa Haar;
thi klinge skal
højt hver Pokal
for Doktor *Ludvig* og hans *Thora!*

Chr. Winther.

Af andre wintherske Digte fra det *müffelmanske* Hus kan nævnes et tysk: „Das Gewitter", som han skabte en Sommeraften, efterat han med hele Familien havde været ude at sejle paa Lyngby Sø, hvor et heftigt Uvejr overfaldt dem, saa de med Nød og næppe kom iland. Han gik da over i Havehuset og nedskrev nogle formfuldendte Vers, som han kom tilbage og gav Fru *Müffelmann*[1]).

Chr. Winthers Digt „Flugten til Amerika" siges meget almindelig at være skrevet om hans to Elever *Emil* og *Peter Müffelmann*. Dette er dog en Fejltagelse. Sagen forholder sig saaledes: En Morgen fik Fru *Müffelmann* et Brev fra sin Søster Fru *Julie Noltenius* i Amsterdam, og heri blev der fortalt om, hvorledes Brevskriverindens to Drenge, der bar Familie-

[1]) Dette Digt er trykt i „Nyt Aftenblad" for 22nde Juli 1826, men ikke optaget i „Samlede Digtninger". Det er skrevet paa Tysk, fordi Fru M. var opdragen paa dette Sprog; man har senere offentliggjort det i Tidsskriftet „Literatur og Kritik" IV, S. 615.

navnene *Emil* og *Peter*, havde villet flygte for at blive et Par nye Robinsonner. Hun læste Brevet højt, og inden Middagsmaaltidet var dets Indhold omformet til det berømte Digt, som Chr. Winther da kom ned og oplæste for Familien *Müffelmann*. For saa vidt ere nogle *müffelmannske* Forhold blandede ind deri, som „Tante Lise paa Landet" er Etatsraadinde *Tutein* til Edelgave, hvem de *müffelmannske* Børn besøgte engang imellem om Sommeren.

Under sit Ophold i *Müffelmanns* Hus skrev Chr. Winther — foruden de alt nævnte — følgende Digte: „Gjensyn" [1]) (Sommeren 1825 i Lyngby), „Hvile paa Vandringen" [2]), „Rankens Datter" [3]), „Ridder Kalv" [4]) og „Svend og Inger" [5]) (Sommeren 1826 i Lyngby), „Hvor Fjældets Graner lude" [6]) (Vinteren 1826—27 i Bredgade), „Amor Jesuita" [7]) (Sommeren 1827 i Lyngby), Skitse („O, Fantasi, Du rige Fugl!") [8]), „Vinterlandskab" [9]), „Asbjørn og Thora" [10]), „Martin og Marie" [11]) samt „Erik og Ellen" [12]), (alle i Begyndelsen af Vinteren 1827—28 i Bredgade) og „Rejsepas til Fred. Ulrik

[1]) Sml. Digtn. I, S. 78. [2]) Smsteds I, S. 34; offentliggjort første Gang i *Liunges* „Repertorium for Morskabslæsning" 17nde Maj 1829. [3]) Smsteds I, S. 93; offentliggjort første Gang i *E. Beyers* „Gefion" 1827. [4]) Smsteds IV, S. 6; offentliggjort første Gang i *E. Beyers* „Gefion" 1826. [5]) Smsteds VI, S. 221. [6]) Smsteds IV, S. 11; offentliggjort første Gang i *Liunges* „Hertha" 1827. [7]) Smsteds I, S. 96; offentliggjort første Gang i *E. Beyers* „Gefion" 1827. [8]) Smsteds I, S. 45; offentliggjort første Gang i *Liunges* „Hertha" 1827. [9]) Smsteds I, S. 54. [10]) Smsteds VI, S. 230; offentliggjort første Gang i *Liunges* „Hertha" 1827. [11]) Smsteds VI, S. 238. [12]) Smsteds VI, S. 243. Det var beviisligt Erindringer fra Laaland, der fødte dette Digt. I Kjøbelev Præstegaards Lo havde en Spaakone forudsagt *Margrethe Bloch* hendes Fremtids Tildragelser, og Chr. Winther havde da — uden hendes Vidende — ligget oppe paa

Timm“ [13]) samt „Tonerne“ [14]) (senere samme Vinter ogsaa i Bredgade); „Sauvegarden“ [15]), „Vise“ [16]) (Livet skal nydes) og „Kongens Skygge“ [17]) ere fra Vinteren 1829 (i Bredgaden); det første af disse Digte har Paaskriften „Fastelavnsmandag“; „Min Moster og jeg“ [18]), „Elskovsseglet“ [19]) og „Fakkelsang for de danske Studenter i Anledning af Prins *Ferdinands* og Prinsesse *Carolines* Formæling“ [20]) ere fra Sommeren 1829 i Lyngby. — Alle de her opgivne Tidsangivelser har Chr. Winther selv tilføjet i det tidligere omtalte Exemplar af „Digte gamlé og nye“, som hans Hustru har ejet, og disse hans Opgivelser stamme fra 1830; jeg har derfor fulgt dem og ikke Hvad han i 1840 har meddelt *Molbech* til dennes Antologi [21]), og som i flere Punkter ikke stemmer overeens med de tidligere, der maa ansees for at være de paalideligste.

Af Fortællinger skrev han i 1827 (i Bredgade) „Et Rejseæventyr“ [22]) og i 1828 „Hesteprangeren“ [23]).

Igjennem de mange Digte, som Chr. Winther saaledes i Aarenes Løb havde spredt til forskjellige Sider, var han bleven anerkjendt som virkelig Poet. Endelig tog han i sit 32te Aar den Beslutning at udgive en

Stænget og lyttet til; han havde saaledes ogsaa hørt Spaadommen om, hvormange Børn hun skulde faa. Ogsaa i „Christen og Lene“, som han skrev i Slutningen af 1824, synes Scenen at være laalandsk. Troldestue Skov, som ikke længer er til, skal have ligget ved Maribo Sø, og Udtrykket „Alhus“ i sidste Vers (egentlig „Adelhus“) er gammelkjendt derovre (Se Laalands og Falsters Stiftstidende 29nde Juli 1896). [13]) Sml. Digtn. I, S. 9. [14]) Smsteds I, S. 38. [15]) Smsteds V, S. 1. [16]) Smsteds I, S. 39. [17]) Smsteds V, S. 12. [18]) Smsteds V, S. 6. [19]) Smsteds IV, S. 23. [20]) I, S. 4. [21]) Se „Museum“ 1896, II, S. 1—6. [22]) Sml. Digtn. VIII, S. 1; offentliggjort første Gang i *Heibergs* „Flyvende Post“ 1828, Nr. 49—51. [23]) Smsteds S. 35.

Digtsamling. Den udkom i Maj 1828 og kaldtes kun „Digte".

Det kneb haardt for ham at bestemme sig dertil. Netop i denne Periode skriver han i et hidtil utrykt Brev til *A. P. Liunge:* „Jeg har altid den Vane at dreje og vende enhver Linie, som *jeg* Stymper vover at lade trykke, i Haanden, ligesom Gnieren sin Skilling, ikke som denne: af Kjærlighed til noget Kostbart, men af virkelig Angest og Forfærdelse". Andensteds siger han: „For *Poul Møllers* Dom havde jeg en saa stor Respekt, at jeg fuldeligt er overtydet om, at min første lille Samling 1828 ikke *dengang* vilde være kommen for Lyset, hvis ikke min Broder just da havde været i Norge og *jeg* altsaa *procul a fulmine*" [1]).

Det kan være oplysende at kaste et Blik ud over den Tidsperiode, i hvilken Chr. Winther havde udviklet sig som Digter. I hans senere Drengeaar var Danmark efter 1807 i en højst ulykkelig Tilstand. Alt var underlagt den materielle Nød, der endte med Statens Bankerot. Der var Brydninger og Usikkerhed i alle offentlige Forhold, og først efter Freden i Kiel 1814 kom der mere Ro over Tilværelsen; men da faldt ogsaa Folket hen i en langvarig Rekonvalescens, under hvilken imidlertid den økonomiske Velstand voxede og dermed ogsaa en vis Tilfredshed. Men samtidigt dermed herskede den største Aandløshed. Man havde hverken store Syner eller høje Længsler; Spidsborgerlighed sad paa Tronen og kunde saa udmærket faa Lov til at brede sig uden at blive allarmeret. Man

[1]) Langt fra Lynet. Se „Museum" 1896, II, S. 4—5.

interesserede sig for Det, der nu tilfældigviis var Ens Omgivelse, man fordybede sig i Smaating og stolede forresten paa, at man stod under *Frederik den Sjettes* landsfaderlige Varetægt. Nuomstunder ville Alle give sig af med det Offentlige, og det politiske Kandestøberi gaaer ud over alle Grændser; dengang gik man til den modsatte Yderlighed: Ingen uden de særlig Kaldede gav sig i mindste Maade af med Sligt. Heller ikke fraoven ønskede man nogen Deltagelse i Statsstyrelsen fra Folkets Side, og man ansaae det overalt for en stor Lykke, at vi egentlig stod uden for alle de store Verdensbevægelser. I Danmark begyndte den almene Sans for Politik jo først at gjøre sig gjældende, da *Gjødwad* i 1834 blev optagen som Medarbejder i „Kjøbenhavnsposten" og da *J. F. Schouw* aabnede sit „Dansk Ugeskrift" for Artikler af politisk Karakter. Tidligere havde man ikke kjendt til Sligt; passe sine Sager inden for Hjemmets eller til Nød Klubbens fire Vægge og saa forresten forholde sig passiv — det blev betragtet som enhver god Borgers Pligt. Man saae med den største Ærbødighed op til de Højerestillede, og Standsforskjellen spillede en stor Rolle. — I Slutningen af Tyverne var der idyllisk Glæde og Veltilfredshed over det danske Folk, overalt herskede der Ro og Velstand, og man havde Sans for paa gemytlig Maade at nyde Tilværelsen. Det Overdrevne, det Svulstige, maatte nu vige for Naturligheden.

Man vil se, at disse Forhold stemmede godt overens med dem, hvori Chr. Winther var opvoxet i Præstegaarden, og egnede sig vel til at udvikle det særlig Idylliske og stille Poetiske i hans Natur; men det kan

jo nok være, man bør tilføje det historiske Faktum, at Idyllen altid mere eller mindre tilhører Forfaldsperioderne. Vist er det, at han aldrig røbede Sans for Politik, Statsøkonomi eller Noget, der vedkom Folkets mere ydre Historie. Desto inderligere følte han for dets poetiske Frembringelser, uden egentlig at ænse, hvorledes disse fødtes ud af hine Forhold. I hans egne Digte vil man forgjæves søge efter Tegn paa store Samfundsbevægelsers Paavirkning eller i det Hele paa Problemers Indflydelse i Digtersindet. Digtene kom stille, fredeligt, med den sande Poesis Kjendemærker, og saaledes slog de an i Folket.

I sin Opvæxt kan han ikke med fuld Bevidsthed have fornummet *Oehlenschlægers* første mægtige Virkning paa dens Højdepunkt; men „Helge" udkom dog Aaret før han blev Student, og, da han elskede *Oehlenschlæger* over alle andre Digtere[1]), saa spores dennes Aand da ogsaa — om end kun svagt — i et Digt som „Asbjørn og Thora", ligesom ogsaa senere f. Ex. i „Et Par"[2]). Alligevel ere disse to Digteres Naturel saa forskjellige, at *Oehlenschlægers* Indflydelse ikke bliver væsentlig. Chr. Winther siger selv: „Jeg har fra første Færd beundret og elsket *Oehlenschlæger;* men vist og sandt er det, at han aldrig hos mig har tilvejebragt den Opvækkelse (Anregung) og Fortrøstning, som *Goethe*, *Tieck* og *Schlegelerne*, og aldrig den

[1]) Dette erklærede han f. Ex. til Professor *Agerskov*. (Se ogsaa „Museum" 1896, II, S. 4). [2]) Senere i denne Bog vil der blive gjort opmærksom paa *Molbechs* Udtalelser om Sammenlignings-punkterne mellem *Oehlenschlæger* og Winther.

Begejstring til Produktion som — *Pontoppidans* Atlas, f. Ex.“ [1]). Endvidere nævner han blandt de Sager, der have befrugtet ham, „Danske Magazin“ og alle muelige Samlinger og Folkeviser (mindre Kæmpeviserne); hvorledes Folkeviserne hos ham omforme sig i moderne Skikkelse kan f. Ex. sees i hans Træsnit, „Svend og Inger“, hvortil Motivet er taget af Visen: „Der stod to Skalke og tænkte Raad“ [2]). Blandt Mennesker have *Poul Møller* og blandt Kunstværker især nederlandske Billeder havt stærkest Indflydelse paa hans poetiske Retning [3]). — Chr. Winther istemmede den ovenfor omtalte Periodes Sværmeri for *Walter Scott*. *Poul Møller* skriver i August 1821: „I min Kres kan man ikke bestille Andet end læse *Walter Scotts* Værker“, og *Oehlenschlæger*, som var begyndt at tvivle om Mueligheden af, at han mere, som dengang han i sin Ungdom forelskede sig i *Goethe* og senere i *Tieck*, kunde henrives af en anden Digter, læste nu i to Aar næsten udelukkende *Walter Scott* og fandt i ham „en sympatetisk Genius, en ægte Broder i Apol“; da han havde fordybet sig i ham, blev han aandelig forelsket i ham, og „den forrige Ild, den gamle Henrykkelse, vaagnede atter“ [4]). Den 8nde Marts 1823 skriver Chr. Winther til *Visby:* „Har Du nu snart samlet Dig et Bibliotek af *Walter Scott?* Saa kan jeg benytte det, naar jeg vender Næsen igjen til den kjære By.“ Endnu i 1853 er han begejstret over *Scotts „Tales of a Grandfather“;*

[1]) „Museum“ 1896, II, S. 4. [2]) „Udvalg af danske Viser“, i Forening med Auditør *P. Rasmussen* udgivet af *R. Nyerup* 1821, II, S. 155—57. [3]) „Museum“ 1896, S. 3. [4]) Se „Mindeblade om Oehl. og hans Kres“, S. 282.

Læsningen af den har været ham en stor Nydelse[1]). Ved at beskæftige sig med *Walter Scott* fik Chr. Winther udviklet sin Sans for den korrekte Fremstilling af Menneskekarakteren og Scenen for den historiske Skildring, ligesom i det Hele for Natursandhed, Klarhed og Ærlighed. — *Goethe* paavirkede ham tidligt ved sin Natur- og Folke-Tone, ved sit klassisk formfulde Sprog, sin fine Lyrik og store Kunstfuldendthed, som Alt fandt Sangbund i Winthers Sjæl. Det Samme kan siges om *Rückerts* Digte, der begyndte med at skildre Landsbyidyllen, ganske som Winthers.

Chr. Winther havde, da han udgav sine Digte, den store Fordel, at man længe ikke havde hørt Nyt fra en virkelig Digter i hans Retning. Siden 1821 havde *Oehlenschlæger* kun samlet sine Digte (1823) og udgivet „Øen i Sydhavet", „Flugten til Klosteret" og „Væringerne i Miklagaard", *Grundtvig* var optagen af præstelig Gjerning og teologiske Frembringelser, *Ingemann* havde ganske vist udgivet „Valdemar den Store og hans Mænd" (1824), „Valdemar Sejr" (1826) samt nogle Noveller og Salmer; men denne Forfattervirksomhed gik i en hel anden Retning end Winthers; *Blichers* Noveller fandtes spredte hist og her og samledes første fra 1833—36, Fru *Gyllembourg* debuterede, efterat Winthers Digtsamling var udkommen, *Hauch* havde i endel Aar næsten slet ikke ladet høre fra sig og kom først bag efter Winther med sine Dramatiske Værker („Bajazeth og Tiber", „Don Juan", o. s. v.). *Hertz* havde endnu kun skrevet „Kjærlighed og Politi",

[1]) Se „Breve til og fra C. W.", S. 81.

J. L. Heiberg havde i en Aarrække næsten kun digtet Vaudeviller — „Elverhøj“ fremkom først 6te Novbr. 1828 — *Fr. Paludan-Müller*, *H. C. Andersen*, *Carl Bagger* og *Carl Bernhard* havde slet ikke debuteret, af *Emil Aarestrup* og *Ludvig Bödtcher* vare kun enkelte Digte offentliggjorte, af *Poul Møller* mange, men udenat man fik et samlet Begreb om hans Digter-ejendommelighed, og saaledes var Publikum hungrigt efter en ægte lyrisk Digtsamling med national Aand i sig. Winthers fremstaaer som en Oase i Ørkenen, og den modtages saaledes, at ikke en eneste Stemme udtaler sig virkelig nedsættende om den. Dette var saa meget mærkeligere, som de mange Klikker, der vare voxede ud af Tidens Smaalighed, ellers saagodtsom altid havde Noget at indvende mod nye fremtrædende Forfattere; bleve disse roste af det ene Kompagni, kunde de være sikre paa at blive nedrevne af det andet — ganske som nuomstunder — hvilket bragte saamange unge Poeter til at optræde anonymt. Det er derfor et Særsyn, at Chr. Winter, saa vidt vides, aldrig har offentliggjort nogetsomhelst Digt uden at sætte sit Navn under det, hvilket især dengang krævede Mod. Og dog vare Alle nu enige om at anerkjende ham. Højesteret (ɔ: Maanedsskrift for Literatur) bød ham Velkommen, og *C. Molbech* var Ordføreren; men „af individuel Grund“ holder han sig først noget tilbage i sine Udtalelser. Han fremhæver dog indirekte Digterens nationale Grundtone, at det er *danske* Digte, *skrevne for det danske Folk*, at han har tiltalt Folkets Følelse og Selvbevidsthed og at han er fri for den kjælne og klynkende Tone, som ellers saa ofte

bestemmer de senere danske Digteres Lyrik. I sit eget „Nordisk Tidsskrift for Historie, Literatur og Kunst" tager han (3. Bind, S. 341 ff.) mere uforbeholdent Ordet; han fortæller, at han har begyndt med at læse Træsnittene og saa lagt Bogen tilside med den Vished, at — selv om dens øvrige Indhold er pænt romantisk eller sentimentalt-erotisk Sukkergodt — saa vil dog Det, der her er skaaret i *indenlandsk* Træ, hverken smelte eller synke tilbunds, om ogsaa Digterbaaden skulde kæntre. Han kommer med den nu saa kjendte Indvending mod Træsnittenes altfor pyntelige Form: „Ved et rent omhyggeligt, zirligt og skarpt Snit ligne virkelig disse Romancer den nyeste Tids Træsnit, hvis Teknik man har drevet saavidt; men man havde maaske undertiden gjærne til Afvexling seet et af de gamle med det djærve, kraftige Præg fra det 16de Aarhundrede, eller seet dem engang imellem afløste af en rask og kjækt udført Radering". Han mener imidlertid, at disse Digte — selv om de vare mindre gode, end de ere, — vilde afvæbne enhver Kritik ved deres naturlige og fordringsløse Tone, hvormed de uden noget Slags Overspænding give sig [ud] for Det, de ere. „Dernæst maa det ogsaa indrømmes dem, at de ikke blot besidde en blank og zirlig Yderflade, en korrekt og elegant Sprogform, men at Livsvarme, Følelse og Inderlighed gjennem denne Form lader sig tilsyne". Han sammenligner dem med de zirlige, saa korrekt og flittigt behandlede hollandske Genremalerier, der ikke ere uden indvortes poetisk Aand. „Denne ytrer sig vel ej med nogen betydende Styrke (og Digtene have jo overhovedet en bukolisk eller idyllisk Karakter); men at den ikke er uden en vis Dybde,

seer man især, hvor Træk af et Slags tungsindig Ironi kommer tilsyne"; her peger han paa „Steffen og Ane" som han finder er det bedste, „Jørgen og Trine" samt „Svend og Inger", hvilket sidste Træsnit han dog har forskjellige Indvendinger imod. Han fremhæver Letheden, hvormed Winther behandler den poetiske Form". Hans Omhu for Sprog og Versifikation ere mere end almindelige og synes at maatte love en rigere Fremtids Høst". „Om de lyriske Digte, der udgjøre den øvrige Del af Bogen, maa Anm. nøjes med at sige, at ikke faa af dem røbe et ikke blot naturligt, men uddannet Talent, hvis Omfang, Styrke og Originalitet det maa være Fremtiden forbeholdt at dømme om. Hvad Knopper og Blomster her love, synes at spaa mangen ædel Frugt. Det Subjektive, en ungdommelig elegisk, om ikke meget rig, dog varm og temmelig modnet Følelse, er endnu det Herskende; men den er ikke uden Ejendommelighed". Tilsidst bebrejdes det Digteren, at han paa et enkelt Sted synes paavirket af *Heine*, „en af Døgnets tyske Modedigtere, hvis Indbildninger og Selvtilfredshed udentvivl ere større end hans Geni; hvis ikke aandløse, men ofte ryggesløse og frække Poesi, der vil bole med Muserne og fremstille en subjektiv Gemenhed for Publikum, hidtil mere vidner om indvortes Sønderrivelse, end om den Harmoni og Helhed, som er Kunstens Præg". — Da Digtene i 1832 optrykkes igjen, forøgede med flere nye, tager *Molbech* atter Ordet i „Maanedsskrift for Literatur" og siger, at, hvis man efter Datidens for Aand og Hjærte lidet nærende æstetiske Læsning har følt sig trættet og utilfredsstillet ved det ofte Uharmoniske eller det Tankematte og Formløse, og vil udhvile sig paa en behagelig

Maade i Selskab med en sprogdannet, korrekt og urban lyrisk Muse, da skal man vælge Winthers Digte, hvis Hovedtræk ere spirituel Lethed og Gratie, blandet med den finere, mere godmodige end skarpe og satiriske Vittighed, ligesom de tillige ikke sjældent indtage ved det pikante Udtryk og en vis graciøs Skalkagtighed, der ikke altid vil fortælle Alt, hvad den veed, men lader Noget tilbage at gætte for den med poetisk Sans begavede Læser, hvilket ogsaa er Tilfældet i de alvorligere Digte. Derved opfyldes den Fordring, som *Goethe* stillede til Digterværker, at de, for at blive ret kjære for Læseren, maa tvinge ham til at udlægge Digtet efter sit eget Sind eller ligesom paa en udfyldende Maade skabe det efter Digteren. *Molbech* slutter med den Bemærkning, at Winther tidligere end „Gjengangerbrevenes" Forfatter har viist, hvor meget den elegante Form bidrager til at klare og hæve den poetiske Skjønhed og Ynde, og tillige bemærker han, at han i forskjellige af Winthers Digte, som igjen nærmest slutte sig til Aanden i de bedste Værker af *Oehlenschlægers* romantiske Muse, vil finde Originalerne til en hel Mængde Poesier og Vers fra den sildigste Tid, der ikke ville leve saa længe som deres Forbilleder.

I „Dansk Literaturtidende" siger Anmelderen — vistnok *Sophus Zahle* — at Studentersangen „Her under Nathimlens rolige Skygge" udmærker sig ved ædel Stolthed, som Den, der alvorligt stræber til et højt og helligt Maal, har Ret til at føle. Han fremhæver det kjække og simple Sving, den ærlige og trohjærtede Tone, som udmærker dette Digt. Endvidere peger han paa, at Winther, fri for al Efterligning, gaaer sin egen

Vej og, skjøndt han mest har den tidt besungne Kjærlighed til Text, dog altid slaaer paa nye og egne Strænge. „Denne Digter udmærker sig ved et saare heldigt Blik for det Ejendommelige i det danske Folkeliv; han er original, kjærnefuld og simpel-skjøn".

„Kjøbenhavnsposten" og „Dagen" have ligesaa lovprisende Udtalelser over denne Samling. Den svenske Digter *C. F. Dahlgren* kalder Winther et højst genialt og originalt Hovede og siger, at „Træsnittene afspejle det danske Folkeliv i højst troværdige og godt opfattede Billeder. I hans „Træsnit" sætter jeg ham som Lyriker over *Oehlenschlæger* og *Ingemann*" [1]).

Langt senere berømmede *Sturzenbecker* i sit Maanedsskrift „Nordliuset" „Træsnittene", til hvilke han siger, at han engang imellem maa foretage sig „literære Pilgrimsfarter". Han giver dem en ejendommelig Betydning inden for den skandinaviske Skjønliteratur; han udtaler, at Winther i disse har brudt med „den falske Fornemhed" og tilladt sig at se sig lidt om i hidtil ukjendte Regioner, der af Hensyn til Poesiens Fremtid vare nødvendige at betræde; han har viist, hvor mange skjønne, interessante og rørende Billeder, Karakterer og Situationer der findes i *den* plebejiske Verden, som det tidligere var den gode Tone forbudt at titte ind i. Han har forvandlet Imogen'er, Chloër og Laura'er til en Karen; i Sverrig har *Bellman* viist Vejen paa dette Omraade og midt i Rokoko-Tiden været sand og naturlig.

Sturzenbecker beundrer ikke mindre Winthers mang-

[1]) Se *A. Ahnfeldt*: Tankar og lojen af *J. H. Thomander* Stockholm 1876. S. 136.

foldighed af Variationer i det Tema „Kjærlighed paa Landet“ og Bevarelsen af en stræng karakteristisk Selvstændighed i hver af disse, end den poetiske Skjønhed og kunstneriske Fuldendthed, hvormed de i deres ulige Detailler ere udførte. Medens andre Forfattere af hans Art vidtløftigt *parafrasere* (omskrive) Naturen, en Situation, et Billede, nøjes Winther med, ikke tvungent, men samvittighedsfuld, at *oversætte* dem i Digt. „Sjældent eller aldrig har Virkeligheden gaaet mere *ukunstlet* prydet fra Kunstens Natbord end under denne Sanggudindes søsterlig omsorgsfulde Beskjærmelse og smagfulde Behandling“. Denne udførlige Afhandling, som nærmere maa eftersees i „Niordluset“, ender med at sige, at her aabenbares „en varm Fortrolighed med Naturen, et livligt Blik for alle Verdens smaa elskelige Idyller i det Stille, et vist saa at sige folkevisemelodisk Sværmeri, som dog ikke udelukker Træk af Humor og til og med af oprømt Munterhed, samt overalt denne Duft af en Foraarsmorgen, denne Farvetone af en „blaa Saga“, denne „vævede Sky“ af yndigt og mildt Behag, som man skulde tro vare laante fra Gratiernes Skuldre“.

Man vil gjennem ovenstaaende Anmeldelser have faaet et Begreb om, hvilken Lykke denne Winthers første Digtsamling gjorde. Digterkongen, hans danske Mester *Oehlenschläger*, udtalte privat stor Roes over den, skjøndt han satte *Poul Møllers* Digte højere. Han var aldeles henrykt over disse Linier i „Henrik og Else“:

„*Der* gaar den lille Ælling, saa gul og rund og ren,
„ret som en Æggeblomme, der nyligt har faaet Ben“.

Ofte senere i sit Liv gjentog han dem og sagde da: „Det er noget af det Allerkjæreste, der er skrevet paa Dansk". Overfor Winthers Erotik havde han den Indvending, at den ikke var natursund og ren nok, den leflede en lille Smule, og den var lidt for salonmæssig[1]).

I hvor høj Grad populær Winther var bleven, kan f. Ex. sees deraf, at der ved en Aftenunderholdning, som *Rosenkilde* gav i December 1828, blev deklameret tre af hans Træsnit; to af disse fremsagde *C. Winsløw* og — som før sagt — eet Jfr. *Pätges*, hvilken Overflødighed ogsaa foranlediger en Slags Indsigelse i „Kjøbenhavsposten", som dog samtidigt fremhæver disse Digtes Skjønhed, Originalitet og naive Ejendommelighed. Paa den anden Side af Øresundet lød hans Lov, foruden, som vi have seet, fra Kunstfællers Læber, ogsaa i Folket, medens f. Ex. *Heiberg* næsten var aldeles ukjendt derovre[2]).

Alle følte, at der her var fremkommet noget Nyt, Noget, der bestod ved sin egen Kraft. Der fortælles jo om *Julius Cæsars* berømte Hest, hvis Afbillede han helligede *Venus genetrix*, at han var den Første, der besteg den, og den taalte ikke nogen anden Rytter. Det Samme, følte man, kunde siges om Chr. Winthers Pegasus.

Overfor den Hyldest, som blev ham til Del, forholdt han sig meget ydmyg. Udgivelsen af Digtene foregik saa stille, at han ikke med et Ord omtalte det i *Müffelmanns* Hus, ligesom heller ikke, hvilken Lykke Digtene gjorde; (de vare udsolgte i Februar 1829); det Hele

[1]) Disse Oplysninger skyldes Fru *Marie Konow*, født *Oehlenschlæger*. [2]) Se Kjøbenhavnsposten 1829, Nr. 40.

gik aldeles umærkeligt hen. Han var i Sandhed en beskeden Mand. En, der har staaet ham nær, *Hans Ulrik Møllers* tidligere nævnte Datter, Fru Pastorinde *H. Korff*, skriver til mig: „Hans uendelig store Beskedenhed forekommer mig at være det mest fremtrædende Træk i hans Karakter; han kunde blive ligefrem vred, naar Nogen vilde komme med Smiger til *ham* som den store Digter, og Forfængelighed troer jeg næsten ogsaa var Det, han mindst kunde finde sig i hos andre Digtere." Ogsaa Biskop *Brammer* skriver om ham i et Brev: „Chr. Winthers Glæde over Roes var ydmyg[1]).

Det eneste Digt, jeg veed, Christian Winther offentliggjorde i de første Aar, efterat han havde vundet sin Berømmelse, var „Matrosen", der er skrevet „i Studenterforeningen, med Hovedpine"[2]) og deklameredes kort efter *der* paa en Koncert; den 9de April 1829 fandtes det i „Kjøbenhavnsposten" og gjorde stor Lykke. *J. P. Mynster*, der — som før nævnt — havde kjendt Winthers Moder og altid havde fulgt Sønnen med Interesse, var især glad over Linien: „Naa, er du *der*, Du gamle Ørn!"[3]). Begejstring over dette Digt bragte *Shakespeares* Oversætter, den bekjendte Admiral *Peter Wulff*, der var Chef for Søkadetakademiet, til at sende Winther følgende Hilsen[4]):

[1]) Se *Elisa Bøgh: Frederik Bøgh*, S. 455. [2]) Hans egen Tilføjelse med Blyant over Digtet i hans Exemplar af „Digte gl. og nye". [3]) Se *C. L. N. Mynster:* Nogle Erindr. og Bemærkn. om *J. P. Mynster* S. 22. [4]) Se *P. F. Wulffs* Poetiske Arbejder 1844, S. 191—95.

Matrosen har Æren og Arnen kjær
tilfælles med sindrige Digter;
i Sindet de ere hinanden nær;
dem Bægge ej Følelsen svigter.

Naar Stormen hviner paa salten Hav,
og hin med Bølgerne kæmper,
strøer denne en Blomst paa den Godes Grav,
og Savnets Taare han dæmper.

Hin fægter med Sværdet i stærke Haand,
han mindes de henfarne Slægter;
men denne med Tanke og dybsindig Aand
mod Nutidens Uvaner fægter.

Og Kampen er haard for dem bægge To;
thi der er saa Lidet at vinde;
men Bægge opildnes af Haab og Tro
med Fædrenelandet i Sinde.

Derfor, naar den store Baadsmandsmaet
paa Dækket kalder de Døde,
da vil de Bægge være parat
til Mønstring hisset at møde.

Naar Chefen kalder det ædle Par,
da Haand i Haand de fremtræde:
„I Bægge Kjækhed i Hjærtet bar,
„gak ind til Jer Herres Glæde".

Saa faa de da Lov at gaa agter ud
til Chefens Kahyt, den høje;
der møde de *Herman Wessel* og *Rud*
og *Shakespeare* og ham med eet Øje.

Thi da de Bægge nedlagde sig træt,
og Sværmen dem troede i Tanker,
da vinkede Døden; og Døden var let:
de hvilte ved Haabets Anker.

Tillad, at en ukjendt Dilettant,
som Deres Følelser ære,
som rørende skjøn „Matrosen" fandt,
at han Dem sin Tak maa frembære.

Winther svarede:

Havet er vel en Moder stolt,
barsk er vel hendes Stemme,
strængt hendes Blik og Favntaget koldt;
Færlen hun haver i Gjemme.

Haardt hun aver med stadig Tugt
Hver, hun sin Dør mon oplukke;
Døden var tidt hendes Kundskabs Frugt,
en Grav hendes Sønners Vugge.

Men paa hvert Barn, som holdt Kuren ud,
trygt Fædrelandet kan stole;
Alle vi veed, at *Juel* og *Rud*
har gaaet i denne Skole.

Thi Kjækhed og Kraft og skarp Forstand
og Alt, hvad som giver Ære,
den hele vide Verden kan
ved Havets Højskole lære.

Men ofte hun seer med hellig Lyst
paa sine udvalgte Sønner
og vækker en Ild i deres Bryst,
som sødt deres Idræt lønner.

Hun trykker et Kys paa deres Mund
og skjænker dem Sangens Gave
og viser dem Vej til Musens Lund,
den evigblomstrende Have,

og lærer dem mangen mandig Sang,
mens Kampens Straale lyner,
og lærer dem lokke ved Harpens Klang
selv fremmede Heltesyner.

Men Den, som Harpe med Sværd forbandt,
berust af Gudindens Blikke,
ham kalder hun aldrig *Dilettant*,
hun mener, det sømmer sig ikke.

Paa Sagas Skjold hun skriver hans Navn,
hvor Lauren grønnes om Randen,
og i hans elskede Fødestavn,
der er han kjendt af Hveranden.

Se, det var min Hilsen og Tak igjen;
behøver jeg sige Mere?
Vi hår jo kun Faa af det Slags Mænd;
Gud give, vi havde Flere![1])

Efter at have modtaget dette kom Admiral *Wulff* stormende op i Portværelset hos *Müffelmanns*, hvor Chr. Winther sad og underviste. Børnene blev yderst forbavsede ved med Eet at se deres Lærer blive omfavnet og kysset; men Chr. Winther tog Sagen meget gemytligt.

Digterkorrespondancen afsluttedes med Følgende fra *Wulff:*

Som ærlig Sømand med sanddru Aand,
der højt Sauvegarden skatter,
jeg ønskede gjærne at udrække Haand
som Ven til „Matrosens" Forfatter.

Imorgen Aften et lidet Lag
her mødes paa Akademiet;
de Fleste tone det danske Flag,
og Een er i Lunden indviet.

Jeg siger ej god for den hele Rest;
men maa jeg til Tallet addere
Dem selv; thi hvis De vil være min Gjæst,
da siger jeg god for Een mere.

Jeg troer, De møder en gammel Ven[2]),
maaske en Veninde[3]) bli'er fundet;
men, før De ganger af Huset igjen,
de mange Flere har vundet.

Winther modtog Indbydelsen og vist med Glæde, da han yndede „al den djærve Frihed og ridderlige

[1]) Dette Digt offentliggjorde han aldrig selv. [2]) Det var *Weyse*. [3]) ?

Finhed, som næsten altid har udmærket Marinens Officerer“ [1]). Hos *Wulffs* var han sammen bl. A. med *H. C. Andersen.* Men *Wulff* var skuffet over „Matrosen“s Digter; han havde tænkt sig, det var en kraftig, djærv, sømandsmæssig Skikkelse af hans egen Kaliber, og nu mødte han en elegant Kavaler, som han bagefter klagede over havde været altfor meget *Petit maître* [1]). Det var det Samme, som *Oehlenschlæger* havde imod Chr. Winther i personlig Omgang, og hvorfor den yngre Poet kun var en halv Snes Gange i den ældres Hus, trods det, at hans Forældre havde kjendt baade *Oehlenschlæger* og dennes Hustru, og han selv oftere traf den store Digter. *Oehlenschlæger* sagde: „Han er mig for komplæsant og i Omgang for lidet umiddelbart gemytlig og hjærtelig“. Saaledes var Winthers Facon overfor mere fjærntstaaende Fremmede; den stod i Modstrid til hans Maade at være paa i det daglige Liv. Med Hensyn til hans Forhold til *Wulffs* kan det bemærkes, at han dog i de følgende Aar vedblev med at komme i Admiralens Hus.

At Chr. Winther i Aarene fra 1827—30, vistnok mest tilskyndet dertil af sin Moder, tænkte paa at blive Præst, fremgaaer deraf, at han i Slutningen af 1827 „frekventerede“ Pastoralseminariet og forskjellige Gange i denne Tid har prædiket, saaledes d. 16de Marts 1827. *P. V. Jacobsen* fortæller d. 7ende Februar 1828: „Han er meget betænkt paa at sætte sig ned som Præst ovre i Jylland. Han fortalte mig, at han forleden havde

[1]) Sml. Digtn. IX, S. 219. [1]) *H. C. Andersens* Meddelelse til mig.

præket i Hellig-Gejstes Kirke, og jeg truede ham med, at jeg, dersom han gjorde det engang til, skulde tage en rund Studsparyk paa Hovedet, en lang, rød Plysseskjole og sorte Manchesterpermissioner paa samt Sukstøvler og i den Paryre, støttet paa en høj og tyk Spanskrørsstok med en umaadelig Guldknap, stille mig ligeover for Prækestolen. Lad ham saa se, om han kan bare sig for Latter“ [1]). Den 12te Marts 1828 vovede han dog at prædike igjen i Trinitatiskirke, o. s. v. [2]). — Der findes blandt hans efterladte Papirer fire meget zirlig nedskrevne og omhyggelig udarbejdede Prædikener af ham; men Synderligt af hans Individualitet mærkes ikke i dem; de ere nærmest kjedelige.

Christian Winthers Blufærdighed, og vel ogsaa Skræk for ironiske Kammerater, — som f. Ex. *Jacobsen* — viste sig over for denne Ytring af hans Aandsliv, idet man f. Ex. aldeles ikke i *Müffelmanns* Hus havde nogensomhelst Anelse om, at han holdt disse Prædikener, og at dette ogsaa var ubekjendt for alle hans Nærmeste fra den Tid, med hvilke jeg har havt Lejlighed til at tale, er sikkert; først derved, at Prædikenerne fandtes mellem hans Papirer, er det kommet til disses Kundskab, at han har holdt dem. —

Af denne Periodes Begivenheder, som havde Indflydelse paa hans Sind og Fremtid, maa nævnes flere Dødsfald. Af dem, der berørte ham vemodigt, uden at bevæge ham dybt, indtraf *Rasmus Nyerups* d. 28nde Juni 1828, *Kamma Rahbeks* d. 21nde Januar 1829,

[1]) *P. V. Jacobsens* Breve, S. 21. [2]) I „Adresseavisen“ staaer der førstnævnte Datum: „En Kandidat, Kl. 8“, sidstnævnte: „Kandidat Winther, Kl. 9.“

Rahbeks d. 22nde April 1830 og hans Onkel, Præsten *Rasmus Winthers* d. 24nde Nov. 1829; det største Tab, noget Dødsfald medbragte for hans Liv, var dog *hans Moders* d. 12te Febr. 1830.

Hans Onkels Død var ham aabenbart ingen Sorg [1]). Til Begravelsen var han ovre i Nykjøbing og fandt sig maaske dobbelt forpligtet til at give Møde, da han var den Afdødes Hovedarving og den sidste Ætling af Wintherne. Paa denne Begravelsesrejse boede han hos Kjøbmand *Sidenius's*, og det var dem tydeligt, at han syntes, han skulde være lidt bedrøvet; men hverken han selv eller Andre tog denne Bedrøvelse for Alvor, og han brød endogsaa sommetider ud i ellevild Overgivenhed, der røbede en Livslyst, som Forholdene havde holdt noget tilbage, men som nu maatte give sig Udtryk [2]).

Christian Winthers Tante Jfr. *C. M. Borch* [3]), som var i sin Halvbroders Hus, fik en Femtedel af hans Efterladenskaber, Chr. Winther fire Femtedele. Der fandtes Obligationer, rede Penge, o. s. v. til et Beløb af cirka 25,000 Rbd., foruden Møbler og „faste Ejendomme", saa Præsten efterlod sig en Formue paa mindst 30,000 Rbd. Den sidste Dag, han levede, havde

[1]) Strax efterat den var indtraadt, lejede *Hans Ulrik Møllers* Svigerfader „Sadelmager *Koch*" til, „saa hurtigt Foden kunde bære ham", at ile til Kjøbenhavn for at forkynde Digteren Budskabet om, at nu var Arven forfalden i en nær Fremtid. I sin Erkjendtlighed for dette og Andet hjembragte Chr. Winther i en senere Tid Foræringer „fra Italien" til Kjøbmand *Sidenius*. a) [2]) Meddelt mig af Fru *Berthelsen*, født *Sidenius*, som paa den omtalte Tid var i sine Forældres Hus i Nykjøbing. [3]) Se I, Side 4.

a) Meddelelse fra Kordegn *Viggo Holm*.

han givet Søsteren Obligationer til et Beløb af 2500 Rbd. med de Ord: „Tag Du dem!“ Hun havde oftere opfordret ham til at gjøre Testamente; men han havde altid svaret: „Jeg kan jo give Dig Obligationer, det har jeg Lov til“. Nu følte hun, der var bekjendt som en mindre elskværdig „Kirsten Giftekniv“, sig aabenbart misfornøjet ved at være bleven saa lidet betænkt i Sammenligning med Brodersønnen. I Slutningsmødet i Skiftet (d. 5te Dec. 1829) var Chr. Winther selv tilstede, og Boet blev da extraderet, imod at Arvingerne deponerede i Amtsstuen kongelige Obligationer for 6000 Rbd. til Sikkerhed for Skifteforvalteren, for det Tilfælde, at der skulde opstaa Krav paa Grund af den Afdødes Stilling som Medlem af Inspektionen for Nykjøbing Hospital, Latinskole, o. s. v.[1]). — Der viser sig snart Konflikter mellem de to Arvinger. Præsten *Winther* har i Nykjøbing efterladt sig en Gaard, der skal sælges, og denne byder Jfr. *Borch* paa. Chr. Winther skriver da til Den, der varetog hans Sager,

[1]) Hermed forholdt det sig ifølge Hr. Kordegn *Viggo Holms* Oplysninger saaledes: Den 18nde Dec. 1819 døde Stiftsfuldmægtig *H. H. T. Fog*, der i et Par Aar havde været konstitueret Borgmester i Nykjøbing og som saadan tilligemed Pastor *Rasmus Winther* Medlem af Inspektionen for Nykjøbing Hospital og tillige Regnskabsfører for denne Stiftelse. Ved Revisionen af hans Regnskaber fandt man Kassemangel, og d. 23nde April 1829 anmeldtes en Fordring til Hospitalets Kasse paa noget over 3000 Rbd. Saa døde Pastor *Winther*; man lagde Beslag paa de 6000 Rbd., i 1834 sagsøgte Hospitalsdirektionen (Stiftamtmanden og Biskoppen) baade *Fogs* og *Winthers* Bo, og d. 1ste Juni 1835 dømtes ved Falsters Birketing *Fogs* Bo til Erstatning; men for *Winthers* Bos Vedkommende afvistes Sagen som for tidlig anlagt, da *Winthers* Ansvar kun kunde blive „subsidiært“ — man maatte først se, om *Fogs* Bo kunde indbringe Noget. At dette senere blev behandlet med al fornøden Grun-

Prokurator *Dahlstrøm* [1]): „Var det mueligt at faa Mer for Gaarden end Hvad min Tante har budet, saa var det jo bedst baade for hende og mig, og, hvis der altsaa kunde være Udsigt dertil, stemmer jeg naturligviis med Forslaget angaaende en fjerde afholdende [!] Auktion. I ethvert andet Tilfælde akcepterer jeg min Tantes Bud, men — vel at mærke — under den Kondition, at hun udbetaler *mig* min hele Part i Kongelige Obligationer *efter deres nuværende Værdi.* Skulde ogsaa et Par Kakkelovne gaa i Lyset, fik det ikke at hjælpe, naar hun kun vil finde sig i hint; thi min Bestræbelse gaaer nu ud paa at bringe min Formue i den simplest muelige Form, og dette er jo Statspapirer... Min Tante har notificeret mig, at *hun har gjort Testament,* men *ikke,* at hun deri har betænkt mig. Jeg veed altsaa ikke, *om* jeg maa være vidende derom, *eller* ej; jeg har derfor ikke kunnet skrive hende til desangaaende.“ Det maa sagtens have været *Dahlstrøm,* der — som Ven af Jfr. *Borch* — har skrevet Testamentet og overfor Chr. Winther røbet den Hemmelighed, at denne var indsat til Arvtager efter Tanten. For saa vidt var jo Alt meget godt; men at Forholdet ikke længe vedblev med at være venligt, fremgaaer af følgende Udtalelse fra Chr. Winther i et Brev fra 18de Aug. 1830 til *Dahlstrøm:* „Jeg har rigtig modtaget

dighed fremgaaer deraf, at det først sluttedes cirka40 Aar efter hans Død, d. 24nde Aug. 1849, og det viste sig da, at Hospitalet intet Udlæg kunde faa. Direktionen stævnede saa under 16de Nov. 1850 Winthers Arvinger for Hof- og Stadsretten og fik fri Proces; d. 15de Aug. 1853 frikjendtes de Indstævnede fuldkomment ved en Overretsdom. [1]) Født cirka 1786 i Roskilde, hvor Faderen dengang var Byskriver; død i Nykjøbing d. 17de Dec. 1852.

Obligationerne[1]); men jeg maa sige Dem: hine 7 Rbd. for Paategnelsen vil jeg ikke betale, og det undrer mig næsten, at De, min gode Ven, ikke selv har erindret, at min Tante skulde levere mig Obligationerne i disponibel Stand; thi, naar hun ikke gjorde dette, saa vare de jo, indtil det skete, endnu ikke mine. Som sagt: *hun* maa betale disse 7 Rbd. og nogle Mark; thi *jeg* er kjed af at lade mig beklippe for alle disse smaa Summer af *hende* og hendes Klynkere, især, da jeg nok mærker, at hun hverken *nu* i Opførsel eller *siden* vil skjønne derpaa." Man maa her næsten antage, at hun har slettet ham af Testamentet. Den 13de Maj 1831 skriver han fra Rom til *Dahlstrøm:* „Det gjør mig ondt, at min Tante er misfornøjet med Flytningen til Slagelse. Det kunde jeg have forudsagt hende. Jeg erindrer i denne Anledning et Udsagn af min ellers yderst skaansomt dømmende salig Moder: „Tante *Borch* bliver dog aldrig ret tilfreds, hvor hun saa kommer hen", — og jeg seer nu Sandheden bekræftet *heraf* som af saameget Andet, hun har sagt. Det var en herlig Kone!" — Den 27nde Dec. 1831 skriver han til den Samme: „Om et urimeligt Brev, som jeg har faaet fra min Tante, samt om mange andre Sager, os vedkommende, sparer jeg at give Dem Underretning", og den 14nde Septbr. 1832: „Af en Ven, som boer i Slagelse, og som igaar besøgte mig her, hørte jeg Adskilligt om min *der* boende Tante. Man siger, at hun lever som sædvanligen, det er: uordentligt, drikker Punsch om Aftenen og har i Sommer *danset* saaledes,

[1]) Vel sagtens efter Tantens Kjøb af den ovenomtalte Gaard.

at hun forvred sin ene Hofte, hvilken Svaghed endnu ikke ganske skal have forladt hende. Iøvrigt bagtaler hun *mig* for alle Mennesker. Det faaer man da finde sig i!" — Skjøndt Winthers Korrespondance med *Dahlstrøm* fortsættes gjennem en Aarrække, omtaler han aldrig mere Tanten, og det synes, som om al Forbindelse mellem disse To er afbrudt. Hun havde oprettet „et Institut" i Slagelse; men, skal man dømme efter Bogstaveringen og Stilen i et Brev, hun har efterladt sig, maa man haabe, at hun i alt Fald ikke har underviist i dansk Sprog. Hun døde i 1847, og *Dahlstrøm* var da hendes Arving til — 17 Rbd. 4 ß."

Den forholdsviis betydelige Arv, som Christian Winther fik efter sin Onkel, havde den uheldige Indflydelse paa ham, at den i høj Grad vakte hans Forfængelighed. Han lod sig sy de eleganteste Dragter og optraadte temmelig junkeragtigt. Han siger selv i en efterladt Optegnelse: „Skjøndt jeg visselig har været meget forfængelig, har jeg dog *aldrig* været hvad man kalder *indbildsk* eller hovmodig. Jeg har med Taknemmelighed erkjendt Andres Fortrin og Overlegenhed — jeg kjendte *nøje* min egen Begrænsning til alle Sider." I denne Udtalelse samstemmede *Müffelmanns* med ham; den Forfængelighed, hvorom der her er Tale, var rent verdslig, og den truede med at udmarve ham. Fru *Müffelmann*, der altid var moderlig-sand imod ham, sagde ligefrem til ham: „De har forandret Dem meget, Winther!" Det er maaske Det, han tænker paa, naar han lader Fru Friland i „En Episode af et Familieliv" sige om ham i Skikkelse af Felix: „Der var en

Periode, da han var ret vakker, ret brav; — men han har forandret sig“ [1]).

Midt i alt Dette indtraf hans Moders Død, og det var da, som to Magter stredes om ham: Rigdommens paa den ene Side, paa den anden — som en Paavirkning fra Moderen — Ydmyghedens og Renhedens. Man kan ligefrem iagttage, hvordan de bægge ere oppe; som det senere vil sees, driver den første ham til paa hans Rejse at foretage sig latterlige Extravagancer, medens den sidste bringer ham til at prædike for Dimis i den Hensigt at blive Præst.

Sin Moder havde han ikke seet meget til i de Aar, han havde opholdt sig hos *Müffelmanns*. Hjemmet i Kjøbelev var mere og mere blevet udtømt. Dets tredie Datter *Nielsine* holdt, som før nævnt, den 15de Septbr. 1826 Bryllup med *Knud Sidenius*, og den 9ende Maj 1829 ringede Kjøbelev Brudeklokker for „den muntre, kjærlige 28aarige *Petrine*“, der da ægtede „den 39-aarige, ædle og lærde Lektor i Sorø *Jakob Bredsdorff*“. Henved 50 Gjæster, Slægt og Venner, kransede det festlig smykkede Bryllupsbord, og ligesaa mange Fattige blev bespiste i det nærliggende Hospital og i Husene deromkring, ganske som det havde været Tilfældet ved de foregaaende Bryllupsgilder. Chr. Winther var ikke med ved disse to Fester.

Det kunde ikke være Andet, end at det før saa livlige og befolkede Hjem nu, da alle Børnene vare dragne bort derfra, gjorde de gamle Forældre lidt ensomme. Man kunde paa en Maade sige, at det gik dem som *Alexander den Store;* før denne drog paa

[1]) Sml. Digtn. IX, S. 117.

Krigstog mod Perserne, uddelte han efter *Plutarchs* Meddelelse sine rigeste Ejendele til sine Venner, og da saaledes næsten al den kongelige Ejendom var opbrugt og fordelt, spurgte *Perdikkas*: „Men Hvad bliver da tilovers til Dig, Konge?“ *Alexander* saae op og svarede: „Haabet!“ — Ja, *Haabet* — det var ogsaa tilbage for de her omtalte gamle Præstefolk, Haabet om en frugtbar, lykkelig Efterslægt, gode, sunde Hjem som stærke Samfundsbærere, Haabet om smuk Frugt fra den gamle Stamme.

Det var Fru *Møller* en usigelig Beroligelse at se alle Døtrene gifte med saa brave, dygtige Mænd; saaledes var hendes opofrende, kjærlige Hverv jo for saa vidt afsluttet paa det Ønskeligste. Hun havde kun een Sorg, som udtalte sig i dette Ønske: „Gid nu ogsaa min gode Christian var bleven Embedsmand og lykkelig gift med en elskværdig Kone! Men den Glæde oplever jeg vist ikke.“ — Gode Breve indløb fra Øster og Vester, fra alle de unge, lykkelige Familier. Og saa indtraf der imellem Bud om nye Verdensborgeres Ankomst. Under Præstegaardshavens Kastanietræer legede alt i Solskin ved Sommertide flere Smaafolk, som kom med deres Forældre i Besøg til Hjemmet. Det var jo et frydefuldt Syn for de Ældre[1]).

Under alle disse Begivenheder var Fru *Møller* meget svag; men hun tog sig af Alting og vilde ikke høre Tale om Overanstrængelse: Intet maatte mangle, og Farvellet, naar de Kjære forlod Hjemmet, skulde siges uden Scener: „Farvel paa et glædeligt Gjensyn,

[1]) Se Frøken *Ross*: „Skildringer af *R. Møllers* Liv“, S. 30—33.

i Guds Navn Farvel!“ sagde hun[1]). Saa lagde hun sig træt paa sin Sofa og underholdt sig saa smaat med de Faa, hun endnu havde om sig i sit stille Alderdoms-Hjem.

En Maaned efter det sidste Bryllup, først i Juni 1829, rejste hun med sin Mand til Iselingen og saa til Sorø for at besøge de Nygifte *der;* hos *Aagaards* traf Chr. Winther sammen med sine Forældre og fulgte dem paa denne Tur. Det var en rigtig fornøjelig Rejse for dem alle Tre; kun døjede de to Gamle meget ved den stærke Varme, det var. De kom lykkelig og vel hjem, meget tilfredse med Udbyttet af deres Udflugt, men tillige ved derefter at komme til Hvile i tilvant Ro og Orden. Vejret var dejligt, Haven smuk med Roser i Flor, allevegne var der rent og blæst som altid. Fru *Møller* listede sig saa smaat omkring, men stod imellem stille en Stund, søgte med Haanden lagt paa Brystet efter sit Vejr og saae paa den hele Omgivelse, som om hun trykkede den til sit Hjærte.

Hvilen og Stilheden i Hjemmet varede imidlertid kun kort. Børnene og Børnebørnene kom i Besøg, og næppe var Huset ordnet efter eet Besøg, før en Vogn med nye Gjæster rullede ind ad Porten og op for Døren, hvor „de to velsignede Gamle“ stod med aabne Arme og modtog de Kjære. Da Efteraaret kom, forøgedes Fru *Møllers* Svaghed; hun krøb sammen i et Sofahjørne og maatte pakkes ind, naar Stormene tog paa. *Der* laa hun og saae de visne Blade af sin Sommerfryd fyge hvirvlende forbi Vinduerne; Is og Sne mødte betimeligt og formede de nøgne Træers

[1]) Smsteds S. 33.

Grene med den hvide Vinterstads[1]). Hendes Natur var virksom til det Sidste, og, om hun end ikke længer selv formaaede at udføre sin Gjerning, kunde hun dog fra sit Leje sætte Alt i Værk. Til Frøken *Ross* sagde hun: „Det er koldt, Kjære! Sørg for, at Fader faaer det tørre Bøgebrænde ind til sig. Og har Du husket at støbe hans Lys tykkere end dem, vi bruger? Han maa have dem drøje, at han ikke skal pudse dem hvert Øjeblik; han glemmer det og sidder i Tusmørke. Du maa rigtig nu herefter gaa i *mit* Sted om Fader, pudse Lys for ham og lægge godt i hans Kakkelovn. Naar Du tier, forstyrres han ikke."

En stor Glæde havde Fru *Møller*, idet hendes eneste, elskede Søn besøgte hende i Slutningen af November Maaned 1829, efterat han havde været tilstede ved sin Onkels Begravelse i Nykjøbing; da bankede hendes Moderhjærte af Fryd, og i fuld Forstaaelse talte de mangt godt Ord med hinanden. Men han maatte snart tilbage til sin Pligt, som hun var den Sidste til at holde ham borte fra. I Følelsen af, at det var sidste Gang, hun saae ham, sagde hun ham nu Farvel; men i Tankerne levede hun med ham og var i høj Grad oprømt ved Læsningen af hans udkomne „Digte"; den blege Kind blussede, naar hun deklamerede et eller andet Sted af dem, som ret tiltalte hende.

Allerede ved Juletid var hendes Svaghed tiltagen i den Grad, at hun selv ventede Døden. Hun sagde en Dag til Frøken *Ross:* „Du skal blive hos Fader, naar jeg gaaer bort." Frøken *Ross* skriver: „Saa meget som hun i Tanken var beskæftiget med sine fraværende

[1]) Sammesteds S. 38.

Kjære og navnlig Sønnen *Christian*, saa ytrede hun dog ikke Længsel efter at se Nogen af de Fraværende hos sig i sin sidste Sygdom. Hun følte sig for svag til at tale med dem; men deres Breve holdt hun af at læse; de vare hende alle dyrebare, dog Sønnens vel især. Han og Moderen forstod saa godt hinanden.

„Deri gjenkjender jeg ham", sagde hun oprømt, da hun havde læst hans Julebrev og nu aabnede en lille Pakke med nogle Smaasager, som han bad hende fornøje sig med at uddele til sine Omværende; „han ligner sin Fader".

Nyt af Aaret, aandrige Skrifter og Digte, læste hun med fuld Interesse, eller lod sig forelæses, og hun var i det Hele opmærksom Iagttager af Hvad der udviklede sig i Tidens Løb. Videnskab, Kunst og Poesi vilde skabe Fædrelandet en lys Fremtid, det var hun vis paa, og hun glædede sig over de skjønne Udsigter for den Verden, hun stod færdig til at forlade.

Indsvøbt i Shawler laa hun, som sagt, helst i Dagligstuen paa Sofaen, og hun holdt sig paaklædt, saa længe hun kunde. Da var det endnu rart at sidde og tale med hende, saa langt fra sygeligt Føleri, som hun var, og dog med Tanken paa Døden. — Saaledes en Aften i Mørkningen! Vinduerne vare helt tilfrosne, skjøndt Ilden blussede i den gammeldags Ovn. Hendes smaa Fødder frøs bestandigt; men, naar man holdt dem fast omsluttede med Hænderne, følte hun dem gjennemvarmede paa en behagelig Maade. Og Samtalen gik livligt i Mørket. Da trængte pludselig et Lysskjær af Maanen gjennem en lille optøet Plet paa Ruden og faldt hen over hendes magre Hænder, som laa kors-

lagte. En Gysen foer gjennem den fine Skikkelse. „Hu", udbrød hun og trak Shawlet tættere om sig, „det vil blive koldt at ligge oppe i Storstuen paa Bordet med et Lagen over! — Hvad mener Du? — Lad os nu faa Lys!"

Lige Dagen før hun døde, kom der et roligt Velbefindende over hende, efterat hun i den sidste Tid havde liidt meget paa flere Maader og ikke fundet Hvile. (Siden Jul havde hun ligget tilsengs). Hosteanfaldene vare ophørte og Mavesmerterne dulmede. Hun sov lidt af og til. Da ytrede hendes Mand det Haab, at Gud endnu vilde bevare hende Livet en Stund. Men hun gjorde en negtende Bevægelse med Haanden og hviskede: „Jeg veed ikke Hvad jeg skal sige derom, lille Far! Saa skulde jeg vel paany gjennemgaa den samme svære Strid! Nu er det Værste dog nok overstaaet". Derefter talede de længe sammen. Af og til lød dog et indtrængende Trøstens Ord højt nok til at høres af Andre, og, som om den Døende behøvede at styrkes i Troen paa Gjensynet og Livet efter Døden, sagde hendes Mand med Overbeviisningens Kraft: „Vi kan og maa tro, den almægtige Gud har ved Kristus stadfæstet vort Haab. De salige Aander skulle udgjøre eet Samfund i Himlen og paa Jorden".

I de sidste Par Timer, hun aandede, havde hendes Mand sine Konfirmander at læse med. Det var strængt Vejr og havde været meget besværligt for Børnene at vade i Sneen over Mark og Sti, for at naa Præstegaarden. Nu saae han vel, at Guds Time var nær for hende, men han meente dog, at han ikke burde vise Børnene bort med uforrettet Sag. Saa læste han

med dem. Dørene stod halvt aabne fra Mellemstuen, hvor Konfirmanderne sad, til Dagligstuen og ligeledes derfra ind til Sovekammeret, hvor hun laa. Han gik ofte derind og tilbage igjen for at fortsætte Underviisningen og holdt ved dermed i over to Timer, ligesom han plejede. — Hun aandede endnu, men kjendte Ingen. Minutterne vare talte. Han stod bøjet med sit rystende Hoved over den døende Hustru. Overgangen var uden Kamp. Et dybt Suk hørtes — det var det sidste. „Jeg følger Dig snart, min Hanne!" sagde den gamle Mand, og hans Taarer faldt ned over det afsjælede Legeme, medens han blev staaende i samme Stilling med Hænderne frem for sig og bad. Hun døde d. 12te Febr. 1830, 60 Aar gammel.

I Erkjendelsen af Hvad hun i henved en Snes Aar havde været for ham og hans Børn, talede *Rasmus Møller*, stærkt bevæget, dejlige Ord ved hendes Baare. Flere af de tilstedeværende Gejstlige, navnlig Biskop *Boisen* og Provst *Daniel Smith*, holdt ligeledes Taler for den store Forsamling af deltagende Venner, som fulgte hende til Jorden. Provst *Smiths* Tale forefindes trykt[1]). Han knyttede den til Apostelen Paulus' Ord til Timotheum: „Jeg haver stridt den gode Strid, fuldkommet Løbet, bevaret Troen". Han kalder hende en From og Troende, en blid, trofast og forstandig Hustru og Moder, der med Viisdom og Kraft var Opdragerinde for Flere end sin egen Søn, og som med kjækt Mod, med den Sjælsfasthed og det milde, sagtmodige Sind, som alene Gudsfrygt kan skjænke, stred for dem og fandt

[1]) Se Kirkelige Lejlighedstaler af danske Prædikanter, udg. af *G. P. Brammer* I, 1832, S. 316.

sin Løn i deres Kjærlighed og deres Velfærd. Midt i sin legemlige Svaghed var hun aandelig stærk, og, mens hendes legemlige Lys brændte mattere, fremstraalede det evige Livslys desto klarere af hendes Taalmodighed og Hengivenhed i Gud." — Hendes Mand siger, at „hun gik herfra over i Evigheden med et glad og fast Haab, bygget paa Kristum". [1]).

Chr. Winther var ikke tilstede ved sin Moders Jordefærd, og til *Müffelmanns* nævnede han — saavidt de senere kunde huske — slet ikke hendes Død. Hans Nærmeste mene, det var, fordi han ikke kunde taale at tale derom og ikke havde Nogen, til hvem han med Forstaaelse kunde meddele sig angaaende denne Sorg; thi han elskede hende ubeskrivelig højt [2]). Etsteds taler han i et Brev til *Knud Sidenius* [3]) om sin maaske vel frie Maade at tage de udvortes Ting paa, og han fortsætter saaledes: „Da Du nu kjender mig saa temmelig, saa troer jeg, Du kan være overbeviist om, at jeg betragter det Sørgelige og det Trøstelige ved en

[1]) Se hans føromtalte Levnedsløb ved Bispevielsen, S. 38. [2]) Det er ogsaa sikkert, at Begravelsernes Skikke samt Udtalelserne og Usandhederne derved vare ham meget imod. Efterat han har fulgt *Kuhlau* til Jorden, skriver han i et utrykt Brev til *Liunge* blandt Andet: „*Mynster* holdt en charmant Prækning; Garderkorpsets Musik blæste en af *Kuhlau* selv komponeret Sørgemarch saavel uden for Kirken som inde i Gravkapellet, en talrig Forsamling **overværede** (æh bæh, føj for Saten!) Højtideligheden — den Afdødes Værd — store Berømthed — stille Dyder — Kognak og Portvin, o. s. v. — alt Dette sætter Du nu smukt i Stil, gyder en eller anden velsmagende Sauce derover, og det læses derpaa i Morgenbladet til Kaffe af Din forbundne, hjærteberedvillige, hengivne Chr. Winther. Det *regnede* paa mine Karretvinduer, da jeg kjørte med den smaa *Lüders* [Kapelmusikus L.]. Av, det var et stygt Vejr!" Ironien skinner godt nok gjennem en saadan Udtalelse. [3]) Det ejes af Hr. Redaktør *Gulmann*.

saadan Begivenhed fra et Synspunkt, som idetmindste ikke viser mig kold og udeltagende." Her gik han — som ved alle lignende Lejligheder senere i sit Liv — uden om Det, der berørte ham ilde; „han saae ikke Hvad han ikke *vilde* se". Forresten regnede han ikke Livet her paa Jorden for en saa stor Lykke. Allerede tidligt siger han[1]): „Naar jeg mister Nogen af mine Kjære, saa trøster mig altid den Tanke, at de hist have det langt bedre, end vi Andre herneden. Og Børn — de blive jo frie for al denne nedrige Verdens Jammerlighed, førend de endnu have prøvet den. Jeg vilde ønske, at jeg var død som Barn; thi saa havde jeg været fritagen for al den Ulejlighed, jeg nu maa have, med at tvætte og to mig og iføre mig Stadsklæder, før jeg tør indtræde til hint evige Bryllup". — Frøken *Ross* skriver i et Brev til mig: „Jeg kan ikke have nogen bestemt Mening om, hvor nær han tog sig at miste sin Moder. Han tog sikkert meget roligt og forberedt mod Budskabet. Det var stræng Vintertid, og muligviis var han enig med Faderen om, at han ved en, maaske langvarig, Rejse ikke burde rives ud af det Foreliggende, som det var ham om at gjøre at komme vel fra. Jeg troer ikke, den Slags Sorger i det Hele gjorde noget særdeles dybt Indtryk paa ham — naar det ikke greb forstyrrende ind i hans Existens. Han undgik ved flere Lejligheder at vise sig ved Sørge- eller Glædes-Fester, han lod til helst at ville komme, naar intet Usædvanligt bragte Livets jævne Gang ud af Sporet." I saa Henseende lignede han baade *Walter Scott* og *Goethe*, og i *det* Portræt, han i „En Episode

[1]) Se Breve til og fra C. W., S. 6.

af et Familieliv" tegner af sig selv i Felix' Skikkelse, siger han, at denne havde en egoistisk Modbydelighed for at besøge eller nærme sig Syge, og han følte Modbydelighed ved at træde et Dødsleje nær [1]). I samme Fortælling siger han: „Jeg maa altid nyde min Glæde alene" [2]), og dette maa da saa meget mere gjælde om Sorgen.

Op ad den Mur, der adskiller Kirkegaarden fra Præstegaardshaven i Kjøbelev, lige over for Havestuen, blev Chr. Winthers Moder jordet i samme Grav, hvor den forrige Fru *Møller* laa. Først for nogle Aar siden har en Komité ved frivillige Bidrag sat en Mindesten paa Graven, og Kjøbelevs Sognepræst, Stiftsprovst *Fr. Helveg*, har forfattet Indskriften:

Her under hviler Støvet
af to Dannekvinder:
Bodil Maria Møller,
f. *Thaulow*,
f. 1765, d. $^{23}/_{10}$ 1810,
og
Johanne Dorothea,
f. *Borchsenius*,
Enke efter Præsten *H. C. Winther*,
f. 1767, d. $^{12}/_{2}$ 1830.

Bægge Stiftsprovst, senere Biskop
Rasmus Møllers Hustruer,
hver af dem en Digters Moder,
som i Glæde over Danmark
var Danmarks Glæde.

Hvorledes Chr. Winther stillede sig overfor Spørgsmaalet om Arv efter sin Moder, fremgaaer af følgende Uddrag af et Brev [3]), som han d. 11te Marts 1830 har

[1]) Sml. Digtn. IX, S. 138 og 233. [2]) Smsteds S. 112. [3]) Dette som alle de i det Foregaaende og Følgende benyttede Breve fra Christian Winther til *Dahlstrøm* findes i Nykjøbing Bys Arkiv, og jeg skylder Bankbestyrer *V. Lehmann* og Kordegn *Holm* megen Tak, fordi de have skaffet dem tilveje og tilladt mig at afbenytte dem.

skrevet til Prokurator *O. Dahlstrøm* i Nykjøbing paa Falster. Han siger: „Efter min elskede Moders Død ønskede min fortræffelige Stiffader, Dr. *Møller*, at sidde i uskiftet Bo; men, da han engang har faaet min fædrene Arv samt en lille Arv efter en i Stege afdød Farbroder udbetalt og derfor udstedt en Obligation (troer jeg), saa har han skrevet mig til for nøjere at underrettes om denne Ting. Han skriver saaledes:

„Efter Din Fader var Din Lod, lagt til Hvad Dig tilkom efter Din Farbroder i Stege, 2500 Rdlr[1]). Men med Skam at tale om, veed jeg ikke ret, hvorledes det hænger sammen dermed. Hvormeget deraf er kommet her? Eller er det Hele? Stod ikke de 1900 Rdlr. under Overformynderiet i Nykjøbing? Noget stod i en kongelig Obligation, som skal have været uopsigelig. Hvor er denne kongelige Obligation?“

Saa vidt min Fader. Nu er min Bøn til Dem, kjære Hr. Ven, at De *med det Allerførste* giver mig al muelig didhen hørende Oplysning; jeg siger: saa snart mueligt; thi jeg vilde ikke for Alt i Verden have, at min Fader skulde tro, jeg *betænkede* mig paa at gjøre enhver slig Opofrelse for ham; jeg har i den lange Tid, hvori jeg har været hans Søn og han min Fader i dette Ords bedste og sandeste Betydning, af ham oppebaaret langt, langt Mere, end Hvad mig mueligen kunde tilkomme af Arv eller Deslige. Jeg er derfor beredvillig til — og det er mit faste Forsæt — at gjøre Alt i denne Sag, som det kan være *bekvemt* og *fordelagtigst* for min Fader. Lad det nu ikke vare for længe! . . .“

[1]) Se I, Side 110 og Side 121; Arven var 2400 og ikke 2500.

Den 7ende April 1830 skriver han til Samme:

„Kjære Ven! Tak for Deres sidste Brev og de deri forefundne Underretninger og Oplysninger! Til Svar herpaa korteligen Følgende:

De tvende Modtagelsesbeviser fra min Fader maa jeg bede Dem, højstærede Hr. Ven, at sende til Kjøbelev pr. Nakskov; thi, naar min Fader har dem i Hænde, da er det jo saa godt som min Kvittering. Jeg vil give Afkald paa disse tvende Summer, dels fordi jeg, medens jeg Intet selv kunde fortjene, har oppebaaret af min gode Fader langt Mere, end hine to Kapitaler fordoblede vilde udgjøre; det vilde altsaa være utaknemmeligt imod *ham*, og uretfærdigt imod hans Børn, hvis jeg nu — eller efter hans dødelige Afgang — forlods vilde lade mig disse Penge udbetale. — De er altsaa af den Godhed at tilstille ham disse to Papirer og underrette mig om, [hvorvidt] jeg i dette Tilfælde har andre Formalia at iagttage. Med denne Post har jeg tilskrevet ham derom; jeg behøver derfor ikke at erindre Dem om, at det nok ikke burde opsættes. Jeg erindrer meget vel alle de Indvendinger, som De har gjort mig imod dette Arrangement; men det kan nu ikke blive anderledes; min Følelse strider ganske imod nogen anden Handlemaade."

Nykjøbing Skifteprotokol udviser, at den Fædrenearv, som Chr. Winther gav Afkald paa, og hvorpaa Dr. Møller i sin Tid havde udstedt en Obligation, var 1246 Rdlr. 5 ℔ 4 ß; sandsynligviis var denne Arv formindsket ved den da almindelige 30 % Reduktion [1]).

[1]) Disse Oplysninger skylder jeg Hr. Kordegn *Viggo Holm*.

At Moderens Død har paavirket Sønnen i religiøs Retning, fremgaar af, at han paa denne Tid synes mere end nogensinde bestemt paa at ville være Præst, hvilket han, som bekjendt, siden sin Barndom aldrig rigtig havde tænkt paa. Karakteristisk i saa Henseende er en lille Anekdote, han fortæller[1]): „Jeg stod engang i *Frederik d. Sjettes* Forgemak; jeg skulde takke ham for Noget. Kammerherre *Hagemann*, latterlig Ihukommelse, stod og var Dørvogter. „De er *Kand. teol.*?" spurgte han. Jeg bejaede dette. Derpaa gav han sig til med stor Vigtighed og Grundighed at omtale den *da* under Arbejde værende nye Alterbog og Ritual, idet han snart saae paa sine blanke Støvler, snart med Næsen ivejret gloede paa de stygge Gipsfigurer i Loftet. Et Par Præster, som stod i Nærheden, lo indvendigt — det saae jeg — saa de nær vare gaaede ud af deres sorte Kjoler". Det er tydeligt, at han selv og Andre dengang fandt det latterligt, om *han* skulde være Præst. Nu seer han anderledes paa Sagerne. Den 28nde Februar 1830 tog han „Kateketikum" med Karakteren *Haud. ill.*, og den 25nde Maj samme Aar holdt han sin Dimisprædiken i Vartov. I Indledningsbønnen siger han da: „Jeg bekender for Dig, o min himmelske Fader, at min Fod ikke altid vandrede de Veje, som behage Dig, at mit Øje ikke altid begjærede Hvad rent og helligt er, at min Haand ikke altid øvede Retfærdigheds Gjerninger; — jeg bekjender for Dig, at min Hu, mit Sind, min Lyst og Attraa stundum har staaet til Det, som jeg burde fly, og at jeg da, naar Synden lokkede, naar

[1]) Breve fra og til C. W. S. 174.

Verden fristede og vandt Sejer over mig, ikke har havt *Dig*, Retfærdighedens Gud, den Hellige, den Rene, for Øje, og at jeg som et ulydigt, utaknemmeligt, forvildet Barn har bortvendt mit Ansigt fra Dig og stødt Din Faderhaand tilbage. — Lær mig derfor, o Gud, dybt i mit Sind at indprente mig Tanken om *Dig* som min alvise, algode Fader; lær mig retteligen at erkjende, hvor kjærlige og retfærdige, til mit eget sande Vel sigtende, Dine Styrelser ere! Væk mit Hjærte til Taknemmelighed og Kjærlighed mod Dig, til Lydighed og tillidsfuld Hengivenhed mod Dine Bud, at jeg som et velartet Barn evindeligen maa skue op til Dit Faderaasyn, derfra hente Trøst og Beroligelse i Sorg og Kummer, Styrke og Sindighed i Fryd og Lykke, og i mine inderste Tanker, ved hvert Fodtrin, ved hver Haandsgjerning, vise, at jeg redeligen stræber efter at fortjene Navn af Dit Barn, vor Fader &".

Sin Prædiken holdt han over Matth. 18, 1—3: „I den samme Stund gik Disciplene til Jesum og sagde: „Hvo er den Største i Himmeriges Rige?" Og Jesus kaldte et Barn til sig og stillede det midt iblandt dem og sagde: „Sandelig siger jeg Eder: uden I omvende Eder og blive som Børn, komme I ingenlunde ind i Himmeriges Rige."" Han udvikler, at Menneskene som Guds Børn skulle 1) føle *Taknemmelighed* og *Kjærlighed* mod Gud som vor Fader, 2) *almindelig Velvillie* og *Kjærlighed* mod Menneskene som vore Brødre og Søstre, 3) vort barnlige Hjærte skal have *Følelse af Fejl og Mangler*, saa vi blive ydmyge og ubevidste som Børn, og 4) skulle vi have *Tillid, Lydighed og Hengivenhed* mod Gud som Børn mod deres Forældre. — Der er

ikke noget Christian Winthersk i denne Prædiken med dens stive Inddelinger efter Tidens Forskrifter; Fantasi eller Poesi spores der kun Lidet af i den. *M. H. Hohlenberg* og *H. G. Clausen* vare Censorer, og han fik Karakteren *Laudabilis*.

Før Chr. Winther imidlertid vilde indlade sig paa den præstelige Virksomhed, kaldte andre Røster ham: han maatte — skjøndt modstræbende — ud at rejse. Hans arvede Formue var saa betydelig, at han ikke behøvede at søge Stipendier, og han tog nu Afsked fra sin Huslærerplads, som det var ham behageligt at forlade, da han netop nu — uden just at fri til *Alvilde Müffelmann* — havde faaet „en sikker Tilkjendegivelse af, at hun ikke vilde være hans Brud". Hendes Forældre — navnlig hendes Moder — ønskede meget, at de To skulde faa hinanden, og vare virkelig bedrøvede over, at Datteren — skjøndt hun satte stor Pris paa Winther — ikke kunde knytte en saadan Forbindelse med ham[1]).

Karakteristiske ere følgende Breve fra ham til hende[2]):

2den April 1830.

Kjære Alvilde!

Naar jeg ikke tiltroer mig selv mundtligen ret at kunne fremsætte min Mening, saa plejer jeg at forsøge det skriftligt. Jeg har da den Fordel, som hint latinske Ordsprog antyder, at Bogstaverne ikke rødme, — og dette maatte jeg i Sandhed selv, hvis jeg Ansigt til

[1]) Hendes Broder *Hothers* Meddelelse til mig. [2]) Dette — som de efterfølgende Breve fra Chr. W. til *Alvilde M.* — ere mig overladte af Fru Generalinde *Thomsen*, f. *Voss*.

Ansigt skulde explicere mig for Dem. Tillad mig derfor at gaa denne Vej.

Da jeg aldeles ikke anede den virkelige Grund, hvorfor De hos *W[iborg]s* og *C. T[utein]s* med en saa paafaldende Tilbageholdenhed fjærnede Dem fra Deres kordiale Tone, hvortil jeg ellers var vant, saa maatte jeg nærmest formode, at en eller anden Ytring fra mig eller Noget i min Opførsel *enten* havde fornærmet Dem eller idetmindste med Hensyn til de fremmede Omgivelser havde overskredet den Anstændighedens Grænselinie, som den gode Tone drager mellem Personer, der ikke ere forbundne ved Slægtskabsbaand. Deres fortræffelige Moder — som Gud velsigne! — har nu oplyst mig om den sande Anledning, og jeg negter ikke: det forbavsede mig i højeste Grad; thi jeg synes hverken, at De eller jeg ved vor Opførsel i Virkelighed have givet Stof til hin Snak. Dog — Hvad man saa end kan sige *mod Folks* urimelige Sladder, saa føler jeg med Smerte, at Skylden ene og alene bliver *min*, og jeg indseer det: jeg bærer en dobbelt Brøde; thi ikke alene har jeg ved min maaske udelikate — eller dog uforsigtige — Opførsel foraarsaget Dem, kjære Alvilde, Ubehageligheder af *hint* Slags, men ogsaa siden ved den kejtede og plumpe Maade, hvorpaa jeg med min sædvanlige Ubehændighed søgte at gjøre min Fejl god, efter Deres kjære Moders Udsagn gjort Dem bedrøvet. Jeg var det selv! Jeg kan forsikre Dem: det smertede mig usigeligt at kunne have gjort Noget, der enten havde fornærmet Dem eller nedsat mig i Deres Agtelse; thi paa een af disse Maader, syntes mig dengang, maatte hin Deres strænge Tilbageholdenhed forklares. *Jeg*

bærer, som sagt, altsaa ene Skylden; thi jeg føler meget vel, at De hverken kunde have forholdt Dem anderledes eller bedre. Jeg beder Dem derfor, kjære Alvilde, ret indstændigen at skjænke mig Deres Tilgivelse for hvad Ubehageligt jeg har forvoldt Dem. Jeg haaber, De veed, at jeg holder altfor meget af Dem og Deres til forsætligen at kunne gjøre Dem Sorg. Min Hensigt var god, Middelet var slet. Fremtiden skal vise Dem, at jeg for Deres Skyld mere vil tage Hensyn til *Folks* Omdømme, hvilket jeg — som De nok veed — for min egen Person agter temmelig ringe. Ingen Opofrelse skulde være mig for stor, naar jeg derved kunde bevare mig Deres Venskab. De maa nu tro mig, om De kan eller vil: De er *En* af de Faa, hvis Hengivenhed jeg nødigst af Alles vilde forspilde, og, saalænge der er Liv og Blod i mig, skal det være mig en Fryd — hvis *De* tillader mig det — at kalde mig Deres hengivne Ven — thi jeg *er* det.

Christian Winther.

Han var paa denne Tid nedbøjet. Under Indtrykket af den Indvirkning, hans forsmaaede Følelse havde paa ham selv, skriver han d. 27nde April 1830 til *O. Dahlstrøm:* „Jeg har i denne Vinter været meget syg — Brystet duer ikke — og jeg har mistet og mister *dagligen*, kunde jeg næsten sige, saamange gode Venner, saavel i som uden for Byen, at det vel ikke er at [undres over], hvis Humøret ej er af det bedste".

Han forlader nu Kjøbenhavn. Under hans Rejse modtager *Alvilde* følgende Brev:

Sorø d. 4de Juli 1830.

Jeg veed næsten ikke, om jeg *tør* skrive Dem til,

kjære Frøken! Men, da man jo dog i ethvert Tilfælde tør *spørge* sig for, saa vover jeg det for dennegang. Jeg, en gammel Skolemester, skulde ikke have Lov til at holde en kortvillig skrivtlig Passiar med min fordums Elev? Jeg kan vel vide, at *Folk* — De veed jo nok Hvad jeg forstaaer ved dette bornerede, uliberale, forskruede, medisante Væsen? — vilde svare Nej paa dette Spørgsmaal; men, om jeg end selv, smittet ved Omgang med *Folk*, delte nogle af disses Anskuelser, saa vilde dog i dette Tilfælde mit Hjærtes Drift, der med hvert Pulsslag minder mig om min Hengivenhed for Deres fortræffelige Forældre og — i Sandhed! — om mit inderlige Venskab for Dem, gode Alvilde, bringe mig til at glemme ethvert smaaligt, konventionelt Hensyn. Derfor sidder jeg nu ogsaa her i min Søsters[1]) Stue i Sorø, rigtignok ikke uden Angest og Bævelse, men ikke des mindre med en indre, hemmelig Glæde over, at jeg — trods min Ængstelse — et Par Minutter kan underholde mig med min ædle, unge Frøken, ligesom jeg havde for Vane om Eftermiddagen, naar vi sad i Vinduet, Deres Fader sad i Sofaen, Deres Moder sad ved Ovnen og Kaffen stod paa Bordet og trak af alle Livsens Kræfter. — Den egentlige Anledning og Forevending, jeg bruger for mit Vovestykke, er — som De vel kan gætte — Deres Fødselsdag, og jeg kunde derfor næsten ogsaa ønske, at De maatte have en Fødselsdag hver Maaned; thi da vilde jeg bruge disse tolv store Fester til Grund for et Maanedsskrift i Breve, der skulde dediceres Dem. Jeg har jo sagt Dem, og

[1]) Fru *Bredsdorff*.

jeg gjentager her: det har altid været mig en usigelig Glæde at tale med Dem, og jeg kan forsikre Dem: *det* ikke blot for hvad man kalder Morskabs Skyld alene. *Ethvert* Menneske er at betragte som en interessant Bog, man ikke ofte nok kan læse, naar man kuns forstaaer den, og hvor meget mere interessant maa det da ikke være at iagttage Dens Karakter, man kjender saa nøje, som jeg troer at kjende Dem! Deres sunde Dom om saamange Ting, Deres snurrige Drillerier, Deres Foragt for al Affektation og Spidsborgerlighed, Deres egen Naturlighed og Originalitet have ofte bragt mig i Henrykkelse. Tro nu ikke, at jeg tilegner mig nogen Part heri, fordi Hændelsen gjorde mig saa lykkelig, at jeg fik en liden Andel i Deres Forstands Udvikling! Sligt tillæres ikke! Men tænk heller ikke, at det er tomme Komplimentfraser. De veed ret vel — hvis De vil vide det — at Hvad jeg her siger er ærligt ment. Gamle Kavalerer, som jeg og mine Lige, lægge sig gjærne efter at reflektere over Alt, hvad de se og høre; — jeg har nu ved min Reflexion over Dem faaet hint fordelagtige Facit ud. Dog — hvis det ikke var i Anledning af Deres Fødselsdag, at dette Brev er blevet til, saa skulde jeg ogsaa vise Dem, at jeg med Hensyn til Dem heller ikke har været blind for enkelte *smaa, smaa, smaa* Ujævnheder, og ved denne Oprigtighed tillige end mere bevise Dem, at det Ovenanførte var min sande Hjærtens Mening; — men Sligt tager sig dels ikke godt ud i et Gratulationsbrev, som dette, dels smager det altfor meget af Informatoren, der nu er salig hensovet. *Salig* siger jeg med Sandhed; thi det vil altid være mig en Salighed at tænke paa den lykke-

lige Tid, da jeg bar dette Navn i Deres Forældres Hus og Deres Venners Kres. Hvis nu alt Dette ikke har været Dem altfor ubehageligt at høre, saa vil De kjende mit sande Sindelag mod Dem og selv kunne slutte Dem til de tusend Velsignelser og gode Ønsker, som jeg gjærne *vilde* sende Dem. Men jeg gjør det ikke; thi alle de Ord og Talemaader, hvormed de almindelige Mennesker udtrykke Sligt, synes mig forslidte og langtfra gode nok til at skrives paa dette Papir til Dem. — At jeg ikke endnu har skrevet til Deres Forældre, bør ikke undre Dem. Fakta, Begivenheder, som kunde more dem, har jeg endnu ikke at fortælle, og de Følelser af Taknemmelighed og Agtelse og Hengivenhed, jeg af fuldt Hjærte yder dem, og som længe have beskæftiget og længe ville beskæftige mig, tør jeg ikke, af Frygt for at trætte dem dermed, i Ord udtrykke; gid det maatte forundes mig i Gjerning at kunne lægge dem for Dagen! — I August Maaned rejser jeg vel nok ud af Landet; jeg føler igrunden liden Lyst dertil; men min Fader raader mig stærkt dertil, og jeg indseer selv, at jeg maaske engang med Tiden vilde komme til at fortryde en saadan Forsømmelse af den givne Lejlighed. — Med næste Post, som afgaaer efter min Ankomst til Kjøbelev, vil jeg tage mig den Frihed at skrive Deres Fader og Moder til. Jeg haaber at finde Brev i Kjøbelev fra *Hother*, hvori jeg vel faaer forønskede Efterretninger om *Peters* og *Emils* Fremgang og Opførsel i Skolen. — Jeg beder Dem, kjære Alvilde, at bringe Deres Forældre, Søster, Svoger, Brødre og ganske Familie min venskabeligste Hilsen.

Deres hengivne Christian Winther.

Fra Sorø drog han til Nykjøbing for at indkassere sin Arv; thi „Penge ere næsten lige saa vigtige, som Luften, vi aande", siger han paa denne Tid i et Brev til *O. Dahlstrøm.* — Fra Nykjøbing gik hans Vej til Kjøbelev. Herfra skriver han følgende Brev:

„S. T.

Jfr. Dorthea Liunge!

Laxegaden Nr. 203, Kjøbenhavn.

Kjøbelev pr. Nakskov d. 21nde Juli 1830.

Dorothea!

Har De et Hjærte af den haardeste Granit? Eller maaske et Tigerhjærte? Eller maaske slet intet? Er De lysten efter Mord und Todtschlag? Ønsker De kanske at læse i den mariboske Ulykkes-Avis mit ynkværdige Endeligt: „Her i Landet har for nyligen tildraget sig følgende begrædelses- samt beklagelses-værdige Begivenhed. En vis Hr. N. N., Søn af meget brave Forældre, døde pludseligen i den blomstrende Alder af 34 Aar, hvilke han just skulde have fyldt den 29nde i denne Maaned, udenat man forhen havde sporet noget Sygdomstegn hos ham, undtagen en stille Melankoli. Da man — paa Grund af det Særegne ved hans Dødsfald — obducerede ham, befandtes hans hele Legem i fuld Sundhedstilstand, paa Hjærtet nær; thi, da man aabnede dette, saae Lægerne med Forundring en stor Mængde Navne indprægede deri med en Ildskrift, der endnu efter Døden brændte saa stærkt, at den nær havde foraarsaget Ildløs, hvis den ikke var bleven slukket med tililende Sprøjter og de Omstaaendes Medlidenhedstaarer. Det er øjensynligt, at han altsaa er død af den saakaldte Længselsbrand, et meget sjældent Tilfælde, hvorfor

ogsaa en af de herværende Læger agter at skrive en Afhandling derom. Navnene bleve opskrevne; men af Agtelse for Personerne ville de ikke vorde offentliggjorte". Tænk Dem nu vel om, kjære D.! Min Død, en Ildebrand og en slet medicinsk Afhandling faaer De paa Deres Samvittighed. Gode Guder! Hvor er Menneskekjærligheden bleven af? De Retfærdige ere faa i Landet. Ak, ak, ak! Hvis jeg kommer levende til Kjøbenhavn, saa maa De være glad ved at være i Farum og ikke komme til Byen, inden jeg efter 14 Dages Ophold sætter mig paa Ryggen af „Frederik den Sjette" og rider paa ham til Lybæk for at gaa til Rom; thi alene Synet af mig vilde vist ellers bringe Deres forresten gode Hjærte til at briste. Har jeg siden min Afrejse, i hele to Maaneder, hørt eet Ord om *Wexschall* og Madammen? Skulde jeg blindthen høre paa Folks — jeg hader *Folk* — forfængelige Tale og løse Snak om Personer, som ere mig kjære? Nemlig — veed jeg Noget om Fr. G.[1]), L. H.[2]) og saa videre? Veed jeg Andet om Dem selv, end at De ikke vil skrive mig til? Skulde jeg anraabe Guderne, der altid holde med den krænkede Uskyldighed, om at straffe Dem, saa maatte det være ved at ind-[give] Dem en uimodstaaelig Lyst til at skrive mig til, inden jeg om 14 Dage forlader Laaland; jeg indseer, den Straf blev haard, hævnede mig og gavnede mig tillige. Men — ikke sandt — De gaaer i Dem selv, Barn, og gjør det godt igjen; thi jeg kan ikke tro om Dem, at De vil lade mig have andre Sorger herovre end de visne Kranse paa min Moders Grav.

[1]) Fru *Gyllembourg*. [2]) *Joh. Ludvig Heiberg*.

Hilsen til *W[exschall]*, Madammen[1]), *H. P.*[2]), *Thora*[3]), *Hvid*[4]), etc. fra

Christian Winther".

Hans Plan er, at Udenlandsrejsen kun skal være kort; længer end eet Aar vil han ikke være borte. Han vil ikke se Frankrig, men kun Tyskland og Italien, og et halvt Aar vil han være i Rom; han vil nemlig gjærne fra sin Rejse idetmindste medbringe en reel Akvisition, den nemlig: at blive fuldstændig hjemmevant i det italienske Sprog, hvilket han hidindtil har studeret som dødt og først i den sidste Vinter har begyndt at tale. *Thiele* skal lægge hans Rejseplan og han og *Abrahams* medgive ham Anbefalingsbreve[5]). — Saa forlader han da snart Kjøbelev, som han ikke mere skal gjense; thi, inden hans italienske Rejse afsluttedes, blev hans Fader som Biskop over Laaland og Falster forflyttet til Maribo. Altid siden bevarede Chr. Winther Kjøbelev i kjærlig Erindring; Stiftsprovst *Helveg* skriver til mig: „Kun eengang i mit Liv, i min grønne Ungdom, havde jeg skiftet nogle Ord med Chr. Winther; efter min Udnævnelse til Kjøbelev Kald mødte jeg ham paa Gaden, og til min Overraskelse standsede han mig for at udtale den Deltagelse, hvormed han havde bemærket Udnævnelsen, *da han stadigt havde Kjøbelev i Tanken*". I sit kjøbenhavnske Fængsel sang han:

Jeg føler mig i Tankerne
fra Byens Larm hensat
og hviler under Rankerne
i Skovens grønne Nat.

[1]) *Anna Wexschall.* [2]) *Hanne* (*Johanne*) *Louise Pätges.* [3]) *Wexschalls* Datter. [4]) Skuespiller *H.* Dette Brev ejes af Hr. Lærer *Karl Nielsen* i Kirke Hyllinge. [5]) Se Breve til og fra C. W., S. 23—24.

Snart i en stille Have
jeg synes, jeg gaaer;
omringet tæt af Grave
en Landsbykirke staaer;
mens Aftenklokken kimer
mod den guldgule Sky,
sødtsvundne Ungdomstimer
jeg lever om paany.
Snart ligger jeg paa Sengen
af det duftende Hø
og stirrer over Engen
og den glimtende Sø,
mens Sommervinden vifter
og bøjer Græsset ned
og Billederne skifter
i Uendelighed[1]).

Endnu var han dog paa det kjære Sted med de mange Ungdomsminder; men nu gik han kun omkring for at tage Afsked med det Altsammen. Inden han rejste til Udlandet, vilde han gjæste sine Venner paa Iselingen; dertil stundede hans Længsel; *der* vare de Alle gode imod ham og søgte at holde paa ham i længere Tid, og for at melde sin Ankomst sendte han derhen i Juli Maaned følgende Rimbrev til den fjortenaarige *Frederikke Aagaard*, den senere Fru *Dorph* i Øster Egesborg:

Nu Himlen sødt blaaner, og Luften er varm;
thi Solen har taget vor Jord i sin Arm,
saa trindt os er vaagnet den lifligste Sommer,
og derfor, om Gud vil, paa Onsdag jeg kommer.
Jeg springer paa Ryggen af „Fredrik den Sjette"
og lader ham rask over Vandene sætte,
et græsseligt Firben med Horn og med Tænger,
som buldrende frem gjennem Voverne trænger;
med Hvæsen og Stønnen det kryber afsted
og udspyer Ilden og Røgen derved.

[1]) Sml. Digtn. II, 4.

Jeg kommer paa Onsdag, o, bed dog Din Fader
at være saa artig, hvis Høsten tillader,
ved Færgen at hente mig selv og min Pose,
da vil jeg ham højligen prise og rose.
Jeg kommer for atter at sige Adiø;
snart sender jeg fjærnt over Land, over Sø,
fra Rhinlandets Bredder, med længselsfuld Sjæl
mit saftgrønne Sjælland titusend Levvel.
Men, har jeg bag Alpen først fundet mit Maal,
jeg drikker i Sydlandets Drue Din Skaal.

Din Skaal, Gud bevares! Det tør jeg vel ikke;
Du husker vel nok, min velsignede Rikke,
dengang Du var lille, da var Du saa net,
den Første, Du elsked, var ikke Kadet,
han var Studiosus i Teologi;
men ham gav Du Kurven -- det er nu forbi.
Du sendte mig Breve, Forvalteren skrev dem,
af Postbuddets Hænder med Længsel jeg rev dem;
af Glæde da zitrede hele min Krop,
jeg bar dem i Lommen og læste dem op.

Se, det var nu dengang! Hin Lykke er svunden;
en nysselig Kurv fik Du flettet og bunden.
Du Falske! Du Grumme! O Jammer! O Smerte!
Du selv præsenterte mig den og mit Hjærte.
Saa lod Du mig løbe! Siig, var det dog Ret?
Nej, da Du var lille, da var Du saa net.
Men jeg kan vel tænke, Du venter Majoren
med Sablen ved Siden, Plumagen og Sporen.

Da nylig jeg gjæstede Islingegaard,
da skjændte Din Fader, og veed Du, hvorfor?
Han sagde: „Jo, Du er en stadselig Herre!
Forlader min Datter!“ Jeg tænkte: „Desværre!
Jeg er saa uskyldig og ren i den Sag,
hans Datter har givet mig selv en god Dag“.
Dog Skæbnen jeg søger at finde mig i,
mig trøster en god Portion Filosofi;
min Filosofi mig dog nytter til Noget,
den retter saa smukt Hvad der forhen var kroget.
Du spørger: „Din Filosofi? Hvad er det?“
Jeg negter ej, Svaret er ikke saa let.

Dog trøst Dig, min Rikke, thi veed Du det ej.
saa veed Du kun saare lidt Mindre end jeg.

Se, nu maa Du hilse Din Fader, Din Moder,
Kusine og Fætter og Søster og Broder,
de tvende Veninder og Vennen fra Møen
og Huset og Haven og Skoven og Søen,
men frem for Alverden den Søde, den Bløde,
den Line, den Fine, den Hvide, den Røde,
den stolte Prinsesse med Skjælmen i Øjet,
for hvem jeg saa tidt mig har bukket og bøjet;
men Hvad mon jeg fik udaf synderlig Naade?
Hun kradsed mit Ansigt med Hænderne baade,
min Afsked hun skrev med sin naadige Negl
og slog mig i Næsen — det var hendes Segl.

Ifald nu min Spas har læderet Dit Hjærte.
saa volder det mig en usigelig Smerte;
thi, tro mig, jeg mener det ikke saa ilde,
og, vredes Du, ak, da maa Taarerne trille.
Ja, faldt end hver Stjærne fra Himmelens Høje
og lukked end Solen og Maanen sit Øje,
og, sprængtes vor Jord end i tusende Splinter,
er jeg dog Din hengivne Ven

Christian Winther.

Faa Dage efterat dette var afsendt, forlod han Kjøbelev. Afrejsen vilde vel have været ham endnu mere vemodig, om han havde vidst, at det var sidste Gang, han saae dette kjære Hjem. I hans Hjærte klang det:

Jeg vinker Farvel til Kirken hist,
som staaer med sin Krone rød,
til *dem*, der bag Lindens svale Kvist
nu sove en Slummer sød[1]).

---

[1]) Sml. Digtn. IV. S. 184.

Rejse til Italien.

1830—31.

I mit Hjærte er der Syd,
eviggrønne Rosenfaner,
Drueblod, Orangers Pryd,
Sol og Blomster og — Vulkaner.

CHR. WINTHER: Sml. Digtn. III, S. 123.

Ifølge Chr. Winthers egne Opgivelser sejlede han efter 14 Dages Ophold i Kjøbenhavn i September 1830 afsted med Dampskibet „Frederik den Sjette" til Tyskland. Allerede fra Kiel sender han sin første Sanghilsen hjem til *Anna Mathea Aagaard*, „hans lille Kjæreste paa 8 Aar". Kyndige Folk ville vide, at han netop valgte hende at skrive Digte til fra Rejsen, fordi hendes *A. M.* ogsaa kunde betyde *Alvilde Müffelmann*; derfor siger han:

„Forstaaer Du det
selv ej saa ret,
saa fattes det vel af de Andre".

Og han fortsætter:

„Men Du begriber let, hvor det er slemt
at rejse bort fra sine Venner
og sidde her saa dybt vemodigt stemt,
hvor der er Ingen, som man kjender;
hvor selv Smaapigerne kun tale Tysk,
og hvor slet Ingen ret forstaaer mit Jydsk;
selv Vin og Mad
og Skaal og Fad
seer anderledes ud end hjemme".

Paa Nedrejsen gjennem Tyskland opholdt han sig en Tid i München, hvor han traf Landsmænd som *Sonne*, *Küchler* o. Fl. Allerede her begyndte der at

vise sig en uheldig Indflydelse af, at han saa hurtigt havde erholdt den betydelige Omvexling i sine økonomiske Omstændigheder" [1]); han udfoldede en stor Luxus, som karakteriserede ham under hele denne Rejse. Paa det Hotel, hvor han tog Ophold, indskrev han sig som „Baron de Winther", og paa sin Regning havde han hver Dag 10 Kuverter ved Table d'hôte for dem af Kunstnerne, der vilde komme til ham; efter Forlydende fik han sjældent Afslag [2]). Han hengav sig til epikuræisk Levemaade. Hvad der stod over *Epikurs* Havedør i Athen: „Her er Fornøjelse det højeste Gode", kunde tildels ogsaa have været skrevet over Chr. Winthers Rejse; men maaske dog ikke efter *Epikurs* Opfattelse, som ved Fornøjelse forstod „det altid glade Hjærte". Tværtimod! Opholdet i München havde paa Winther alt Andet end Virkning i Retning af Glæde. Paa Nedrejsen derfra til Italien synger han i Tyrol d. 5te Nov. 1830 [3]):

Min Vej er tung,
min Død blev let;
thi mat er alt mit Hjærte;
skjøndt jeg er ung,
er jeg saa træt,
hvert Fjed mig volder Smerte.

Der var en Stund,
da jeg var glad;
min Vandrings Roser smukke
i Mark og Lund
ved Blomst og Blad
jeg henrykt kunde plukke.

[1]) Statsminister *Stemanns* Udtryk om ham i nogle Papirer, som findes i Rigsarkivet, vistnok Ministerens Indberetning om Chr. Winther til *Christian den Ottende*, da Digteren skulde ansættes som Lærer for Prinsesse *Mariane*. (Se senere). [2]) *J. H. Lorcks*, *J. V. Sonnes* og *Alb. Küchlers* Meddelelser til mig. [3]) Sml. Digtn. I, S. 52.

Min Barm blev øm,
og Taaren steg;
men den blev aldrig bitter;
mig Livets Drøm
blev tidt en Leg
bag Rankens muntre Gitter.

En Helligdom
mig Tiden var,
et evigt, stort Exempel,
og ydmyg from
min Tanke bar
dens klartudtrykte Stæmpel.

Men dybt jeg sank
i Mulm og Nat
med fæle Feberdrømme —
min Stjærne blank
forlod mig brat
paa Livets vilde Strømme.

Det er mig selv,
der fræk og stolt
min Engel har forjaget! —
I Friheds Elv
der er saa koldt!
Der fandt jeg mig bedraget.

Skjøndt jeg er ung,
er jeg saa træt,
og mat er alt mit Hjærte;
min Vej er tung,
min Død blev let,
den blev min sidste Smerte.

Sidst i November Maaned naaede han over Florens til Rom, og en 8 Dages Tid derefter skrev han følgende hidtil utrykte Brev til sin Svoger *Knud Sidenius* i Maribo [1]).

[1]) Overladt mig af *Sidenius's* Svigersøn, Pastor *Panduro*.

Rom d. 9ende December 1830.
[Via rosella 64, 1ste Sal].

Jeg har lovet Dig, min kjære, brave Svoger og Ven, at skrive Dig til fra denne berømmelige By, og jeg troer, havde jeg ikke lovet det, vilde jeg dog have taget mig noget Lignende for, dels fordi jeg holder meget af Dig og Din Kone, dels fordi jeg haaber at indhøste idetmindste eet Brev af denne Udsæd. Jeg havde fra *Bonn am Rheim* skrevet Fader et langt Brev til; men jeg maa formode, at det er gaaet tabt; thi jeg har ikke hørt eet eneste Ord fra ham siden, og jeg har i det Hele kuns faaet eet Brev fra Danmark, siden jeg forlod Kjøbenhavn, og det endda kuns fra min Kommissionær i Byen, hvilken Mand altsaa slet Intet kunde fortælle mig om mine Kjære paa Laaland. Jeg tør paa den Maade hverken spørge til Fader i Kjøbelev eller Dine Forældre eller Nogensomhelst, der endnu kunde være Dig nærmere; thi jeg er i en total og pinlig Uvished om dem og deres Befindende. Jeg veed om Dig, kjæreste Knud, Du har ikke Hjærte til at lade mig *længe* blive i denne smertelige Uro, men haaber, at Du snarligen vil udrive mig deraf ved at fortælle mig Alt, selv om det var det Værste, omstændeligen og sanddru. Med denne Post har jeg igjen skrevet til Fader; da jeg i München og Florens intet Svar traf fra ham, opsatte jeg af Nødvendighed at skrive, til jeg kom her; det var den 30te November. — Uagtet jeg meget vel føler, at jeg intet Egentligt lærer paa min Rejse og at det var snarest et Forfængelighedsvæsen, der drev mig bort fra Hjemmet — hvilket jeg bittert fortryder — saa har jeg dog gjort mig det

til en ufravigelig Lov fra den Stund, jeg traadte ud af det egentlige Danmarks Grændse, at holde en Dagbog, hvori jeg optegner alle Fakta, Hvad jeg har seet og hørt, hvor jeg har været, Hvem jeg har lært at kjende, hvilke Bøger jeg har læst, o. s. v., uden at indlade mig paa Reflexioner eller Ræsonnements[1]). Af denne tørre Optegnelse vil jeg nu udtrække nogle enkelte Punkter, Ting, som jeg troer interessere Dig, og, saa godt jeg kan, sætte dem i Lys; thi *Sligt* forlanger man jo dog af et Brev, der kommer langvejsfra.

Italienernes *Teater* staaer med Hensyn til dramatisk Kunst paa meget svage Fødder. Paa de større Skuepladser gives næsten udelukkende Operaer, undertiden enkelte Tragedier af *Alfieri*, *Monti*, hvis Arbejder nærme sig mere eller mindre den aristotelisk-franske Manér. Paa et mindre Folketeater, hvor *den fine Portion* ikke vover at komme, for ikke at røbe slet Smag, gives enten de til Væmmelse prædikende Komedier af *Goldoni* eller Oversættelser af *Kotzebue*, *Iffland*, *Jünger*, *Raupach* o. Fl.; den egentlige italienske *Commedia dell' arte*, lystige, improviserede Optrin af Fabelen eller Folkelivet, er da ganske forviist til Fjælleboden. Af Tragedier har jeg ingen seet, og, skeer dette, da er det ogsaa blot af Nysgjerrighed; thi, at de aldrig ville kunne behage mig, men blot forbavse ved det for en Nordbo højst unaturlige, overdrevne Spil, er Noget, jeg tør slutte apriorisk. — Da det er Italienerne — med Hensyn til Musikken — mere om det *Kunstige* end om *Kunsten* at gjøre, saa have

[1]) Denne Dagbog synes desværre ikke at existere mere.

deres Kompositioner ogsaa antaget den Dig bekjendte, fra al Natur og sand Følelse afvigende Karakter, der mer eller mindre udtaler sig i *Rossini* og selv hos den bedre *Bellini;* og man giver ogsaa, af hin omtalte Grund, sjældent en hel Opera paa een Aften, enten kuns een Akt, og derefter en Ballet, eller ogsaa første Akt af Operaen, derpaa Balletten og tilsidst den anden Akt. Under Forestillingen — Du veed, der *tales* ikke, men Replikkerne reciteres — hersker i Teatret en uhyre Støj; kuns, naar den første Sanger eller Sangerinde træder nærmere til Lamperne og man veed: nu kommer et Knald-Stykke, hører man rundtom: „Silenzio!" Kunstnerne udføre deres Parti under idelig Tilbrølen af Bravo eller Brava, og, naar det er forbi, begynder den forrige Larm. En saadan Teatertrup indstuderer her en vis kortere eller længere Tid kuns to, højst tre Operaer, som de da afvexlende lire af for Publikum; en Følge heraf er, at den største Del af dette kan hvert Nummer, hvert Recitativ, udenad, og Gader og Stræder gjenlyde om Aftenen af saadanne Reminiscenser. Stykket selv er i Almindelighed uselt, ene og alene beregnet paa at skaffe Komponisten og Sangerne og Maskinmestere og Skræddere Lejlighed til at brillere, uden Sandhed, uden Karakterer, uden Holdning. Jeg saae i Bologna eet saadant Stykke: „*La Donna del Lago*" af *Rossini*, der er mig ubekjendt fra Kjøbenhavn, og i Florens to: „*Il pirato*" og „*La Straniera*" („Den fremmede Dame"), bægge med Musik af *Bellini*. Sangere og Sangerinder ere ypperlige, det vil sige: de eje af Naturen den kosteligste Stemme, forstaa ved Kunst og Øvelse at danne denne til en saadan Grad

af Virtuositet, at de kunne med Færdighed og Lethed udføre de *utroligste* Ting; og, hvis deres eller Publikums eller Komponisternes Smag vendte sig lidt mere til Simplicitet og *Natur*, der dog i hver Kunstpræstation, som skal *udtrykke* og *betyde* Noget — være sig Lidenskab eller Kulde, Glæde eller Sorg, Kjærlighed eller Had — er den ene rigtige Maalestok, saa vilde deres Sang være Noget af det Herligste, et følende Væsen kunde nyde; men nu gjør deres uhyre Mangel af Natur — saavel i Komposition som Foredrag — paa et sundt og ufordærvet Øre og Hjærte den modsatte Virkning: man forbavses, men bliver kold derved. Stykket er, som sagt, slet, og Virtuoserne anse det knap Umagen værd at spille ɔ: agere; naar de kuns ere i Stand til at kildre det selvkjærlige Publikums slappe Nerver saa stærkt og saa længe, at denne Pirren meddeler sig til Lungerne og Hænderne og ytrer sig i Brøl og Klap, saa have de, troer man, gjort Nok og opnaaet det Højeste, en Kunstner bør præstere. — Den bedste Tenor, jeg har hørt i mit Liv, med Hensyn til Styrke og Omfang, var en vis Hr. *Rubini*[1]) i Bologna, en herlig Alto, *Dal-Fano*[2]), og i Florens et vidunderlig dejligt Pigebarn Signora *Grisi*[3]), en Soprano, der baade i Stemme, og især Foredrag og Stil, manglede Lidet i

[1]) G. B. R. (f. 7ende Apr. 1795, d. 2den Marts 1854) vandt et enestaaende Ry som Tenorist, navnlig i Paris, London og Petersborg. [2]) ?. [3]) *Julie Grisi* (1811—69) var i sin Blomstring den største dramatiske Sangvirtuosinde, længe Primadonna i London og Paris og rejste 1854 til de forenede Stater i Nordamerika. I 1836 ægtede hun i London en meget rig Franskmand *Giraud de Melsy* og senere sin Rejsefælle Tenorsangeren *Mario*, som hun gav Forestillinger med fra 1845—62.

det Fuldendte; men hun er Grev *Bombelles* Mætresse! Hvor Vorherre har sat en Rose, *der* sætter Fanden gjærne en — ved Siden.

Dette var nu altsaa Operaen! Hvad vi kalde Syngestykker, de franske Operetter, Vaudeviller og Sligt, kjender man ikke her. I Florens, hvor jeg opholdt mig omtrent 14 Dage, gjorde jeg mig det til en kjær Pligt at se saa mange Skuespil, Komedier, her kaldet *Dramma, Prosa, Recita*, som jeg kunde faa Tid til, dels fordi *Skuespillet* her interesserer mig mere, dels for at øve mig i at høre Sproget. Det sidste Øjemed kan man vist ingensteds naa bedre, end netop i Skuespillet; thi, naar Kunstnerne ikke ere altfor lidenskabeligen stemte, tale de for det Meste tydeligen, langsomt og distinkt. Jeg fik saaledes seet tvende Stykker af *Kotzebue*, to af *Iffland*, eet, troer jeg, af *Raupach*, eet goldonisk og eet af en Ubekjendt, foruden syv-otte Farcer, saakaldte paa Plakaten: *Farsa tutta da ridere*, af hvilke sidste den største Del var højst maadelig og snarere til at græde end le over, men nogle enkelte yderst komiske, heldig intriguerede og ypperlig udførte; de morede mig kosteligen, skjøndt netop disse i æstetisk Henseende *bedre* Smaastykker næppe for Anstændighedens Domstol vilde slippe med naadig Straf. Forresten blive disse Komedier, saavel større som mindre, især i de komiske Partier, givne bedre, end jeg havde ventet, ja, nogle af de burleske Skuespillere vare endog mesterlige. Men — det var dog Intet i Sammenligning med vort eget komiske Personale, og jeg maa her gjøre den Bemærkning, at heller ikke i Tyskland, hvor jeg har seet 10 Teatre (Hamburg — Hannover —

Cassel — [?][1]) — Meiningen [?] — Frankfurth am Main — Darmstadt — Carlsruhe (!) — München (!) — og [?], har hørt et saa naturlig komisk Foredrag og seet et saa almindeligt Sammenspil som [hjemme paa] Kongens Nytorv. Jeg maa dog her ikke glemme at omtale to unge Skuespillerinder [?] i Frankfurth og Mdme *Haizinger-Neumann-Mohrstadt* i Carlsruhe; [de] kunne staa ved Siden af de Allerbedste. I Tyskland ..... bygges Husene for *store* for det reciterende Skuespil, og [det bliver dettes] Ruin. Den Sygdom kommer ikke saa let til os; thi vi have ingen [Brug for] saadanne uhyre Koncertsale. Naar en Sanger eller Sangerinde hernede [har været] Publikum til Behag — man hører saa tydeligen, hvorlunde da disse Italie [nere ved at raabe:] „Brava!" yde deres egen Kunstsans den behørige Tribut, ligesom [man siger til en] vild Hest, man har tæmmet: „Haa, haa, det var ret, min Dreng!" — [maa de kom]me ind igjen efter en saakaldet Bortgang og neje og skrabe [?] for deres naadige Herrer. Dette er nu tørt fortalt, men sandt.

Jeg har gjort Visit hos den danske Generalkonsul *Chiavery*, et [ ] Hus, og har faaet Adgang til hans *Conversations*, hos den preussiske [Ministerresident *Bun*]*sen*, til hvem jeg skal iaften i *Conversation*, og saa fremdeles, [?] hos Familien *Persiani*, hvor der er *Conversation* hver Fredag, hos [?] *Charge d'affaires* Hr. Baron *v. Mehlen*, med hvis Kone jeg gjorde Rejsen [hertil fra] Florens, hos *Thorvaldsen*, hos en ung romersk Retslærd [*Ricci*, en meget] interessant ung Mand,

[1]) I det Følgende betegner [ ] Huller i Manuskriptet, som er meget makuleret.

hos *Bravo* og flere danske og tyske Ku[nstnere]; hvis deres Billeder kuns vilde vække lidt Begejstring hos mig, saa at nogle af dem, der foresvæve mig, kunde faa Legeme og Liv, saa vilde jeg [ved Hjælp af] de Kunstskatte, her findes, kunne tilbringe en behagelig Vinter. Jeg maa sige Dig, kjære Knud, [jeg har ikke] Hjemve; [ ]; men jeg ærgrer mig kuns over den spildte Tid og de ødte Penge, [naar jeg betænker], hvor lidt egentligt Udbytte jeg har af denne Rejse, og det er derfor, jeg undertiden ønsker Rejsen [Pokker i Vold. Naar Du skriver mig] til, saa fortæl mig om Din Kone, Dit nye Barn, Dine Forældre, Fam[ilien] i Maribo og Hvad dertil hører i Nakskov ..... Lev vel; jeg takker Dig og Sine [for] de fornøjelige Dage, jeg tilbragte hos Jer i Sommer. Din hengivne Chr. Winther.

E. S. Ifølge min Æ—agtighed, det vil sige: mit onde Humør, gik jeg ikke igaar Aftes til *Bunsen* og forsømte altsaa at høre den første Klaverspiller i Europa, *Felix Mendelssohn*, som *der* lod sig høre. Jeg var paa Vejen, men vendte om igjen. Saadan er jeg nu!"

Blandt de Landsmænd, Chr. Winther holdt Omgang med i Rom, maa nævnes *H. V. Bissen*, *Ernst Meyer*, *Blunck*, den udmærkede danske Pianist, Kammermusikus *Lüders* samt Maleren *Koop* [1]) og Hustru. *Blunck* og *Koop* malede hver sit Portræt af ham [2]). Det var dog

[1]) Se *Abrahams* „Meddelelser om mit Levned", S. 263 og *Ph. Weilbachs* Kunstnerlexikon. [2]) Det første findes afbildet i *H. C. A. Lunds* „Studenterforeningens Historie", S. 25; det sidste forærede Chr. Winther til sin Ven *Knud Sidenius* i Maribo og skrev i Brevet, som fulgte med Gaven: „Det er idetmindste stort nok til at tjene til Kakkelovnsskjærm, hvortil jeg vil raade Dig at anvende det . . . Det maa først blødeligen aftørres med et tørt, fint Klæde og dernæst afvadskes med en blød, fugtet Svamp; da bliver det dejligt."

især Maleren *Petzholdt* og *Ludvig Bødtcher,* som han følte sig tiltrukken af; ogsaa *Küchler,* som snart kom fra München til Rom, blev Winther en kjær Omgangsven. *Abrahams* havde givet ham Anbefalingsbrev med til den nylig omtalte *Ricci,* en ung romersk Digter og Jurist, der senere blev Advokat, en kundskabsrig og alvorlig Mand. Fra *Thieles „Thorvaldsens* Levned" er det bekjendt, hvorledes denne *Ricci,* der var *Thorvaldsens* ivrige Beundrer og havde udgivet Digtsamlinger, som behandlede vor store Billedhuggers berømmeligste Værker, inspirerede ham til mange af hans Arbejder [1]). *Thorvaldsen* havde faaet ham kjær, og Chr. Winther delte denne Sympati; han skriver om ham til *Abrahams:* „Dig maa jeg takke ret inderligt for at have givet mig Lejlighed til at kjende ham, og jeg maa ogsaa — for egen Retfærdigheds Skyld — ikke fortie: jeg sætter saa megen Pris paa ham, at jeg vist ikke har forsømt eller vil forsømme nogen Lejlighed til enten at gjøre *ham* mig nyttig eller *mig* ham; jeg troer derved bedst at bevise Dig min Erkjendtlighed [2])".

Endvidere havde *Abrahams* anbefalet ham til *Thorvaldsens* og sine egne gode Venner: den i Winthers Brev nævnte Kolonialhandler *Persianis* Familie, som bestod af Mand, Kone, tre Døtre: *Giulia, Virginia* (*Gigia*) og *Luigia,* samt en Søn *Fabio,* der assisterede Faderen i Forretningen. Det var hjærtelige og meget gjæstfrie Mennesker. Moderen var en snaksom ældre Kone, venlig og godmodig, men paafaldende styg. Den ældste Datter *Guilia* var en ung Enke, mærkværdig

[1]) Se „*Thorvaldsen* i Rom", II, S. 437—44. [2]) Se Breve fra og til C. W., S. 25.

begavet, fuld af Aand og med et Anstrøg af Sentimentalitet; de to andre vare dannede, velopdragne Piger, der gjærne vilde være med til en Spøg[1]). Winther kunde meget godt lide Fru *Giulia* og „den Lille" o: *Virginia*, som, første Gang han var *der*, laa syg og „hingegossen" paa en Divan og lod *Wichfeld*[2]) forelæse sig en Novelle af *Pignotti;* men, da *hun* snakkede saa utaalelig slet Tysk og Winther Fransk af lignende Kvalitet, gik Konversationen ofte i Staa. Senere raadedes der Bod derpaa, da Winther tog sig en *Maestro* i Italiensk; Fru *Giulia* meente forøvrigt, at han hellere burde have taget sig en *Maestra di lingua*, som — efter hendes Mening — altid er mere virksom. Dette synes at vidne om Fruens gode Forstaaelse af Winthers Natur.

Ogsaa *Abrahams'* romerske Vært *Luigi Astolfi*, der var ansat ved Toldvæsenet, men tillige om Aftenen fungerede i Teatret som Violinspiller i Orkestret, fik Besøg af Winther; han var ung og gift med en ligeledes ung, kjøn Hustru. Winther siger: „Det er en ægte Nyromer, der har en Kone, hvis Hoved gjærne kunde gjælde for gammelgræsk, hvis ikke de smukke Øjne gjorde det langt smukkere end de døde Stene"[3]).

Til den rige Bankier *Torlonia*, Hertug af *Bracciano*, blev Winther indbudt; han gik derhen mere af Nysgjerrighed end i den Forventning at more sig, og

[1]) Se *Abrahams* „Meddelelser af mit Levned", S. 316—319. [2]) Den I, S. 69 nævnte Skolekammerat af Chr. W. [3]) Breve fra og til C. W., S. 26. *Abrahams* „Medd. af mit Levned", S. 271—72.

han havde Ret. Der var karakteristisk, usædvanligt, pragtfuldt, men aandløst[1]).

Blandt Tyskerne i Rom plejede Winther en for ham lønnende Omgang med Maleren *Schnorr*[2]); ham og hele hans Familie ansaae Winther for herlige, fortræffelige Folk. — Mange af de tyske Malere, han paa denne Tid levede sammen med i Rom, forærede ham værdifulde Tegninger, som han altid bevarede med Forkjærlighed. Men forresten skriver han senere til *Henrik Hertz*, da denne er i Italien[3]): „For Alt i Verden beder og besværger jeg Dig, omgaaes, saalænge Du er i dette fortryllede og fortryllende Land, ikke for meget med de lade, skjæggede, affekterte tyske *Kunstlere;* men hold Dig, om mueligt, kuns til Italienerne; jeg forsikrer Dig, det vil more og gavne Dig tusende Gange mere, baade *her* og *der;* har Du ikke fulgt disse mine paatrængte Raad, saa vil Du tilstaa mig Din Fortrydelse, naar Du kommer hjem".

Igjennem *Schnorrs* blev Winther indført hos den preussiske Gesandt, den lærde Historiker og Sprogmand *Bunsen*, som han nævner i sit Brev. Denne Mand var gift med en Englænderinde, og de vare Bægge elskværdige og distinguerede Personer. Skjøndt Pietister, førte de dog et stort og anseet Hus i Rom, og deres Selskaber vare i Ry. Winther skriver: „I dette Hus morer jeg mig meget godt; man skjøtter sig selv saa rart, hører smuk Musik og seer mange *stolte* Fruentimmer"[4]).

[1]) Breve fra og til C. W., S. 26. [2]) Havde sammen med *Veit*, *Overbeck*, *Koch* og *Führich* malet Freskobilleder i Villa Massimo; *Schnorr* udmærkede sig i det Hele som Freskomaler. [3]) Breve fra og til *Henrik Hertz*, S. 218—19. [4]) Breve fra og til C. W., S. 26.

Hos *Frederik den Syvendes* Moder, Prinsesse *Charlotte*, denne moderne *Christine* af Sverrig, som i sin Bolig i Korsoen holdt aabent Hus for danske Kunstnere, morede det Chr. Winther at komme for Kuriositetens Skyld. Den ejendommelige Tone *der* og det aparte Sprog, der førtes, interesserede ham. Skjøndt han fandt, hun „prostituerede sig ved hvert Skridt", skrev han i Forening med *Bødtcher* Digte til hende, medens de danske Kunstnere leverede hende Tegninger[1]). En Dag var der stort Middagstaffel hos hende. Efterat dette var endt, foreslog Værtinden sine Gjæster at nyde nogle sjældne Frugter, som vare serverede paa et stort Bord i et tilstødende Værelse; hun tog Chr. Winthers Arm — de Andre fulgte efter, og til almindelig Forundring saae man nu de mest tillokkende Frugter af mange forskjellige Sorter, som paa den Aarstid ellers ikke vare til at opdrive; her laa de nu, „nylig afplukkede", paa grønne Blade. Prinsessen bad Selskabet om endelig at tage for sig af Retterne. Winther gik i Spidsen og udvalgte sig en Fersken, som han bed i — den var af Sten! De Andre gik det ikke bedre med deres Jordbær og Vindruer — det var Stene Altsammen. Prinsessen lo himmelhøjt ad denne vittige Spas[2]). Hvor kjender man ikke i et saadant Træk hendes Søn *Frederik den Syvende!* Han kunde have fundet paa akkurat det Samme.

Winther selv var forresten nok Mand for med Hensyn til fine Dinéer at kunne hamle op med Prins-

[1]) Se *P. V. Jacobsens* Breve, S. 156. [2]) Meddelt mig af Frøken *P. Ross*, til hvem Chr. W. har fortalt det.

essen. Metoden fra München med det aabne Bord for Kunstnere fortsattes, og, da denne Race jo ellers ikke dengang sad ved et udsøgt Taffel hos en Sangens Fyrste, blev hans Gjæstfrihed rigelig benyttet. Ogsaa paa andre Maader undsaae han sig ikke ved Udgifter. Hos *Küchler* bestilte han et malet Portræt af en meget dejlig Albaneserinde, hvem han var bleven aldeles bedaaret af, da han første Gang saae hende som Model i denne Kunstners Atelier. *Küchler* udførte Billedet udmærket smukt og malede paa dets Kind en Taare, som han meente vilde være tørret bort, inden Winther naaede Kongens Nytorv[1]). Jeg troer — og vistnok med Rette — at det er hende, Winther har tænkt paa, naar han i „Hjortens Flugt" lader Junkeren paa Holmegaard skildre sin Faders Elskede i Vælskland og deres Forhold saaledes:

Hun bar en fyldig Fletning
med en Sølvnaal udi;
med sine sorte Øjne
hun skued kjæk og fri;
paa nette Fødder svæved
hendes zirlige Krop —
kort sagt: hun var behagelig
fra Taa og til Top.

Han satte dyre Ringe
paa hendes Fingre smaa;
Guldspanger og Koraller
han ikke spared' paa.
Og mangen Kvinde lider
ret godt en saadan Mand,
om hvem hun trygt kan sige:
„Imorgen rejser han".

[1]) *Küchlers* egen Meddelelse til mig.

I Vinhavens Skygge
langs Søens Bred de gik;
i Kys de sig beruste
som den stærkeste Drik;
de sammen gik til Brønden,
de sammen gik paa Eng,
de sammen gik til Kirke
til Bords og i Seng.

Paa Winther selv passede ogsaa disse Ord om Junkerens Fader:

Han nyder Øjeblikket
og seer ej længer frem,

endvidere, at „*han* var som Tønder, og Pigen var som Ild", maaske ogsaa Ordene ved hans Afrejse om hendes Moder:

Hun vilde holde Fuglen
saa længe fangen *der*,
indtil de havde plukket
den sidste gyldne Fjer [1]).

Vist er det, at han, da han forlod Rom, følte sig forpligtet til at forære Albaneserinden en frugtbringende Vinie [2]). Det kan være, der har ligget en Selvforagt bag hans fra Apuleius laante Skildring af, hvorledes Elskeren, fordi han „har drukket af den urette Flaske", gjennem dette Forhold forvandles til et Æsel, der først ved at æde Lilier kan faa sin oprindelige Skikkelse tilbage igjen og „atter vorde Mand". Men:

Hvor skulde han paa den Tid
faa hvide Lilier fra?

Det er først langt senere i sit Liv, at han finder sin Lilie [3]), og saa var det

han rejste sig, han stod der,
en Ungersvend rank. [4])

[1]) Sml. Digtn. VII, S. 178—80. [2]) *Küchlers* og *J. V. Sonnes* Meddelelse til mig. [3]) Se f. Ex. Sml. Digtn. III, S. 51. [4]) Sml. Digtn. VII, S. 185.

Mange Penge ofrede han — som nylig antydet — paa udskaarne Stene, gamle Ringe, og Haandtegninger; ved Anskaffelsen af disse Sager var *Ludvig Bødtcher* ham en god Hjælper; de gik sammen om Formiddagen ned paa *Campo di Fiore*, hvor de handlede med Bønder og Kræmmere, eller de hjemsøgte i Fællesskab Marskandisere og slige Folk. Fra Neapel skriver Winther til *Bødtcher* i Rom: „Har Du fundet en eller anden smuk Sten, som Du vil sælge, saa lad mig Præferencen . . . Hils mine Ringe fra mig, hils mine Ringe!" Alle Slags Finesser, som kostede Penge, tillod han sig. Ofte tog han varme Bade — det fordrede den Trang til Properhed, der var ham en Arv efter Moderen — og saa hældte han kostbare duftende Vande i Badet. Intetsomhelst sparede han paa — han var jo foreløbig en rig Mand. Den 13de Maj 1831 skrev han hjem til sin Prokurator: „Jeg maa nu, for at fortsætte min Rejse gjennem Frankrig, Schweiz, Tyskland tilbage til mit Hjem, lade mig give et nyt Kreditiv — endogsaa før det første er ganske tilbagebetalt; man bruger endel flere Penge, naar man ideligen er paa Farten, end naar man sidder roligt hjemme i sin Stue. Jeg maa derfor tjenstligst bede Dem i Aarets Løb . . . at sende de Kontanter, De mueligen har faaet ind, og som De kan undvære, uden at indskrænke Dem til Terminen . . ." [1]).

Var han træt af Bylivet, søgte han ud i Bjærgene eller i Kampagnen, hvor han fortrylledes af Menneskene og af Naturen. Han synger:

„Om Albanerbjærgets grønne
Sider møder os da nok

[1]) Dette Brev findes i Nykjøbing Bys Arkiv.

atter hine stolte Skjønne
med den ravnesorte Rok:
Ak, *Assunta*, *Serafina*
Nunziata, *Orsola*,
Betta, *Cecca*, *Gelsomina*,
Nina — ak, *Veronica!*

I „Et romersk Osteri“ [1]) skildrer han ypperligt nogle af sine Indtryk fra Kampagnen. Der strømmer ud af denne Digtning en saa ægte italiensk Duft og Farve, at den i høj Grad er Vidnesbyrd om, med hvilken Iagttagelsens Kraft Chr. Winther havde levet sig ind i Forholdene dernede. Han var i det Hele Mand for at samle sig et stort aandeligt Udbytte af Opholdet i Verdens mærkeligste Stad. Der blev sagt om ham, at han lukkede sig inde dernede og læste *Ariost* [2]); det Sidste er højst rimeligt; men det Første er ikke sandt. Han var med rundtomkring. I sin Julevise [3]) dernedefra synger han:

En Bog er Byen en uhyre Bog,
et Blad er hvert et Torv og Stræde;
dog, for at fatte ret dens dybe Sprog,
man maa hvert Blad med Foden træde.
Da sender Oldtids Sol os varm sin Glans,
da smelter Sneen for vort Øjes Sans;
Skjønhed, Din Pragt,
Sandhed, Din Magt
i Barmen evigt tager Sæde.

Han forstod at læse Bogen. Han studerede Antik- og Malerisamlinger, og det med stort Udbytte, da hans Øje af Naturen havde faaet Ævne til at se paa Sligt. Rom var delagtig i Fuldendelsen af hans Dannelse, og,

[1]) Saml. Digtn. VI, S. 65. [2]) Se *Nic. Bøgh: „Signe Læssøe“*, S. 141. [3]) Sml. Digtn. I, S. 16.

skjøndt han klagede over „den spildte Tid og de ødte Penge“ og kunde komme med en saadan Ytring, som at han ikke syntes meget godt om Italien[1]), er det dog vist, at han paa mange Maader var stærkt optagen af Livet *der*.

Foruden at han hernede skrev „Julevisen“ og første Del af „Judith“, drev hans Længsel efter Danmark ham til at paabegynde det først i 1834 fuldførte dejlige Digt „Sjælland“[2]); ellers digtede han under sit Ophold i Rom kun „Rosen“[3]) (skrevet i Via Rosella). Han var for optagen af at nyde, til at han kunde yde. Uadskillelig fra det Altsammen, enten det nødes i Kunstens Rige eller paa de dengang saa ubeskrivelig tiltalende Osterier, var *Thorvaldsen*. Derfor siger ogsaa Winther, efter at have skildret de romerske Glæder:

> Og nu tilsidst: vi vandre trygt og godt,
> en sønlig Kres om *Ham* derhenne,
> som gjør vor Stue til et Kongeslot, —
> lad os en Hilsen fro ham sende!
> Han er en Heros blandt den lunkne Slægt;
> tag, Himmel, huldt ham i Din Varetægt!
> Som Eviggrønt
> skal Lavren skjønt
> sin Glorie om hans Lokker tænde.

Bødtcher fulgtes tidt med Winther til *Thorvaldsens* Atelier, hvor de Bægge blev godt modtagne, og hvortil Winthers Breve fra Danmark adresseredes. Der er sagt, at Winther dog „ikke altid var saa glad over *Thorvaldsen*, som Folk pleje at være“[4]). Hvis dette er sandt, kan det maaske sigte til, at netop Vinteren $18^{30}/_{31}$

[1]) Se Breve til *P. V. Jacobsen* S. 157. [2]) Sml. Digtn. I, S. 155. [3]) Smsteds V. S. 33. [4]) Se „*P. V. Jacobsens* Breve“ S. 157.

bragte mange Bryderier med sig for den store Mester og dennes Venner. Han var i Færd med at udføre *Byrons* Statue, da mange Vanskeligheder ved Opstillingen af *Pius den Syvendes* Monument i Peterskirken afbrød dette Arbejde. Vrøvlagtigheder havde han endvidere i sine Embedsforhold ved Akademiet St. Luca, saa at han endogsaa tænkte paa at nedlænge Professoratet, og saa kom dertil, at Julirevolutionens Bevægelser i Paris snart trængte ind over Rom og gjorde hans materielle Forhold usikre, saa at endog de unge danske Kunstnere — og blandt disse vel ogsaa Chr. Winther — tilbød ham, at de vilde stille sig som Beskjærmere af hans Arbejder og hans Skatte; i hans Bolig vilde de være en nordisk Livvagt imod alle de omdrivende Sværmes fanatiske Hensigter. Han afslog dog deres Tilbud, og Faren drev snart over[1]).

Ogsaa Chr. Winther led selvfølgeligt under disse uhyggelige Forhold. Efter 6 Maaneders Ophold i Rom var han imidlertid sammen med sin Ven Maleren *Petzholdt* rejst til Neapel. Om denne Tur skriver han til *Bødtcher:* „Jeg har gjort dejlige Rejser; . . . . jeg har seet Egne, Landskafter, som Du vilde slikke 10 à 12 Fingre efter, spist og drukket i Monasterier[2]), kammineret[3]) over Bjærge, ned i Dale, ind i fæle Huler, flammende Kratere, drukket Snevand, plukket Blomster og kjøbt Mønter *der*, hvor *Tibér* havde opbygget sit prægtige Duehus[4]), o. s. v. Det er dog igrunden væmmeligt at rejse i saakaldte klassiske Egne; det Hele forekommer mig som en Rolle i en Komedie, der

[1]) Se herom: *Thieles „Thorvaldsens* Levned". [2]) Klostre. [3]) Skride baglængs, altsaa for at nyde Udsigten. [4]) Kapri.

er spilt 1000000 Gange af 1000000 Andre; jeg kan næsten aldrig bare mig for at grine mig selv ud, naar jeg f. Ex. i 6 samfulde Timer klavrer op ad et Bjærg og ned igjen, strabadserende mig saa uhyre, at jeg for Dødsmathed ikke nyder den mindste Glæde af den dejlige Natur. I Ariccia besaae jeg *Korset*[1]); det staaer hardt ved Vejen i et Hjørne. Udsigten derfra er smuk, og, naar Vejret er godt, maa det Hele vel have samme Indflydelse paa Dig, som et Glas Rhinskvin, en Violinsolo og et vist Par Øjne paa Din hengivne Ven og Tjener Chr. Winther"[2]).

Kort efterat han var ankommen til Neapel, naaede der ham et Rygte om, at Italienerne vilde jage alle Fremmede fra By til By; han følte sig derfor usikker, tænkte paa at drage mod Nord og maaske ende med at tage Vinterophold i Paris. Den 5te April 1831 fik han af Politiet Ordre til at møde for Politipræfekten. Han siger: „Hvad han vil mig, maa Gud vide; jeg har intet Ondt gjort; men mueligen er jeg bleven sværtet sortere end en Morian og faaer maaske Befaling at forlade Byen, saa at, naar jeg imorgen staaer op, finder jeg maaske ikke mig selv i hele Neapel". Hvordan denne Sag endte, foreligger der Intet om; men vi kunne slutte os til, at den — som alle betydningsløse Sager — forsvinder i et Intet.

Den 20nde Marts maatte han sige *Petzholdt* Farvel; han fulgte ham ombord paa Dampskibet, der skulde til Trinakriens Land ɔ: Sicilien, og han mistede derved en ham meget fortrolig og kjær Omgangsven.

[1]) Dette havde ***Bødtcher*** besunget i Digtet „Aften ved Ariccia".
[2]) Breve fra og til C. W. S. 27—28.

Nu nød han Livet alene; men alligevel nød han det, saa det kneb med Pengene. Den 5te April skriver han til *Petzholdt:* „De skjønneste Hilsninger fra min Moster. Hun blev kort efter Din Afrejse — maaske af Drøvelse — *saa* slet, at jeg maatte søge til Doktoren. Jeg gik da op til *Vogt*[1]) for at hente Megesin; men den Skjelem Figaro vilde ikke, at jeg skulde gjøre Dig ulykkelig for Mere end 20 Dukater. Dog, jeg lod mig ikke forbløffe og forlangte *fem og tyve spanske Flueplastre;* de trak, og Mosteren kom sig. Idag har jeg faaet en Vexel fra Rom, hvoraf jeg da igjen kan betale baade Doktor og Apoteker". Den 13de April skriver han til *Bødtcher:* „Jeg ækles over mig selv og haaber at faa en dygtig Lektion fra Dig; thi jeg har brugt saa mange Penge, at det gyser i mig, naar jeg tænker derpaa". „Her bliver det med hver Dag smukkere og vanskeligere at komme fra".

Midt i al denne Herlighed og Nydelse føler han sig selv lille, medens dog den Forstaaelse, hvormed han modtager Kunstens Ydelser, vækker hans Selvfølelse. Han skriver til *Petzholdt:* „ . . . Jeg er ganske enig med Dig i den Aversion, Du ytrer *for gjentagne Gange at have talt om Dig selv* — og hvorfor? Fordi *jeg selv* tusend og atter tusend Gange griber mig i denne samme Synd. Jeg vil saa nødigen, at Folk skulde tro, at jeg ansaae mig selv for *Noget,* at jeg satte Pris paa Hvad jeg har gjort, sagt eller tænkt. Men paa den anden Side vil jeg dog ikke staa for dem som en Tosse; jeg vil lade dem vide, at jeg kjender mig selv, at jeg

[1]) Den danske Charge d'affaires.

er paa det Rene med Hvorlidt eller Hvormeget jeg formaaer. Heraf de idelige Protestationer, heraf denne ængstelige Frasigen af den — selv den venskabeligste — Roes, deraf disse Prækavtioner[1]), naar jeg enten ytrer min Dom eller paa nogen anden Maade giver min Mening tilkjende .... Jeg føler vel, at vor Fremgangsmaade i denne Henseende just ikke er *klog;* andre Mennesker, der i Sammenligning med os ere Kjødhoveder, forstaa langt bedre at *tie* og *tale* i rette Tid, at sætte deres Praas paa en høj Stage, saa at den ser ud som en Fakkel. Men — det maa ikke fortryde os; det er jo saa almindeligt, at Middelmaadigheden gaaer foran! — *Courage, mon ami!* Ingen Melankoli — frisk munter til Arbejd, alt Solen opstaaer[2])!" Denne Udtalelse giver Indblik i Chr. Winthers Person og Maade at være paa i den her omhandlede Periode.

Efter to Maaneders Ophold i Neapel drog han tilbage til Rom, hvor han atter en Tid levede sammen med sine Venner *der.* Han ønskede at faa *Bødtcher* til Rejsefælle hjemad; allerede fra Neapel havde han skrevet til ham: „Det var uhyre dejligt, hvis Du et Sted i Tyskland kunde møde mig, saa at vi dog kunde have den Glæde fra Dampskibets Dæk at se Vor Frelsers Taarn — hvad synes Du?" Men deraf blev der ikke Noget. Inden lang Tid rejser Winther alene til Florens, hvor han to Maaneder igjennem fandt „et meget behageligt Logi" hos en elskværdig Mand, *Aristodemo Martini,* hvis Hustru og Døtre, den smukke *Adelaida* og den lille *Elisa,* som han gjorde Kur til,

[1]) Varsomheder. [2]) Citat af „Sovedrikken". Se Breve fra og til C. W., S. 29—30.

han flere Aar efter hilser tusende Gange. Endvidere omgaaes han Sekretæren ved den pavelige Nunziatur *Feliceangeli*, „en prægtig Fyr, der havde opholdt sig længe i München og derfor kunde Tysk, en godmodig Bonvivant, kort: en rar En". Denne førte Winther sammen med „den berømte Bibliotekar og Antikvar *Ingtriranci*" og mange Andre. Winther lever endvidere meget med Teaterdigteren *Philippo Berti* og en engelsk Kjøbmand *John Thomson*, „en ret artig Mand, med en — ikke smuk, men ret flink Kone" [1]). Alle disse Mennesker vise ham megen Artighed. Han anbefaler et Par Aar efter *H. Hertz* [2]) og *H. C. Andersen* [3]) til dem, og hans Anbefalinger vise sig lønnende. — At Florens var en By efter Winthers Hjærte, er klart; den dejlige Natur *der* omkring, de sjældne, mangfoldige Kunstskatte, de korte Afstande mellem alt det Nydelsesværdige — alt Dette passede for ham. Og dog var han altfor nordisk anlagt til at føle sig fuldt hjemme *der*, og i det Hele taget i Italien. Til *Dahlstrøm* i Nykjøbing paa Falster havde han fra Rom skrevet [4]): „Jeg glæder mig ret til at sidde i Deres Sofa med Te og Tobak og fortælle Dem, hvor slette bægge Dele ere her i Rom". Han sang dernede:

> Ak, Alt er herligt, ja, — men hvor det gaaer,
> vort Hjærte dog ej Hvile finder;
> vi glemme aldrig her de blonde Haar,
> ej Nordens friske Jomfrukinder [5]).

Med Glæde drog han nordpaa. Gangen i hele sin

[1]) Breve fra og til *H. Hertz*, S. 217—18. [2]) Smsteds S. 218 —19. [3]) Ifølge et utrykt Brev. [4]) Brevet findes i Nykjøbing Bys Arkiv. [5]) Sml. Skr. I, S. 18.

Rejse har han jo selv yndefuldt skildret i Digtet „De høje Steder“ [1]), skrevet i Straszburg d. 2den Sept. 1831. Hans Længsel efter Danmark gaaer gjennem hele Digtet. Da han en dejlig Sommerdag red over *Monte Cavo* i Albanerbjærgene, saae han fra Klostertaarnets Spidse „Alverdens Herlighed“;

men intet lille Glimt jeg fandt
af Vinterbølles Banker [2]),
og det min Glædes Vinger bandt;
thi did stod mine Tanker.

Han steg op til Klosteret *Valombrosa* [3]) paa Apenninerne, hvor der stod „et ensomt Bøgetræ med sommerfriske Blade“; „da blev han ført til Sjællands Kyst; men det var kun i Drømme“;

„da havde jeg saa sød en Drøm,
„vemodig uden Lige;
„jeg Taaren følte ængstlig, øm,
„sig ned ad Kinden snige“.

Gjennem Mailand travede han i August med trøstigt Sind over Splügen. Han synger:

Der kom mig som en Luftning ret
fra Nordens fjærne Dale;
fast standsede mit Aandedræt,
jeg kunde næppe tale.

Paa Grændsen jeg mig vendte om
og Haand paa Hjærtet lagde;
den Kuling, som fra Norden kom,
til Syd min Hilsen bragte:

„Farvel, Vulcani Helligdom
„med rankesmykte Skulder!
„Farvel, Du store, stille Rom!
„Farvel Neapels Bulder!

[1]) Smsteds S. 102. [2]) Ved Iselingen. [3]) I „Breve fra og til *H. Hertz*“ staaer der fejlagtigt „Vallone-brosa“.

„Farvel, Toscanas Blomsterfad;
„Ligurias Fyrstinde!
„Farvel, Orangens gule Blad!
„Farvel for denne Sinde!“

„Jeg som en Draabe hurtigt gled
„ad Bjærgets stejle Pande,
„og derpaa rask det gik afsted
„i skjønne Schweizerlande“.

Da han kommer til Straszburg og bestiger Domkirkens Taarn, siger han:

„Min Hals jeg gjorde rigtig lang
„og letted mig paa Taaen
„og kikked efter Danevang;
„men troer Du vel, jeg saa 'en!

„I Horizontens mørke Graa
„Kong Volmers Taarnespidse
„jeg syntes rigtignok jeg saae,
„men veed det ej tilvisse“.

Lige saa lidt som han glemte Danmark, slap *Alvilde Müffelmann* ham af Tanke, skjøndt man vel ikke tør paastaa, at han var hende fuldtro. Digtet „De høje Steder“ er jo sendt til *Anna Mathea Aagaard* paa Iselingen, dengang omtrent 10 Aar gammel; ligesom i Sangerhilsenen fra Kiel vare ogsaa her Forbogstaverne A M Det, der nærmest bevirkede, at *hun* fik hans Sang; *Alvilde* stod bagved. Derfor synger han:

Dit Minde var den gyldne Traad
mig hele Vejen fulgte,
for den jeg ingen Sorg og Graad
og ingen Latter dulgte.

Paa denne Snor, hvor jeg drog frem,
lig Perler lod sig fæste
hvert Billede, jeg bringer hjem,
men — Snoren er det Bedste.

Thi den holdt ud fra Kjøbenhavn
til, hvor min Rejse slipper,
hvor jeg har skaaret ud Dit Navn
i Kapris brune Klipper.

— — — — — — — — — — —

Dit Minde — kort — mig ej forlod
i Sorger og i Glæder,
om jeg paa flade Slette stod,
om paa de høje Steder.

Lig en Magnet mod Nordens Pol
stod altid mine Blikke;
i Norden straalte Du, min Sol,
jeg var som en Solsikke.

Saadan jeg red paa Kapri op,
hvor før stod Kejserhuset;
der rødmer vildt Levkøjens Top
imellem Oldtidsgruset.

Og rundt omkring mit Øje saae
med Vellyst i det Fjærne;
det kunde ej til Sjælland naa,
endskjøndt det vilde gjærne.

Jeg ellers altid skyer med Gru
at røres og at smægte,
men her mit Hjærte rørtes, Du,
det kan jeg ikke negte.

Saa, da jeg kom lidt længer frem,
hvor Fjældets Væg var lige,
jeg ridsede et A og M —
Hvad mener Du, de siger?[1])

De Andre Skriften ej fik seet;
thi, havde de blot seet den,
de havde vistnok ret beleet
Sentimentaliteten.

Og, da vi kom i Dalens Skjød,
som skraa mod Havet stiger,
der rakte os Levkøjen rød
de brune Bønderpiger.

[1]) Udhævet af mig.

Smukt satte jeg den paa min Hat
og tænkte: „Hun derhjemme
„skal eje denne sjældne Skat;
„jeg trofast vil den gjemme!“

Men ak, tilgiv min Troløshed!
Hist i Castellamare
jeg gav den til en Dejlighed,
jeg kunde mig ej bare.

Han skildrer nu, hvorledes han „i Kompagni med Flere“ kravlede op i Peterskirkens Kuppel, hvor saa „den lille Musikant (ɔ: *Lüders*) til Trøst for de Andre trak en Flaske op af Lommen“.

Han raabte: „Nu en Draabe Hver
„af Druens Blod skal drikke
„og nævne hende, han har kjær“ [1]).
Da straalte Alles Blikke.

Da mig han rakte Flasken frem
jeg satte den for Munden,
jeg nævnede et A og M[1])
og tømte den til Bunden. —

Senere skildrer han, hvorledes han krøb op i Straszburger-Münsters Taarn, og han siger da:

Jeg ridsede mit A og M[1])
ved Korset, næst ved Himlen;
Du selv engang kan finde dem
imellem Navnevrimlen. —

I September Maaned 1831 var han — ifølge hans egne Optegnelser — tilbage i Kjøbenhavn.

[1]) Chr. Winther har paa dette Sted i sit eget Exemplar af „Digte gamle og nye“ sat et Udraabstegn i Margenen.

At denne Rejse havde bragt Chr. Winther stor Udvikling, er selvfølgeligt. Hans Omgang med Tyskerne i Rom og andensteds havde ikke været uden Indflydelse paa ham som *dansk Digter;* den havde nemlig bragt ham til at digte paa Tysk, ligesom i sin Tid *Horats* ved sit Ophold i Grækenland og sin Omgang med Athenienserne havde skrevet paa Græsk. Winthers Frembringelse var det før omtalte Brudstykke „Judith". Senere hen i Tiden udkom det, oversat af *H. P. Holst* og ledsaget af følgende Anmærkning fra Winthers egen Haand: „Allerede tidligere sysselsatte den Tanke mig at danne en episk Digtning af det gamle Sagn om *Judith* og *Holophernes.* De skjønne Malerier, der fremstille Hovedpunktet i denne Fortælling, men fornemmelig *Francesco Allori's* herlige Billede i Paladset Pitti i Florens, der bestandig med uimodstaalig Magt drog mig til sig og fængslede mig i hele Timer, gjorde mig denne Idé endnu kjærere, og i Rom blev Begyndelsen gjort. Men hvorfor i et fremmed Sprog? Jeg tilstaaer det aabent: paa dette Spørgsmaal lader der sig kun svare lidet fornuftigt. Fra Ungdommen af fortrolig med det tyske Sprog, i et fremmed Land og i mangfoldig Berørelse med *der* boende Tyskere, skete det vel, at jeg troede mig stærk nok til med noget Held at vove et saadant Forsøg. At dette imidlertid var overilet, viste sig senere; thi Foretagendet standsede . . . . ."

Horats opgav ogsaa sit ovenfor omtalte Forsøg, da den romerske Nationalgud *Qvirinus* — saaledes som Digteren selv spøgende fortæller — om Natten

viste sig for ham og forbød ham at „bære Træ til Skoven".

Da Chr. Winthers Brudstykke senere blev overgivet til det danske Publikum, skete det med følgende „Undskyldning", som her gjengives i *H. P. Holst's* Oversættelse [1]):

Jeg sad ved Rhinen og lytted med Lyst
til Toner i Morgenrøden;
da skar jeg en Fløjte paa fremmed Kyst;
den klang i Morgenens Gløden.

Den tyske Fløjte, den blev mig kjær —
til Vælskland med jeg den bragte;
vel hundrede Sange tillive *der*
den brogede Billedhær vakte [2]).

De flagrede let i den blomstrende Lund
imellem Cypressernes Stammer;
om Minde og Glemsel toned de kun,
om Vinens og Kjærligheds Flammer.

Spidsørede Favner tittede frem
af Busken med nyfigne Miner;
Nymfernes Kor sig flokked om dem
med Druer og Tamburiner.

Da stemte jeg i paa fremmed Viis
— mig Bifaldsrusen oplued —
en Sang til den tapre Judiths Pris.
I Fremtiden stolt jeg skued.

Jeg vendte hjem til mit Fædreland,
af Trolddommen endnu bedøvet;
men, da jeg gjensaae den grønne Strand,
da stod jeg Fløjten berøvet.

[1]) Hverken „Judith" eller „Undskyldningen" findes i Chr. Winthers samlede Skrifter. [2]) At han her ikke direkte sigtede til sin egen Muses Børn, vil kunne sees af det Foregaaende.

Da dukkede frem af den salte Flod
en truende Arm herhjemme;
to flammende Øjne for mig stod;
jeg hørte den barske Stemme:

„Hold op, Forvovne, og føl i Dit Hjem:
Er hine Toner end smukke,
staaer Du dog i hellig Gjæld til *dem*,
der engang klang ved Din Vugge".

Da slap jeg den Krans, hvis tomme Pragt
hovmodig jeg higede efter; —
En Ven gav Digtet den danske Dragt
og prøved derpaa sine Kræfter.

Som Winther ikke havde været *Alvilde* fuldtro, saaledes heller ikke Danmark; men som han efter sin Hjemkomst vistnok holdt mere end nogensinde af hende, saaledes blev han ogsaa nu igjen udelukkende dansk Digter og elskede — om mueligt — Danmark endnu højere end før.

Nu skulde han til at bane sig Vej herhjemme, og dermed kneb det. Frøken *Ross* skriver[1]): „Visselig havde det været hans Maal, inden han rejste, at blive Præst, ligesom det var det engang langt senere frem. Men det blev udsat ved den Arv, som tilfaldt ham. Nu rejste han og morede — morede sig, samlede vel ogsaa Ax op paa *sin* Viis, men levede for højt for en Mand, der ikke var hovedrig; saa gik Formuen med — om ikke just Alt, saa dog saa temmelig nærved — de 6000 Rbd. stod fast, dem fik han først til sin Raadighed flere Aar efter."

Overgangen fra det brogede Rejseliv til den mere hverdagsagtige Tilværelse udjævnedes ved, at Chr.

[1]) I et Brev til mig.

Winther efter sin Tilbagekomst til Kjøbenhavn lejede en Række Værelser paa første Sal i *Hotel du Nord*, og her førte han aabent Hus med fine Middagsmaaltider, hvorved den sidste Rest af de Penge, han havde til sin Raadighed, blev forbrugt[1]). Der siges ogsaa om ham[2]): „Han var godtroende nok til at være rundhaandet mod Venner og Bekjendte". Da han vaagnede efter Rigdomsrusens Herlighed, følte han sig lidt efter lidt meget trykket tilmode, og snart sendte han venlige, begejstrede, men vemodige Tanker til Italien. Da *Henrik Hertz* var dernede i 1833, skrev han til denne sin Ven[3]): „Hils den blaa Himmel og Bjærgene, Vandfald, Kilder, Oliven, Druer, Oranger, Ruiner, Byer, Paladser og *Peppina, Annunziata, Assunta*[4]), *Camilla, Palissena, Laura,* etc., etc., etc. fra deres og Din Ven C. Winther". „Akkakkak, var *jeg* ogsaa *der!*"

---

[1]) Biskop *Brammers* Meddelelse til mig. [2]) I de S. 142 omtalte Optegnelser af *Stemann*. [3]) „Breve fra og til *Henrik Hertz*", S. 219 og 221—22. [4]) Se Digtet S. 158.

Trange Tider.

1831—41.

Og det er Det, som Faa kun veed,
at tidt en Strøm af Bitterhed
sig lønligt gjennem Stammen bugter,
der bærer os de søde Frugter.

CHR. WINTHER. (Sml. Digtn. X, S 54).

En Sanger er som Fugl paa Kvist,
der vipper uden Ro og Rist
og altid savner Noget;
bag Ord han dølger ej sit Savn,
han nævner ej sin Fryd ved Navn;
men Tonerne er Sproget.

De flyve let i Verden hen;
men Verden aldrig aner den
usigelige Jammer,
der tidt er Moder til hans Sang
og husvant har sin stille Gang
ind i hans Hjærtekammer.

De bedste Toner fra mit Bryst
var aldrig Blomst af Liv og Lyst,
men spired frem af Smerte;
dem Sukket gav den lette Dans,
de havde deres Farveglans
fra Blodet i mit Hjærte.

CHR. WINTHER: „Genrebilleder" (Sml. Digtn. X, 205—6).

Hvad Christian Winther mest kom til at savne efter at være vendt tilbage fra Udlandet, var et saadant fast og hyggeligt Hjem, som det, han havde havt i *Müffelmanns* Hus. En Erstatning derfor søgte han i Studenterforeningen, hvor han i den kommende Tid dagligt slog sig ned. Sin Bolig havde han fra 1831—34 paa Hjørnet af Hyskenstræde og Kompagnistræde, derefter 1835 i Klareboderne og Ny Kongensgade, i 1835—39 paa Nørrebro Nr. 8, derpaa fra 1839—41 i Laxegade, Dybensgade og Læderstræde. Den første af disse Boliger var hyggelig, og her modtog han ofte Besøg af sin Muse. Her skrev han saaledes i Slutningen af 1831 Sangen „Hvis Danmark havde Bjærg og Fjæld“ [1]) og i 1832 „Doris og Fætter Jean“ [2]), „Sang i Dalen“ [3]), „Sang paa Fjældet“ [4]), „Haren“ [5]), „Rudolph og Bertha“ [6]), „Jacob og Lone“ [7]), „Den hellige Jomfrues Hævn“ [8]), „Ved Fr. Kuhlaus Grav“ [9]) og „Musikken“ [10]). Ogsaa hans Venner besøgte ham ofte i denne Bolig.

[1]) Sml. Digtn. I, 36. [2]) Sml. Digtn. V, 28. [3]) Sml. Digtn. I, 117. [4]) Smsteds 120. [5]) Sml. Digtn. V, 17. [6]) Sml. Digtn. VI, 250. [7]) Smsteds 257. [8]) Sml. Digtn. IV, 31. [9]) Sml. Digtn. I. S. 29. [10]) Smsteds S. 31.

Hver Dag mellem 2 og 4 gav han Møde i Studenterforeningen, hvor han mest sluttede sig til en Kres af Yngre; de spiste tilmiddag paa samme Tid og nød da gjærne efter Bordet deres Kaffe i den forreste Konversationsstue, hvor der stod en Sofa med et rundt Bord foran; omkring dette grupperede sig i saa magelige Stillinger som mueligt hans lille Kres, der paa Grund af sin morsomme og vittige Konversation sædvanligviis var omringet af talrige Tilhørere. Blandt dens Medlemmer kan foruden Chr. Winther nævnes Brødrene *Weis*, *J. H. Lorck*, *Jacob Philipsen*, *Iver Rosenkrantz*[1]), Komedieforfatteren *Arnesen*, *Carl Borgaard*, *J. N. Suenson*, *Edvard Collin*, *Andreas Buntzen*, *Frederik Fabricius*, *Hans Krøyer* og *Henrik Hertz*. Her talte man om alle muelige og adskillige umuelige Ting, med Undtagelse af Politik, der først fik Indpas senere ved *Orla Lehmann* og *C. N. David*. For saa vidt havde dog ogsaa Chr. Winther givet sit Bidrag hertil, som han var den Første, der digtede en *politisk* Vise til Studenterforeningen ved Julegildet 1831[2]). I den omtalte Kres uddelte man i al Gemytlighed Hib tilhøjre og venstre og blev ikke fornærmet, naar man selv fik en Snært. Winther deltog med Sympati i alle disse humoristiske Skumlerier, dog uden selv at sige Videre. Iblandt de Unge, der i en Krog vare tavse Vidner til disse Samtaler, kan jeg nævne *Carl Ploug*, som her fik sine første personlige Indtryk af Winther, uden dog at træde i nærmere Forhold til ham[3]).

[1]) *Iver R.*: „Nogle efterladte Optegnelser" S. 15. [2]) Se *H. C. A. Lund*: „Studenterforeningens Historie", S. 291—92. [3]) *Plougs* egen Meddelelse til mig.

Undertiden foretrak man i Middagstimerne en lille musikalsk Underholdning istedenfor Konversationen; *Lorck* improviserede over opgivne Temaer, og, naar *Carl Weis* var i rigtig godt Humør, forlangte han gjærne en Fuga, naturligviis en Parodi paa en Fuga, og denne maatte da honoreres med en Kop Kaffe. Til Afvexling opførtes ogsaa smaa Melodramaer, idet En eller Anden tog en Avis eller Hvad der var ved Haanden og deraf med Patos oplæste et Stykke under passende musikalsk Ledsagelse paa det gamle Flygel. Ogsaa Tegnekunsten maatte af og til give sit Bidrag til Underholdningen blandt disse Mennesker, der i deres Midte talte adskillige gode Karrikaturtegnere. — Det er aabenbart denne Kres, *Fr. Paludan-Müller* lader Adam Homo beskrive i Brevet til Hjemmet, hvor han, efter at have fortalt om sit Maaltid ved et Familiebord, siger:

> Saasnart af Bordet her man tager kun,
> strax i Studenterklubben ned jeg iler,
> hvor mellem Musasønner jeg en Stund
> ved Læsning og ved Snak mig herligt hviler;
> *der* lever højt man, medens Musen smiler
> fra flere aldrende Studenters Mund,
> som *der* man altid træffer, og som flittige
> vel ej kan kaldes, men i høj Grad vittige[1]).

Omtrent Kl. 4 blev Middagssessionen hævet, og nu stod Foreningen atter temmelig tom til om Aftenen, da man paany begyndte at indfinde sig, og, naar Teatergængerne saa vare komne derop Klokken lidt over 9, til hvilken Tid Forestillingerne, der begyndte Kl. 6, vare forbi, fandtes der gjærne en ret talrig Forsamling, som under Nydelsen

[1]) Poetiske Skrifter IV, S. 96.

af en tarvelig Aftensmad underholdt sig om Hvad dens Medlemmer havde seet og hørt paa Teatret. Sommetider fik man sig endnu bagefter et lille uskyldigt Glas Punsch til sin Aftenpibe; Værelserne vare da i tyk Taage af Tobaksrøg. Hvis man ikke var gaaet af sig selv, anmodedes man Kl. 11 af den jourhavende Efor om at forføje sig bort. Saaledes omtrent var dengang Studenterforeningens Liv, i hvilket Winther deltog Dag ud og Dag ind[1]).

Han var dog aldrig med til Gilderne dernede i Boldhusgade, hvorimod han nok kunde holde en Oplæsning af sine egne[2]), men dog helst af Andres Ting.

Ganske som *Holberg* i sin Tid havde gjort i Oxford, dyrkede Winther nu i Kjøbenhavn sin kjære Musik med Studentervenner og optraadte sammen med dem ved de ugentlige Koncerter. Til forskjellige Tider i disse Aar sang han anden Bas i Kvartet med *Abrahams, Jens Lund,* den senere Herredsfoged i Holbæk *Siegfr. Hjort, Ferdinand Fenger,* Brødrene *Carl* og *Edvard Smidt, H. P. Lyngbye* og Flere[3]). Hans Sang var smuk og hans Øre fint; han komponerede ogsaa[4]), og man har endnu flere utrykte Melodier og en Vals af ham. Hvorledes Studentersangen laa ham paa Hjærte, kan sees af den Interesse, han havde for at faa Melodierne med i Studenterforeningens Visebog[5]).

Hvorledes han kunde nyde Musik og bevare den, fremgaaer af følgende Udtalelse fra hans 76nde Aar:

[1]) *J. H. Lorcks* „75 Aar", S. 50—53 og samme Forfatters mundtlige Meddelelser til mig. [2]) Se f. Ex. *Fr. Nielsens* „Minder" (Aalborg 1881), S. 40. [3]) *Lorcks* „75 Aar", S. 77. [4]) Breve fra og til C. W., S. 7 og 8, Noten. [5]) Smsteds, S. 9.

„Da de fire Brødre *Weis's* Fader (Læge i Aarhus) giftede sig, erklærede han, at han vilde have en Kvartet. Han var selv musikalsk dannet. Det lykkedes ham over Forventning; hans Hustru fødte ham disse Fire, som alle vare i Besiddelse af musikalsk Talent: *Carl W.* første Violin, Dr. *W.* anden Violin, Polyteknikeren *Andreas W.* Viola di Braccio og Etatsraad *E. W.* Violoncello. Jeg har et Par Gange hørt denne Kvartet; men jeg har aldrig før eller siden hørt noget saa Fuldendt; det var som udstrømmet fra een Sjæl og udført af een Haand" [1]).

Winther kunde lige til sine sidste Dage sætte sig ved Klaveret og ud af Hovedet gjengive en hel Opera, han havde hørt; han sang da tidt til. Natursang holdt han, mærkværdig nok, ikke af. For at kunne tiltale ham maatte den Syngende være kunstnerisk uddannet og have „Skole" [2]).

Han, som med Liv og Sjæl gik op i Studenterforeningen, ydede ogsaa denne sin Skat i Form af Digtninger; han kom endog saa vidt, at han hertil stik mod sin Tilbøjelighed forfattede den eneste Prolog, han i sit Liv har skrevet. I 1825 siger han i et Brev til *A. P. Liunge*, at han vilde prostituere sig, hvis han kom frem med en saadan, „saaledes som *jeg* (jeg mener: *jeg Stymper*) kan frembringe den, der in meinem Leben fast keinen einzigen Prologen zu Ende gelesen habe og altsaa ikke veed, hvorledes en saadan Tingest skal se ud". Han har lovet *Liunge* at skrive en;

[1]) Breve fra og til C. W., S. 204. *Carl Weis* har komponeret Musik til Træsnittet Hans og Grethe. [2]) Meddelelse fra hans Stifsøn *H. Werliin.*

„men jeg skal *per dio!* ikke oftere lade mig saalunde overtale. Jeg har virkelig for at berolige min Samvittighed sammenstykket en Prolog; men Moloch har — som fordum med de smaa, nyfødte Børn — allerede krystet den til sit gloende Bryst". Til Studenterforeningen faaer han dog stillet paa Benene en „Prolog til Damerne" [1]), og heri skildrer han det Kompagni, han dernede har sluttet sig til, og som danner en Modsætning til de Lærde, der staa i Forbund med Minervas Ugle, „som langsomt svæver hen i Nattens Skjul paa Søvngudindens Spor". Han siger:

Hin Fugl har klækket ud en Flok
af Børn, som hendes Viisdom arve,
som bære hendes alvorsfulde Farve
og ere lærde, Gud veed, mer end nok.

Men se, et andet Kuld hun frembragt har,
hvis Fjederham har tusende Kulører,
hvis Stemme klinger jublende og klar
og tidt et morderligt Spektakel fører,
der chagrinerer slemt den satte Ugle.
Og disse kaldes — kan De tænke! — *Spøgefugle!*

Af dem er sanket her i dette Bur
en Sværm, som kjæk og fuld af Løjer
tør efterligne hin fortryllende Natur,
hvis Smil kun deres Mod forhøjer,
ifald det ellers kan formeres.
(den slanke Pil kun graciøst sig bøjer,
det Bedste, veed De, bedst parodieres!).

I Drikkeviserne til Soldene priste han

Druer og Toner og Kjærligheds Glæde, —
det var en Treklang, en stolt Harmoni.

[1]) Sml. Digtn. I, S, 123.

Han synger:

Bring mig en Purpurmund,
blussende, sød og sund,
Piger med bankende Hjærte;
Da skal, min Ven, Du se,
hvor jeg og de skal le
højt ad hver truende Smerte.

Sæt mig et druefyldt
duftende, solforgyldt,
skummende Bæger for Munden,
da, faaer jeg drukket ret,
Engelen vækkes let —
Glæden, der slumrer paa Bunden[1]).

Naar Champagnen knalder og skummer, synger han:

„Hver en Draabe, rund og fin,
„gjemmer snildt en Amorin“[2]);

og saa lyder det:

Gak til Bakki Hus,
og sæt Dig ved hans Krus
alt under den fyldige Ranke;
drik, og se saa til,
hvor i den søde Ild
Dit Hjærte kan smelte og banke.

Tryk saa mod Din Barm
en Jomfru, fin og varm,
just *der*, hvor det bitrest har smertet,
frelst er da Dit Sind,
stolt Glæden drager ind
og sætter sig højbords i Hjærtet[3]).

I det fortællende Digt „Sangeren Simonides“ siger han:

[1]) Sml. Digtn. I, S. 203. [2]) Smsteds S. 130. [3]) Smsteds I, S. 245.

Men snart Begejstrings vilde Ranke
kan til sin Skjønheds Grændse naa:
Din søde Flamme, Bakkus, maa
formæles med en ædel Tanke,
hvis ej, den bryder Gratiens Skranke
formastelig og fræk og raa[1]).

De højere Maal stiller Winther da ogsaa frem i sine Studenterdrikkeviser:

Kongens Trone, Danmarks Ære,
Friheds Lys og Sandheds Aand[2]),

og en af hans djærveste og mest bursjikose paa dette Omraade slutter med at sammenfatte disse Maal i følgende Vers[3]):

Drik saa for Konge, og drik saa for Land,
for Stænder og Tøj i vore Riger,
men — først og sidst — saa flinkt som Du kan,
for alle vore søde smaa Piger!
Give Gud, de var her, og Hver havde sin,
og Du havde Din, og jeg havde min —
sub rosa, min Broder! Ja, Kjærlighed og Vin
staa dog nok *al pari*, som man siger.

I 1833 var han med til at redigere „Sange for Studenterforeningen", og her fik han realiseret sin gamle Yndlings-Idé at lade Musikbilag følge med Texten. Denne Visebog var det sidste Værk af den gamle faste Stok. Han havde jo en lang Aarrække igjennem været bunden til denne, og nu fløj efterhaanden de mange lystige Fugle, han havde sunget med, rundt om i Landet og byggede Embedsreder. Han siger selv[4]): „Naar man har gaaet i en latinsk Skole og, som det hedder, ligget ved Universitetet i nogle Aar, erhverver man sig

[1]) IV, S. 145. [2]) I, S. 126. [3]) I, S. 207. [4]) IX, S. 3.

sædvanligviis et stort Bekjendtskab, hvis Karakter, ifølge Maaden, hvorpaa det almindelig stiftes, er langt mere fri, stundum endog inderligere, end ved nogetsomhelst andet Forhold, hvori man i en modnere Alder indtræder. Man sidder paa Bænk og gaaer paa Kollegier, man leger og man sværmer, man dovner og studerer med Jævnaldrende af de forskjelligste ydre Kaar, og man føler i denne Lighedens Livs-Epoke Intet til nogen Stands- eller Formues-Forskjel. Alle slige Hensyn forsvinde, eller rettere: have aldrig været til, og Kresen er ofte saa fast sluttet, at det synes, som om kun en Trolddom kunde løse den. Men lidt efter lidt glide de lette Baand af, som tilsyneladende stærkt holdt Kransen sammen; Bladene flagre, grebne af forskjellige Skæbnens Vinde, til alle Verdens Hjørner, og kun et enkelt, halvvissent Blad — som f. Ex. nu jeg selv — er tilbage paa Pladsen og minder om et forhenværende broget Blomsterliv. Træffes man saa stundum efter lang Tids Forløb igjen paa Vandringen, saa betragter man ofte hinanden som ganske nyskabte Figurer eller søger idetmindste enten at finde et eller andet Spor af det gode Gamle, eller at opdage det Nye, som Tid og Omstændigheder have sat istedenfor det forhen Kjendte. Og hvor tidt maa man da ikke med Jyllands Mestersanger udraabe: „Ak, hvor forandret!““ Saa er det, han synger vemodig:

„Ak, hvor Faa her rundt om Borde
af den gamle faste Stok!
Vist vi spurgte, om vi turde:
„Hvor er vel den hele Flok?““

Men saa trøstede han sig igjen ved unge, nye Venner, der dog undertiden bandt ham til andre Steder end

Studenterforeningen. Iblandt disse vil jeg nævne den smukke, æstetiske, noget feminine *Chr. Agerskov*, senere dansk Sproglærer og Professor, endvidere „den tykke *Hillerup*“, „en inderlig brav og god Fyr med digterisk Ævne, men uden Smag“; ham kom Winther meget sammen med og holdt virkelig af ham. Den undersætsige, bredtbyggede *Carl Borgaard* med de uregelmæssige Træk og den livlige Ansigtsfarve [1]) hørte ogsaa til dem, han stod nær. Om Aftenen samledes han tidt hos Konditorerne *Bandely* eller *Mini* ligeover for Teatret med *Henrik Hertz, Nathan David, J. L. Heiberg, H. P. Holst, Jørgen Jørgensen, Ludvig Arnesen* o. Fl.[2]) Det var i ydre Henseende tarvelige Sammenkomster; Lokalet var halvmørkt og meget utækkeligt; paa en Række Smaaborde stod der Tællelys i Messingstager, hver forsynet med en lille Jærnlysesax; Lysene tændtes først, naar en Gjæst satte sig ved Bordet, og slukkedes, saasnart han gik; Gjæsterne sad da med et Glas Punsch foran sig — Stamgjæsterne tillige med en hos Opvarterne beroende Pibe — og enten læste man sin Avis, eller man førte en — ofte pavserende, halv hviskende — Samtale [3]). Hos *Mini* foregik den Historie, som *H. P. Holst* under Tittelen „*Jørgen Jørgensen*“ fortæller i „Fra min Ungdom“. Den tildrog sig blot paa en noget anden Maade. De Omtalte sad sammen ved eet Bord, *Jørgensen* med

[1]) Se *L. Dietrichson:* „Svundne Tider“, S. 267—68. [2]) I *P. V. Jacobsens* Breve S. 152 siges der, at *Arnesen* i sit dramatiske Arbejde „En Aften paa Billardet“ skal have givet en yderst livlig Fremstilling af det Liv, „disse ørkesløse, halvliderlige og heldovne gode Hoveder føre paa *Minnis* Kaffehus“. [3]) Se *Orla Lehmanns* Erindringer I, S. 229—30.

nogle „Rødder“ ved et andet. Da sagde Winther til *Agerskov:* „Se at faa *Jørgensen* herhen!“ *Agerskov* gik til ham og fik ham ogsaa med sig, bort fra de Andre. „Hvad var det for nogen Fyre, Du *der* var kommen sammen med?“, spurgte Winther. *Jørgensen* svarede: „Vorherre kjender dem“; et Øjeblik efter tilføjede han: „Det var maaske bedst, om han *ikke* kjendte dem“ [1]).

Ved disse Kafé-Sammenkomster skal Winther have improviseret følgende hidtil ikke optegnede Vers til en af de Tilstedeværende:

„Din røde Næse, Dit Ansigts Skræk,
Din Tankes evige Plage,
den vil jeg dog ikke være saa fræk
at bede Fanden at tage; —
nej, gid blot det Røde maa gaa væk
og Næsen blive tilbage!“ [2])

Det var oftest Teatret, dets Personale og Frembringelser, som drøftedes ved disse Sammenkomster, og intet Tema interesserede fremdeles Winther mere end dette. Alle Arter af Teatrets Virksomhed vedblev han med at være begejstret for, lige indtil Balletten. Den 27nde April 1832 skriver han til *Knud Sidenius:* „Balletten *Faust* [3]), som jeg igaar saae første Gang opføres, er udmærket smuk. De tre Hovedfigurer: Faust, Grethe og Mephistophiles ere fortrinlige, især den sidste er saa poetisk-*hoffmannsk*, saa det er *forfærdeligt*. Det Rædsomme, Skurril-Komiske, Kaade,

[1]) Saaledes meddelt mig af *Agerskov*. Om *Jørgen Jørgensen*, som var *Bødtchers* Gjæst til Italien, se *Alex. Schumacher*: „*Ludvig Bødtcher*“, S. 111—119. [2]) Meddelt mig af Kontorchef *Karl Drebolt*. [3]) Af *Bournonville*, opført første Gang 25nde Apr. 1832.

Graciøse, Vittige og Frække i hans Person staaer og gaaer og springer lyslevende om i denne fantastiske Pantomimedigtning[1]). Alt, hvad Digterens var, der kunde benyttes, af dybe Ideer, er enten ligefrem benyttet eller noget andet for den sceniske Kunst passende Ækvivalent med sandt Geni sat isteden. Hvis Musikken[2]) var behandlet med lidt mere Skjønsomhed, vilde det Hele have været et Mesterværk; men desuagtet er det dog en herlig Nydelse."

Af saadanne havde Winther mange i denne Periode, da Teatret var en rig og ædel Vært for alle de skjønhedshungrende, poesi- og kunstbegejstrede Gjæster, som samledes inden for dets Mure.

Hans Hovednydelser i disse Aar fremgaaer af følgende Linier fra 18de Febr. 1834 til *Knud Sidenius:* „Jeg erindrer, at Du engang talte om at komme her til Byen i Vinter; gjør Alvor deraf, kom herind, glæd Dig lidt ved Fru *H[eiberg]*, Madam *W[exschall]*, god Musik og *Bøytlers* Østers. Jeg har i Vinter endnu ikke smagt dem; jeg vil opsætte det, til Du kommer".

Om Sommeren gik han hen ad Aften til Frederiksberg, hvor han tog sit Maaltid hos en Konditor og brugte mange Penge. En af hans Vandringsfæller paa disse Ture, Student *F. V. Trojel* (senere Præst i Rynkeby), har fortalt mig, at Winther paa saadanne Spasereture helst talede om Bynyt og unge Piger, derimod næsten aldrig om Literatur ell. L. Han holdt nok af at indlede smaa pikante erotiske Forbindelser paa Frastand, om ikke Andet, saa med Øjnene. En

[1]) Denne Rolle udførtes udmærket af *A. F. Stramboe.* [2]) Af Kapelmusikus *Keck.*

Moder spaserede hver Eftermiddag derude med sin smukke Datter; de levede nok ellers af at sy Modepynt. Winther satte sig paa den Bænk, hvor de havde taget Sæde, og indledede en Samtale, som hver Dag i nogen Tid fortsattes paa samme Sted; videre ønskede han ikke at udvikle Forholdet; men Mutter havde havt andre Planer. Da han nu en Dag rejste sig for at gaa og meget chevaleresk hilste, sagde hun: „Nu vilde jeg ønske, jeg kunde faa Deres gamle Hat, som De saatidt har taget af for os, til at koge en Ret Kartofler i". Dette berørte Winther yderst ilde, og han saaes derefter i lang Tid ikke mere derude[1]).

Sine Erindringer om *Rom* opfriskede han ved at træde ind i Selskabet *De danske Romere*. Det var dannet af den senere Auktionsdirektør *Fick*, *Freund*, *Hetsch*, *Hillerup* og *Thiele*, og det vilde have Rom og *Thorvaldsen* til Centrum. „Saa meget som mueligt skulde man følge det Arrangement, som er ejendommeligt for de romerske Osterier eller Knejper, hvor Folk af alle Stænder samles og tilbringe idylliske Aftener i behagelig og gemytlig Ugenerthed. Imidlertid havde man fornæmmelig *de* Osterier for Øje, hvor de fremmede Kunstnere og Rejsende efter fuldendt Dagværk under muntre Samtaler indtage et simpelt Aftensmaaltid og hverken generes af Etikette eller Toilette." Lokalet fandtes i det saakaldte schimmelmannske Sukkerhus paa Kristianshavn, hvor Bødkerkroen havde sit Lokale i Stueetagen. Det er det nuværende No. 4 i Torvegade, Huset tilhøjre, lige naar man kommer over Knip-

[1]) Meddelelse af *Agerskov*.

pelsbro. Her havde man lejet to temmelig forfaldne Rum med tilrøgede Lofter og afblegede Tapeter. Det største af disse Værelser, en ret rummelig Sal, var prydet med en uhyre gammeldags Lysekrone, der manglede et Par Arme; det mindre havde ogsaa sine Skjønheder. Værtinden i dette Herberge overlod Selskabet denne Lejlighed og paatog sig at levere Dækketøj, Bordservice, Varme og Belysning, men blev højlig forundret, da man udbad sig Bænke istedenfor Stole, grove Servietter og Duge, ingen Vinglas, men blot Ølglas, og flere andre mærkelige Sager. Imidlertid besørgede hun Alt paa det Bedste og overlod Vedkommende sit Køkken, i hvilket en ypperlig Kogekone tilberedte Aftensmaaltidet, der bestod af Makaroni, Koteletter og Sydfrugter. Medlemmerne smykkede Lokalet med romerske Messinglamper, og Væggene behængte de fra øverst til nederst med romerske Billeder, saa at det Hele fik et kunstnerisk Udseende og vakte kjære Minder. I Programmet blev Deltagerne anmodede om ikke at spilde Tiden med at gjøre et elegant Toilette, men tværtimod møde i Frakker, Bluser eller anden magelig, hjemlig Dragt, saaledes som Kunstnere i Rom plejede at vise sig i Osterierne.

Selskabet traadte første Gang sammen d. 8de Marts 1830, *Thorvaldsens* „anden Fødselsdag", det vil sige: Dagen for hans Ankomst til Rom. Medlemmerne vare i Alt 21: *C. L. N. Abrahams*, Komponisten, Kantor *Bay*, *H. N. Clausen*, dennes Broder *Emil Theodor*, senere Præst i Boeslunde, Guldsmed *Dalhoff*, Maleren *Eckersberg*, Grosserer *Gerson*, Major *Hindenburg*, Tømmermester *Holm*, Professor, Stadsfysikus *Hoppe*,

N. L. Høyen, Portrætmaleren *Jensen*, *Jørgen Jørgensen*, Arkitekten *Koch*, *Niels Bygom Krarup*, Teatermaler *Wallich* og Stifterne. Winther havde jo paa denne Tid endnu ikke været i Rom; men efter sin Hjemkomst derfra indtraadte han strax i Selskabet, der nu havde faaet Lokale i Kristianshavns Borgerdydskole, hvis Bestyrer *N. B. Krarup* jo var Medlem af det; denne nye Lejlighed var meget bedre og rummeligere end den forrige; især var der en stor, skummel Sal, som passede ypperligt til Selskabets Øjemed og tog sig godt ud om Aftenen, naar Dekorationerne vare ophængte og de romerske Lamper lyste. Man var kommen saa vidt, at man havde Klavér, hvis Toner nu kunde ledsage Sangene, som vare nøje knyttede til Selskabets Existens. I 1833 var Medlemmernes Antal steget til 33, i 1835 til 45. Til Festen 8nde Marts 1834 skrev Winther sin Vise „En Sviptur til Rom“ [1]).

Næste Aar, d. 27nde Aug. 1835, gjensaae Chr. Winther sin romerske Ven *Ludvig Bødtcher*, der, som bekjendt, ledsagede *Thorvaldsens* Værker ombord paa Fregatten Bellona. I 1838 kom *Thorvaldsen* selv, og, da de danske Kunstnere foran hans Atelier og i Botanisk Have bragte ham deres Hilsen, var det med en Sang af Chr. Winther; den endte saaledes:

Du aabned vort Øje, Du vakte vor Sans
for Skjønhed og Sandhed, den rene;
Du bærer med Rette den evige Krans
af Lavrens gudviede Grene.
Højt lyde vor Velkomst i jublende Kor:
Hil være vor Mester, vor Stolthed i Nord! [2])

---

[1]) Smlg. Digtn. I, S. 135. [2]) Om Selskabet »De danske Romere“ se *Frederik Barfod*: „*Thorvaldsens* Album“, S. 101—111.

Jeg har nu fortalt om de Foreninger, Winther i disse Aar sluttede sig til. Selskabslivet skjøttede han ikke videre om. I „Annette", der jo stammer fra denne Periode, siger han, efter atter at være kommen fra Selskabssalen ud i Luften:

Her jeg atter frit tør aande
efter al den Vin og Mad,
efter alt det Vrøvl, den Vaande,
som saa gjærne følges ad;
endt er nu min Kval og Kvide!
Le Du kuns! — Du næppe troer
Hvad jeg lide
maa ved sligt et Middagsbord:

Fornem Tavshed, fjottet Latter,
halve Spørgsmaal, flove Svar,
Kandestøben og Debatter,
højt opskruet Passiar,
Medisance, Smigrerier,
vigtig Alvor, falske Blik,
Drillerier,
usel Sang og dum Kritik [1]).

Men, skjøndt han saaledes skyede „Selskaber", holdt han nu som tidligere meget af at komme til daglig Brug i hyggelige og intelligente Familiekrese. Jeg vil omtale hans Forhold til forskjellige saadanne.

Poul Møller var i Foraaret 1831 flyttet med sin Hustru og to Sønner tilbage fra Christiania til Kjøbenhavn, og det følger, saa at sige, af sig selv, at Chr. Winther i sin Stifbroders Hus gik ind og ud som en Ven. Men Sorgen var snart en daglig Gjæst *der*, idet *Betty Møller* endnu samme Aar følte den Svaghed, der i Maj 1834 skulde lægge hende i Graven. Dette Slag

[1]) Sml. Digtn. V. S. 147.

havde en næsten dræbende Indflydelse paa *Poul Møller*, der blev tavs og tynget, og Chr. Winther havde ikke Ævne til at bringe ham Trøst. Han var selv dengang saa nedbøjet, at han, langt fra at kunne holde Andre oppe, snarere trængte til at støttes. Da *Poul Møller* i 1836 ægtede Frøken *Eline v. Bülow*, drog denne ædle Person endnu mere Winther tilhuse; han havde længe kjendt hende og skattede hende højt.

Heiberg havde 31te Juli 1831, medens Chr. Winther var paa sin store Rejse, ægtet den af ham forgudede Jfr. *Pätges*, og de To dannede nu sammen med Fru *Gyllembourg* et højst tiltrækkende Hjem. I Winthers trykte Digt „Med *J. L. Heibergs* Byste“ [1]) er der foruden de Pag. 68—69 nævnte Vers ogsaa udeladt følgende af dem, som oprindelig stod der:

En Harmoni — det var hans Liv,
det vover Ingen vel at negte?
Han selv, hans Moder og hans Viv,
det var en Treklang af de ægte!

I dette Hjem kom Winther meget i dets første Aar, og den tidligere omtalte Disharmoni mellem ham og *Heiberg* var nu tilsyneladende ganske hævet. I April 1833 skriver han i et Brev til *Knud Sidenius* [2]): „Forfatteren til Hverdagshistorierne har ved *J. L. Heiberg* udgivet første Bind af [de] samlede Noveller, hvori foruden tre [gamle] ogsaa er een ny: „Drøm og Virkelighed“; [denne] hørte jeg alt for 3 Uger siden forelæses [ude hos] *Heibergs* og finder den overordentlig s[muk]; jeg skulde tage meget fejl, om ikke *Heiberg*

[1]) „En Saml. Vers“, S. 26. [2]) Det ejes af Redaktør *Gulmann*.

selv eller han og hans Moder ere Forfattere til disse Fortællinger. Imidlertid bærer hun Masken med Gratie.“ Efter *H. P. Holst's* Opfattelse, som han har udtalt til mig, har *Heiberg* meget mere end figurligt ment Hvad han i sin Afhandling „Lyrisk Poesi“ udtaler i disse Ord: „Ligesom der gives Mennesker, der altid ere velkomne i et Hus, andre, hvis Nærværelse, naar den meldes Husfolkene, fremkalder et Skuldertræk eller en Rysten paa Hovedet, saaledes hører Chr. Winther til de Lykkelige, som altid ere velkomne i Literaturens Hus; thi, saasnart han lader sig melde, veed man i Forvejen, at han vil berede En Nydelse, i hvad Dom man end kommer til at fælde om Det, han bringer.“ Efter Fru *Heibergs* Udsagn til mig, fandt dog hun og hendes Mand Chr. Winther lidt for exalteret, „lovlig begejstret over Det, han nu faldt paa at sværme for“; paa den anden Side morede de sig ved at føre ham ind paa et Tema, der begejstrede ham; thi da kunde Samtalen blive interessant, og han ydede Stof, som udvidede den og førte den fremad. Da kunde han udtale sig aabent og uforbeholdent; men *Heiberg* beklagede hans „Mangel paa Kurage“ til *offentligt* at staa ved sine Sym- eller Antipatier. Til *H. P. Holst* udtalte *Heiberg*, at han fandt det lidet tiltalende, naar Winther altid lod, som om hans Digtninger vare ham selv ligesaa ligegyldige som Andres Dom over dem; dette gjorde sig ogsaa gjældende overfor Roes fra *Heiberg*, hvilket krænkede denne og maaske bidrog til igjen at fjærne disse to Digtere noget fra hinanden. — Der er noget Forbeholdent i disse Ord af Winther i et utrykt Brev

til *Chr. Thaarup: „Heiberg kan* være yderst elskværdig". —

Den 8nde Juli 1834 havde *N. P. Nielsen* ude i Søllerød holdt Bryllup med Madam *Wexschall*, og Chr. Winther blev modtagen lige saa venligt i Fru *Nielsens* nye som i hendes gamle Hjem. Hans Veninde Jfr. *Liunge* var fulgt med og forøgede Tiltrækningskraften. Siddende paa Brændekassen i Køkkenet fik han sig mangen lun Passiar med hende og sommetider en Kop Kaffe i Tilgift.

Det fjerde Hus, i hvilket Winther færdedes meget, var *C. N. Rosenkildes;* de gemytlige Sammenkomster fra tidligere Tid fortsattes og faldt meget i Winthers Smag. Fru *Julie Sødring*, født *Rosenkilde*, kunde endnu paa sine gamle Dage erindre den lette og stille Gang, hvormed han kom gjennem Værelserne derude i Adelgade. Han var i denne Periode endel optagen af de unge Piger *der* og gjorde betydeligt Kur til *Marie Rosenkilde*, der imidlertid ikke havde nogen Passion for ham; det var især hendes Hud, han var saa indtagen i. Ogsaa *Maries* Veninde, *Lise Storm*[1]), viste han stor Opmærksomhed; hun havde saadant et dejligt, lyst Haar i lange Fletninger; det var *det*, han var forelsket i. Den Tredie af dette Venindekløverblad, *Sophie Hansen*, og hendes Forhold til Chr. Winther kommer jeg senere til at omtale udførligt.

Et fastere og mere opofrende Hjem, end paa noget af de nu nævnte Steder, et Hjem, som til daglig Brug stod ham fuldstændig aabent, havde Chr. Winther hos

[1]) Datter af Major *Storm*.

Urtekræmmer *Christian Petersen*, „den kjæreste, gode, lille, fortræffelige Petersen“ [1]), en Broder til Overlærer ved Metropolitanskolen, Professor *Carl Petersen*.

Winther havde været *Chr. Petersens* Lærer i Borgerdydskolen paa Christianshavn og blev senere ved med at holde af ham. Han skriver til ham: „Folk ere venlige og artige mod mig, *mer end jeg fortjener;* dog *dette* er intet Nyt. Du selv er et levende Beviis paa Sandheden deraf. Hvor har Du ikke tidt i de senere Aar trøstet og husvalet mig, og jeg — jeg har ikke kunnet gjengjælde Dig al Din Godhed, uden i det Højeste ved en oprigtig Taknemmelighedsfølelse. Men Du kan ogsaa være vis paa, den lever i mit Bryst og skal ikke saa let svækkes“ [2]). *Petersen* havde overtaget sin Faders Forretning i „Gardergaarden“ paa Vestergade gl. No. 15. Her boede han i en 3—4 Aar paa første Sal, derefter i Kjælderen bag Butikken, en meget hyggelig Lejlighed, som navnlig fik sin Skjønhed, efterat dens Besidder d. 11te Dec. 1834 havde ægtet Maleren *Købkes* Søster *Margrethe*, en Datter af Bager *Købke* i Kastellet, hvor Winther nu ogsaa undertiden var Gjæst. Urtekræmmer *Petersens* Vægge blev nu smykkede med gode Malerier af Fruens Broder og dennes Venner; *Petersen* selv blev malet baade af *Marstrand* og *Købke*. Chr. Winther havde det Held at føle sig ligesaa tiltrukken af Fru *Petersen* som af hendes Mand; til denne skriver han i Begyndelsen af Bekjendtskabet: „Det maa være et overmaade Fruentimmer, Din Kone, ret saadan en ædel Regelmæssighed i vor forvirrede

[1]) Winthers Udtryk i et utrykt Brev. [2]) Breve fra og til C. W., S. 41.

Tidsalder, en smuk Undtagelse, som man maatte ønske kunde blive til en Hovedregel. Hvoraf veed jeg det? Bærer jeg ikke dagligen og betragter timeligen, om ikke minutligen, en Elev af hendes ædle Hjærte? Har ikke det Uhr, som jeg — uværdig — nu bærer i min højre Vestelomme, hele Dage igjennem hvilet ved hendes Hjærte og *der* lært tilgavns dette regelmæssige, sindige, uforanderlige Dikkedik? Hils hende fra mig, og siig hende alt det Smukke, som jeg gjærne vilde, men ikke værdigen *kan* føre i Pennen" [1]). „Du er en lykkelig Mand, der har en saa from, flink og velsignet lille Husengel. Hils hende fra mig saa hjærteligt, som der kan og tør hilses" [2]). Til hende selv skriver han i en senere Tid: „Naar jeg siger Dem, kjære Frue, at De er en blandt de unge Koner, for hvem jeg har den mest ubetingede Agtelse og Respekt, og, naar jeg forsikrer Dem, at jeg holder af Dem, som om De kunde være min Søster, saa gjør jeg dette, ikke fordi jeg troer derved at sige Dem noget Behageligt, men ene og alene for at give Sandheden Magt, og for min egen Skyld. Thi jeg vilde dog nok, at De, som kjender mig og har seet mig i saa megen Svaghed og Fejlfuldhed, ogsaa skulde mindes om, at jeg ogsaa forstaaer at sætte ret Pris paa Hvad der er ædelt og godt. — De har vist tidt og ofte hørt mig erklære, at Kvindekjønnet, ifølge min Erfaring og Anskuelse, var den bedre, renere Del af Menneskeheden; og, om end *min* Mening ikke kan have stor Vægt, saa maa jeg dog gjentage den her som Noget, der er min fulde Overbeviisning. Naar jeg nu har ytret Sligt

[1]) „Breve fra og til C. W.", S. 36. [2]) Smsteds S. 39.

eller Lignende, saa har jeg, blandt andre Dannekvinder, ogsaa havt Dem for Øje. De har altid været klog, taalmodig og from, men især i . . . Smertens Dage har De, saa vidt jeg har kunnet iagttage Dem, i Sandhed overgaaet Dem selv i Sindighed, Taalmod og Resignation, kort: i alle disse Dyder, hvortil der hører Opofrelse og Udholdenhed. Frygt ikke, kjære Frue! Sligt kan visselig aldrig mangle sin Løn, saa sandt der er en retfærdig Gud til, der seer og vejer, og i lysere Dage vil De, maaske endog med Taknemmelighed, mindes disse Prøvens Timer, som De saa kraftigt har bestaaet" [1]). Man vil se, han regner hende blandt sine Kjæreste. Og han havde god Grund dertil; thi hun og hendes Mand gjorde deres Hus til hans Hjem. Han havde Lov til *der* at te sig, som han fandt for godt, tale eller tie, sætte sig alene eller blandt de Andre — ganske som han havde Lyst til. Og han var *der* meget variabel i sin Omgængelse; han kunde være interessant og elskværdig, men var ofte sort og tavs; til Fru *Petersen* betegnede han altid sig selv som „den tamme Bjørn". *Naar* han vilde, kunde han komme der og spise sine Maaltider, og disse vare altid gode, da Huset havde et særdeles velhavende Præg [2]). Vilde han *der* træffe en interessant Kres, kunde han ogsaa *det.* Der kom *Marstrand, Constantin Hansen, Købke, G. F. Hetsch,* de nylig omtalte musikalske Brødre *Weis, Georg* og *Andreas Buntzen*, Musikerne *H. S. Paulli* og Koncertmester *Frølich* o. s. v. Musikaftenerne hos *Petersens* vare berømte; til Brug ved en af disse udsatte

[1]) „Breve fra og til C. W., S. 62—63. [2]) Se Digtet til Fru P. „Efterladte Digte", S. 15.

Frølich Chr. Winthers til en af ham optegnet Schweizermelodi skrevne „I Aftenens Glans mon gløde“ for fire Mandsstemmer, og den fik en meget smuk Udførelse[1]).

Emil Aarestrup, der gjennem sin Broder Kjøbmand *Aarestrup* havde lært *Petersen* at kjende og var bleven hans intime Ven, traf *der* sammen med Winther, og de blev snart meget venskabeligt forbundne. *Aarestrup* var kun en kort Tid om Vinteren i Kjøbenhavn; men fra sine laalandske Vange sendte han stadigt *Petersen* Breve, og disse indeholdt da saagodtsom altid Hilsener til Winther; jeg vil afskrive et Par af dem:

21nde Novbr. 1835. „De „ret gode Hilsener“ fra Winther (hvem jeg beder meddelt mine *bedste*) har gjort og vil altid gjøre mig Glæde, især, naar jeg tillige hørte, at han var gladere og lykkeligere“.

7ende Jan. 1836 (i et Rimbrev):

„Og, seer Du Christian Winther, rend
og tryk hans Haand, omfavn ham fra en Ven!“

Under et Besøg paa Laaland overtaler Chr. Winther *Aarestrup* til at udgive sine Digte. Den 27nde Febr. 1837 skriver han til *Chr. Petersen:* „Om nogle Dage agter jeg . . . at besøge vor Doktor og skal da . . . pine ham til at lade sine Værker trykke eller idetmindste tigge nogle Manuskripter af ham. Min Svoger [*Isaac Sidenius*] har foræret mig en Drikkevise af *Aarestrup*, som er meget smuk[2]). Han kan!!“ — Den 30te Septbr. skriver *Aarestrup:* „Mine Poesier,

[1]) *Paullis* Meddelelse til mig. [2]) Vistnok „Vinens Gud“ (Digte 1838, S. 33).

som jeg er saa kjed af som Kat af Sennop, har jeg nu endelig expederet til Winther".

Den 12te Nov. 1837 skriver atter *Aarestrup* til *Petersen:* „Hilsener til min kjære Winther, der overgaaer sig selv i Artighed og Velvillie og Overbærenhed imod mig. Har Du ikke hørt ham rase lidt over mit Manuskripts Beskaffenhed saavel i Henseende til Form som Indhold?"

I et Rimbrev til Winther selv skriver han paa denne Tid: „Digternes Prydelse, — de danske Hjærters Næring og bedste Nydelse, — Christian Winther, min Ven! — Fred og Hilsen igjen! — Læs disse Linier uden Fortrydelse!

Ingen kan vide — paa disse Tide — Hvad jeg maa lide, — Hvad jeg maa døje — med Øre og Øje, — baade af Lave og Høje, — baade af det Fine og Drøje, — baade i Pels og Nattrøje, — baade udvendig og indvendig, — allevegne, — af Andre og Egne, — fordi jeg gav efter — for Din Tunges veltalende Kræfter, — for Dit Blik, som tryller og hefter, — og lod mig friste — til Det, som jeg vidste — vilde komme mig dyrt til at staa paa det Sidste . . . . . .

Som Dine Digte ere berømmelige, — deres Kilder utømmelige, — deres Vers rene og sømmelige, — deres Tanker friske og fyldige, — men derfor søde, uskyldige, — ere mine, det føler jeg, istendenfor runde, klumpede, — istedenfor glatte, skrumpede, — istedenfor korte, stumpede, — istedenfor velordnede, sammenslumpede, — istedenfor langhalede, kortrumpede, — istedenfor taalelige, utaalelige, — og derfor mine Kvaler umaalelige! . . . . . .

Lad mig derfor, min Ven, høre Din trøstende Stemme! — Sæt Fløjten for Din Mund, — og blæs, om ogsaa kun — for en stakket Stund, — mine Sorger i Blund.

. . . . . .

P. S. Min Kone, den Stakkel, — min Ensomheds Fakkel, — min Sjæls Tabernakel, — og dog mit daglige Kors og Spektakel — . . . . beder Dig hilset, som i det Fjærne — man hilser en Stjærne, — eller som, ommørket af Dalen, — man sender en Hilsen til Nattergalen.

Hils ogsaa Brødrene, aandige, ranke, — fulde af Vittighed, Skjønhed og Tanke, — *Christian* og *Carl*[1]), naar dem omfavner Din Hytte, — og Eder Alle Allah beskytte"![2]).

23nde Dec. 1837 skriver han til *Chr. Petersen:* „Jeg kan ikke gjengjælde Chr. Winther hans Omsorg og havte Ulejlighed for mig; men jeg vilde gjærne vise ham en lille Artighed, der — hvor ubetydelig den ogsaa var — dog maaske kunde more ham, uden at saare hans Delikatesse. Gik det ikke an at sende ham et halvt Dusin Flasker bedste Portvin, Madeira, gl. Rum eller Sligt? Du kjender hans Smag — gjør det for mig, naar Du blot ikke troer, at han vil støde sig derover".

30te Jan. 1838: „Hvorledes lever Chr. Winther? Jeg var bleven saa vant til at høre Lidt fra ham, at jeg skrækkeligt føler Savnet. Han er dog ikke stødt paa mig over Noget?"

10de Marts 1838: „Fra *Reitzel* fik jeg . . . . et Brev, at Afsætningen [af mine Digte] hidtil har været

[1]) Urtekræmmer *Petersen* og den senere Overlærer, Professor P.
[2]) Se *E. Aarestrups* Efterladte Digte S. 189—91.

saa ringe, at han ialt kun har solgt 40 Exemplarer. Havde jeg ikke Ret, da jeg selv advarede ham og da jeg skrev til Chr. Winther, at han fik et stort Ansvar for Gud og Menneskene, men især for *Reitzel*? . . .“

Den 19de Apr. 1838: „Winther vil ikke lade mig høre et Ord fra sig.“

Den 3die Oktbr. 1838: „Hvorledes Avisefterretningerne [om den kjøbenhavnske Kunst-Enthousiasme] virkede paa mig, kan Du af indlagte Sonetter skjønne[1]); de ere saare prosaiske; men Sonetten kan bære endel Prosa, naar det ikke er rent Vrøvl. Lad Chr. Winther og Din Broder *Carl* læse dem, og, synes de videre om dem, saa maa Chr. W. gjøre hvad Brug af dem han vil — til „Kjøbenhavnsposten“ f. Ex. — men ingenlunde, udenat han som min Ven finder dem værdige. Hils ham mange Gange og siig, at han har bedrøvet mig ved aldrig at lade mig høre et Ord fra sig“.

14de Juli 1839: „Indlagt følger et Brev til Chr. Winther, der maa forsone ham, om han endogsaa var nok saa vred paa mig, Noget, som jeg dog — til Trods for Eders Forsikringer — endnu ikke kan faa i mit Hoved og tro“.

6. Aug. 1839: „Betænker Chr. W. mig aldrig med et Par Ord?“

6. Oktbr. 1839: „Fra Chr. Winther fik jeg forleden et Brev, der beviste mig, at han ingen Groll føler mod mig Uskyldige, men at han tværtimod er altfor god imod mig. Han lovede mig imidlertid en anden

[1]) Begejstringen var i Anl. af *Thorvaldsens* Hjemkomst, og Sonetterne findes i Kjøbenhavnsposten for 11te Oktb. 1838 og i *Aarestrups* „Efterladte Digte“ S. 104—107.

Skrivelse, som jeg længes meget efter — dog ikke af Nysgjerrighed; siig ham det, og hils ham mange Gange. Hans to smaa Fortællinger[1]) har jeg faaet og fundet — prægtige, (misforstaa mig ikke!) sunde, rene skjønne og langtfra ubetydelige. Jeg kan ikke tro, det er Forkjærlighed eller Upartiskhed, der faaer mig til at dømme saaledes; men jeg troer vel, at Kontrasten af det andet danske Literatur-Jux bidrager til en forhøjet Nydelse af det Simple og Rene og Poesiaandende — om ogsaa svagt. . . ."

28de Juni 1840. „Fra Chr. Winther, min tro Ven, der har forladt mig alle mine Synder, fik jeg forleden et behageligt Brev".

Der er desværre ikke opbevaret noget af Winthers Breve til *Aarestrup*, saa Forholdet lader sig ikke belyse fra denne Side. Vi vide kun, at det ikke har været Andet end Dovenskab, der har bevirket Winthers af *Aarestrup* saa tidt beklagede Tavshed; han satte stor Pris paa denne sin Vens Breve og siger selv, at det er underligt, han i Forhold til ham staaer i Brevgjæld til op over Ørene, da hans Breve ere en sand Nydelse for en Bonvivant[2]). Om hans Digte siger han (1840): „Trods alt Det, der mueligen kan siges mod enkelte af hans lyriske Digte, saa besidder største Delen dog en saadan Friskhed, Glans, Ynde og Kraft, Nyhed og Originalitet, at de vel fortjente mere Opmærksomhed, end der hidtil er blevet dem til Del. Efter *min* Følelse har *Aarestrup* ti Gange saa megen Vægt som [*F. J.*] *Hansen* + [*H. C.*] *Andersen* + [*H. P.*] *Holst*, uagtet

[1]) „Et Rejseæventyr" og „Hesteprangeren", Sml. Skr. VIII, S. 1 og 35. [2]) Se Breve fra og til C. W., S. 65.

den fornemme Ringeagt, hvormed især den Sidste seer ned paa ham — og *plyndrer ham*“ [1]).

Christian Petersens Broder, den før omtalte *Carl Petersen*, hørte i denne Aarrække og langt senere til Winthers bedste Venner og blev jo i Tidens Løb hans Svoger. I 1837 skriver Winther om ham til hans Broder *Christian:* „Der er vist Faa, der holder *mere* af ham end jeg“. I et senere Brev viser han [2]), hvilken Omhu han har for denne Ven, „der er god, fornuftig og beriget med Kundskaber“, og han mener at have hans Fortrolighed i temmelig vid Udstrækning. Da *Petersen* senere bliver ansat ved Metropolitanskolen, digter Winther en Sonet til ham og ønsker, at de sammen maa slide mange Støvler paa trøstig Vandring op og ned ad Bakke, mens *Petersen* høvler paa Drenge, han selv paa Rimet [3]).

Brødrene *Petersens* Fader, hvis Forretning *Christian* havde arvet, boede i Hus med Sønnen, og hos ham var der som Bestyrerinde af Husholdningen en Søster til *Aagaard* paa Iselingen. „Denne i enhver Henseende fortræffelige Frøken“ satte Winther Pris paa; han skriver om hende i et utrykt Brev til *Chr. Petersen:* „Hun bliver mig altid en mærkværdig og interessant Personlighed; jeg har høj Grad af Agtelse for hende og finder hende tillige yderst *behagelig* — det er det rette Ord“. —

Af andre Familier, som Winther havde Adgang til, maa nævnes hans Forlægger *C. A. Reitzels*. Det kunde synes underligt, at denne Mand, og ikke *Deichmann*, var bleven Den, der sendte Winthers Digte ud i Verden;

[1]) Museum 1893 II, S. 4. [2]) Breve fra og til C. W., S. 63 og 64. [3]) Sml. Digtn. II, S. 88.

men, naar man erindrer *Reitzels* nære Forhold til Studenterverdenen, som Winther følte sig saa nøje knyttet til, lader Sagen sig let forklare. *Reitzel* var ofte Winthers Trøst i Pengeforlegenhed, men følte sig ogsaa ofte trykket af de altfor store Fordringer, der i saa Henseende stilledes til ham. At dette kunde medbringe Brydninger, sees deraf, at Winther en enkelt Gang gik til en anden Forlægger. Engang — det var i sidste Halvdel af Fyrrerne — havde han endog paa eget Forlag paabegyndt Trykningen af „Episode af et Familieliv", som dengang kaldtes „Fader og Søn"; men *Reitzel* afkjøbte ham de trykte Ark, der blev gjorte til Makulatur, og forlagde saa senere denne nu omarbejdede Fortælling i „Nye Digtninge" (1853)[1]). Winther skyldte *Reitzel* og dennes Hjem megen Taknemmelighed; baade i Kjøbenhavn og paa Landstedet i Ordrup saaes han undertiden og blev da altid behandlet med stor Godhed, om end ikke med særlig Veneration som Menneske.

Der levede paa den Tid i Kjøbenhavn en rig Pebersvend, en dannet og intelligent Mand, Kaptajn *Adolf Simonsen*, som var Intendant i Garden og boede i den *nyropske* Gaard paa Store Kjøbmagergade. Han havde spillet Rolle i Studenterforeningen paa den Tid, da „Akademikum" udskilte sig fra den, og var en af Lederne for *dem*, som blev i den gamle Forening. Hans Titel som Kaptajn skrev sig fra Studenterkorpset. Hver Søndag Middag samledes hos ham en stor Kres

[1]) Boghandler *Wroblewski*, som i endel Aar var i Besiddelse af det eneste Exemplar af de oprindelig trykte Ark, har nu foræret dette til det *reitzelske* Arkiv.

og næsten hver Aften en 6—8—10 Uindbudne. Til de Faste her hørte *Chr. Winther*, *Lorck*, *Philipsen*, *Ludvig Arnesen*, den unge *Hultmann* og Flere, navnlig Militære. Tonen var udsøgt fin, Samtalen aandfuld og indholdsrig. Winther talte ikke meget med, men var ikke sjældent sarkastisk[1]).

Statsministeren Grev *Conrad Rantzau-Breitenburg* var — som bekjendt — en dansk Mæcenas. Denne Mand med det fine, venlige Ansigt var skattet for sin Smag, sit Kjendskab til Literaturen, sin Kjærlighed til Poesi og sit ægte ridderlige Sind[2]). Han var en Mand af stor Anseelse og dog meget beskeden og ligefrem. Pebersvend var han; men i sin Bolig i Frederiksberg Allé samlede han gjærne en hyggelig Kres om sig. Ved hans elegante, rige Middagsbord med de kostelige Vine saaes ofte Chr. Winther, *H. P. Holst*, *Frantz Johannes Hansen*, *Andreas Saint-Aubain* (*Carl Bernhard*) og Flere. Winther yndede i høj Grad sin grevelige Vært, men følte sig ikke særlig tiltrukken af Gjæsterne. Tilsyneladende var Forholdet mellem ham og *H. P. Holst* jo godt. De havde i 1832 gjort hinandens Bekjendtskab. I et utrykt Brev fra 27nde Apr. d. A. skriver Winther til *Knud Sidenius*: „En Studiosus *Holst* har udgivet fire fædrelandske Romancer, der, indleverede til „Selskabet for de skjønne Videnskaber", ikke have faaet Præmien; den blev slet Ingen tildel.

[1]) Meddelt mig af Skuespiller *Hultmann*. Se forresten om ham: *Arthur Abrahams*': „Minder fra min Barndom og tidlige Ungdom" S. 71—72 og „Minder fra mine Forældres Hus" S. 101. [2]) Se *H. C. Andersens* „Mit Livs Æventyr", Sml. Skrifter, Udgave I, XXI, S. 208.

Jeg kjendte samme Mand slet ikke, men havde blot hos Skuespiller *Nielsen* en Aftenstund hørt en af Romancerne forelæses og sad netop næste Aften i Studenterforeningen og vilde, fuld af Glæde over Digtet, fortælle den døve *Fabricius*[1]) Noget derom, da En slog mig paa Skulderen og sagde: „De maa ikke tale mere derom, Hr. Winther; thi det er mig, som har skrevet denne Sang". Paa denne Maade kom jeg i Bekjendtskab med ham; det lader til at være — idetmindste — et ret *morsomt* Menneske. Romancerne ere udkomne, og Du faaer dem snart at se; den første især er smuk[2])". Kort Tid efter var Winther sammen med *H. Hertz* og *F. J. Hansen* indbudne til *N. P. Nielsen* for at høre denne forelæse et af *Holst* forfattet dramatisk Stykke i 1 Akt: „Cai Lykke", som de skulde bedømme[3]). I Efteraaret 1834 hjælper Winther *Holst* med at samle en poetisk Nyaarsgave og kalder ham da i et Brev „min Ven *Holst*", hvilket Udtryk jo ogsaa findes i Indledningsdigtet til dennes Oversættelse af „Judith". Senere fandt Winther ham ikke paalidelig nok, i alt Fald som Poet. Han kunde læse et Digt af ham og saa sige: „Det er virkelig smukt! Hvor mon han har *det* fra?"; thi han vidste jo, at *Holst* plagierede[4]). „Nej han stjæler *for* meget", sagde Winther til *Agerskov*; og, da denne svarede: „Jamen, det er der ingen Straf for!", sagde Winther: „Der er ogsaa literære

[1]) *Frederik F.*, Viceinspektør paa Regensen. [2]) „Svend Tveskjæg". [3]) *P. V. Jacobsens* Breve, S. 178. [4]) Se f. Ex. „Naar mit Øje er lukt", sammenstillet med *Byrons* „The tear". Forresten henviser jeg til „*H. P. Holst*, et Bidrag til den nyere danske Literaturhistorie" af Leonhard Groth o: *Grimur Thomsen*, og til *P. L. Møllers* „Arena".

Galger, og i en saadan skal *han* hænges". Winther skriver i 1840: „Intet var og er mig saa modbydeligt og foragteligt som den højst fordærvelige Trafik, der nuomtide med en saa uhørt Bluhed og et saa stort Held trives, nemlig: af andre Poeters *disjecta membra* at sammenkitte en Art af Mosaik eller paa Andres Ideer at koge en tynd Suppe og udgive dette for „*original*" Poesi — *vide H. P. Holsts* Digte!" Det var — efter Sigende — ikke uden Foranledning fra Winthers Side, naar noget senere hen i Tiden *Marstrand* tegnede et Monument, der skulde opstilles paa Loppetorvet (ɔ: Vandkunsten), og paa hvis Top *H. P. Holst*, *Georg Carstensen* og *Bournonville* dannede en Gruppe. Skjøndt navnlig den Sidste synes mig meget for god dertil, og, skjøndt det fremgaaer af en tidligere anført Udtalelse, at Winther skattede *Bournonville* højt, kan man nok forstaa Sammenstillingen, og vist er det, at Winther betragtede Tegningen med Sympati og gottede sig over den.

Den forresten saa elskværdige *F. J. Hansen* hørte heller ikke absolut til Winthers Yndlinge; han fandt ham ikke altid fin nok og syntes, at han dog gjærne vilde være det i *Rantzaus* Hus. Da *Hansen* udsendte en rimet Subskriptionsindbydelse til sit Kvartalsskrift „Læsning for den fine Verden", fik *Heiberg* en Aften hos *Wexschalls* alle de Tilstedeværende forlokket til ikke blot at subskribere paa dette Skrift, men ogsaa til paa Vers at melde denne Subskription[1]); men man mente jo rigtignok ikke, at disse Impromptuer skulde

[1]) Se „*P. V. Jacobsens* Breve", S. 68—69.

aftrykkes, hvilket *Hansen* dog tillod sig at gjøre; det var maaske ikke uden en Finte, naar Winther her meldte sig med følgende Verselinier:

Jeg seer mig gjærne tegnet
paa denne Subskription,
da bliver jeg jo regnet
til den finere Portion. —

Kunde *Hansen* støde Winthers Taktfølelse og Smag, saa var dette ikke Tilfældet med *Andreas Saint-Aubain*, der var Ridderligheden og Dannelsen i egen Person. Mellem Winther og ham udviklede der sig dog aldrig noget venskabeligt Forhold, og det kan nok være, at *Saint-Aubain* syntes mindre om Winther end omvendt; han ankede — som hans Fætter *Heiberg* — over „Ledeløshed".

Den Eneste af hele Kresen i *Rantzaus* Hjem, der ubetinget ejede Winthers Hjærte, var Greven selv. Ham tilegnede han „Sang og Sagn" med et langt Digt, hvor han klager over sin prosaiske Tidsalder; han slutter da saaledes:

Hvor skal da Sangens Fugl ty hen
i Fred, med Kvad og Kvidder?
Den flyer til *Dig, Du Sangens Ven!*
Du ædle, danske Ridder!

Du lokked den med venlig Aand;
den kom lidt bly og bange;
nu sidder trygt den paa Din Haand
og synger sine Sange.

Den glemme vil sin Skræk og Sorg,
sin Længsel og sin Lede,
hvis til Din gamle Stammeborg[1])
den klæbe tør sin Rede.

[1]) Breitenburg ved Itzehoe.

Den flittig flyve vil mod Nord
og fjærnt til Solens Zone
og virke Dig et broget Flor
om Skjold og Hjælm og Krone.

I Sommerdagens Straale blid,
ved Vinternattens Kjærte,
den prise vil Dit rige Vid,
men først og sidst — *Dit Hjærte!*[1])

Man kan let give *Aarestrup* Ret, naar han i et utrykt Brev til *Chr. Petersen* udtaler: „Chr. Winther og hans Muse beder jeg Dig hilse og sige, at jeg elsker hans trubadurmæssige Digt til Greven, som den kunstbevaagne Riddersmand selv".

Skal der tales om Chr. Winthers enkelte Omgangsvenner udenfor Familielivet paa denne Tid, maa vist først og fremmest den før nævnte *Chr. Agerskov* fremhæves. Til ham sagde Winther: „Jeg har ingen Venner, undtagen det skulde være Dig"; men *Agerskov* udtalte senere: „Selv over for *dem*, han kaldte sine Venner, var han ikke meget aaben, men altid noget retiré". Winther siger ogsaa om sig selv i Skikkelse af Felix, at han, idetmindste en kort Tid, tillistede sig nogle Venners Tiltro og Hengivenhed; men han gjengjældte aldrig nogen Følelse med Aabenhed og Varme; det *syntes* kun undertiden saaledes". Det er vel ogsaa almindeligt, at stærkt erotiske Naturer ikke let lade sig binde af deres eget Kjøn. Hvor megen Pris Winther dog satte paa *Agerskov* sees af følgende Udtalelser i

[1]) Sml. Digtn. I, S. 188—89.

et Brev til denne: „Det er mig en Trøst, en Husvalelse, engang ret af Hjærtet at kunne sige Dig, hvormeget jeg holder af Dig, hvor stor Pris jeg sætter paa det kjærlige Sind imod mig, hvorpaa Du har givet mig saamange umiskjendelige Prøver." *Agerskov* boede hos sin Moder, der var Enke og foruden sin Søn havde en ung, smuk Datter i Huset. Winther kom tidt og bankede paa Døren hos Vennen; denne raabte et barskt „Kom ind!", „saa barskt, som han med sin pæne Stemme kunde det, og ind traadte med sædvanlige Ceremonier Digteren" [2]). Undertiden, men ikke ofte, gjæstede han Familien, hvor han da med stor Glæde hørte Frøkenens Klaverspil; og til denne samme lille Frøken, den senere Fru *Petræus*, skrev han „Bolero" [3]). Ofte kom han dansende hende imøde og nynnede:

Du er saa let og fornøjelig,
en Sylfide — en Alf,
Lilien lig, der bøjelig
hist i Vaarvinden skjalv.

Nej, hvor jeg dog seer Dig tydeligt
under Orangernes Krans
svæve gratiøs og nydeligt
i den glødende Dans,

livlig, skjælmsk og sværmende,
dyb og tænksom i Sind,
snart fortrolig Dig nærmende,
snart saa sky som en Hind! —

Igjennem *Agerskov* kom Winther i Forbindelse med *Welhaven*. *Agerskov* havde været i Norge og *der* gjort hans Bekjendtskab. I Efteraaret 1835, Aaret

[1]) Sml. Digtn. IX, S. 167. [2]) Se „Breve fra og til C. W., S. 41. [3]) Sml. Digtn. I, S. 264.

efterat „Norges Dæmring“ var udgiven, kom han i Følgeskab med *B. Dunker*, der nylig var bleven juridisk Kandidat, til Kjøbenhavn. *Welhaven* var særlig anbefalet til *Orla Lehmann*, der i „Dansk Literaturtidende“ havde anmeldt „Norges Dæmring“ rosende; imidlertid synes *Lehmann* ikke at have været ganske tiltalt af ham personlig; næste Aar siger han under sin Rejse i Norge, at Omgangen med *Welhaven* havde noget i høj Grad Vækkende ved sig, skjøndt det ikke skal negtes, at, naar hans rige Forraad af attisk Salt stundum slap op, saa hjalp han sig med Peber“ [1]). Hernede i Danmark „prakkede han ham paa“ *Agerskov* [2]), og denne fik Besvær nok med ham; thi — naar man skal være Sandheden tro — var *Welhaven* i denne Periode ikke behagelig, men yderlig norsk-uopdragen, saa *Agerskov* turde ikke nogensteds lade ham være alene, da han idelig forløb sig. Han førte ham til Winther. Skjøndt der ikke er mindste Tvivl om, at denne altid stod paa *Welhavens* Side i Striden mod *Wergeland*, havde han dog i 1834 leveret til „Kjøbenhavnsposten“ to Artikler, der vare ham tilsendte fra *Wergeland* [3]), og som skulde forsvare dennes Adfærd og navnlig hans Udtalelser imod dansk Literatur. Ved Indsendelsen af Artiklerne paaberaabte Winther sig Billighedens og Upartiskhedens Princip og ytrede, at, da *Wergeland* flere Steder i Danmark havde mødt Spot og bitter Dadel, burde der formentlig ikke negtes ham *Forsvar*. Det var Retfærdighedsfølelse, der her ledede Winther.

[1]) Se „Norge og Normændene“, S. 32. [2]) A's egen Meddelelse til mig. [3]) Se *Kraft:* Norsk Forfatterlexikon, S. 673, og „Kjøbenhavnsposten“ 1834, Nr. 129 og 130.

Nu kom han og *Welhaven* altsaa personligt sammen, og i flere Henseender følte Winther sig da ilde berørt af *Welhavens* Adfærd. De mødtes i *Heibergs* Hus, men oftest — saagodtsom daglig — i Studenterforeningen, hvor *Welhaven* havde sluttet sig til Winthers før omtalte Kres. Hvad der hos den norske Digter maatte skræmme Chr. Winther faaer man Begreb om, naar man hører *Welhavens* Søstersøn Professor *J. E. Sars* sige om ham[1]): „Han holdt helst Enetaler, lod ikke gjærne Andre komme til Orde, viste liden Taalmodighed eller Resignation, hvor det gjaldt at følge Andres fra hans afvigende Tankegang. Indvendinger syntes han mere at opfatte som Udæskning til Kamp end som Invitation til Undersøgelse, og i denne Kamp blev han for det Meste med Lethed Sejerherre, idet han ved sin Stemmes Klang og sin stærkt opøvede Ævne i at sige kaustisk-svidende Ting overvældede, afvæbnede sin Modpart eller skræmmede ham fra at fortsætte, hvorved han rigtignok ogsaa berøvede sig selv det Udbytte, som en rolig indgaaende Diskussion kunde have bragt. . . . Han synes altid at have været mere frygtet end elsket, ogsaa inden Kresen af dem, der sluttede sig til ham, og hvis Idol han var. Han var i høj Grad uvorn med sin Mund, og der er mange Historier om, hvorledes han ikke betænkte sig paa at slænge ud sine Indfald, selv, naar han maatte vide, at han derved saarede og krænkede *dem*, han holdt af... Han havde mange Venner i Danmark; han færdedes

[1]) Kalenderen „Norge" I. Se ogsaa *L. Dietrichson* „Svundne Tider", S. 203—13, og den udmærkede Skildring af *Welhavens* Person i *Arne Löchens* Bog om ham, S. 130 ff.

oftere og i længere Tid dernede, likte sig i det Hele taget vistnok langt bedre *der* end hjemme og var vel ogsaa dernede gjennemgaaende langt mindre krigersk stemt; alligevel har jeg hørt Danske, der omtalte ham med den største Velvillie og Beundring og udbredte sig over hans Aandfuldhed og øvrige glimrende Egenskaber, føje til: „Men saa er han nu med alt Det forfærdelig norsk — d. v. s.: haardhændet, voldsom, kantet". Han, som herhjemme gjaldt for den store Fører i Kampen mod den nationale Raahed, kunde af Danske opfattes som en noksaa typisk Repræsentant for denne selvsamme Raahed . . . . Han maatte fremfor Alt ikke vise sig svag eller give nogen Blottelse. Af ham ventede man altid noget Blendende og Flængende. Og i Følelsen heraf tvang han sin Natur, gik af Frygt for at synes undseelig og tilbageholden [som han af Naturen var] til den modsatte Yderlighed, brød ind som et Stormvejr og dækkede sin Forknyttelse bag en forceret Højrøstethed". Disse Skyggesider ved *Welhaven* frastødte sikkert det Tilbageholdende og Føjelige i Winthers Natur, som paa den anden Side var *Welhaven* imod; men saa var der meget Andet, der drog ham, og iblandt disse Egenskaber *Welhavens* Veltalenhed. *Sars* fortæller, at han har hørt Winther sige: „Havde han blot skrevet halv saa godt, som han taler!"

Winther maatte — som Alle, der nærmere kjendte *Welhaven*, — skatte det varme Hjærte, Finheden, Blyheden og den store Renhed, som gjemte sig bag hans kaade, hensynsløse Form; „der var en uforsonet Modsætning i ham; lige kamplysten og lige fredsæl var han"; ved Siden af hans kolde Kritik var der varm

Begejstring. De to Digtere mødtes i *schillersk* Had til Politik og i deres store Sympati for *Uhland*, *Schleiermacher* og *Heine*, som jo satte tydelige Mærker i bægges Produktioner i tidligere Tid. Den *heineske* Lyst til at fremkalde kjærlige og bløde Stemninger og saa afbryde dem i en skærende Disharmoni kan — som hos Winther — paavises hos *Welhaven*. De satte hinanden gjensidig højt som Digtere, skjøndt de her vare forskjellige: *Welhaven* dvælede ved indre Betragtning og var under Produktionen fuld af Reflexion og Overvejelse; Winther sang sig frejdig og ubevidst ud som en Fugl i Luften. — I et Brev til *Alvilde Müffelmann* skriver Chr. Winther: „*Welhaven* saae De da, men — til al god Lykke — kun forbifarende; thi jeg kan forsikre Dem: uagtet al hans mindre graciøse Nonchalance, er han, jo oftere man seer ham, et overmaade smukt Exemplar af et Mandfolk, og — man kunde jo aldrig vide (med et saa let fængeligt, varmt Hjærte) — Hvad der mueligen kunde ske.“ — Efter sin Tilbagekomst til Norge sendte *Welhaven* Winther „Norges Dæmring“ med følgende Vers:

Til ham, der spiller paa Harpe,
omskygget af Bøgens Krans,
saa Brasen, Karus og Karpe
maa lege med deres Svans, —

fra En, der spiller paa Lire
af Sorg i en bagvendt By,
saa Hunde paa To og Fire
maa hyle i vilden Sky.

Højstærede Christian Winther!
Gud give, jeg var hos Dem!
Man hugger mig snart i Splinter
i Frihedens gamle Hjem[1]).

[1]) *Welhavens* Saml. Skr. I, S. 251.

Det venskabelige Forhold imellem disse to Digtere afbrødes aldrig, og *Welhaven* erklærede i 1860, at Winther og Advokat *Dunker* vare hans to kjæreste Venner[1]). I Winthers Album findes der to med Talent udførte norske Landskabstegninger af *Welhaven*, som har foræret ham dem[2]).

Af Digtervennerne fra Studenternes Verden var *Henrik Hertz* en af de kjæreste, skjøndt Winther nok skattede ham endnu mere som Digter end i personlig Omgang. Vi have flere Beviser paa hans Kjærlighed til denne Kunstfælle. I et utrykt Brev til *Knud Sidenius* skriver han d. 30te April 1833: „*Hertz* udgiver i denne Tid en Novelle og nogle saare dejlige Digte"[3]). I et ligeledes utrykt Brev skriver *Emil Aarestrup* d. 5te Maj 1837 fra Nysted: „À propos Poesi! Jeg har med største Rørelse og Fornøjelse læst *Hertz's* „Svend Dyrings Hus", ladet den kjøbenhavnsk indbinde og foræret den væk til en Dame her. Jeg læste den en Aften højt, og kun een af Tilhørerne (en uhyre Sjældenhed!) sov fast; een var lysvaagen; jeg selv kunde paa et Par Steder ikke faa Bugt med min Stemme og mine Øjne; jeg hører, det er gaaet Chr. Winther ligedan i Maribo"[4]). I Anledning af Fru *Margrethe Petersens*

[1]) Breve fra og til C. W., S. 105. [2]) *Welhavens* Søn, Arkitekt W. har sagt mig, at alle Faderens Breve, altsaa ogsaa Chr. W.'s til ham, — efter hans udtrykkelige, gjentagne Gange udtalte Bestemmelse — blev brændte efter hans Død. [3]) „Foraarets Nyaarsgave"; heri „Erindringer fra Hirschholm", „Naturen og Kunsten" 2den Sang, og Novellen „Den Paatrængende". [4]) *Hertz* siger selv: „Helvigs Melodrama i anden Akt har jeg udarbejdet under Taarer og maatte tilkæmpe mig den Sindets Stilhed og Hvile, der er mig nødvendig for at kunne beherske et Stof". (Breve fra og til *H. Hertz*, S. 57).

Fødselsdag skriver Winther kort efter til hende: „Iaar har jeg — desværre — for mig — ikke et Blad af min egen Have at overrække Dem; jeg tager mig derfor den Frihed at sende Dem en Buket fra *Hertz's*[1]), — og De taber ikke ved Byttet. Læs og glæd Dem ved de yndige Sange, og gjem Bogen til Erindring om Deres venskabeligst hengivne Chr. Winther." — Da han overværede Opførelsen af „Amors Genistreger", var han i een Beundring over dette Digterværk, og under Forestillingen udbrød han flere Gange i Henrykkelse over Versenes Skjønhed og Gratie[2]). I Sang hyldede han *Hertz*, da denne i 1833 drog til Syden og Studenterforeningen holdt Afskedsfest for ham; da synger Winther:

Dybsindig, snild, med mandig Røst,
han tugted Kunstens Blinde;
han sang med dybt bevæget Bryst
de faldne Danskes Minde;
hans Børn man saae — en broget Rad
paa Kongens Torv derhjemme,
og, spørges, hvor han ellers kvad,
maa vi ej Hirschholm glemme. —

Ogsaa *Hertz's* Ven, *Vilhelm Jacobsen*, „Troldom"s Forfatter, var nøje knyttet til Winther. I et utrykt Brev til *Knud Sidenius* skriver han d. 27nde April 1832: „Den smukke prosaiske Fortale til Nyaarsgaven[3]) er skrevet af en af mine Venner, *Vilhelm Jacobsen*, en prægtig Karl, men hvis Udvortes ved

[1]) „Lyriske og dramatiske Digte". [2]) Han kjendte det forøvrigt forud gjennem *Hertz's* eget Manuskript (Se „Breve fra og til *H. Hertz*", S. 6). [3]) „Mødet i Dyrehaven", Indledning til *Hertz's* „Anonym Nyaarsgave for 1832".

første Øjekast mindst lover et Menneske med saamegen Fantasi og Humor".

I disse Aar holdt Winther ogsaa Omgang med *H. C. Andersen*, hvilket jeg veed fra denne selv, og som ogsaa fremgaaer af følgende Linier i det samme Brev fra W. til *Knud Sidenius:* „*Andersen* skriver en poetisk, Maanederne karakteriserende Almanak[1]), hvilken han, efter som den bliver til, kommer og forelæser mig. Der er meget Smukt deri, men ogsaa meget Pjat". Stærk Sympati for *Andersen* røbe disse Linier ikke — og heller ikke fremgaaer saadan af hans Udtalelse S. 201 —; skjøndt Forholdet mellem dem altid vedblev med at være venskabeligt, kunde Winther dog raillere ikke lidet over sin Kollega og lavede engang om ham det lille Vers:

Den gode Hr. H. C.,
hvor han dog kan vaase!

Den 19de April 1833 skriver han alligevel venligt i *Andersens* Album ved dennes Afrejse til Syden og priser hans smukke Sang og hans Hjærtelag. *Andersen* havde Aaret før i „Vignetter til danske Digtere" skrevet om Winther et Vers, som han anderledes smukt senere formede saaledes:

I Marmor smulrer mangt et Navn herneden;
i „Træsnit" Dit skal staa for Evigheden.

Winther var stræng overfor Alt, han skimtede Uærlighed i, og det irriterede ham, da *Andersen* lod „Mulatten" opføres, udenat det var bemærket, at Stoffet

[1]) „Aarets tolv Maaneder".

var taget efter Madame *Ch. Reybauds* Fortælling „Les épaves“ [1]). Winther, som dengang nok holdt af at støbe Kugler, Andre skulde udskyde, fik *Agerskov* til at oversætte den omtalte Fortælling til „Portefeuillen“, som — for at bevise Tyveriet — optog den i fire Nummere [2]). *Andersen* erfarede sikkert aldrig, at Winther stod bag ved denne Afsløring; *Agerskov* fik Skylden [3]).

Jeg har endnu ikke berørt en Side af Chr. Winthers Liv i disse Aar: hans Deltagelse i Ballerne; han var ude over den Alder, hvor Herrer ellers pleje at tage paa Bal og danse; men Ballerne ere de unge Pigers Blomsterhave, og i denne Have var han baade Gartner og Ejermand. Allevegne, hvor de hvidklædte Jomfruer samledes til Dans, følte han sig kaldet til at være med og gjorde stor Lykke. Det Første, Damerne spurgte om, naar de traadte ind i Balsalene, var: „Kommer Christian Winther?« Hvis de saa fik et Nej til Svar, var Duften borte fra det Hele. Maleren *Thorald Læssøe* har fortalt mig, at han, da han var en 16-17 Aar gammel, blev ganske forfærdet ved at høre en ung Dame paa et Bal udtale sig saaledes: „Tidligere, naar jeg var kommen i Seng, læste jeg altid i mit Nye Testamente, og det laa over mit Hovedgærde om Natten, naar jeg sov — det var min kjæreste Bog. Nu behøver jeg den ikke mere, nu har jeg Winthers Digte at læse i, og, naar jeg skal sove, lægger jeg *dem* under mit Hoved — da drømmer jeg saa dejligt“.

[1]) Se herom „Mit Livs Æventyr“, Sml. Skr. I, S. 211—212. [2]) 1840. II, S. 195, 218, 241, 265. [3]) *Agerskovs* Meddelelse til mig.

For mange danske Piger vare Chr. Winthers Digte blevne det Samme som *Homérs* for *Alexander den Store;* det er jo bekjendt nok, at denne paa sine Felttog hver Nat lagde disse tilligemed Kaarden under sin Hovedpude og kaldte dem sit Rustkammer og sin Tapperheds-Lære; ja, da han som Bytte efter Perserkongen *Darius* kom i Besiddelse af et særdeles kostbart Guld-Røgelseskrin, indlagt med Perler og Ædelstene, gjemte han i dette *Homérs* Digte, „paa det, at det kostbareste Produkt af den menneskelige Aand kunde blive gjemt i det kostbareste Skrin i Verden." Hvad *Homér* var for Feltherren var *Chr. Winther* for Pigehjærtet. *Alexander* fik Navn af „*Homérs* Elsker", og, da hans Fader spurgte ham, hvorfor han fandt en saa stor Nydelse alene hos denne Digter, svarede han: „Det kommer deraf, at ikke ethvert Digt, ligesom enhver Klædning, forekommer mig en Konge anstændig; alene *Homérs* Digte forekomme mig en liberalt tænkende Mand værdige og prægtige og ægte kongelige." De danske Piger syntes, at Winthers Digte passede dem bedst og vare deres Følelser og Tanker „værdige og prægtige og ægte kongelige". Og de danske Pigehjærter vare det kostbare Guld- og Ædelstens-Skrin, hvori Winthers Digte vare gjemte, paa det at det kostbareste Produkt af dansk erotisk Digtning kunde blive gjemt i det kostbareste Skrin i Verden. Men det var for den Sags Skyld ikke alene de danske *Piger*, der elskede ham, skjøndt *de* vel nok elskede ham mest. Den gamle *Leonidas* blev opfordret til at udtale sig om *Tyrtæos* og svarede da, at denne Digter var udmærket til at fortrylle Ungdommens Sjæl. Skjøndt i en anden

Forstand, kunde og kan dette fuldt ud siges om Chr. Winther over for hele den danske Ungdom.

Alt, hvad han i disse Aar hengav sig til i de forskjellige Krese, skulde tildels erstatte ham det Hjem, han havde mistet hos *Müffelmanns*. Her var han forøvrig endnu stadigt en hjemlig Gjæst; ingensteds kom han hellere, og dog blev han stedse her stødt tilbage af det Samme, som han blev tiltrukken af; hans Forelskelse i *Alvilde* var ikke udslukket, men blev heller ikke nu gjengjældt. Som i hans Regenstid maa man atter nu sige: „Hvad hjalp det ham, at alle andre unge Piger sværmede for ham, naar *hun*, den Udkaarne, ikke ret vilde hengive sig til ham!“ Imidlertid nød han dog -- saa godt han kunde — Livet ved *Alvildes* Side. Ofte var hun — og hun alene — hans Dame paa Ballerne, og han indbød hende jævnlig med sig i Teatrene, hvor han i første Parket var hendes udsøgte Ridder. Han forestillede hende for sine Venner og Veninder, blandt andre for Fru *Gyllembourg*. „Er *det* min lille *Alvilde*, som saa tidt har siddet paa mit Skjød?“ udbrød den gamle Frue og betragtede den bekjendte Skjønhed. *Gyllembourgs* havde nemlig i sin Tid boet i *Müffelmanns* Sted i Bredgade, og de to Familier havde da havt endel Omgang med hinanden; *Alvilde* som dengang var lille, havde været Fru *Gyllembourgs* Kjæledægge.

Chr. Winther lystrede *Alvildes* mindste Vink. Skjøndt et af hans Digte fra den Tid ikke er skrevet til hende, er det dog hendes Skyld, at det er blevet til.

Det er „Mathildes Hænder“ [1]). Veterinæren Professor *Viborgs* Datter *Mathilde* [2]), en Veninde af *Alvilde*, var bekjendt for sine smukke Hænder, og Winther var bekjendt for altid at hylde saadan Skjønhed. Til hende skrev han saa det omtalte Digt. Frøken *Augusta Schack* [3]) sagde til ham: „Jeg kan egentlig ikke forstaa, hvorfor De skrev det Digt om *Mathildes* Hænder“. Han svarede: „Min Frøken! Det var efter *Alvilde Müffelmanns* Ordre, og hendes Befalinger adlyder jeg *altid*“ [4]). Digtet ender da ogsaa saaledes:

Hvad henrykt sværmet har min Aand
om ubeskrivelige Hænder,
jeg ved en anden elsket Haand,
min ædle Frøken, her Dem sender;
thi hendes Ønske var et Bud,
hvis Almagt ydmyg jeg erkjendte;
paa hendes Vink jo Sangens Gud
mig fordum tidt sin Flamme sendte.

Frøken *Viborg* fik paa et Bal Digtet overrakt af *Alvilde*. Hun satte mest Pris paa, at han kaldte hende „ædle Frøken“. Der var aldrig noget erotisk Forhold mellem de To, men derimod et ret venskabeligt. Hun havde kjendt Winther, fra dengang hun som Lille havde truffet ham i *Langbergs* Hus, og da blev han meget indtagen i hende, der var et ualmindelig smukt Barn. Naar hun gik, sagde han: „Jeg vilde ønske, jeg kunde tage hende hjem med i min Hat“. Da hun blev ung Pige, traf de ofte sammen, og han var undertiden Gjæst hos hendes Forældre. Gjærne førte han

[1]) Sml. Digtn. I, S. 208. [2]) Den senere Professorinde *Barfoed*. [3]) *Egede S's* Søster, den senere Pastorinde *V. Nielsen;* til hende har *J. L. Heiberg* skrevet sit Digt „Til Augusta“, Poet. Skrift. IX. S. 479. [4]) Hendes egen Meddelelse til mig.

hende tilbords, og hun nød da Tilværelsen ved hans Side, eftersom hun fandt ham „ubeskrivelig fængslende og interessant. Han vidste Saameget og forstod altid godt at meddele sig, naar man saadan sad i al Hyggelighed med ham; var der derimod Mange, blev han mere tavs og ligesom bly; saa talede han ogsaa mest sagte". At hun var *Alvildes* Veninde, bevirkede naturligviis, at han var særlig opmærksom imod hende. —

Ogsaa fra denne Periode foreligger der Breve fra Chr. Winther til *Alvilde.*

Den 8nde Febr. 1833 skriver han:

Kjære Aluilde!

I nogle Aar har jeg i min Nærhed bemærket et hemmelighedsfuldt Væsen, et Slags elskværdig lille Alf, „neckisch, aber lieblich, som — udenat jeg kan opdage hvorledes — sender mig snart smukke bronzerede Blækhorn, snart vidunderlige Skrivepenne, formodentlig røvede af Svingfjedrene paa en eller anden fabelagtig Fugl Dphinnistan, snart nydelig broderede Læsepulte, hvor smukke brogede Blomster spire frem mellem de tørre Bøger — Noget, som er *meget* sjældent hertillands! — Overalt, hvor jeg færdedes, paa Hav, tillands, i Dal, paa Fjæld, i Syd, i Nord, i Kirker, Klostere og Templer, i Huler og paa Snetoppe, forlod den mig ikke — idetmindste ikke i Erindringen.

Vilde *De* maaske give mig et godt Raad, hvorledes jeg skulde kunne faa dette liflige Væsen at se Ansigt til Ansigt?

Jeg har jo rigtignok i Fantasien dannet mig et Billede af Samme, og — underligt nok! — det ligner altid paa et Haar *Dem!*

Indtil De altsaa ved Deres skarpsindige Kløgt udriver mig af denne Indbildning — der forresten er mig meget kjær — maa De, kjære *Aluilde,* sandeligen baade bære det hemmelighedsfulde Væsens elskværdige Skyld og Brøde og min varmeste Taknemmelighed.

Deres hengivneste
Christian Winther.

Han har offentliggjort flere af sine Digte til hende. Fra den 5te Juli 1833 — hendes Fødselsdag — stammer „Vandring og Opdagelse“ [1]), hvis Scene er hendes Hjem i Lyngby og Omegnen deraf. Hvor der er anbragt Anførselstegn, er *Alvilde* den Talende, ellers er Chr. Winther det selv:

„Skjøndt forvænt til By og Bur,
„skal De gaa med mig en Tur,
„De skal se en kraftig, fyndig,
„frisk og yndig
„Skovnatur!
„Nu Farvel, Farvel, Mama!
„Bægge To vi gaa herfra;
„Klokken ni til ti, jeg tænker,
„Te jeg skjænker
„for os da. —
„Kom saa, lad os gaa gjennem Haven og Lunden;
„tag kuns en Cigar i Munden!
„Nu, Farvel, Mama!“

Ole [1]) vander — han har Hast!
Peter [2]) binder Sejlet fast,
Baaden gynger, hør, han synger,
mens han klynger
sig til Mast.

[1]) Sml. Digtn. I, S. 167. [2]) *Müffelmanns* Gartner. [3]) *Peter Müffelmann.*

„Siig, hvorhen skal Rejsen gaa?“
Det maa De nok bedst forstaa;
blindt i Deres Spor at træde
er min Glæde, —
før mig saa!
„Lad os da til Furesø gaa til Forandring,
„om en ny og dejlig Vandring
„vi opdage maa.“

Der paa Baaden, dybt i Siv,
Baadsmand[1]) snitter med sin Kniv.
„Ja, han lever smukt og stille
„med sin lille,
„vakre Viv!“
Her er Skoven høj og sval,
Se, *der* bygges jo en Stald?
„Det er gjort, for nu i Sommer
„Gjæster kommer
„uden Tal.“
Her jeg kan ej glemme Hr. *Dumenils* Kager,
Hundepoter, Vaffelbager[2]),
Svendsens Sommerbal![3])

[1]) Den, der betjente *Christian den Ottende* ved dennes Sejladser paa Lyngby Sø. [2]) *Dumenil* havde været *Frederik den Syvendes* Lærer i Fransk, havde været *Napoleons* Sekretær paa Toget til Ægypten, havde nok ogsaa deltaget i den græske Frihedskrig, men levede nu i Danmark — en lang Tid i Lyngby — og var undertiden Gjæst i *Müffelmanns* Hus. Her fortalte han om nogle Vafler, som en Kone, der boede paa Vejen forbi Hummeltofte, lavede, og som man kunde kjøbe; han fik hele Selskabet med dertil, og de overværede da, at en Hundehvalp faldt ned i Vaffelkagedejen; Madammen tog den op, gned Dejen fra Poterne ned i Fadet og bagte videre. [3]) Tilvenstre paa Hummeltoftevejen fra Lyngby til Frederiksdal laa der paa Virum Mark en lille Gaard med cirka 50 Tønder Land til; den ejedes af *Tuteins* og *Müffelmanns* i Forening og leverede alle muelige Sager til de to Husholdninger; Bestyreren hed *Svendsen* og holdt hvert Efteraar et stort og flot Høstgilde, som *Müffelmanns* og *Tuteins* deltog i; her svingede Chr. Winther *Alvilde* i Dansen, og hun var bekjendt for sin udmærkede Dans.

Mindes De dog: tæt herved
bar jeg Dem paa Arm afsted?
Ernestine[1]) jeg betænked,
hun blev stænket
op og ned;
men hun blev dog ikke vred
for min Tølperagtighed,
hun er from, hun sig bekæmped,
Vreden dæmped
hun dog ned.
Ak, men hin Lyksalighed glemmer jeg aldrig! —
„Man maa aldrig sige *aldrig*
„er en Ting, De veed".

Lad os se paa „Prinsens Høj"![2])
Ej, hvor Blæsten dog gjør Støj!
Se til Svanen hist paa Søen;
rundt om Øen
bort den fløj.
Vindens Arme dristigt slaa
Dem om Silkekjolen blaa,
skjøndt forvoven han Dem favner,
ej det gavner, —
bort han maa.
Guder! Hvor det glimter! Jeg seer 'et, jeg seer 'et!
Skjørtet, hvidt, saa skjønt broderet,
som vel Nogen saae.

Gid det „Spurveskjul"[3]) var mit!
Se, hvor skjælmsk det leger Tit!
Rundt om Vindverne den slanke
Gren og Ranke
snoer sig blidt.

[1]) Tandlæge *Voss*'es Søster. [2]) Den nuværende „Prinsessehøj" ved Lottenborghuset, hvor der er Udsigt over Bagsvær- og Lyngby-Sø. [3]) Et bekjendt Landsted, bygget og i sin Tid beboet af Maleren *Abildgaard*.

Her skal bo en pæn Madam[1]),
hende saae vi tidt og ham
smukt agere, snildt at springe,
ej med ringe
Kunst og Bram.
Men er det ej bedre Hvad her vi kan skue?
Skov og Sø og Himlens Bue,
Heste, Køer og Lam!

„Hvor var De forleden Dag?
„Kristi Himmelfart? Behag!
„Hvi forsømte De Besøget?
„*Da* forøget
„var vort Lag;
„Fætren[2]) fandt kun Glæde i
„gaa med mig paa ensom Sti;
„men der morsomt kun spadseres
„kan i Fleres
„Kompagni!"
To — det er dog Flere, det kan De ej negte?
„Nej, en Treklang gjør den ægte
„rene Harmoni.

„Siig mig, hvor De sad og skrev
„hint forfløjne Fuglebrev!"[3])
Det var *der* paa Skrænt ved Broen,
hvor nu Koen
langsomt drèv.
Men *det* var dog mest paa Skrømt;
Hvad mit Hjærte føler ømt
kan ej synges, helst jeg tier,
Rimeri er
da fordømt;

[1]) Sigter til en Mætresse, som den adelige Ejer af „Spurveskjul" dengang levede sammen med *der*. [2]) *Alvilde Müffelmanns* Moders Søstersøn *Casalis* fra Montpellier. (Se Museum 1893, S. 92, 93, 95). [3]) Hermed menes „Flyv, Fugl, flyv over Furesøens Vove"; efter *Alvilde Müffelmanns* egen Opgivelse til mig har Winther siddet paa Ruinerne af Hjortholm Slot og skrevet dette Digt.

men mit Hjærte heftigt al Skjønhed tilbeder,
og det Maal af Saligheder
har jeg ofte tømt.

„Hvorom talte vi dog før?“
Om en vakker fransk Monsør,
som var med paa Grækertoget,
han, som kroget
lige gjør[1]).
„Han mig bad om mit Portræt!“
Naa, De skjænker ham vel det?
„Nej, De veed jo, *Hvem* jeg lofte
„det saa ofte?“
Det var Ret!
„Men De skulde hørt ham saa vred paa den Danske!
„En saa følsom blandt de Franske
„har jeg aldrig seet!“

Denne Hulvej er saa lun,
Lyngen nikker rød og brun,
rundtom mylre Blomster røde,
hvide, bløde
Blad og Dun.
Vil De sidde? Er De træt?
„Nej, kuns gjøre Toilet;
„Haaret kildrer mig om Næsen,
„dette Væsen
„er ej net.“
Ak, naar Vinden leger med Blomsternes Stilke
og med Lokkers fine Silke
gjør den ganske ret.

Kom, Veninde, sæt Dem her
bag de tætte Tjørnetræer;
giv mig Hatten, jeg den holder,
den kun volder
Dem Besvær.

[1]) Den før omtalte *Dumenil*.

Ej, hvor hurtigt og galant
De med Lokken Sejer vandt;
fængslet blev den nu bag Øre.
Støvlens Snøre-
Baand De bandt.
Kinderne og Munden Dem blusse *vermeille*[1]),
selv De er dog *à merveille*[2]),
det er vist og sandt.

„Laan mig Uhret!“ — Det var smukt!
Som et Spejl det før er brugt;
Haaret zirlig ligger bøjet
ned mod Øjet,
fint i Bugt.
„Vaaren har bag dette Krat
„tusend skønne Blomster sat;
„jeg vil plukke Dem tre, fire,
„De skal zire
„Deres Hat!“
Nej, jeg disse Blomster i Bogen vil bære
og dem aldrig bortforære,
ej for nogen Skat.

Aa, men se dog, se dog hist
noget ganske Nyt forvist!
Der paa Pynten staaer Kapellet[3]),
en forældet
gotisk Kvist.
Gyldent Korset staaer paa Top,
bagved vrimler Graners Trop, —
ned vi maa, hvor Vover trille,
hvis vi ville
naa derop.
Nej, det var da morsomt, en uventet Glæde!
Her forsigtigt maa vi træde
langs ad Klintens Krop.

[1]) Karminrødt; denne samme Farve bevarede *Alvilde M.* paa sine gamle Dage. [2]) beundringsværdigt. [3]) Paa en Halvø ved Dronninggaard havde dennes Ejer, *de Coninck*, ladet opføre et Kapel, som nu er nedrevet.

Ned ad denne Bankes Barm
vandre skal De ved min Arm!
„Nej, her gaaer jeg bedst alene,
„Lyngens Grene
„gjør os Harm".
Op igjennem grønne Kløft,
over Gærde, over Grøft,
kaster Søen os om Kinden
rask med Vinden
køle Svøft.
Kjæreste — min Frøken! De falder! De glider!
Nej, De faldt dog ej, De skrider
let og net paa Taa.

Op blandt broget Grus og Sand
skyller Søen Skum og Vand;
her jeg vil min Læbe køle,
jeg kan føle
Tungens Brand.
Her paa disse skarpe Sten
gaaer kun Foden tung og sen;
hvis jeg maa, vil jeg Dem bære;
hist maa være
Vejen ren.
Vogt Dem dog, Alvilde, o Smerte, o Smerte!
Grusomt bløde maa mit Hjærte
for de spæde Ben!

Se, her staaer en Bænk til To;
lad os slaa os lidt til Ro;
Ak, hvor godt bag Granens Skygge
lunt vi bygge
kan og bo.
Søen Solens Billed bær,
Droslen slaaer i Granetræer,
stejle stige disse Trapper,
hold Dem tapper,
støt Dem her!

Se nu kun, hvor Solen den blinker heroppe
paa Kapellets gyldne Toppe
og paa Ruden *der*[1]).

Hillemænd, en Bænk til Ti,
vi kun fylde lidt deri! —
Kan man se et *Belvedere*
vel med mere
Fantasi?
Hele Søen for vor Fod,
Skyen rød af Solens Blod,
Landet spejlt i klare Vove,
rundt med Skove
overgroet!
Der staar nu Kapellet; hvad kan det dog være?
Gjærne brød jeg ind, paa Ære,
havde jeg blot Mod.

Skyen truer sort mod Nord
som en Fængselshvælving stor;
men mod Vest, hvor Solen hviler,
Himlen smiler,
Freden boer.
Over Søens blanke Vand
gaaer en bred og gylden Rand;
Skoven Kysten huldt omringer,
Fisken springer
fast iland.
Ned ad Bakken Heste og Køer nu stiger,
og bagefter langsomt sniger
dorsk en Bondemand.

Himlen hvælver højt sin Sal;
hør i Skoven Gjøgens Gal;
se hist Farum, Kollekolle
og det bolde
Fredriksdal.

[1]) I dette og følgende Vers tales om et Udsigtspunkt ved „Kaningaarden".

Skal vi spørge Fuglen ad,
om hvor mange Aar i Rad
Deres Scepter De skal føre
og os gjøre
Dagen glad?
Nej, vi vil ej fristes; thi, tav den nu stille,
da min Taare maatte trille,
og jeg travrig sad.

„Bliv ej melankolsk, min Ven!
„Kom og lad os gaa igjen!
„Søen skummer hvid og bruser,
„Vinden suser
„over den.
„Denne Grangang er saa tyst;
„her er mørkt, men hist er lyst;
„knap man hører Fuglens Trille,
„Bølgen spille
„op mod Kyst."
Seer De vel den Amor af Sten, det Spektakkel!
Han med Vind og Vejr, den Stakkel,
døjed mangen Dyst.

Her blev Øjet frit engang!
Hvilken Udsigt, vid og lang!
Hør, i Søllerød det klinger,
der det ringer
Aftensang.
Over Marken nu paaskraa
kan vi snart til Virum naa;
efter Faaret springer Drengen
over Engen,
hvor vi gaa.
Gaderne, de vrimler af støjende Glutter,
Hunden gøede, Bedstemutter
op fra Rokken saae.

De er nok saa træt og varm?
Hvil Dem trygt paa denne Arm!

Aftenpust i Hasselbuske
høres ruske.
højt med Larm.
Gaaer jeg ej for stærkt for Dem?
„Nej, saa naa vi hurtigst hjem;
„Seer De: Skyen dækker Egnen,
„snart vil Regnen
„komme frem.“
Rask vi holde Skridt, som vi gik efter Noder;
snart vi gjæste Deres Moder
i det lune Gjem.

Tavst er nu det Sangerkor,
som i Lyngby-Skoven boer;
fine Perledraaber glide
fra det hvide
Taageflor;
se, i Haven noget Hvidt!
Det er Fruen! — Bi kun lidt!
Den Manøvre her med Porten —
jeg har gjort den
jo saa tidt.
Kjæreste, min Frue! Her har De os atter.
Her jeg bringer Deres Datter,
Tørst og Appetit.

I November Maaned s. A. sendte han *Alvilde* en versificeret Velkomsthilsen, da hun fra Lyngby vendte tilbage til Kjøbenhavn. Han maler Efteraarets Uhygge, der ødelægger det blomstrende Liv paa den Skueplads, hvor han og hun have sværmet sammen; han siger da:

Der, naar Aftenduggen faldt,
har Nymfæer, Immorteller
underfulde smaa Noveller
Dem saa hemmelig fortalt

om Hvad dybt paa Søens Bund
og i Kæmpers mørke Høje
aldrig sees af noget Øje,
men af Blomsteralfen kun.

Han skildrer det rigt besatte Kapel, der fra Bøgens Toppe lader sit Tonevæld strømme gjennem Skoven og ved Solnedgang klinger med en sød Elskovshymne; saa siger han:

Der vi turde med hverandre
frit marchere, uden Gru,
og fra Bakken *Rendez-vous*[1])
se de tapre Skarer vandre.
Det var smukt, ihvor vi gik; —
ak, hvor jævnt faldt ej vor Tale,
ikke frygted vi Kabale
eller nogen skjæv Kritik. —
Der De vandret har alene
med det røde Sjal om Kind,
saa med dybt fortryllet Sind
Ellekongen stod bag Grene;
han usynlig rask sig skjød
frem blandt Fyrrens ranke Stammer,
saae med sine Øjnes Flammer,
at De — spiste Hvedebrød!
Godt, at han ej har forledt Dem!
Dog — De bli'er saa let ej skudt;
nej, han selv blev vist kaput,
første Gang da han fik seet Dem! —

Winther skildrer saa, hvorledes hele denne Scene nu er forvandlet, er øde og kold, og hver Gartner maa se at faa dækket og lunet om Det, der skal beholde Livet; er Gartneren rigtig snild, sætter han sine bedste

[1]) De saakaldte „Blüchers Banker" mod Fuglevad Mølle.

Rosenblommer ved en kunstig Sommers Ild, at de, mens Sneen falder i Lundene, kunne sove trygt i Varmen. Saa fortsætter han:

Ogsaa Deres Gartners Flid
maa mit Hjærte højlig rose,
at sin yndige Mimose
han forsigtig bragte hid.
Vi har sagtens ingen Kilder,
ingen Sommerfugle-Dans,
ingen Sø med grønne Krans,
intet Krat med muntre Triller.
Nej, i denne Rumle-By
vent kun ej, min søde Frøken,
Nattergalen eller Gjøgen
eller Lærken under Sky.
Regnen øser fra hver Rende,
Drosken ruller tung og dorsk,
og De vækkes kun ved Torsk,
Skraldemænd og Pindebrænde;
Grønt kun møder Deres Blik
paa Gardiner og Tapeter,
kun Livgardernes Trompeter
varte op med sød Musik.
Sommerfuglen *Bournonville*
svæve vil omkring paa Bræt,
og Parterre samt Parket
flink med Haand og Fløjte spille;
for en fattig Tvebak skal
De faa Dyresteg og Kage,
for Spaseregang De tage
her til Takke med et Bal!
Det er Alt, hvad vi kan byde
Dem for Landets Nektarbad;
hist laa Karpen Dem paa Fad,
her De faaer den tørre Jyde.
Men for mig, hvis Navn her staaer,
som har boet her nu i Sommer,

bliver Byen, naar De kommer
til en frisk og liflig Vaar [1]).

Chr. Winther blev snart efter igjen viist tilbage af *Alvilde Müffelmann*, „skjøndt han dengang var temmelig sikker paa at faa sit Ønske opfyldt". Hun erklærede til sine Nærmeste, at, uagtet hun holdt inderlig meget af ham, vilde hun ikke gifte sig med ham, *fordi hun overhovedet aldrig vilde indlade sig i en saadan Forbindelse* [2]), og dette Princip holdt hun fast ved, saa at hun døde ugift [3]).

Folk, der have været nøje inde i disse Forhold, mene, at det var hendes Ubøjelighed, som holdt Chr. Winthers Flammer vedlige. *N. P. Nielsen* sagde — vistnok med Rette — om ham: „Han er en Jens Paaskelilie, der knæler paa hvert Gadehjørne; men, naar han mærker, at vedkommende unge Pige giver efter og nærmer sig ham, saa er hans Forliebelse forbi. Det, der morer ham, er at føre Slaget og vinde det." Dette svarer ganske til Hvad Chr. Winther siger om sig selv i Felix's Skikkelse, Det, som er citeret i 1ste Bind S. 163, L. 19—27. Han var i dette Punkt som *Napoleon*, der sagde til Grevinde *Valevska:* „Jeg *vil* — forstaaer

[1]) Her er Digtet gjengivet efter hans Originalmanuskript til hende; se forresten Sml. Digtn. I, S. 179. [2]) Meddelt mig af hendes Broder *Hother M.* [3]) I Lyngby, den 18de Nov. 1895, 85 Aar gl. Efter sine Forældres Død tog hun i Huset hos sin ogsaa ugifte Broder *Hother*, som var Forpagter paa Gram i Slesvig og senere boede sammen med hende i Lyngbys Hovedgade, Stedet ligeover for Kirken; her døde han d. 15de Juli 1895, 85 Aar gammel. Bægge disse to Søskende efterlod sig et smukt Eftermæle, bl. A., fordi de havde været de Fattige saa gode. Af Winthers andre Elever fra det *müffelmannske* Hus blev *Emil* Overlæge, sidst i Helsingør, og *Peter* Skovrider paa Vemmetofte.

Du dette Ord? — jeg *vil* tvinge Dig til at elske mig"; hvergang det saae ud, som om Noget var umueligt, attraaede han det saa meget heftigere. Tanken om det Umuelige pirrede ham og drev ham altid frem. Opnaaede han at mætte sin Attraa, svandt det Fængslende. Fordi *Alvilde Müffelmann* altid var ubønhørlig, holdt Chr. Winther saalænge ud i Kampen mod hende; hun selv morede sig ved det Pikante i Situationen; hun havde Intet imod at holde det gaaende paa denne Facon — men heller ikke videre!

I Høst 1834[1]) sendte han hende Digtet „Alfens Brud"[2]). Scenen i dets Begyndelse er, efter hendes egen mundtlige Meddelelse til mig, henlagt til hendes Bedsteforældres Landsted lige over for Sorgenfri, hvor Pavillon'en endnu staaer tilbage, den, i og ved hvilken Søndagsgjæsterne hos *Tuteins* om Sommeren samledes efter Middagsbordet[3]).

Glimrende Hækken bæved
i varme Sommerluft;
om Pavillon'en svæved
den brune Mokkas Duft.

Herrer og Damer kransed
den zirlige Altan;
Smaapigerne de dansed
nede paa grønne Plan.

Der dansed *Alfhild* liden
med gyldenblanke Haar;
Vinger gav hende Tiden,
hun var kun fire Aar.

[1]) Se Anmærkninger til „Nogle Digte". [2]) Sml. Digt. V., S. 47. [3]) Se S. 21.

Som Hyacintens Stængel
saa smidig, rank og rund,
med Smil, som nys en Engel
havde kysset hendes Mund.

De store Øjne straalte
med sær dybsindig Skik;
knap Nogen længe taalte
det tankerige Blik;

som havde alt hun kunnet
se klart i Hjærtets Nat,
som havde hun udgrundet
Livsgaadens dunkle Skat.

Hun svæved om i Flokken
lig Musen, tyst og let,
saa Vinden danned af Lokken
en Glorie — et Næt. —

Med Eet var hun forsvundet
af den støjende Sværm;
hun havde Vejen fundet
bag Bøgelundens Skjærm.

Gjennem de krumme Gange
hun ilede did ned,
hvor Aaen som en Slange
slikked den grønne Bred [1]).

Hvor Bøgen i Voven hængte
sin Løvdusk, grøn og lys,
som om den rigtig trængte
til køligfriske Kys;

hvor dybt sig Broen spejled
og Græsbænken stod,
og Aakanden sejled,
løsrevet fra sin Rod,

[1]) Altsaa i Sorgenfri Slotshave.

der satte sig den Lille,
og med sine Øjne blaa
hun tankefuld og stille
ud over Vandet saae.

Saa kommer der en Svane sejlende; hun sætter sig paa den, og den glider med hende ned ad Aaen. Snart vrimle Alferne frem, Svanen bærer hende ind i en hemmelig Hule, og derigjennem føres hun til Alfernes vidunderlige Rige. Svanen forsvinder; men i dens Sted staaer der en dejlig Dreng: Alfernes Konge. Han tager imod sin lille Dronning, de sværme sammen i hans Rige, og, da han atter maa skilles fra hende, siger han:

En Rigdom Dig nu tilhører,
dens Værd ej aner Du;
sig i Dit Indre rører
en umaalt Verden nu.

Først Alt vil ganske svinde; —
men som det skjulte Frø
vil det i Hjærtet inde
gjemmes og aldrig dø.

Lidt efter lidt skal stige,
Dig ubevidst, af Din Aand
Hvad her i Alfers Rige
blev nedlagt af min Haand.

En Vielse jeg give
Dig vil, at Alfens Viv
en Digterinde maa blive —
det skjønne Digt: Dit Liv!

Som Solens Blink udklække
Blomster i broget Rad,
skal Dine Smil opvække
Hjærter til sværmersk Kvad.

Thi Sangeren, vil man sige,
velsigner højt sit Hverv,
naar han en dejlig Pige
tør ofre Sangens Skjærv.

Og fra mit Land, det fjærne,
Du skal af Alfer smaa
om Din Skjønhed at værne
en kraftig Livvagt faa:

Sundhed, den stærke Tærne,
og Ynde med Rosenkvist
skal følge Dig, min Stjærne,
og — Skjælmeri tilsidst!

Den første skal farve mørke
de gyldne Haar og smukt
Dig strømme sin varme Styrke
i Blodets Purpurflugt.

Den anden skal Foden føre
og bøje rund Din Arm
og tugtigt Dig omsløre
Din Hofte og Din Barm.

Den tredie i en fornøjet,
men ubevogtet Stund
skue Dig dybt i Øjet
og kysse Dig paa Din Mund.

. . . . . .
. . . . . .

Een Pligt jeg Dig paalægger
een Bøn jeg beder kun,
før jeg Dig Haanden rækker
i Afskeds bitre Stund:

En mægtig Gnist der flammer
i hvert et jordisk Bryst;
skjøndt den fra Himlen stammer,
avler den Sorg som Lyst.

Den er det, som forbinder,
og som adskiller brat;
den er det, som forblinder
og Dagen gjør til Nat.

Ved den af Slummer jages
saamangen evig Sorg,
naar bedst man troer, der tages
et Paradis paa Borg.

Du kjender ej dens Vælde!
Ak, kun en stakket Stund
formaaer i Støv at fælde
Dig Fredens hellige Lund.

Nej, *elske* maa Du ikke!
Fatter Du vel det Ord?
Vel ane Dine Blikke
en Hemmelighed stor?

Til evig Kval og Smerte
blev, *Alfhild*, jeg fordømt,
hvis eengang blot Dit Hjærte
om Kjærlighed fik drømt.

En Mand af Støvets Kaste
med Kjole og Frisur
sig skulde fræk formaste
mod Din Æter-Natur!

. . . . . .
. . . . . .

Nej, Gnisten maa ej tænde
hos Dig sin falske Pragt!
Ak, nej, Du maa ej kjende
dens frygtelige Magt.

Jeg evigt den vil slukke,
mens rent er end Dit Bryst,
og aldrig skal Du sukke,
i Elskovs Kval og Lyst.

Jeg rækker Dig Glemsels Honning —
tøm ud den søde Drik!
Og giv mig, *Alfhild*, min Dronning!
Dit sidste venlige Blik!"

. . . . . .
. . . . . .

Aftenen alt udbredte
sit hemmelige Flor;
Moderen ængstlig ledte
efter sit lille Nor;

da fandt hun endelig Pigen
sødt slumrende paa Jord;
med tusend Øjne, nyfigen,
stod rundt en Blomsterflor.

Og vaagen *Alfhild* fandt sig
i Græs ved krumme Aa;
om hendes Lokker vandt sig
en Krans Violer blaa.

— Hun voxed, rig paa Ynde,
som Alfen havde sagt;
tidligt sig lod forkynde
Aandeverdenens Magt.

Sig hendes Sødhed væved
i mangen Tankes Gang;
salig Sangeren bæved,
naar han om *Alfhild* sang.

Hun blev, som hendes Moder,
baade kløgtig og from;
men — under Barmens Kloder
slet ingen Varme kom.

Vel Bejlere kom der mange;
men iskolde Blik
for deres Sukke lange
var al den Trøst, de fik.

Ej mægted Støvets Sønner
i Kjole og Frisur
at bøje med Elskovsbønner
den æteriske Natur.

Men trods det kolde Hjærte
havde hun frejdigt Mod, —
kuns *dem* det voldte Smerte,
som laa for hendes Fod.

De næste Breve fra ham til hende ere køligere, mere objektive, saaledes dette:

Ny Kongensgade No 225.
d. 8nde Aug. 1835.

Det vil sagtens undre Dem, min kjære Veninde, at modtage Brev fra mig *der*, hvor De nu opholder Dem[1]; men jeg har en lille Bøn til Dem, et Ærende at udrette, som bedst — eller rettere: alene *der* kan udføres. — „Man fortæller — ret som et moderne Folkesagn — at der i Aaret 1807 i en Skov paa Charlottendals Gods, eller i Nærheden deraf, levede nogle fattige Folk saa aldeles isolerede eller udelukkede fra Samkvem med andre Mennesker, at de først efter Byens Brand og Englændernes Bortfart erfarede den Ulykke, der havde rammet Landet." Denne Anekdote har altid havt noget meget Tiltrækkende for mig, og jeg har begyndt et Digt[2]), hvori denne Begivenhed just er Hovedmotivet. Nu er min tjenstlige Bøn og Begjæring til Dem, der — lidt efter lidt — dog har vundet *lidt* Interesse og Kjærlighed for mine aandelige Børn, at De paa en *forsigtig* Maade vil skaffe Dem — og mig — Underretning om denne Sag. Noget Sandt maa der sagtens ligge til Grund, og, skjøndt det jo til min Brug kunde være ligegyldigt, om sandt eller ikke, vilde det dog baade interessere mig at faa nøjere Underretning desangaaende og maaske forsyne mig med et eller andet nyt Træk. Den ovenomtalte *Forsigtighed*, mener jeg, skulde blot bestaa i ikke at nævne mit Navn eller i det Hele taget

[1]) Paa Charlottendal ved Slagelse hos sine Slægtninge, Proprietær *Frisch* og Hustru, f. *Cathrina Tutein*. [2]) „En Novelle", Sml. Digte V, S. 182.

ikke røbe Hensigten af Deres Spørgsmaal. — Skjøndt enhver Linie fra Deres velsignede Haand er mig usigelig kjær, saa maa jeg dog bemærke — forat De ikke skal kalde mig ubeskeden, *importun*, — at jeg med Taalmodighed vil vente Resultatet af Deres Undersøgelser til Deres Tilbagekomst her til Byen; jeg haaber da at se Dem hos Deres Svoger, hvem jeg igaar gav en dygtig Portion Skjænd i Deres Faders Overværelse, fordi han ikke havde averteret mig om Deres Nærværelse her i Byen.

. . . . . *Rosenkilde* er — jeg troer af Fortvivlelse — tiltraadt en Fodtur til Møen. Jeg fulgte den gamle Seladon[1]) paa Vej og tog en meget rørende Afsked med ham midt paa Landevejen.

At komme til Lyngby i Sommer lykkes mig vel ikke; jeg forsikrer Dem, at jeg, lænket til Skrivepulten fra Kl. 7—8 til 2—3, dog næppe er bleven færdig med mit sædvanlige og nødvendige Dagsarbejde.

At ønske Dem Morskab og Velvære, hvor De nu er, maa vel være overflødigt; men jeg vil bede Dem, hvor De saa færdes, bestandigen at bevare Deres Venskab for

Deres hengivneste
Christian Winther.

Paa samme Tid, som han var saa stærkt optagen af *Alvilde*, kom han — som før omtalt — næsten dagligt i *Rosenkildes* Hjem henne i Adelgade. Her havde han gjort Bekjendtskab med den tidligere nævnte *Sophie*

[1]) Efter en Hyrde i Romanen Astræa.

Hansen, (f. d. 20nde Septbr. 1812). Hendes Forældre vare *Rosenkildes* Husfæller; men hos dem følte hun sig ikke vel. Hendes Fader, der oprindeligt var Bondekarl, havde slaaet sig op til at blive Farver, men var uden alt Spor af Dannelse; han gik sædvanligviis med Træsko paa, saa det klaprede efter ham, og der var hverken ved ham eller hans Kone Noget, der kunde tilfredsstille den unge Datters aandelige Tilbøjeligheder. Husets Vært, Grosserer *Magnus*, lod hende opdrage, og hun blev sat i et af Byens bedste Pigeinstitutter. *Rosenkildes* Døtre følte hun sig dragen til, og den Intelligens og elskværdige Tone, hun savnede i sit eget Hjem paa Kvisten, fandt hun i Stueetagen, hvorfor hun saagodtsom altid opholdt sig dernede. Hun var ikke egentlig smuk, men meget yndig, let og graciøs, altid mild og blid. Snarere var hun over end under Middelhøjde, var harmonisk og fint bygget, havde en skarp Profil, et dejligt, mørkt Haar, som Winther beundrede, levende mørke Øjne og en ualmindelig klar, melodisk Talestemme, som gavnede hende ved hendes tiltalende Oplæsninger; hun sværmede for Digtere, og hendes Veninde *Julie Rosenkilde* traf hende en Dag i Færd med at klippe „en Erindring" ud af *Henrik Hertz's* Kavajslag, der hang i den forreste Stue hos *Rosenkildes*[1]). Noget Digterisk var der over hende selv. Blev der oplæst poetiske Værker, græd hun let, navnlig over *Schillers* og *Goethes*, og det Sværmende og Sentimentale vare ved Siden af det Bundærlige væsentlige Be-

[1]) I et Brev fra Winther til *Hertz*, der var i Italien, staaer der: „Fra *Sophie Hansen* har jeg udtrykkelige og meget venlige Hilsninger til Dig" (21nde Sept. 1833. Breve fra og til H. H., S. 219).

standdele af hendes Natur. Andre unge Piger lignede hun ikke, som hun overhovedet ikke var lige ud ad Landevejen; i de fleste Henseender var hun imidlertid en Kontrast til *Alvilde Müffelmann.*

Sophie Hansen og hendes Veninde *Lise Storm*, vare — som jeg tidligere har omtalt — Bægge Gjenstande for Winthers Opmærksomhed. Forunderligt er det at sætte sig ind heri, naar man veed, hvor stærkt han alligevel var optagen af *Alvilde.* I en Champagnevise, han skriver omtrent paa denne Tid, siger han:

Tidt, naar Hjærtet maatte stride
tvivlsomt mellem hulde To,
lod Champagnen vi nedglide
for at mægle Fred og Ro;
for det Meste har den dømt:
elsk dem Bægge lige ømt. —

Vi have her hos *Rosenkildes* paa en Maade en Gjentagelse af hans Følelser over for de to Frøkener *Müffelmann.*

Han valgte altid Mørkningstiden til sine Besøg i det *rosenkildeske* Hus. Saa sad Husherren og Fruen hver i sit Hjørne af den store Sofa i Stuens Baggrund og sov tilmiddag. Chr. Winther havde da i Almindelighed sin Plads ved Klaveret paa Sidevæggen, hvor han stod og konverserede *Sophie Hansen.* Han talte sagte, næsten hviskende — det skulde vel lade, som det var af Hensyn til de sovende *Rosenkildes*; men sikkert er det, at derved fik selv det Ubetydeligste, han sagde, en særegen fortrolig Karakter, som gjorde Indtryk paa en ung Pige; og saaledes talte han forresten saagodtsom altid med saadanne. En Dame, som har havt Lejlighed

til at iagttage ham paa dette Omraade, har sagt til mig: „Han var ret Hvad jeg vilde kalde koket. Han gjorde aldrig Kur ved flove Komplimenter, men ved fine Pikanterier; hans Stemmes indsmigrende Lyd, hans hele indtagende Person, hjalp ham utroligt. Jeg vil ikke kalde ham egentlig klog; men han havde ualmindelig fine Følehorn og forstod altid at sige Det, der gjorde Indtryk netop paa *den* unge Pige, han talte med.“ Overfor dem, han gjorde Kur til, blev han veltalende. „Alt traadte da i Baggrunden, og kun det liflige Billede af det Nærværende begejstrede ham. Den samme Lidenskabelighed, der nu saa aldeles betog ham den ham ellers egne ængstelige og snu Besindighed, begavede ham tillige for Øjeblikket med en uopholdelig Strøm af veltalende Ord, der ellers sjældent stod til hans Raadighed“ [1]).

En Dag — vistnok i Dec. 1832 — var han atter bleven afviist hos *Alvilde* og gik da kort efter hen hos *Rosenkildes* til en saadan Mørkningsscene. *Julie Rosenkilde* var dengang en lille Pige, men huskede tydeligt hele sit Liv igennem Hvad hun den Dag overværede. Gamle *Rosenkilde* havde rejst sig fra Sofaen og var gaaet ind i sin Stue; da hørte *Julie*, at Samtalen ved Klaveret med Eet blev saa underlig urolig, Winther lagde Haanden paa sin Pande, og i det Samme løb *Sophie Hansen* ud ad den ene Dør, medens Chr. Winther gik ind til *Rosenkilde*. „Jeg veed ikke Hvad det er“, sagde han, „men jeg maa være bleven forlovet“. „Det maa Du saa Gu' da vide!“, raabte

[1]) Om Felix i „Episode af et Familieliv“ (Sml. Digtn. IX, S. 154).

Rosenkilde. Winther fik imidlertid snart Syn for Sagn; thi et Øjeblik efter kom *Sophie Hansen* ned med sine Forældre, der delte hendes Henrykkelse over den Lykke, som var overgaaet hende. Der sendtes nu Bud til *Storms* i Sølvgade, om de vilde komme hen til *Rosenkildes* for at celebrere Winthers Forlovelse med *Sophie Hansen.* Frøken *Lise Storm* stod, da Buddet kom, paa en Trappe, der fra Dagligstuen førte op til Portværelset; hun besvimede og faldt ned ad Trappen, men gav ikke desto mindre dog Møde ved Deklarationsgildet og var med til at drikke de Nyforlovedes Skaal. — Da Winther om Aftenen, efterat Alt var forbi, kom ind i *Rosenkildes* Værelse for at faa tændt sin Cigar, sagde han: „Nu er jeg det ulykkeligste af alle Mennesker; for jeg har aldrig villet forlove mig med hende". „Saa skal Du saa Gu' ogsaa gjøre det forbi igjen", sagde *Rosenkilde.* „Nej", svarede Winther, „det var, fordi det var Mørkning, og saa var jeg i en saadan Stemning, at jeg ikke vidste Hvad jeg gjorde; jeg handlede paa Trods. Nu maa jeg blot have Tid til at sætte mig ind i det, saa skal det nok gaa — det er blot kommet mig altfor overraskende". Han havde sikkert tænkt, at *Alvildes* Følelse for ham skulde klares derved, at hun fik ham at se som en Andens Brudgom[1]).

Ulykken var den, at Winthers øjeblikkelige Stem-

[1]) At han forlovede sig paa Trods udtales ogsaa i de førnævnte Optegnelser blandt *Stemanns* Papirer, i hvilke der siges: „Det vidstes og blev nævnt af hans Venner, at han paa samme Tid, [som han forlovede sig med Jfr. *Hansen*], havde en lidenskabelig Tilbøjelighed for en anden ung Pige, der ikke gjengjældte hans Følelse, og at hans Forlovelse saaledes tildels var *par dèpit*" (af Ærgrelse).

ninger, der aldrig havde Modvægt i fast Villie og Karakter, tidt bragte ham til at foretage Skridt, han siden bittert fortrød, og denne hans „bløde, bøjelige, flydende Natur“ gjorde lidt efter lidt hans Liv ulykkeligt. Derfor anklager han sig selv i Felix's Skikkelse i „Episode af et Familieliv“ for sin vankelmodige Karakter, det Ubestemte i sine Tilbøjeligheder, Mangel af Kraft og Fasthed i Øjeblikket. Da Felix i denne Fortælling lige vil til at fri, men bliver afbrudt, „styrter han ned fra den højeste Begejstrings Himmel, hvortil han nogensinde havde hævet sig; han bliver pludseligt bragt til Besindelse og til en Betragtning, der ender med det hemmelige, hjærtelettende Suk: „Ah, det var i Tide!“ [1]). Hvor havde det været godt, om en saadan Afbrydelse var skeet, idet Chr. Winther vilde fri til *Sophie Hansen.*

Otte Dage efter Forlovelsen sagde han til *Poul Møller*: „Kan Du huske, at jeg for et Aar siden drømte, jeg var bleven forlovet, og jeg var da det ulykkeligste af alle Mennesker? Nu er Drømmen gaaet i Opfyldelse“ [2]).

Imidlertid tog han Sagen op saa godt, som det lod sig gjøre. Han sagde til *Sophie Hansen*: „Din Klædedragt synes jeg ikke om. Enhver skal klæde sig efter sin Individualitet; den kjender Du ikke selv; nu skal jeg give Tegning til Dine Dragter“. Det gjorde han, betalte dem, og, da de vare færdige, gik han ud at gjøre Visitter med hende [3]). Jomfruerne *Rosenkilde*

[1]) Sml. Digtninger IX S. 122. [2]) *P. Møllers* egen Meddelelse til Fru *A. M. Berthelsen*, født *Sidenius*, som har fortalt mig det. [3]) Hos *Stemann* siges der: „Jfr. *Hansen* var en aldeles fattig Pige, og Winther maatte derfor ganske paatage sig hendes Eqvipement, saa at hun med Anstændighed kunde fremtræde med ham i den selskabelige Verden, og i denne hans Stilling, i Forbindelse med den

laa i aabne Vinduer og fulgte med Øjnene de Forlovede op igjennem Adelgade; de vare i een Forbavselse over, saa fin og forandret *Sophie* var bleven. Winther overøste hende med Parfymer og allehaande Gaver. Om Aftenen sad han i hendes Værelse og forelæste hende *Goethes* og sine andre tyske Yndlingsdigteres Arbejder.

De Første, han førte hende til, vare — *Müffelmanns! Alvilde* skulde dog se, at han kunde vinde en ung, smuk og begavet Piges Hjærte. *Sophie Hansen* blev meget venligt modtagen, og Winther kom ofte *der* med hende; hun og *Alvilde* blev saa gode Veninder, at de førte en livlig Korrespondance, i hvilken *Sophie Hansen* i de højeste Toner omtalte Chr. Winther, som hun var dødelig forelsket i. „Men det var strax *mig* klart", sagde *Alvilde Müffelmann* senere til mig, „at de To, de kunde aldrig passe sammen; *hun* var ikke fri for at være lidt smægtende-sentimental, og *han* holdt altid mest af det Livlige og Pikante hos Kvinderne; *det* passede ikke".

Ogsaa i *Deichmanns* Hus præsenterede Winther sin Kjæreste, og, som de en Aften ubudne indfandt sig *der*, traf de *Alvilde*. Da de atter skulde derfra, gik Frøken *Hanne Deichmann* ud for at hente de unge Damers Overtøj ind i Stuen til dem. Winther fulgte efter hende og rev *Alvildes* Tøj fra hende, hvorpaa han heftigt kyssede hendes Sjal. Frøken *Deichmann* udbrød: „De er jo gal, Winther! De er jo forlovet med *Sophie Hansen!*" [1]) Omtrent samtidigt dermed skrev han i „Annette":

Omstændighed, at han nu ikke længer gav Timeunderviisning, medgik vel Resten af hans Formue." [1]) Professorinde *Barfoeds* Meddelelse til mig.

„Jeg trykked Dit Sjal til Munden
„og aanded den fine Duft
„mer henrykt end i Lunden
„Nattens balsamiske Luft.“ [1]).

Ogsaa for *Ulrikke Strøm* forestillede han *Sophie Hansen*; de saaes ellers sjældent efter *Rasmus Nyerups* Død; men denne Begivenhed vilde han dog gjøre hende delagtig i. Hun var aldrig i sit Liv bleven saa forbavset som ved denne Lejlighed, for det Første, fordi hun ikke troede, han nogensinde kunde tage den Bestemmelse at forlove sig, for det Andet, fordi hun ansaae det for en Umuelighed, at nogen Pige i Verden vilde tro, han kunde falde paa at gifte sig med hende [2]). At Winther dog virkelig tænkte derpaa, er vist. I Slutningen af 1832 søgte han Fredensborg Kapellani og vilde da, hvis han havde faaet det, have draget derned som Nygift.

Der gik en lille Tid, i hvilken han var meget venlig og opmærksom imod sin Kjæreste; han *vilde* gjennemføre sine Forpligtelser. Endelig indsaae han, at, skulde han kunne vedblive med Forlovelsen, maatte han have hende paa Afstand, saa kunde han digte en anden Person ud af hende og saaledes maaske besynge hende. Han skrev over til sin Stiffader, at han, da det jo var hans Agt at ville være Landsbypræst, ansaae det for heldigt, om hans tilkommende Hustru lærte Landhusholdningen, og han vilde derfor bede, om hun maatte komme over til hans laalandske Slægt, forat denne Plan *der* kunde sættes i Værk. Hans Anmodning blev fra alle Sider besvaret med den hjærteligste

[1]) Sml. Digtn. V. 124. [2]) Hendes egne Ord til mig.

Imødekommenhed, og selv fulgte han da *Sophie Hansen* til de laalandske Arnesteder. Den 29nde Januar 1833 skriver han til *Knud Sidenius* i Maribo[1]): „Paa Onsdag om 8 Dage, nemlig d. 6te Februar, vil *Sophie* og jeg begive os paa Rejsen, *deo volente*, og hvis ikke nu uforudseelige Hindringer, f. Ex. Sygdom, skulde indtræffe. Vi komme altsaa til Iselingen om Aftenen, hvor vi, som Du kan begribe, maa opholde os een, men ogsaa kun een Dag (d. 7ende Febr.). Den 8nde, saa tidligt som mueligt, rejse vi derfra *over Nykjøbing*, eftersom Vejene fra Gaabense til Guldborg ifølge *Friis*'es[2]) Beskrivelse ere slette og Intet i Tid derved vindes. Om Eftermiddagen kan jeg altsaa haabe at være i *Sundby* Færgegaard. Nu er min ydmyge Bøn, om Du med et Par Heste vilde hente mig *der* — hvis det [?] var mueligt — med Faders Vogn. Jeg vilde saa blive en 8 Dages Tid derovre og siden efterlade *Sophie* i Øster-Ulslev[3]), hvor Folkene ere saa velsignet gode at ville lære hende — eller rettere: give hende en lille Idé om — en præstegaardlig Husholdnings Førelse. *Hvor* vi skulle være i Maribo — det veed jeg ikke; men det afhænger ganske af den Besked derom, som Du maaske er saa god med et Par Ord i Forvejen at give mig . . ."[4]) Rejsen gik for sig efter Bestemmelsen; paa Iselingen blev han — som altid — udmærket modtagen, og man søgte *der* at yde hans Brud en udsøgt Opmærksomhed, saa meget mere, som hele den *aagaardske* Kres højligt forundredes over den høflige Kulde, Winther selv viste

[1]) Dette Brev ejes af Redaktør *Gulmann*. [2]) Vistnok *N. F. Friis*, en Proprietær-Søn fra Laaland, senere Bestyrer af „Mariboes Skole". [3]) Hos *Isaac Sidenius*, gift med *Trine Møller*. [4]) Slutningen mangler.

hende; han talede ikke mange Ord til hende, og hun gjorde Indtryk af at være genert og ulykkelig[1]). Da de Forlovede kom til Laaland, undrede Winthers Slægtninge *der* sig over, at han netop havde valgt *hende* til sin Brud; de havde tænkt sig, hun maatte være ganske anderledes; men de lærte snart at anerkjende hendes ypperlige, ædle Egenskaber og skatte hende højt[2]). I Maribo Bispegaard blev der i Anledning af Forlovelsen gjort stort Middagsgilde, og om Aftenen var der Bal; *der* dansede de „Blindebukke-Dans", og Winther kom til at gaa ved Siden af Frøken *A. M. Sidenius*, den senere Fru *Berthelsen*; hun sagde til ham: „Det er da rent galt, at *Du* er her og *Sophie* helt derovre". Da gnistrede han Tænderne sammen og sagde: „Jeg bliver rasende, hvis Du kalder paa hende; saadan som det er, skal det netop være"[3]).

Winthers Ophold derovre maa vistnok have strakt sig ud over den før angivne Tid: 8 Dage; dette synes at fremgaa af den sene Datum, d. 5te Marts 1833, paa følgende Brev: „Kjære Knud og Sine! Tusend und abermals tusend Tak for dennegang! Jeg havde det saa fortræffeligt og overlod mig aldeles til Sorgløshed, som om der Intet havde været, var eller kunde komme ivejen; gid man altid kunde dette, saa var der virkelig heller Intet ivejen, og Alt vilde gaa, som det var smurt. Men desværre: man er ikke altid saaledes Herre og Mester over sit Lune! . . . . . Jeg har mange Hilsener

[1]) Efter Meddelelse af Frøken *Hanne Munthe*, som da var paa Iselingen, senere stadfæstet af Gehejmeraadinde *Hall*. [2]) Ifølge forskjellige Meddelelser fra Slægten. [3]) Hendes egen Meddelelse til mig.

til Jer Bægge fra *Aagaards*". Det sees altsaa, at han ogsaa paa Hjemturen har besøgt Iselingen.

Sophie Hansen var en Tid i Maribo Bispegaard, saa hos Winthers andre Søskende, mest — omtrent to hele Aar — hos Præstens i Øster-Ulslev. — Et Brev, som hun Aaret efter sin Ankomst dertil har skrevet til *Isaac Sidenius's* Broder *Niels S.*, Seminarieforstander i Lyngbye ved Grenaa, vil oplyse nogle af hendes Forhold i denne Tid:

Maribo d. 17de Januar 1834.

Kjære Ven! Saaledes tør jeg jo nok kalde Dem? *Trine*[1]) tager mig det vistnok ikke unaadigt op, og jeg veed, hun er liberal, saa fri for alle Fordomme som min Winther, der netop har gjort mig det Forslag at bouleversere[2]) den engang antagne Orden, idet ***han*** skrev til Konen og *jeg* til Manden. At De taber derved, det føler jeg nok; men jeg vil bede i forslidte, men dog sande Ord, at De ej vil se paa Skriftens Værd, men paa Skriverskens Hjærte. Komplimentvæsenet er iøvrigt ikke mit Fag, som De nok veed, og allermindst forsøger jeg mig i det, naar jeg mundtligt eller skriftligt meddeler mig til de Mennesker, som jeg holder meget af. . . . De jydske Herligheder have nok ikke blendet Deres Øjne, eller rettere sagt: De har slet ingen fundet[3]). Dersom en god Genius vilde føre min Winther og mig som Præstefolk i Nærheden af Lyngbye og Albøge[4]), saa vilde vi gjensidigen trøste hinanden. Dog — jeg

[1]) Hans Hustru og Kusine, Datter af Købmand *Edvard Sidenius* i Maribo. [2]) kuldkaste. [3]) Han var 6te Septbr. 1833 bleven forflyttet fra at være Vicepastor i Vesterborg paa Laaland til at blive Sognepræst i Lyngbye. [4]) Annexet dertil.

behøvede ingen Trøst: jeg var jo hos *ham*, som er mig Slægt og Venner, hos *ham*, som jeg hver Dag ærer og elsker højere, og for hvis Lykke jeg kun lever og aander. — Dagen før Juleaften stod han pludseligt iblandt os; han var gaaet bag om Huset; jeg stod oppe i mit lille Kammer og stirrede ins weite Ferne og anede ikke den Glæde, der ventede mig. Vi levede dejlige, stille Dage i det kjære Øster-Ulslev. Om Dagen færdedes jeg i Køkken og Bryggers; men Aftenen samlede os. Børnene blev ved gode Ord og Gaver bragte til Rolighed — saa læste Winther højt for os fortræffelige Noveller, udgivne af *Heiberg*, men af en anonym Forfatter, som man forgjæves bryder sit Hoved med at udgrunde, ogsaa nogle af sine egne, som jeg naturligviis finder dejlige, men som han af utidig Angest opsætter at lade komme for Læseverdenens Øjne. — Den tredje Juledag blev den Sidstfødte holdt over Daaben af Madam *Aarestrup* og opkaldt efter hende og hendes Mand[1]); bægge Personer ere jo *Isaacs* Inklinationer; *jeg* havde den Ære at holde Huen, og en hel Skare Præstemænd stod Fadder. Aftenen gik jævnt hen med Passiar og Kaartenspil; *hvor* mange forskjellige Mennesker ere samlede, *der* kan ingen solid Morskab finde Sted, Konversationen drejer sig om almindelige Ting, og man føler sig let og fri, naar man igjen er alene i sin vante Kres. Saaledes gaaer det mig og vist Alle, som føle den stille, huslige Roligheds Værd. I det Kapitel ere vi enige — det veed jeg bestemt. — I 14 Dage vare vi samlede i Øster-Ulslev. *Trine*[2]) led lidt af Forkølelse;

[1]) *Caroline Emilie S.*, død som Barn. Talen er her om Digteren *Emil Aarestrup*, dengang Læge i Nysted. [2]) *Isaac Sidenius's* Hustru.

men hun var oppe; *Isaac* var rask og — som altid — lystig og velsignet. Dersom vi ikke havde ham i Præstegaarden, saa saae det sort ud; han er en Slags Sol, som varmer og opliver Alt, hvad der befinder sig i hans Nærhed. De veed vel, at han søger Tjæreby i Sjælland, dog uden noget heftigt Ønske om dets Erholdelse; men jeg kan ikke forstaa, hvorledes han skal kunne existere uden sin Tofteskov, sin Nøddeplukning og sin *Doktor*[1]); dog — Spas *à part*! „Sjællands Blomstervang“ [2]) vilde vist være ham ligesaa ørkenagtig, som Lyngbye er *sibirisk*; hans Hjærte vilde bløde af tusende Saar ved at forlade sit Barndoms- og Manddoms-Hjem[3]).

Nu er Winther og jeg her hos Fader; at her er godt at være, at man kan suge Honning af hvert Ord, som der kommer af hans Mund, det veed jo Enhver, som kjender denne elskelige Mand.

Nyaarsdag gjorde vi *Aarestrup* et Besøg, *Isaac*, *Winther* og jeg; *Trine* maa desværre endnu renoncere paa den Førnøjelse at besøge sine Venner. . . . Det var en morsom Dag og Aften; *Aarestrup* forelæste sine dejlige Poesier, der forskaffede Winther en sand Nydelse; den Mand har et afgjort poetisk Geni. Men han er saa sær — eller jeg veed ikke hvad Navn jeg skal give hans Vægring — at han ikke vil lade disse dejlige Musabørn komme ud i Verden; de vilde dog gjøre Opsigt ved deres Originalitet og Skjønhed. — Vi have ogsaa i det nye Aar været paa Engestofte[4]),

[1]) *Aarestrup*. [2]) Winthers Udtryk i Digtet „Afsked“. [3]) Hans Fader var hans Formand *der*, og han var selv født *der*. [4]) Hos *Wichfelds*.

hvor vi morede os fortræffeligt. Besøg [hos] og Omgang med adelige Personer er forresten ikke Det, jeg ynder; jeg er ikke aristokratisk nok til at skjønne paa deres Nedladenhed; men [de] *wichfeldske* ere bedre end mange Andre, synes mig, og desuden, naar Winther er med mig, saa har jeg Courage. . .

Nyheder fra Kjøbenhavn, som De kunde tro, jeg maatte være fuldt proppet med, ere saa efemeriske, at, inden de komme til Jylland, have de tabt Interessen, og derfor vil jeg ingen meddele. — *Betty*[1]) har været Døden nær; nu er Faren overstaaet; men hun er saa mat, at hun ikke kan være oppe endnu. Den arme *Poul*! — *Oehlenschlægers* Stjærne begynder atter at lyse; den har dalet længe — det synes mig endogsaa, at den har været aldeles slukt; men hans sidste nye Tragedie *Dronning Margrethe* skal erindre om hans fordums glimrende Periode. *Lise Clausen*[2]) lever i sit Gimlinge som i Paradis; hun er ferm som Husmoder, ferm som sin ortodoxe Mands Medstudererske. Gud være lovet, at hun føler sig lykkelig; det havde jeg mindst ventet.

Kjære Sidenius! Vær nu mild og god som altid, og se ikke med Kritikkens Øje paa mit Smøreri; dersom *Trine* nu ikke er forskrækket for mine og forvænt ved Winthers Breve, saa vilde jeg gjærne sende ogsaa hende en Epistel. Den søde, fromme *Grethe*[3]) har mit Løfte, og jeg ligner Kvækerne deri, at jeg bestemt

[1]) *Poul Møllers* Hustru. [2]) Født *Storm* (se S. 244 og 246); hun var i 1833 bleven gift med Stiftsprovst *Clausens* Søn, Lic. teol. *Emil Theodor C.* [3]) Hans yngste Søster.

holder mine givne Løfter. Hils nu Deres lystige, elskværdige Kone, *Grethe* og hele Børneflokken fra

Deres hengivne
Sophie Hansen.

Dette Brev suppleres ved følgende fra Christian Winther til *Alvilde Müffelmann:*

Øster-Ulslev d. 2den Jan. 1834[1]).

Hvad skal jeg vel kunne tilskrive min elskværdige unge Veninde Andet, end Hvad jeg altid og ideligen gad forsikre hende om og give hende Beviser paa: at jeg er saa inderlig lykkelig ved Deres Venskab, at jeg *stadigt* og *trofast* tænker paa Dem og at det vilde volde mig en uhyre Sorg, hvis De nogentid berøvede mig Deres venlige Godhed og det Venskab, hvormed De saa usigeligt glæder mig, og hvoraf jeg er stolt. Men jeg *kan* ogsaa dette med Rette! Og jeg skal gjøre mig al muelig tænkelig Flid for at bevare mig dette kjære Klenodie.

Min Rejsebeskrivelse er meget kort, kold og tør. Kl. 5 rejste jeg fra Kjøbenhavn; da jeg Kl. 10 $^1/_2$ rejste fra Kjøge, havde der begyndt en Storm, som om Himmel og Jord skulde forgaa, og Kassen, hvori jeg som en indesluttet Løve eller Abe sad, var efter Kuskens Paastand et Par Gange nær ved at blæse om. — Jeg maa tro, at jeg har Organ for det Karakteristiske hos Mennesker, hvis der gives noget saadant, hvilket De vil kunne sige mig; thi jeg erindrer jo nok, at De engang studerede Frenologien ret ivrigt. Da jeg nemlig i Rønnede Kro paa Sofaen tog lidt Hvile, medens

[1]) Altsaa ikke længe efter Digtet S. 231—34.

Hestene fodrede i Stalden, indtraadte en ankommen Rejsende, og efter dennes Maade at gaa, aftage sin Kappe samt Rejsestøvler og stampe i Gulvet, tage Tobak, nyse, rømme sig, tale til Pige, etc., sluttede jeg — skjøndt aldeles i Søvne — at det maatte være en Løjtnant; og se, da jeg aabnede mine Øjnes Vindvesskodder, stod ganske rigtigt et Exemplar for mig. Men Herregud, Hvad kan slig Menneskekundskab vel hjælpe til? Det er ikke alle Folk, som tage Tobak og tale uartigt med Kjælderpigerne! —

Sundby paa Laaland skulde have været den sidste Station før min Ankomst til *Sophie;* men, da det var silde og mørkt, saa negtede Postkarlen næsten rent ud at kjøre den didhen førende Vej, da den endog om Dagen var næsten ufremkommelig; den gaaer nemlig gjennem det lave Laalands laveste Del, gjennem Moser og Skove, der strække sig ned mod Stranden og paa somme Steder fordum nok have været Havbund. Han foretrak — for de samme Penge — at kjøre mig den længere Vej til Maribo, hvorhen jeg da lod mig føre og traf *der* min fortræffelige Fader i ret taaleligt Velgaaende. Næste Dag gik Turen da til *Sophie*, hvem jeg traf rask og „guter Dinge". Hun stod her nys og bad mig hilse Dem og Deres Moder saa mange Gange, som der kan rummes i et Brev. Jeg fandt hende til min store Glæde saa aldeles *inde* i min Familie og i Husvæsenet, hvortil hun efter sit eget og min Søsters Sigende har baade Lyst og Haandelag. Alle Folk — baade Børn og Tjenestefolk — holde meget af hende, og det kan heller ikke godt være Andet.

Et Par Dage efter min Ankomst hertil var min

Svogers yngste Datter i Kirke. Dr. *Aarestrups* Kone, hvis Navn i Forbindelse med hendes Mands (*Caroline Emilie*) Barnet fik, holdt hende over Daaben, *Sophie* holdt Huen, og jeg tilligemed nogle Dem Ubekjendte vare Faddere. I Sommer stod *Sophie* Fadder til Dr. *Aarestrups* yngste Datter. — Igaar havde Dr. *Aarestrup* indbudt os tilmiddag Kl. 4. Vi vare kun 6 Personer samlede; thi saaledes ynder *han* det, ligesom jeg. Jeg kan ikke sige Dem, hvor herligt jeg morede mig! Det var en *nydelig* lille Diné paa fem Retter og udsøgt Druesaft: petit Bourgogne, Madeira, Champagne; efter Bordet sad min Svoger og jeg i Doktorens sirlige lille Studerekammer, hvor han, den prægtige Mand, forelæste os en *Mængde* saa fortræffelige, originale, kraftige, karakteristiske, snurrige og alvorlige, dybttænkte og lette poetiske Produktioner, at jeg i 2—3 Timer sad og hørte derpaa som en Billedstøtte. *Han kan!* — som Dr. *Voss* siger. *Han kan!* Han skriver os andre smaa Poeter rent sønder og sammen. At jeg af al Magt trængte ind paa ham med Overtalelser og Bønner [om] dog endelig at lade Andre nyde Godt af denne Skat, som dog nu ligger næsten begravet, følger af sig selv. Han *tvivler* — og Hvem maa ikke det? Men Ingen dog med mindre Grund, end han! Min Svoger, som kjender ham nøje, sagde mig dog, at han troede, at en Andens fordelagtig ytrede Mening nok maaske kunde virke paa ham i denne Henseende, pussere hans Villie lidt. — I Mangel af Andet fik jeg for det Første Løfte af ham om en Afskrift af nogle af hans Romancer, hvilke jeg — tilligemed et langt til

Sophie skrevet Digt[1]) — skal have den Glæde at forelæse Dem og Deres velsignede Mama! — Da jeg rejste hjem om Aftenen, var jeg ligesom ør og fuld af Glæde over alt det virkelig højst Udmærkede, jeg havde hørt.

For Vejrets Skyld have vi forresten indskrænket vore Passetemps[2]) inden for vore egne Døre, hvilket — som De veed — er mig det Kjæreste. Vi have passiaret, jeg har forelæst „Hverdagshistorier", man har slagtet Svin, bagt en Uendelighed af Hvedebrød, gaaet lidt i Kirke, tysset paa den velsignede Flok uregerlige Unger, o. s. v. *Et violà tout!* Imorgen ere vi indbudne til Kammerherre *Wichfelds* paa Engestofte, og paa Mandag forlader jeg Øster-Ulslev for at tilbringe nogen Tid i Maribo, Laaland, hvorfra jeg vil drage direkte tilbage til No 61 i Kompagnistræde.

Er det nu virkeligen Deres Alvor, min fortræffeligste *Aluilde*, at De vil skrive mig til, gjøre mig saa lykkelig, saa beder jeg Dem — jeg tør jo nok? — lad det ikke vare for længe efter dettes Modtagelse. De adresserer da til mig i Maribo, Laaland. Jeg glæder mig ikke lidt til dette Brev, maa jeg sige Dem, og De gjør mig en virkelig Sorg, hvis det udebliver! — Vær nu stærk og rask og glad, og lad ikke Livets smaa *Modbydeligheder*, som dog aldrig kunne mangle, gjøre for stærkt Indtryk paa Dem og blege Deres Kinder, saaledes som sidst, jeg saae Dem; — det forekom mig idetmindste saaledes! Eller maaske var det *min Bedrøvelse* over Deres Bekymringer, der lod mig se Noget, som ikke var?

[1]) Se Side 265—66. [2]) Tidsfordriv.

Tag nu tiltakke med dette forvirrede Brev, der oven i Kjøbet er saa slet skrevet, at jeg frygter for, det vil koste Dem Møje at dechiffrere det; her er saa koldt, uagtet det brænder lystigt i Ovnen, at jeg knap kan holde paa Pennen; saaledes med disse stakkels Præstegaarde!

Nu: lev vel! Tusende Hilsener til Deres Fader, Moder, Søster og Brødre, og bliv ved, kjære *Aluilde*, bliv ved med at være mig en kjær, en velsignet, god lille Veninde, som jeg til Bestandighed skal være Deres trofaste, hengivne Ven

Christian Winther.

Med en Haandskrift, der i høj Grad ligner Chr. Winthers, skriver *Sophie Hansen* d. 12te Apr. 1834 fra Øster-Ulslev til *Alvilde Müffelmann:*

Min søde *Alvilde!*

Blot en Hilsen fra Dig i min Winthers Breve har glædet mig ubeskriveligt, hvor meget mere da ikke et helt Brev fra Din Haand! Jeg var saa *indbildsk*, at jeg aldrig troede, Din Tavshed var *Forglemmelse;* jeg dømte Dig efter mig selv: at glemme *dem*, som jeg holdt af, var en Tanke, jeg igrunden aldrig kunde fatte; jeg vidste ogsaa bestemt, at min søde Alvilde deri lignede mig; dette klinger noget ubeskedent; men jeg antager denne Ævne til at holde ret inderlig meget af de Personer, hvis Elskværdighed stod klar for mine Øjne, for en af de bedste i min Sjæl, og tillige er det jo slet ikke *min* Fortjeneste; derfor tør jeg nok anstille denne Sammenligning. Og at Du holder lidt af mig, det er min Alvildes Sanddruhed mig Borgen for.

Hvor skal jeg dog begynde med at fortælle Dig alle de store og smaa Begivenheder, som den laalandske Verden frembyder! Stof har jeg Nok af; men det er af saa uinteressant, saa upoetisk Natur, at jeg næppe tør gjøre Forsøg paa at forme det og sende det til Dig, som er saa forvænt ved idealsk Skjønhed; thi den har jeg ingensteds fundet saaledes at være Tendensen i Alt, som i Dit Hjem. — Jeg taler om *Det*, der i den sidste Tid har gjort mest Epoke her, naar jeg nævner Dig „det *tietgenske* Skuespiller-Selskab". Jeg saae ogsaa disse Komedier et Par Gange, men fandt ingen *Philiner* og ingen *Wilhelm Meister*, men derimod en Samling af de allersimpleste Individuer. — Forresten gjorde de en enorme Lykke; Folk, som ikke vilde kjøre een Mil for at se en smuk Situation, og som gik følesløse forbi Naturens høje Skjønheder, de søgte *nu* — ved at fare otte Mile i Regn og Blæst paa de skrækkeligste Veje — at vise, at de have Skjønhedssans, de gabede nu med Henrykkelse paa de malede Træer og Blomster og saae forbitrede hen til mig, naar jeg ikke kunde undertrykke min Latter, som jo sagtens var malplaceret; thi det var ved de mest tragiske Steder.

De fleste Mennesker, som jeg har gjort Bekjendtskab med, ere — *entre nous* — kjedsommelige. Præsterne ere Landmænd, som ikke have Sans for Andet end Korn og Svin; deres Madammer snakke kun om deres Fløde og deres Smaa; dog iblandt de Sidste er der een Undtagelse, det er nemlig en Madam *Rosenkilde;* hun har været Guvernante hos en meget fornem Familie, hun har Dannelse, er smuk og behagelig, og

hendes Besøg hos os har forskaffet mig mange behagelige Timer[1]).

Gid jeg dog havde seet die schöne Poline![2]). Mazurka er den dejligste Dans, man kan tænke sig, synes mig. Hvorfor har Mennesket, som ellers er saa fuldkomment dannet, ikke Vinger? Det er en gal Indretning! Thi Hvad hjælper det os, at man om flere Aartusender nok har opfundet Flyvekunsten, undtagen for saa vidt som vi vil tro paa Sjælevandringen og vi — efter at have spadseret i forskjellige Skikkelser paa forskjellige Myriader af Kloder — igjen skulde komme her til denne prægtige Jord med dens Herligheder og saa maaske som Sommerfugle — eller i hvilkensomhelst Fugleskikkelse — se det tobenede Dyr Mennesket hæve sig ligesaa højt som vi. — Men, dersom jeg havde havt disse omtalte Vinger, jeg skulde da have svunget mig højt i den — ikke azurblaa — men graataagede Luft, dalet ned for Dine Fødder og hurtigt have beroliget Dig — hvis Du forskrækket havde troet at se en „Valravn med sorte, uldne Vinger" — med, at det var mig, den Sophie, som elsker Dig, og som glæder sig over Din Ynde, baade paa Polsk og paa Dansk, og som gjærne vilde bortbytte tre laalandske Dage for en eneste hjemme hos Dig ved min *Winthers* Side. — Forresten maa Du ikke tro, at Laaland er et Slags Sibirien eller en Ørk; vi have ogsaa varme Sommerdage og klar Luft og svajende Piletræer — og atter Piletræer — og dejlige Bøgeskove ved Østersøens

[1]) *Henriette Fred. Charl.*, født *Bøge*, f. i Lübeck 2den Septbr. 1810, død barnløs 20de Febr. 1868; hendes Mand var i 1832 bleven Sognepræst i Vester-Ulslev, som laa lige i Nærheden af Øster-Ulslev.
[2]) Vistnok en Dans.

Bredder og poetiske Doktorer! Og jeg, som sidder saa lunt inden Præstegaardens Vægge, har et Par gode, ypperlige Mennesker, som bære over med alle mine Forkertheder, og hvor *Hun* er *Winthers* Søster! *Der* skulde jeg ikke være fornøjet!! Vilde Du kalde det Utaknemmelighed, dersom jeg dog — trods alle disse Goder — i enkelte Øjeblikke ikke havde anden Følelse i mig end Længsel, naar jeg tillige forsikrer, at jeg ikke falder Nogen til Besvær dermed? Dog, jeg vil ikke gribe i de Strænge, som ere forstemte!

Kammerjunker *Jørgen Wichfeld* er heller ikke *min* Favorit; jeg veed nok, at *Winther* kan godt lide ham; men han er ogsaa elskværdig *facile* mod Mennesker; det er en Dyd, som *jeg* ikke besidder. Denne Kammerjunker talede med megen Entusiasme om Dig; det indtog mig strax for ham. Vi have nyligen refuseret et stort Selskab hos *Wichfelds;* thi det var kort efter den lille Piges Død[1]).

Den lykkelige Frøken *Henriette Wulff*![2]). Mon det dog ikke er Længsel efter hendes æstetiske Zøgling Hr. *Andersen,* der driver hende mod Syden? Jeg haaber da, at disse to skjønne Aander udi egen Indbildning blive forenede! Hvad Legemernes Styghed og Kantethed angaaer, da ligne de jo hinanden fuldkomment.

Du synes heller ikke om W's Portræt[3]); det glæder

[1]) Den 26nde Marts 1834 havde Pastor *Sidenius's* mistet deres halvtredieaarige Datter *Pouline.* [2]) Admiralens fra *H. C. Andersens* Historie bekjendte Datter. [3]) Maa være det af *Monies* malede, der blev offentliggjort i *Holst*'s Nyaarsgave for 1835; om dette siger forøvrigt „Kjøbenhavnsposten" (1834, No 257), at man kunde tro, Lykken i egen Person havde staaet *Monies* bi ved Udførelsen af det.

mig! Strax ved første Øjekast forekom det mig heldigt; men, jo oftere jeg saae det, desto mere mislykket fandt jeg det; men jeg udtalte mig ikke ret meget derover; thi jeg troede, at det var en Mangel hos mig; jeg har endnu aldrig seet et Portræt af mine Bekjendte, der var saaledes, som jeg synes, det skulde være.

Til Lekture — min bedste og største Glæde efter den at faa Breve — kan jeg kun opofre kort Tid; men jeg er altid godt forsynet — takket være min Svoger *Knud Sidenius* og Doktor *Aarestrup* . . .

Børneskrig og ditto Vrøvl kunne undertiden gjøre mig ør, og saadanne eensomme Timer som disse, hvori jeg beskæftiger mig med Dig, ere Rariteter og mig uhyre behagelige. — Nu, kjære Alvilde, kunde jeg efter god gammel Skik slutte med Hilsener til alle Venner; men jeg holder ikke af denne lette Hengliden over Alle, jeg er saa vidtløftig, at jeg nævner hver enkelt Person: Din elskværdige, velsignede Moder først og fremmest, Din Fader, den søde, yndige *Thora*, hendes wunderschöne Mann og Din Onkel *Carl!!* [1]) Ham er jeg igrunden . . . . Dog, nej, jeg vil *cachere* mine Følelser. — Tag tiltakke med Dette! Jeg vil bede Dig huske paa, at det har skaffet mig uendelig behagelige Timer, og, da jeg veed, Du er menneskekjærlig, saa overseer Du nok Hvad der skal oversees; det er nemlig: det *Hele!* Lev vel, kjære, søde Alvilde! Jeg haaber, at vi engang endnu i denne Verden skulle faa hinanden at se! Hils min *Winther* fra hans og Din

Sophie.

[1]) *Carl Tutein.*

Hele Winthers Slægt viste stadigt hans Brud stor Kjærlighed. I Februar 1834 skriver han f. Ex. til *Knud Sidenius:* „Jeg kan ikke noksom takke Dig, min kjære Knud, for al Din Godhed mod mig og al den venlige Opmærksomhed, Du viser *Sophie;* hverken hun eller jeg skal nogensinde glemme det". — Frøken *Ross,* som levede sammen med hende i denne laalandske Periode, skriver til mig: „Den stakkels Pige! Hun fik dog et Par glade Ungdomsaar ud af den Historie. Som Digterbrud blev hun højt anseet af Egnens Folk herovre, og — efter Hvad hun sagde mig — havde hun aldrig havt Troen paa en nærmere Forening med Digteren[1]). Da han havde friet til hende, havde han kun spurgt, om hun vilde *forlove sig* med ham; hun troede først, det var Spøg; men, da han forsikrede hende, det var hans Ønske, gav hun ham glædedrukken sit *Ja,* og derved var hun foreløbigt tilfredsstillet."

Man har af det ovenfor Anførte seet, at hun igjennem Pastor *Sidenius's* var kommen i Berøring med *Emil Aarestrups* i Nysted, omtrent en Mil fra Øster-Ulslev, og at der var et nøje Venskabsforhold mellem disse to Familier. I *Aarestrups* Digte fra 1838 findes der S. 137 et med Titlen „Silhouetter af en Præstefamilie", det, Chr. Winther hentyder til i sit Brev til *Alvilde Müffelmann;* det er skrevet om *Sidenius's* og tilegnet *Sophie Hansen* med følgende Slutningsvers:

I denne Tid desuden der er i Præstens Bur
en Jomfru, en sværmerisk, en dejlig Natur[2]);
hun ligner en Muse i Holdning og Blik —
hvad Under om af hende Begejstring jeg fik!

[1]) At dette er for stærkt sagt, vidne enkelte Steder i hendes ovenstaaende Brev om. [2]) I Originalmanuskriptet staaer der: „En Jomfru, en Digterbrud, en dejlig Natur".

Hvad Under, at jeg søgte, naar Hjærnen var tom,
de favre Ord, som hende fra Læberne kom!
Hvad Under, om til Tak — det var jo simpel Pligt —
jeg skrev hende dette ubetydelige Digt!

At han skrev flere end dette til hende, fremgaaer af følgende Brev-Brudstykker fra Chr. Winther til *Alvilde Müffelmann*. 8. Aug. 1835 . . . . . „Fra *Sophie* har jeg bestandigt Hilsener til Dem; hun er rask og ved godt Lune og Mod. Dr. *Aarestrup* skriver dejlige Digte til hende:

Der er en Trolddom paa Din Læbe;
der er en Afgrund i Dit Blik;
der er i Lyden af Din Stemme
en Drøms æteriske Musik.

Der er en Klarhed paa Din Pande;
der er et Mørke i Dit Haar;
der er en Strøm af Blomsteraande
omkring Dig, hvor Du gaaer og staaer.

Der er en Skat af evig Viisdom
i Smilehullet paa Din Kind;
der er en sød, jomfru'lig Elskov,
en Stjærnetaage, i Dit Sind [1]).

Der er en Verden i Dit Indre,
en sværmerisk, kaotisk Vaar,
som jeg umuligt kan forglemme,
som jeg tilbeder og forstaaer [2]).

Er Doktoren ikke halvgal? Paa dette Digt havde han af *Robert Burns* sat følgende Motto: „We part — but by these precious drops, that fill thy lovely eyes,

[1]) I *Aarestrups* „Digte" ere disse to sidste Linier forandrede til:

„Der er en Brønd, en Sundhedskilde
for alle Hjærter, i Dit Sind.

[2]) „Digte" 1838, S. 74.

No other light shal guide my steps, *Till thy bright beams arise*“ [1]). Det var noget stærkt.

Om en Maaneds Tid flytter *Sophie* med min Svoger til Sjælland, op imellem Holbæk og Kalundborg [2]) . . . .

Forresten kan Digtet meget godt passe anderwärts! Addio“.

Kjbhvn. 16. Septbr. 1835. „. . . . Dr. *Aarestrup* er i denne Tid her; jeg havde troet, at han var paa Vejen til det Sted, hvor *Sophie* nu opholder sig; men han har — desværre ikke Tid til denne divergerende Rejse. Han er *rasende* &. Det sidste Digt, han sendte *Sophie*, lyder saaledes:

O, Du er lig en Rose rød,
en Rose rød, min egen Glut!
Og Du er lig en Melodi,
sødt sungen til en Spaniers Lut.

Saa smuk som Du, saa smuk som Du,
ak, saa forliebt er jeg; —
til alle Søer er tørret ud,
saa længe elsker jeg Dig.

Til alle Søer er tørret ud,
til Klipperne smelte hen,
saa længe vil jeg elske Dig,
saa længe, mit Hjærtes Ven!

Og far nu vel, og lev nu vel,
og græd ikke blot, men smil;
jeg kommer igjen, jeg kommer igjen,
om det saa var titusend Mil! [3])

[1]) „Vi skilles — men ved disse kostbare Taarer, som fylde Dine elskelige Øjne, skal intet andet Lys føre mine Skridt, før Dine klare Straaler hæve sig“. [2]) Værslev. [3]) *Aarestrups* Efterl. Digte, S. 206.

Det *skal* være af Skotten *Robert Burns;* men jeg har forgjæves søgt Originalen i B's samlede Værker. — — Han [*Aarestrup*] har ikke nævnt *Sophies* Navn for mig; og, da *Hertz* af en Hændelse i al Uskyldighed talede om hende, blussede hans Ansigt som en Bagerovn ved Morgenstunden — og jeg lo. — O, dio! Hvor det er pudserligt at „beobachte" Folk saaledes i de inderste Kroge. — Hvor jeg glædede mig ved at se Dem forleden i Lyngby! Hvor jeg saae paa Dem! Hvor jeg lige til nu har havt Trøst og Husvalelse deraf! Men — det er ogsaa ret ærgerligt — Sligt lægger De ikke engang Mærke til, men gaaer Deres velsignede, rolige Gang gjennem Livet! Ak! Ak! . . . . . Undskyld mig nu, at mit Brev er blevet saa langt; jeg *kan* ikke lade være, uagtet jeg af Deres totale *dødelige* Tavshed maatte kunne gjøre den Slutning, at jeg ikke *maa*. Hvad? Jusque à la mort à vous. Christian W."

14. Oktbr. 1835. Kjære Alvilde! Uagtet jeg veed, at Kjøbenhavn snart er saa lykkelig at indeslutte Dem inden sine Mure, saa kan jeg ikke *bare* mig for at sende Dem følgende Digt af Aarestrup: *Stævnemødet*[1]).

. . . .

Se, det var nu *det!* Jeg glæder mig nu til at se min Frue og min Frøken ude i den stille Bredgade, hvor jeg skal give mig den Dristighed at besøge Dem, saasnart Deres Ankomst forlyder. Jeg har jo ikke seet Dem i en Evighed. Addio!

Deres hengivne
Christian Winther.

[1]) „Digte", S. 43.

Gjennem *Sophie Hansen* modtog Chr. Winther stadigt *Aarestrups* Digte, saaledes „Platanen“ („Digte“, S. 209) med Udskrift: À mademoiselle, mademoiselle *S. Hansen.* Afleveres hos Præsten i Østerulslev, med Lejlighed“, og til *Alvilde Müffelmann* afskrev Winther 6 af disse („Brønden“, Digte 1838, S. 190, „Umueligheden“, S. 252, „I Teatret“, S. 185, „Distraktion“, S. 206, „Havfruen“, S. 53 og „Det Ubegribelige“, S. 228) med en meget sirlig Haandskrift i en lille, fin Bog, hvis Titel er:

Digte
af
Emil Aarestrup
Kjøbenhavn
1834
Paa C. W.s Fingres Bekostning.

Samlingen havde følgende Tilegnelsesdigt:

Til
Sra. *Donna Diana.*

En Perlekrans af Taarer,
Rubiners Elskovsblod,
kort: Alt, hvad Hjærtet daarer,
jeg lægger for Din Fod.

Den vil Dig lifligt styrke
ved Ynde og Behag
langt mer end mine mørke
og vilde Harpeslag.

Ydmygeligst
Rasmus Sjællænder.

Det var, som Chr. Winther vilde vise *Alvilde*, at den Bejler, hun havde vraget, nu ejede en Brud,

der kunde begejstre en sand Poet — men jo rigtignok ikke sin egen Brudgom! Han syntes — som det vil sees ovenfor — at han kunde anvende *Aarestrups* Vers om *Sophie* paa *Alvilde*. Da Frøken *A. M. Sidenius*, den senere Fru *Berthelsen*, spurgte ham, om han kunde finde sig i den Lykke, *Sophie Hansen* gjorde hos *Aarestrup*, svarede han oprigtigt, at Intet var ham kjærere og at han undte hende Alt i den Retning.

Selv følte han mere og mere det Usande og Uholdbare i sit Forhold til hende. Hun var ærlig over for ham; hun sendte ham straks hvert Digt, *Aarestrup* skrev til hende; men hele hans Forhold til *Alvilde* — mon det i sin fulde Udstrækning var hende bekjendt? Vidste hun virkelig, at han var forelsket i en ganske Anden end hende?

For at frigjøre sig fra sin Nød og Pine, gav han sig hen til en bevinget Digtning; netop i denne Periode skrev han „Annette" (1834). Den frydfulde Forelskelses- og Forlovelses-Tid, de Nygiftes Salighed, Ægteskabets Lykke, Huslivets Trylleri — alt Dette skildrede den selv saa ulykkelige Forlovede i fine og varme Romancer, der dannede den mest yndefulde Idyl, indtil han tilsidst — ligesom i Følelsen af den Modsætning, der var mellem dette og hans egen Tilstand, — bryder af i en stor, skrigende Disharmoni, der svarer til hans egen Stemning, og siger: „Nej, saaledes er ikke Virkeligheden! Sandheden fordrer et hvinende Brag gjennem det Hele". Ulykken var, at han ikke som Model for Annette kunde bruge sin egen Brud, men, efter sit Hjærtes Tilbøjelighed maatte tegne et Portræt af Den, der flere Gange havde sagt Nej til at ville være dette. Da Digtet

var færdigt, blev hun ogsaa den Første, han søgte, for at forelæse hende det[1]).

Efter Opholdet i Øster-Ulslev i Slutningen af 1833 og Begyndelsen af 1834 besøgte, ifølge et sikkert Udsagn, Chr. Winther ikke *Sophie Hansen* paa Laaland, hvorimod han meget ofte var Gjæst hos *Müffelmanns*. I Marts 1835 sendte han *Alvilde* sin Studentersang til Damerne: „For Skjønheds rige Blomsterflor", og han havde da tilføjet Følgende: „Til *Alvilde* og de øvrige danske Damer, som — uden at regrettere Mangelen af Kammerjunkere, Officerer, holstenske Kontorister, & & & — ville beære Studenterforeningens Bal med deres Nærværelse". Det blev afholdt paa Skydebanen og aabnedes med en Menuet, der dansedes efter et af Mandsstemmer udført Kor til Melodi af Menuetten af „Elverhøj", hvortil Chr. Winthers ovenomtalte Text blev benyttet[2]). Mange af Herrerne, deriblandt Digteren selv, vare blevne enige om at give Møde i hvide, snævre Pantalons og Kjole med blanke Knapper. Chr. Winther, hvis Dame var *Alvilde Müffelmann*, deltog ivrigt i Ballet, medens *Sophie Hansen* sad ensomt i Øster-Ulslev. — Han var ingenlunde glad, naar hendes Længsel drev hende til Kjøbenhavn. En Dag gik den før omtalte Frøken *A. M. Sidenius* med sin Kjæreste, teologisk Kandidat *Berthelsen*, ude i Frederiksberg Allé; da kom Winther midt i en Flok glade Skuespillere ud fra *Kehlets* Kafé,

[1]) Hendes egen Meddelelse til mig. At „Annette" stammer fra denne Periode, vide vi desuden af hans egen Fortale til anden Udgave af „Nogle Digte" (1852), i hvilken han siger, at alle Digtene i denne Samling med Undtadelse af et Par ere blevne til i Aarene 1833—34. [2]) Se *J. H. Lorck*: 75 Aar, S. 88.

det nuværende „Sommerlyst“. Idet han saae Frøken *Sidenius*, ilede han hen imod hende og sagde: „Imorgen kommer *Sophie*. Vil Du gjøre mig en stor Tjeneste? Vil Du følge rundt med hende paa alle hendes Visitter? Den Slags er *mig* uudholdeligt!“ Frøken *Sidenius* udførte dette Hverv, og det var navnlig en Mængde Skuespillerfamilier, Visitterne gjaldt; allevegne var det tydeligt, hvor forbavset man blev over, at *Sophie Hansen* kom uden Chr. Winther. Til *Ulrikke Strøm* sagde han paa denne Tid: „Min Kjæreste lider saameget af Kyllingesorger; det kan man virkelig ogsaa blive træt af“.

Da hun var vendt tilbage til Laaland, skrev hun til ham, men fik intet Svar og led meget derunder. Det var, som før sagt, oprindelig hans bestemte Villie, at Forholdet mellem dem ikke skulde brydes; men nu følte han det som en Umuelighed at gjennemføre det. — Den 20nde Febr. 1835 blev Pastor *Sidenius* — som ovenfor berørt — forflyttet til Værslev paa Sjælland; men i Naadsensaaret opholdt *Sophie Hansen* sig med Fru *Sidenius* og Børnene i Øster-Ulslev. Eftermanden her var forlovet og fik stadigt Breve fra sin Kjæreste. *Sophie Hansen* sendte *sin* Brev paa Brev; men der kom intet Svar, og Modsætningerne smertede hende. Endelig flyttede hun — som han fortæller i sit S. 267 anførte Brev til *Alvilde* — med Familien *Sidenius* til Værslev, og en Tid efter vilde Præsten have hende til at rejse til Kjøbenhavn for at faa Forholdet klaret; men det vilde hun ikke[1]). Efter nogen Overvejelse skrev hun

[1]) Meddelelse fra Pastor *Isaac Sidenius's* Søster.

saa til Winther: „Denne Tavshed kan jeg i Længden ikke udholde. Siig til mig, at Du hader mig, saa veed jeg Besked, saa har jeg noget Afgjørende at rette mig efter". Da sendte han hende:

Ravnens Kvide[1]).

Skjøn Jomfru taler til fangne Ravn:
„Du sidder jo lunt i Bure —
„saa siig mig da nu, hvad er Dit Savn?
„Dine Miner ere saa sure!"

Saa dybt sig nejed den uselig Ravn,
hans Taarer runde saa stride:
„Vidste jeg selv dets rette Navn,
„saa fik Du det snart at vide.

„Min ædle Jomfru med Haanden hvid,
„med Kinder og Læber røde!
„Holdt Du mig fængslet længere Tid,
„jeg troer forsanden, jeg døde.

„Det kogte Kjød fra Dit eget Fad,
„det er mig saa lidt til Baade; —
„visselig aad jeg en anden Mad,
„ifald jeg selv maatte raade.

„Din lunkne Drik og Dit Sukkerbrød,
„den Taarestrøm i Dit Øje,
„Dine lange Sukke, Din Tale sød, —
„det kan jeg slet ikke døje.

„Kun Den kan vide af Skoens Tryk,
„som selv maa træde i Skoen; —
„her sidder jeg nu med krummet Ryg,
„mens Ringen klemmer om Kloen.

„O, løs min Lænke, og bryd min Ring,
„luk op mit Gitters Døre! —
„Her duer jeg dog til Ingenting!
„Saa skal Du min Jubel høre!

[1]) Sml. Digtn, IV, S. 79. Dette Digt bringer i visse Maader Tanken tilbage til *Poul Møllers* „Torbisten og Fluen".

„Før var jeg lystig! — Jeg mindes nok
i Bøgens og Egens Grene
„jeg havde Hustruer, hundred i Flok, —
„nu seer jeg kun Dig alene.

„Jeg Duerne jog fra Slag til Slag,
„drak Blodet og hakkede Kjødet;
„det, maa Du tro, har en bedre Smag,
„end naar det er stegt og sødet.

„Man siger, jeg faaer kun Aadsel i Arv
„og bænkes ved Galgens Kroppe;
„nej, helst jeg styrkes ved Oxens Marv
„og sover i Skovens Toppe.

„*Der* har jeg min høje Gjæstesal;
„og dybt, hvor Stenen hælder
„sig over Kilden, klar og sval,
„er min velforsynede Kjælder.

„Min Ven er Midnattens sorte Sky,
„naar kjæk jeg ud mig svinger
„i dristigt Tog over Land og By
„alt paa mine susende Vinger.

„Da seer jeg i Dybet mangen Skat,
„fast Guldet mit Øje blinder;
„det ligger i Klosterets Grus forladt
„og dejligt i Mulmet skinner.

„Da skingrer af Glæde højt mit Raab,
„Og Hvo, som forstaaer min Tale,
„tager Arv i svundne Slægters Haab
„og kan med sin Vidskab prale.

„O, løs min Lænke, og bryd min Ring!
„Luk op mit Gitters Døre!
„— Her duer jeg dog til Ingenting! —
„*Saa* skal Du min Jubel høre.

„Hvad hjælper det Dig, jeg sidder her
„saa stille, forknyt og bunden?
„Du fange Dig heller en lystig Stær,
„som snakker Dig efter Munden.

„Se til, Du faaer Dig en Stillids fat,
„han haver saa favre Fjedre,
„og, er han i Staaltraadsfængslet sat,
„han pynter i Stuen bedre.

„En Papegøje var ogsaa god,
„han sidder i Ringen og gynger
„og gnaver sin vamle Gulerod
„og Dit Navn evindelig synger.

„En Turteldue Du skaffe maa;
„hans Lader er fine og smukke,
„saa kjælen han vil i Stuen gaa
„med evigt smægtende Sukke.

„Dog fange Du helst en Kanariehan,
„det er saa vakker en Sælle;
„om Sydlands duftende Skove kan
„i Kvad han snaksomt fortælle.

„Men fang dog ej Nattergalens Brud!
„Du tager fejl, hvis Du troede,
„at, før Du stinger dens Øjne ud,
„den synger en eneste Node. —

„Jeg saae, hvor de andre Fugle smaa
„smukt lærte i Bur at sjunge;
„da tænkte jeg strax: „Du ogsaa maa
„„faa Skik paa Din Røst og Tunge".

„Saa lod jeg mig fange, — saa sad jeg fast;
„men Intet lærte jeg Stakkel,
„og, at mit Hjærte endnu ej brast,
„det er saamænd et Mirakkel.

„Jeg kan ej trives i dette Bur,
„her hjælper ej List eller Lempe;
„min raa, min ubændige Skovnatur
„vil evigt mod Baandet kæmpe.

„Alt Godt jeg ønsker min Jomfru kjær,
„Dig Himlen stedse bevare!
„Jeg beder Dig blot: „O, naadig vær!
„„Du lade med Fred mig fare!"

„O, løs min Lænke, og bryd min Ring,
„luk op mit Gitters Døre!
„— Her duer jeg dog til Ingenting! —
„*Saa* skal Du min Jubel høre!“ —

— Skjøn Jomfru alt med sin fine Haand,
med spodske Smil om Munden,
strax løste Ravnens Klo af Baand;
saa slap hun ham ud i Lunden:

„Tag nu kun Logi paa Dit Egetræ —
„jeg vil Dig slet ej genere!
„Nej, se mig til det tossede Kræ,
„hvor han kan ræsonnere!“

Hele Winthers Familie tog Parti med *Sophie Hansen*, hvem de Alle havde lært at elske og ære. Selv erklærede hun atter, at hun aldrig havde ventet at blive hans Hustru [1]).

Nogle af *Aarestrups* Breve til *Chr. Petersen* indeholde Oplysninger om Winther og hende i Tiden kort efter den hævede Forlovelse. Den 24nde Marts 1836 skriver *Aarestrup* fra Nysted: „Af et Brev fra *Sidenius* seer jeg, at Winther har ophævet sin Forbindelse med Jomfru *Hansen*. Det var mig ikke uventet. Mange dadle Winthers Adfærd meget; jeg gjør det ikke. At et Baand, som der absolut hører en vis Ruus til at finde naturligt og taaleligt, maa være pinligt og utaaleligt, naar denne fattes, kan jeg godt begribe. Hvorledes Jomfru *Hansen*, som jeg har stor Agtelse og Kjærlighed

[1]) Det er ganske i Modstrid med Virkeligheden, naar *Stemann* i sine Optegnelser om W. siger: „At han skulde have sendt hende et Digt „Ravnens Kvide“, for ved Hjælp af dettes Indhold at fremtvinge Forlovelsens Ophør, betvivle hans Venner. Det er vel blevet fortalt; men det stemmer ikke med de Følelser, Jfr. *Hansen* senere har baaret for ham“.

for, i saa lang Tid — som det lader — har kunnet misforstaa Winthers skaansomme Tilbageholdenhed og lemfældige Kulde, er mig en Gaade, og jeg beklager hendes Forblindelse; hun lider vist meget derunder. Med stor Finesse opspore Damerne det planmæssig Fordulgte, det listig Komponerede, og ere belavede derpaa; men det Aabne, Djærve, er en for bred Gjenstand for deres skarpe Syn, det overrasker Dem altid. Hils Winther, og siig, at hans „Ravnens Kvide“ [1]) finder jeg mandig og smuk; og det er et levende Digt, just af dem, jeg holder af. Vidste han, hvor gjærne jeg vilde have et Brev fra ham, saa skrev han mig til“. Den 22nde Marts 1837. „Jeg har idag skrevet et Brev til Jomfru *Sophie Hansen,* der endogsaa maatte redigeres og censureres. . . . Chr. Winther har været her paa Laaland i en Maaned, troer jeg, uden at besøge mig. Havde jeg havt Stunder, havde jeg ikke taget mig Etiketten saa nær, men maaske besøgt ham og min Ven, den Deputerede i Maribo [2]). Folk fortælle meget om Winthers Ytringer med Hensyn til hans forhenværende Kjæreste. Han skal beklage sig over ikke at kunne besøge sin Familie, fordi hun opholder sig i dens Skjød, etc., etc. (jeg troer det ikke mueligt) — og man misbilliger overalt hans Adfærd. Pastor *Sidenius* tør ikke lade sin Kone vide, at den elskvær-

[1]) Mærkværdigt nok havde Winther, hensynsløs over for *Sophie Hansen* og ligesom til Selvforsvar, offentliggjort dette Digt i *Holsts* „Nyaarsgave fra danske Digtere“ 1836, og, da han i „Nogle Digte“ offentliggjorde „Vandring og Opdragelse« samt „Til A. M.“, vedføjede han Datum for deres Affattelse, saa Enhver kunde se, de vare skrevne, medens han var forlovet med *Sophie Hansen.* [2]) Kjøbmand *K. B. Sidenius.*

dige *Sophie Hansen* forlader deres Hus paa Grund af slige Ytringer; men hendes Delikatesse kan ikke tillade hende at blive; Præsten og Børnene ere utrøstelige over hendes Beslutning. Vorherre kjender Bunden og Grunden i disse Historier. Jeg selv har skrevet to Breve til den stakkels Pige, som forlades af Alle, men Høflighedsbreve! Hun skal nu til en Fru *Prætorius* i Kjøbenhavn. . . .[1])"

Dagen efterat dette Brev er skrevet, sender Chr. Winther fra Maribo følgende Brev til *Chr. Petersen:* „ . . . Desværre kan min stakkels Søster i denne Tid ikke ret glæde sig over Nogenting. Hun mistede igaar, efter halvanden Dags Sygdom, sin ældste Søn, en Dreng paa henved tre Aar. Drengen har været tilsyneladende frisk al den Tid, jeg har været her; kun klagede han over Træthed og Hovedpine i de sidste Dage; men man ænsede det ikke. Sygdommen var Betændelse i Hjærnen og tog til i den Grad fra den ene Dags Formiddag af, at han den næste (22nde Marts) døde for vore Øjne. Lægen, som er en duelig Mand, gjorde sin Pligt, men forgjæves. Det var den Tredie, de mistede. — Min Fader, der — mellem os sagt — holder meget mere af mig, end jeg fortjener, har overtalt mig til at forlænge mit Ophold her endnu i 8 Dage.... Den projekterede Rejse til Dr. *Aarestrup* blev udsat; nu frygter jeg for slet ikke at faa ham at se. Jeg vil dog gjøre endnu et Forsøg." Det blev imidlertid ikke til Noget. Den 5te Maj skriver nemlig *Aarestrup* til

[1]) Fru *Charlotte Prætorius*, født *Raupach*, Enke efter Pastor *J. J. P.*, først Præst paa St. Thomas, senere i Tødse, Aalborg Stift.

Chr. Petersen: „Hils Chr. Winther, og siig til ham: „Var det Ret, at Du ikke besøgte *E. A.*, der længtes saa meget efter Dig, og hvis hele Hus havde glædet sig til Dit Komme?““

At Chr. Winther efter den hævede Forlovelse undertiden ikke befandt sig saa heelt ilde, fremgaaer af følgende Brudstykker af Breve fra denne Tid i Maribo: Den 23de Febr. 1837 (til *Chr. Agerskov*): „Jeg kom hertil i Lørdags Kl. 4. Inde i Vognen sad en ung Mand, som jeg kjendte, samt tre Damer, en gammel og to ganske unge. En af de sidste var charmant, overmaade! — men uagtet al hendes Nydelighed vovede jeg først, da vi sad i Kahytten paa Overfarten, at abordere hende[1]); thi hun havde en saa frappant Lighed med en Person, med hvem jeg har staaet i et intimt (legalt) Forhold[2]), at jeg rystede og bævede som en Asp, da jeg fik Øje paa hende. Og, mærkeligt nok, den indre Lighed svarede aldeles til den ydre; hun besad den samme skarpe Forstand, en vis lun Finhed og en Overlegenhed over sine andre Omgivelser, hvilken hun brugte med samme kloge Forsigtighed, som hin omtalte Dame. Du kan ikke tro, hvor dette Rejse-Studium, denne Skitse i min Erindrings-Mappe, interesserede mig. F. Ex. da hun tydeligt mærkede — og det kan jo ethvert Fruentimmer *strax* — at *hun* alene var Den, der kunde vække min Interesse, og saae, at jeg vilde avancere rask fremad, saa afskar hun mig ved et passende Sted i Samtalen aldeles den slagne Landevej, idet hun fremtog en Appelsin, trak Handsken

[1]) Nærme mig til hende. [2]) *Alvilde?*

af, for at lade mig, medens hun meget langsomt skrællede Frugten, se, at der skinnede en lille, glat Ring paa den højre Haands fjerde Finger, og med Talen *legèrement* henvendt til sine Rejse-Veninder sagde: „Jeg troer dog ikke, jeg vil skrive til Andre imorgen end til *Steenberg;* de Andre maa vente, men *han* ikke". — I Gaabense forlod dette Selskab mig, og jeg lod mig nu *alene* af fire store Heste trække videre i det store Hus, indtil jeg naaede mit Hjem, hvor jeg traf Alting vel og — som jeg troer — glædeligen overraskede min gamle, elskværdige Fader, der holder af mig, som om jeg var hans Kjød og Blod. . . . . *Valentins* [1]) Enke, til hvem jeg medbragte Brev, besøgte jeg Dagen efter min Ankomst. Hvor hun var yndig i sin Sorg, *c' est a dire:* Sørgedragt [2])! Hun er fin, fin, rank, meget brunette, og med sine ganske *sorte* Øjne forstod hun at sørge saa nydeligt — nej, hvor det var dejligt! Hun burde hvert andet Aar miste en Mand, for bestandigt at være saa kjøn!" [3]) Maribo d. 27de Febr. 1837 (til *Chr. Petersen*): „Naar jeg ikke har Andet at bestille, morer jeg mig med at trøste eller forsøge at trøste unge Enker, der med deres sorte Dragt, med kohlen-pech-raben-schwarzen-flimmernden-

[1]) Den før omtalte Studenterven af Chr. Winther, en af Studenterforeningens første Seniorer (1820—27); han var senere Byfoged i Maribo (se *P. V. Jacobsens* Breve S. 6, hvor han kaldes „den naragtige V".) og gift med Hofguldsmed og Ordensjuveleer *Eggertsens* Datter; f. 1811 og døde $^{29}/_{11}$ 1836. [2]) I „Et Hjærtes Gaade" (udgivet 1843) siger den unge Forstelev om Grevinden: „*Sørge* gjorde hun — forstaa mig ret: hun var klædt i Sorg; men det var slet ikke til hendes Skade". (Sml. Digtn. VIII, S. 125). [3]) Breve fra og til C. W., S. 34 –35).

funkelnden-schmactenden-liebelnden-schwimmenden *Augen* galvanisere den halvdøde Frø eller Tudse i min venstre Side, saa den ordentligt kan spjætte med Bagbenene og har faaet det højre Øje op. Men det har forresten Intet at betyde."

Den 9ende Marts 1837 (til *Agerskov*): „Rygtet har fortalt om det elegante Studenterbal, og man har i forskjellige Selskaber — thi tænk Dig: her gaaer jeg i Kompagni og Samkvem ligesom et andet tamt Dyr — bestormet mig med Spørgsmaal desangaaende. Nogle ret nydelige unge Damer, Jomfruer, Frøkener og Enker, interessere sig nemlig levende for Alt, Kjøbenhavn og Studenterverdenen vedkommende. Men jeg har siddet som en Tosse og ikke kunnet svare Eet til Ti. Og hvis er saa Skylden? Herregud, opret min Ære, lad mig nyde den Fryd i en af disse Aften-Reunions, hvor jeg næsten alene sidder blandt de Beskjørtede, medens alle andre Herrer ere smeddede til Spillebordene, at kunne fremtage et fint Velinpapirs Brev og sige: „Nu har jeg da fra en af mine bedste, kjæreste Venner faaet autentisk Efterretning om hin mærkelige Begivenhed, der i Dansehistoriens Annaler vil gjøre Epoke. Jeg seer allerede de tindrende Øjne, jeg seer dem vendte til mig, og jeg forgaaer næsten allerede ved Tanken. . . . Saa I havde hvide Atlaskes-Veste paa, I Himmelhunde!" [1])

Ogsaa bedrøvelige Udbrud af ham kjende vi fra denne Tid. Saaledes skriver han d. 5te Juni 1836 til Fru *Margrethe Petersen*.

[1]) Breve fra og til C. W., S. 40—41.

Mit Sind er som en Hede, tom og gold,
hvor Tidslen ensom staaer i Stormens Vold.

Min Aand er som en Brønd, der før var fuld,
men nu er stoppet af det tørre Muld.

Af brændte Jord ej nogen Blomst fremgaaer;
af tørre Brønd ej Læskedrik man faaer.

Een Smerte er mit Bryst, eet Suk min Røst —
ej tør man lytte *der* til Sangens Lyst.

— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —

Det Træ, som ej er friskt og sommerglad,
kun bærer tørre Kvist og vissent Blad[1]).

Det gik ham, som det gaaer Naturen under vulkanske Revolutioner: saa standse tidt dens Kildevæld; Sangens Aare i ham stivnede.

Samme Aar hedder det i et andet Digt til Fru *Petersen:*

Jeg havde før en Have selv,
hvor Fantasiens Himmelbue
fremlokkede ej Blomster blot,
men og Begejstrings stærke Drue;
men Haven er nu plat forødt;
thi Storm og sorte Skyer true,
saa alle Blomster blegne brat
og dukke Hovedet og grue[2]).

Ogsaa følgende Vers fra 1836 ere betegnende for hans daværende Tilstand:

Jeg har ingen Smerte i min Sjæl;
men jeg har heller ingen Glæde;
jeg føler mig hverken ilde eller vel,
jeg kan hverken le eller græde;

[1]) Sml. Digtn. I S. 275; her afskrevet efter Originalmanuskriptet.
[2]) „Efterladte Digte" S. 13.

der er saa Lidt, som gaaer mig med,
og de tusende Sorger, som mig trykke,
maa jeg rolig slæbe afsted;
thi jeg selv har forspildt min Lykke.

Jeg seer i næsten hver en Drøm
min Moders fromme Øje
og føler hendes Stemme øm
sig over mit Hjærte bøje;
hun er alvorlig, men ikke vred;
i min Arm tør jeg hende ej trykke;
hun kjender min Synd, hun veed,
at jeg selv har forspildt min Lykke[1]).

Den 23nde Febr. 1837 skriver han til *Agerskov:* „En saa fortørret Hjærne, et saa sammenskrumpet Hjærte, som jeg slæber med mig, hvor jeg færdes, kan aldrig mere befrugtes, end ikke af det rigeste Stof". „Hvormed har jeg fortjent Dit kjærlige Sind imod mig? Jeg kjender mig selv og min Uselhed altfor vel til, at jeg ikke stundum næsten skulde fortvivle, naar jeg ret betænker alt Sligt. Undskyld, at jeg er kommen paa dette Kapitel; men jeg kan forsikre Dig: naar man — som jeg — virkelig føler sig et *Intet,* efter engang forhen at have troet sig *Noget,* saa er det en ganske egen Fortvivlelsens Vellyst engang imellem at tale rent ud af Posen (Gaaseposen) derom"[2]). „Han var ofte fuld af Samvittighedsskrupler og Selvbebrejdelser, som formørkede hans Tilværelse"[3]). Det er sig selv i denne Periode, han taler om i „Episode af et Familieliv", hvor han siger om Kobberstikkeren *Felix,* der har svigtet sin Elskede, at hans Selvbetragtninger og bitre Selvtilstaaelser undertiden trængte sig sammen i eet Brænd-

[1]) Sammesteds S. 12. [2]) Breve fra og til C. W., S. 34. [3]) *J. F. Gjødwads* Ord til mig.

punkt for at vise ham hans hele Uselhed i det klareste Lys og tilsidst afpresse ham Taarer og smertelige Suk. „Hvor elendig, hvor usel maa jeg ikke være", raabte han og knugede krampagtigt bægge Hænder mod det vaade Ansigt, „hvor foragtelig i Andres Øjne, naar jeg end ikke selv — dog — Hvad nytter nu vel min afmægtige Klage? O, dette Kar" — her lagde han Haanden paa Hjærtet — „er af en altfor slet Masse. Det er intet Bedre værdt end at knuses og kastes blandt andre Skaar. Min stakkels Milla!" sukkede han bevægeligt, „hun er saa god, hun er saa from — Nej, nej! Jeg kan ikke udholde den Tanke — — det maa — det skal — — Ak, hvorfor har jeg ikke i Tide med Kraft udrevet mig af saamange Forhold, der have været min Svaghed, standset min Fremstræben! Hvorfor har jeg ikke kastet Blyant og Gravstikke til Helvede og hellere lært at flette Kurve eller høvle Brædder? Min Forfængelighed var bleven brudt, mit Hovmod knækket og jeg selv maaske knust; men hvormeget bedre at sidde skjult for Alles Øjne og tilfreds, — hvormeget sødere selv at have Gravhøjen over sig, end at lide denne usigelige Kval. Den bedste Tid er ubenyttet eller misbrugt, Fremtiden ligger for mig som en trøstesløs Ørk, der *skal* gjennemvandres; og, naar jeg saa har slæbt mig træt og mødig — hvad saa?" [1])

Frøken *Ross* skriver til mig: „Chr. Winther var maaske Den af Alle, der var mindst fornøjet med sig selv. I Kjøbelev Præstegaard havde han været ung, glad og elskværdig; saadan saae jeg ham aldrig i

[1]) Sml. Digtn. IX, S. 122—24.

Maribo, derimod altid i Hjemmet og i daglig Omgang som den fine, hensynsfulde og opmærksomme Mand. Naar han kom hjem til sin Stiffader, var det som oftest — saaledes i den her omtalte Tid — fordi han var i daarligt Humør og maatte ud af den vante Leveviis. Hans daarlige Humør var altid af den Beskaffenhed, at han, under sine Besøg i Hjemmet, søgte Ro og Ensomhed og derfor altid foretrak at bo hos sin Fader, Biskop *Møller*, hvor han kunde indrette sig efter Tilbøjelighed og kun vise sig ved Bordet, istedenfor at tage til Søsteren, Fru *Sidenius* i Maribo, eller de andre tre; thi hos disse yngre, interessante Mennesker, som kappedes om at trække Broderen til sig, *der* skulde ogsaa han være interessant og staa lidt paa Pinde, og det følte han sig aldeles ikke oplagt til eller tjent med, saa, om vi hos hans Fader end havde nok saa lidt Lejlighed at indlogere ham i — hvilket undertiden kunde være Tilfældet i den i Bispegaarden jammerlige Beboelseslejlighed — kom han dog paa denne Tid til mig med det fortvivlede Udraab: „Kjære Frøken, gjør Udvej for, at jeg kan blive her! Jeg kan ikke udholde det andre Steder!“ — Naar han saa fik sin Villie og blev forsynet og plejet saa godt, som det lod sig gjøre, velforstaaet i sine Interesser, saa var han stille, veltilmode, og tilkjendegav det galant i faa Ord“. — I et Brev til *Chr. Petersen* skildrer han selv d. 27nde Febr. 1837 sit Opholdssted i Maribo Bispegaard saaledes: „Jeg sidder her i et Kvist- eller Loftskammer, overalt paneleret og hvidt anstrøget, Gardinerne om Sengen ere hvide, der staaer en Sofa, en gammeldags Kakkelovn rumler lysteligt, Solen skinner herind, og udenfor,

saavelsom i mit Hjærte, er — idetmindste tilsyneladende — en dyb Sabbats-Rolighed, som gjør mig usigelig godt. Hvis ikke udvortes Omstændigheder støde til, haaber jeg at faa bestilt Noget herovre; thi vort Liv gaaer regelmæssig . . . ., og jeg kan være alene, naar jeg vil. . . . . Det Eneste, der her generer mig lidt, er, at man er saa selskabelig" [1]).

I høj Grad elskede han hele sin *møllerske* Familiekres derovre og forstod ogsaa at knytte de yngre af den til sig. *H. U. Møllers* Datter, Fru *J. D. Korff*, skriver til mig: „Jeg kan huske, fra jeg var Barn [2]), hvor han morede os ved at give hele Scener af morsomme Komedier til Bedste for mine Forældre; han spillede selv alle Rollerne og havde et stort komisk Talent. Jeg kan ogsaa huske, at han undertiden, naar han var i rigtig godt Humør, morede os med at vise os, hvordan han kunde nyse, *naar* han vilde, ved at trykke et bestemt Sted paa sin Næse" [3]). —

Winthers ophævede Forlovelse havde i Kjøbenhavn gjort en ikke ringe Opsigt og skaffet ham alvorlige Bebrejdelser fra flere af hans gode Venner, af hvilke Fru *Müffelmann* var blandt de Strængeste mod ham. — *H. C. Andersen* skriver i et utrykt Brev til *Ingemann:* „Chr. Winther har slaaet op med sin Kjæreste; det skal være en fortræffelig Pige. Han slog op, fordi Kjærligheden gik over; det gjør mig ondt; thi jeg holder meget af Winther baade som Digter og som Menneske; men han har saadant et underligt Hjærte, der altid maa bløde; læges Saaret, saa bliver Manden syg".

[1]) Breve fra og til C. W., S. 36—37. [2]) Hun er født $^{16}/_{4}$ 1828. [3]) Se I, S. 191—92.

— Det var det Almindelige, at man dømte ham strængt og kaldte ham „en upaalidelig Kavaler", eller Sligt. En af de Faa, der tog hans Parti, var *Oehlenschlæger*. Da den unge *H. V. Kaalund* engang sagde til denne, at Chr. Winther var lovlig løs og flagrende i sin Kjærlighed og snart var forelsket i En, snart i en Anden, spilede *Oehlenschlæger* Næseborene ud, saa de spillede, medens han udbrød: „Hvorfor skulde han ikke have Lov til *det?* Hvorfor i Alverden skulde han dog ikke have Lov til *det?*" [1]) —

Sophie Hansen hørte til de dygtige og ædle Personer, der kunne tage en Sorg op og forarbejde den til Næring for en rig og smuk Personlighedsudvikling. Hendes fulde, fine Noblesse kom nu ret til at gjøre sig gjældende. Hun lod sine Venner og Veninder af Chr. Winthers Kres vide, at hun ikke var ulykkelig, og bad dem, at de aldrig vilde tænke paa hende med Beklagelse. Bitter var hun ikke — hun tog tværtimod altid Chr. Winther i Forsvar — og der siges, at den hævede Forbindelse dog ikke sønderrev det Agtelsesbaand, der havde været imellem dem [2]). *Poul Møllers* vedblev med at holde stærkt paa hende, og efter den brudte Forlovelse kom hun ofte *der*. Saa døde han pludseligt; bestyrtet derover gik hun op og bad om at maatte se ham; aldeles uforvarende mødtes da hun og Chr. Winther paa hver sin Side af Kisten; idet de slog Øjnene op og saae hinanden ved den fælles Vens Lig, rakte de hinanden Haanden over dette. Senere, da der i Anledning af Kronprins *Frederiks* Formæling med

[1]) *Kaalunds* Meddelelse til mig. [2]) *Stemanns* fornævnte Optegnelser.

Prinsesse *Mariane* af Mecklenborg, var *Bal paré* paa Kristiansborg Slot, kom de ligesaa tilfældigt til at gaa ved hinandens Side op ad Trapperne; Chr. Winther talede her til hende, og, da de naaede Indgangen til Salene, bød han hende sin Arm; til stor Forbavselse for Alle, som kjendte Forholdene, førte han hende ind i Selskabet[1]). — Engang i sine ældre Aar mødte han hende paa Charlottenborgs Kunstudstilling; ogsaa da gik han hen og indlod sig i Samtale med hende, hvorpaa de spadserede rundt sammen og saae paa Billederne. I sin sidste Tid sendte han hende gjennem en fælles Bekjendt en Hilsen og ofrede hende efter Sigende mange Tanker. Paa sine gamle Dage erklærede hun til en af Chr. Winthers *mollerske* Slægtninge: „Alt, hvad der minder mig om ham, er mig kjært". Da hun engang i sine senere Leveaar var i et Middagsselskab, spillede og sang en ung Pige nogle af Chr. Winthers Sange. *Sophie Hansen*, som sad i Sofaen, rejste sig med Et og forsvandt i en Vinduesfordybning, hvor hun stod og græd. Da Sangen var tilende, gik hun hen og kyssede den unge Pige paa Panden, hvorefter hun forlod Stuen. Hun elskede ham endnu. Sorgen havde gjort hende from, blød og kjærlig.

En lang Periode af sit Liv tilbragte hun i Huset hos sin Veninde *Henriette Storm*, der var bleven gift med Præsten *C. F. E. Møller;* hos disse ypperlige Præstefolk, der selv ingen Børn havde, men i sit Hus opdrog unge Piger, levede hun først paa Anholt, derpaa i Borbjærg i Ringkjøbing Amt, senere i Karrebæk i

[1]) Meddelt mig af Fru *Larsen*, født *Storm*, som ved denne Lejlighed var *Sophie Hansens* Ledsagerske.

Sydsjælland, og i hvert af disse Hjem udfoldede hun en meget stor Dygtighed, dels ved at tage sig af Husvæsenet, dels ved at undervise de unge Piger, og hun vandt Alles Hjærter. Efterat Pastor *Møller* og hans Hustru vare døde, fik hun et sjælden udmærket Opholdssted hos Fru *Møllers* Søster, først medens denne var gift med den bekjendte, højhjærtede Handskemager *Larsen*, senere hos hende som Enke. *Sophie Hansen* var æret og elsket her og videnom af Alle, som lærte hende at kjende. Hendes yndefulde, ædle, fine, hvide Skikkelse lyste i enhver Stue, hvor hun traadte ind. I Chariternes Templer tjente graahærdede Kvinder indtil deres høje Alderdom; en saadan Præstinde var hun. Livets Skole havde taget Sentimentaliteten fra hende, men udviklet Kjærnen. Hun var fuld af aandigt Liv, vaagen og frisk. Da hun var inde i Halvfjerdserne, saae jeg hende d. 23nde Oktbr. 1883 i Digteren *A. Munchs* Hus med udsøgt Ynde og Finhed udføre en ret omfangsrig Gammel-Dame-Rolle i det af ham forfattede Drama „Præst og Kunstner". I Aaret 1879 besøgte hun *Munchs* paa deres „Villa Marina" i Nysted. Paa Kjørselen fra Nykjøbing dertil sad hun tavs ved en Venindes Side og var meget vemodig. Hun gjensaae nu de fra hendes Ophold i Øster-Ulslev kjendte, kjære Steder. Hun var henne i *Aarestrups* Have, som skraaner ned mod Østersøen, og under hvis mægtige Valnøddetræ hun ofte havde siddet bænket med Familien *der*. En i Nysted boende Søster af Pastor *Isaac Sidenius* fornyede hun Bekjendtskabet med og fik en Aften Besøg af hende hos *Munchs*. En ung Pige, der var uvidende om *Sophie Hansens* Forhold

til Chr. Winther, sang ved Klaveret og til Fru *Hartmanns* Melodi: „Jeg gik mig i Skoven saa ensom en Gang"; da blev hun meget bevæget; *Grethe Sidenius* tog hendes Haand, og hun fik da snart Bugt med sin Stemning. Efter sin Hjemkomst til Kjøbenhavn tilskrev hun Frøken *Sidenius* Breve, hvoraf følgende Uddrag ville læses med Interesse:

„Kjøbenhavn d. 20nde Oktbr. 1879.

Min kjære Grethe!

Hvor underlige ere dog de Veje, Vorherre fører sine Børn ad, og hvormegen Glæde, uventet og uforglemmelig, skjænker han dem ikke! En saadan Glæde regner jeg *det* til at have mødt Dig igjen efter saamange, mange Aars Forløb. *Dit* Liv er jo i udvortes Henseende gledet mere stille hen end mit; men, hvor bevæget end *det* har været, og hvormange Taarer skuffede Forhaabninger og brændende Ønsker end have vædet mine Øjne med — saa er mit Hjærte opfyldt af den inderligste Taknemmelighed nu, fordi en kjærlig Faderhaand har ledet mig til de Livskilder, der aldrig udtørres, og som give Fred og Glæde for hele Livet. — Hvor var det dog en yndig Tid, jeg var i Nysted! . . . Naar man har levet længe i Verden og seet mangfoldige Mennesker, lærer man nok at skjelne mellem det Ægte og Uægte . . . . . Man seer og hører jo Meget i denne store, larmende By, som kan løfte og glæde; Gud være lovet for et Hjem, hvor der er stille Lykke, Glæde og Fred; saa kan den store Verden larme og tumle, saa meget den vil. Et saadant Hjem har jeg! . . ."

[Uden Datum]

„. . . . Jeg har været lidt syg — en heftig Forkølelse; men — selv om det ikke er nogen egentlig stor Sygdom — saa, naar man først er over de 7 Gange 10, saa taber man lidt Kræfter og bliver altsaa en Slags Pjalt — et mere betegnende end skjønt Ord. Omhyggelig, kjærlig Pleje, styrkende Midler, Fred i Hjærtet og fremfor Alt Lov og Taksigelse for Gud Faders uforskyldte Naade — saa gaaer det igjen. Jeg var glad over, at jeg var rask nok til at være i Kirke de to Juledage. Vartov er min Kirke, og jeg elsker at høre min kjære Pastor *Brandts* varme, evangeliske Prædiken . . . . . Jeg vil helst fortælle Lidt om Hjemmet; udenfor i vores dyrebare Fædreland er det for Tiden saa sørgeligt, at Hjærtet bløder, naar man hører og læser om bittert Had og lav Uselhed imellem danske Folk. Politik er Djævelskab, saaledes som den nu drives . . . . [Her er udeladt en Skildring af Juleaften].

Saaledes gaaer det til i et gammelt kjøbenhavnsk Hus, hvor Gud Faders Velsignelse har været følt med taknemmelige Hjærter, og hvor Frelserens Fødsel er Det, der kaster Lys og Liv over Aarets Dage. Jeg lever nu mest i Hjemmet og seer ikke meget til Det, man egentlig kalder Verden . . . . . Du kan tro, jeg blev overrasket ved et Besøg af Kammerherre *Jørgen Wichfeld*[1]). Han var halvblind og saa affældig, at jeg syntes, det var forbavsende, han turde gaa paa Gaden. Han havde hørt, jeg havde været i Nysted, var kommen til at tænke paa gamle Dage og kom saa til mig, da han kom til Byen.

[1]) Ejeren af Engestofte, Chr. Winthers førnævnte Skolekammerat.

. . . . . Jeg læser for mig selv Historie, for Tiden Frankrigs, som altid har interesseret mig meget".

I sine sidste Affældighedsaar sank hun hen i en sørgelig Sløvhedstilstand, saa hun egentlig ikke iagttog Videre af Det, der skete om hende; derimod var hun ofte beskæftiget med, at hun absolut *maatte* hen for at tale med „en Mand", hvis Navn hun ikke vilde sige, men som hendes Nærmeste meente var Chr. Winther. I sin raske Periode havde hun aldrig nævnt ham, selv ikke til sine Allerkjæreste. Tilsidst var hun saa svag, at hun ikke havde klar Bevidsthed om, at hendes bedste, opofrende og ædle Veninde og Husfælle Fru *Larsen* døde; ganske kort efter gik hun selv bort d. 2den Juli 1900. Hun efterlod sig intet Brev eller Digt fra Chr. Winther til hende, derimod nogle af de Digte, som *Aarestrup* havde sendt hende, og Winthers „Annette" samt „Alfens Brud" i hans egen Haandskrift. Nogle Aar før sin Død havde hun bedet en af sine Veninder om at brænde en stor Pakke Breve og vistnok Digte; selv vilde hun ikke gjøre det. I hendes Gjemme laa der efter hendes Død indpakket i hvidt Silkepapir Chr. Winthers Portræt fra *Georg Carstensens* „Portefeuillen" for 1839, og derunder havde hun skrevet følgende lidt omdigtede Vers af Winthers „Længsel":

„Du troer maaske, jeg har glemt Dig;
men tro mig, om Du kan:
jeg har i Hjærtet gjemt Dig
og skal over Gravens Rand,
trods Livets bitre Kulde,
bære Dit Navn, det hulde,
prentet dybt i mit Bryst [1]).

Ogsaa Virkeligheden har havt sin *Alma Stjærne.*

[2]) Sml. Digtn. I, S. 197.

Noget før den Tid, da Chr. Winthers Forlovelse med *Sophie Hansen* blev hævet, flyttede han ud paa Nørrebro No 8, lige for den nuværende Slotsgade, *der*, hvor Gartner *Fløystrup* har sin Forretning. Her lejede han Værelser af Gartner *Hansens* Enke, f. *Löchte*, som sammen med sine to Døtre *Marie* og *Emilie* beboede et Havehus, hvis Grund nu hører til No 12 i Elmegade og ligger bag det nuværende No 36 paa Nørrebro. Stedet var landligt, da der dengang kun fandtes faa Bygninger derude, og Vejen fra Kjøbenhavn dertil var ofte om Vinteren temmelig ufremkommelig. Om en „Gade" med en Række Huse paa Rad var der slet ikke Tale; der var Haver, Marker og enkelte Oplagspladser. Uden for Voldene hørte Tranlygterne op. Madam *Hansens* Hus, som blev nedrevet 1885, laa i Winthers Tid midt inde i en Have; en Allé førte ned til det. Han havde to Værelser tilhøjre i den lave Stueetage; han møblerede selv, og hans Lejlighed var smukt indrettet.

I Nummer 7 boede der — ligeledes i et Havehus — en Skibskaptajn *Gram*, der havde trukket sig tilbage fra Sølivet og efter sin Fader overtaget en Slags Restavration, dog ikke i almindelig Forstand, men saaledes, at her samledes en stor, fast Kres, der saa behandledes som Medlemmer af Familien, eller i alt Fald som dens Gjæster. Mange ældre Embedsmænd, Studenter og Kunstnere gik ind og ud *der*. Der var fire smukke Døtre, og man befandt sig særdeles hyggeligt og tiltalende med disse og deres brave Forældre. *Grams* Døtre vare intime Veninder af *Hansens*, og de følte sig gjensidigt ganske hjemme hos hinanden. Chr.

Winther sluttede sig stærkt til bægge Familierne og var i høj Grad forgudet af de unge Piger, der ikke noksom kunde beundre hans behagelige Person og hans ridderlige, fine og hensynsfulde Maade at behandle dem paa; hans Lige havde de aldrig truffet. Han stod sent op — laa i Regelen til Kl. 12; han arbejdede da i Sengen — og, naar han endelig var paa Benene, kom han dagligt ind til *Grams* for at spise Frokost; *der* sad han saa og passiarede en Times Tid; det kunde dog ogsaa hændes, at han fik Frokosten bragt ind til sig selv; men saa var han enten i slet Humør eller ogsaa var „Aanden kommen over Digteren", som det da hed sig hos *Grams*. Efter Frokost plejede han at læse højt for *Hansens*, og denne Nydelse var for dem saa stor, at alt Andet tilsidesattes for dens Skyld; saaledes blev engang, da den Roman, han forelæste, var særlig interessant, en Storvadsk udsat i fire Dage. — Sin Middagsmad spiste han inde i Byen, som før sagt: ofte hos *Petersens*, ellers paa en jævn, borgerlig Restavration paa Vestergade, hvor det gik gammeldags gemytligt til, og hvor „den lille *Louise*" opvartede Gjæsterne. Hun var ikke kjøn, men Alles Yndling. En Dag vandrede hun om med forgrædte Øjne. „Hvad er det dog med den lille *Louise?*", spurgte Winther, blød om Hjærtet; han kunde jo, som Frøken *Hertz* i sin Tid sagde om ham, ikke taale at se Nogen græde, og allermindst en elskværdig ung Pige. Hvad var det dog med *Louise?* Jo, hun var da bleven opsagt. „Det skal vi snart faa forpurret", lød det rundt omkring. Værten blev kaldt ind og fik den Besked: „Det er vist bedre, at De beholder lille *Louise*, for *der*, hvor *hun*

gaaer hen, gaaer *vi* med.“ Saa blev hun, og med mildere Ansigt end nogensinde før opvartede hun Winther og de Andre.

Undertiden kunde han udeblive fra de sædvanlige Middagssteder; det var, naar En eller Anden ved et tilfældigt Møde bad ham „gaa med op og spise“. Dette hændtes saaledes med den før omtalte unge Fru *Augusta Nielsen*, født *Schack*, der 4de Nov. 1837 var bleven gift med Pastor *V. Nielsen;* Winther var kommen meget i hendes Forældres Hus, og nu bød hun ham — som sagt — en Dag, efterat de havde spadseret noget sammen paa Gaden, op tilmiddag. Efter Maaltidet spillede og sang hun hans Viser, medens Herrerne drak Kaffe; hendes Mand hvilede sig paa Sofaen, og Vinduerne til Haven stod aabne. Da improviserede Winther saaledes:

Naadigfruen sad ved sit Klaver og sang,
paa Sofaen laa hendes Kavaler saa lang;
igjennem Haven den skjønne Røst mig klang,
saa Hjærtet hopped i mit Bryst og sprang.
Jeg tænkte „Skulde nu virkeligt min Sang
have gjort hendes Hjærte dirkeligt engang?
Har *den* vel aabnet Laasen, stærk og trang,
og sat Melodiens Spilleværk igang?“
Ak nej, kun for at lulle hen engang
i bliden Slummer de søvnige Mænd, hun sang[1]).

Naar han kom hjem fra sit Middagsmaaltid, og det var Sommertid, sad ofte Jomfruerne *Gram* i et Lysthus, der vendte lige ud til Vejen[2]); han sprang da over Gærdet ind til dem og fik en Passiar med dem. Han kunde saa fortælle dem om sit Præstegaardsliv, paa det Yndefuldeste skildre dem sin Moder og med-

[1]) Meddelt mig af Fru *A. Nielsen* selv. [2]) Nu Hjørnet af Fælledvejen.

dele dem sine Hændelser i Kjøbenhavn, som han lige kom fra. Baade deres og *Hansens* Haver vare store af Udstrækning, og her opholdt han sig ofte, medens han sad og læste eller konverserede de unge Piger. Her er det aabenbart, han har skrevet det Vers, der i hans „Efterladte Digte" bærer Overskriften „Den 17de Juli 1837", og som lyder saaledes:

I Haven glad jeg træder ud,
mens Morgendæmringen svinder,
og kan ej Andet end takke Gud
for Smilet paa Rosens Kinder.

Om Aftenen Kl. 7 samledes den faste Stok i *Grams* Stuer. Naar Winther indfandt sig, sagde Døtrene: „Nu kan man mærke, Digteren kommer"; da udbredte der sig nemlig en Duft af friske, fine Vande, som han jo holdt af at overstænke sig selv og sit røde Silkelommetørklæde med. Han deltog ikke meget i den almindelige Konversation, men holdt mest af sammen med de smukke unge Piger at sidde i et Hjørne ved et Bord, og, fordi hans Tilhørerinder da ofte tilsidesatte Andre for hans Skyld, blev han Gjenstand for Jalousi. Sommetider sad han alene med Haanden under Kinden og saae modløs frem i Rummet.

Af bekjendte Folk, som her kom sammen med ham, kunne nævnes Malerne *J. P. Møller*, den ganske unge *Kiellerup* og *Niels Simonsen* under dennes Besøg i Danmark 1837, endvidere Billedhuggerne *H. V. Bissen* og *H. E. F. Freund* samt fl. A.

Sit egentlige Hjem havde Winther jo imidlertid hos *Hansens*. En meget mere end almindelig Interesse viste han her Datteren *Marie* (f. 1820), hvis nydelige

Skikkelse fængslede ham; hun var høj og slank, havde brune Lokker ned ad Nakken, blaa Øjne og en meget barnlig, sværmerisk og poetisk Natur. Som alle de Kvinder, han hidindtil havde forelsket sig i, var hun ædel og fin. I hendes og Frøkenerne *Grams* Nærværelse erklærede han, at, naar hun blev hans Hustru, skulde hun aldrig gaa klædt i andet Stof end Atlask, dels fordi det i al Almindelighed var det eneste, der passede til en rigtig kvindelig Natur, dels ogsaa, fordi det ganske specielt egnede sig for hendes Skikkelse. Han sagde med Folkevisens Digter:

„Jeg klæder Dig, min Pige, i Silken saa fin,
naar kun Du vil være Allerkjæresten min."

Til hende skrev han Digtet „*Min Skat*"[1]):

Hun er sød,
hun er blød,
hun er smal om sit Liv,
hun er bøjelig
og føjelig
og rank som et Siv.
Hendes Kind
er saa lind
og som Rosens saa varm;
hun er nysselig
og kysselig
paa Mund, Haand og Arm.

[1]) Sml. Digtn. I, S. 200. Det fødtes paa en ret mærkelig Maade: i Frederiksberg Allé spadserede han med *Agerskov* og fortalte denne om *Sophie Hansen;* de prøvede da med Eet paa at gaa i Takt; som de vare midt i denne Øvelse, begyndte Winther at deklamere Digtets første Linier ind i Takten; lidt efter blev disse formerede — og snart var hele Digtet til. At han gav *Marie Hansen* det, veed jeg fra Fru *Prosch*, f. *Gram*, til hvem hun viste det. Det er ligeledes Fru P., der har meddelt mig hans Ytring om *Marie Hansens* tilkommende Dragt.

Ak, hvor net
og hvor let
som et svævende Fnug
kan hun neje sig
og dreje sig
paa Foden saa smuk!
Hvor hun stod
paa sin Fod,
hvor hun gik og hun sprang,
var hun nydelig
og frydelig
som Fløjternes Klang.

Og saa kæk
som en Bæk
mellem Blomsternes Flok
glimter Øjets Blink
fornøjet, flink,
bag nødbrune Lok.
Hendes Røst
er min Trøst
midt i Sorgernes Nat —
al den Herlighed
og Kjærlighed
er *min* søde Skat.

Ogsaa følgende to hidtil utrykte Digte har han skrevet til og givet hende[1]):

I.

29nde Juni 1837.

Naar Aftenvinden lufter
over Lindens Blad
og Natviolen dufter
i Duggens køle Bad,
da synes jeg at høre
Dit elskelige Navn
gjenlyde for mit Øre,
og dybt i Hjærtet røre
sig Længsel og Savn.

[1]) De ejes af hendes Datter, Fru Professorinde *Larpent*.

Du Søde! Jeg vil gjemme
hin Rose, spæd og rød,
og aldrig skal jeg glemme
den Finger, som den brød;
velsignet er Dit Øje,
Din Mund og Din Haand,
som sødt tilsammenføje
og om mit Hjærte bøje
et fast og *helligt* Baand.

Ak, brat vil Løvet segne,
og alle Blomsterskud
vil smægte og blegne
og snarligt gaa ud;
men Det maa Du erindre
og tro mig paa mit Ord,
at Blomsten i mit Indre,
saalænge Stjærner tindre,
skal smukt staa i Flor.

II.

Jeg og Fuglen.

Du lille, favre Fugl, som hist
i Vaarens svale Luftning sidder
og gynger paa den grønne Kvist
og jubler højt med muntert Kvidder,
o, siig, Hvad drager af Dit Bryst
de klare Toners Perlerække?
Hvad seer Du vel, som saadan Lyst
kan i Dit spæde Hjærte vække?

Fuglen:

„Jeg seer bag Husets hvide Mur,
„hvor Dagen gjennem Ruden falder,
„en ung, uskyldig, sød Natur,
„en Jomfru i sin Foraarsalder.
„Hun sidder i den brune Dragt
„og syer med Naalen meget kyndigt;
„mit Øje saae -- oprigtigt sagt —
„paa Jorden Intet mere yndigt.

„Tidt er hun stille i sit Sind,
„og med de dunkelbrune Lokker,
„som fyldigt om den bløde Kind,
„om Hals og Nakke smukt sig flokker,
„hun bøjer Panden tankefuld,
„som efter Regn en Lilies Bæger;
„ak, mangen Tanke, ren og huld
„sig vist i hendes Barm bevæger!

„Og hun er mild, og hun er from;
„thi Sandhed hendes Øje siger;
„det har en stille Klarhed, som
„naar Nattens blide Stjærne stiger.
„Men stundum og lidt Skjælmeri
„med Smil den fine Mund omfatter;
„jeg stemmer strax min Sang deri
„og blander den med hendes Latter.

„Hvor hendes hele Skik er let!
„Hvor hun er rank og smal om Midie!
„Ak, hele Pigen er saa net
„og fin og smidig som en Vidie!
„Hun træder paa sin lille Fod
„som Rosens Blad i Aftenvinden,
„mens hendes brune Lokkers Flod
„sødtflagrende ombølger Kinden?

„Se, derfor sidder jeg — saa lang
„som Dagen er — og synger gjærne
„paa Grenen her; thi for min Sang
„jeg lønnes af min gode Stjærne. —
„Farvel! Se, over Land og Sø
„alt Solens Aftenpurpur vælder; —
„naar nu Du seer den lille Mø,
„siig hende da, *Hvem* Sangen gjælder!“ —

Nu Fuglen tav og fløj afsted;
som Lindens Løv mit Hjærte bæved;
en Taare, langsom, luehed,
men salig, sig til Øjet hæved.
Jeg havde følt det mangengang
som Fjælde paa mit Bryst at tynge; —
nu blev det let! — Hvad Fuglen sang
var netop Det, jeg vilde synge.

Da den yngre Søster *Emilie* voxede op, tiltalte ogsaa hun ham meget; han holdt af at spasere med den Lille og byde hende Armen; thi „*hun* forstod da at holde en Herre under Armen: hun hængte sig ved den, og saa var hun saa let, at det føltes, som om man gik med en Sypose".

Winther deltog kun lidet i Livet uden for denne Kres og modtog kun Faa hos sig. Jomfruerne *Gram* kunde fra deres Bolig se ind i hans Dagligstue og fandt ham *der* som oftest arbejdende ved Skrivebordet. Et Brev kan jeg meddele, som han har forfattet paa dette Sted; det er skrevet i Slutningen af Oktober 1838 og begynder med Digtet „Opsæt det ikke".[1]); derpaa følger følgende Epistel, tydelig nok stærkt paavirket af *Aarestrup*, hvis Digte Winther netop udgav paa denne Tid, og som Aaret før (11te Dec. 1837) havde tilskrevet ham det S. 198—98 citerede Rimbrev. Winthers her omtalte Epistel er til den bekjendte Præst *Spang*, dengang i Udby mellem Præstø og Vordingborg, senere ved Helligaands-Kirken i Kjøbenhavn. Den Brud, der omtales i Skrivelsen, er *Frederikke Aagaard* paa Iselingen, hende, der havde faaet Rimbrevet fra Winther før hans Udenlandsrejse, og som nu d. 2den Nov. 1838 holdt Bryllup med *H. P. Coster Dorph*, da Adjunkt

[1]) Sml. Digtn. I, S. 213; i Winthers Afskrift lyde Digtets sidste Linier saaledes:

Da skal Eders Vandring lønnes
i den *nye* Morgenstund,
Eders Myrter evigt grønnes,
Rosen blusse frisk og sund.

ved Vordingborgs lærde Skole, senere Sognepræst i Øster Egesborg. Brevet lyder saaledes:

„Det himmelske Ords ædle, værdige Forkynder — Du, Trøst og Husvalelse for Udbys Bønder, — Du, Skræk for alle sorte Synder, — men alle hvide Dyders („og min Ringheds") Velynder, — Prædikeren *Spang!* — Modtag, som altid, ogsaa dennegang — venligst Fred og Hilsen og Sang!

Ligesom *Dine* Ord og Billeder ere prægtige — *Dine* Tanker vægtige — og derfor deres Slag [?] mægtige —, saaledes ere mine, istedenfor fyldige, smægtige — istedenfor gyldige, nederdrægtige — og derfor jeg selv — mat som en udtørret Elv — — og — og —

Nu kan jeg for Tidens Skyld ikke mere med dette „Arabisch-seyn-sollende" Klingklang. Her er Visen. Er den for verdslig, saa læg den tilside; er den dum [?], og det veed jeg nok, den er, saa le ad mig, men hemmeligt, og prostituer mig ikke. Sjunges efter den velklingende Melodi: *Lad den skrantende Magister,* hvilken Sang Deres Velærværdighed nok ofte med Glas i Haand haver intoneret for en eller anden andægtig Menighed i den forstyrrede Ungdom og i den forstyrrede By. Hvad? Naar Du nu, som Skik og Brug medfører, tager Dig et Kys af den unge Bruds Læber[1]), saa tag ogsaa eet paa min Konto, og hils hende ret med Fynd og Klem fra mig.

[1]) Man kommer til at tænke paa Vielsen i „Annette" med Verset om Præsten:

Han standsed ikkun eengang lidt;
jeg troer, jeg aner Grunden.
Jeg veed, det hænder sig saa tidt,
at Præsten seer paa Bruden med blidt,
vemodigt Smil om Munden.

(Sml. Digtn. V, S. 134).

Kjære, Fortræffelige! Tak, fordi Du holder noget af mig! Gud give, jeg fortjente det mere! Hils Din Hustru fra Din hengivneste

Chr. Winther.

Velærværdige, højlærde
Hr. Pastor Spang, Udby pr. Præstø" [1]).

Det Udtryk af Utilfredshed med sig selv, som udtales i Slutningen af dette Brev, karakteriserede Winther ogsaa i disse Aar, i hvilke han kalder sig en „Sauvage" [2]) fra Nørrebro. I et Brev til Boghandler *Johan Dahl* i Kristiania skriver han d. 15de Nov. 1839: „Det er mig umueligt *altid* at faa Noget *paa* Papiret, om jeg end nok saa trøstig sidder med Pennen *over* Papiret; . . . jeg har, daglig plaget af Savn og *Mangel,* ikke kunnet arbejde." Han kalder sig „et fortvivlet Menneske, en usel Person, en maadelig Poet, et til Omhugning og Forbrændelse parat Træ" [3]).

De finere Træer og Buske give jo færre, men ædlere Blomster og Frugter — saaledes ogsaa Chr. Winther. Han siger selv i et Brev til *Chr. Molbech:* „Naar De taler til mig om *svagt* Arbejde og i samme Aande-

Med Hensyn til Kysset bør man erindre den gamle Skik, at den Gejstlige efter Vielsen lyste Fred over Brudeparret og gav dem hver et Broderkys. Naar Winther vilde, at Bruden ogsaa paa hans Konto skulde have et Kys, er det i Overensstemmelse med den gamle Sædvane, at Den, der har erlagt Brudegaven, derved ogsaa har skaffet sig Ret til en Dans med Bruden eller et Kys af hende. (Se *Troels Lund:* „Danmarks og Norges Historie i Slutn. af det 16de Aarh., XI. Bog. Dagligt Liv: Bryllup", S. 101 og 227).
[1]) Dette Brev er i sin Tid overladt mig af Pastor *Spangs* nu afdøde Datter, Fru Professorinde *Rump.* [2]) En Menneskesky. [3]) Breve fra og til C. W., S. 42, 43.

dræt fortæller mig om andet Bind af Deres danske Glossarium og dernæst nævner de uhyre Forberedelser til den nye Udgave af Deres store Ordbog — og jeg saa kaster Øjet paa mig selv, saa kan jeg ikke Andet end skamme mig som en Hund og blive rød i Kammen som en Valmue. Men jeg kaster al Skylden paa Vorherre, der har skabt Een til en Vinstok, som aarligen bærer Druer à 10 Pund, og en Anden til en vissen [ ][1]), der af og til bærer kuns et enkelt Bær" [2]).

Venner og Velyndere af hans Muse æggede ham til Produktion; saaledes blev der engang i en Kres af disse, rimeligviis i Studenterforeningen, sunget følgende Sang til ham:[3])

Mel.: Bekränzt mit Laub den lieben vollen Becher.

Mens her vi samlet er i Lysets Sale
omkring det muntre Bord,
har vi med Dig, Du Skyldige, at tale
et ret alvorligt Ord.

Du, hvem Enhver — og det med Rette — priser
for Din graciøse Skjers,
for Aanden i de lunefulde Viser
og hjærtelige Vers;

Du — pardonneer, at vi Dig la'er det vide —
har ej det altfor hedt,
Du lægger tidt Dig paa den lade Side
og synger altfor lidt.

Hvor blev de længst bebudede Noveller,
hvis Titelblad vi saae
paa Listen, hvori *Reitzel* os fortæller
Hvad alt der trykkes paa[4]).

[1]) Ulæseligt. [2]) Dette Brev findes paa Det kgl. Bibliothek; det er fra 24nde Aug. 1833. [3]) Den findes blandt Universitetsbibliotekets „Personalia". [4]) Se S. 203.

Ak, Tingen er: Du ta'er for lette Renter
af Fondet, som Du har;
Du kunde trække hundrede Procenter,
og dog kun fem Du ta'er.

Thi løfte, medens Sangens Bølger bruse,
vi Glasset højt dertil
og synge: „Leve Winther — og hans Muse!"
— hvis Musen synge vil!

Angaaende de her omtalte Noveller, der skulde udkomme, skriver Winther i et karakteristisk Brev til den ældre *Chr. Molbech*[1]): „Jeg beder Dem for Guds Skyld, kjære Hr. Justitsraad, vent ikke Meget af, eller — rettere sagt — vent slet Intet af mine Noveller. Jeg begriber nu næsten ikke, hvor det kunde falde mig ind efter „Hverdagshistorierne" og *Blichers* „Noveller" at ville komme frem med mine Fortællinger; jeg troer ogsaa, jeg vil paa Titelbladet sætte: „Hvad vil Spurv i Tranedans?"" — Novellerne udkom jo imidlertid ikke, i alt Fald dengang. —

Sidst i Oktober 1838 flyttede Winther bort fra *Hansens*, hvor den senere Professor *Schneekloth* lejede hans Værelser og siden hen blev forlovet med *Marie Hansen*, som han ægtede i 1841; I 1848 blev den yngre Søster Litograf *Tegners* Hustru og er Moder til Professor *Hans Tegner*. *Henriette Gram* blev i 1847 gift med den senere Professor *Prosch*, hendes Søster *Wilhelmine* med *C. V. Rimestad*. Efterat Winther var flyttet bort fra Nørrebro, saaes han aldrig derude, og her stadfæstedes altsaa den tidligere anførte Iagttagelse om hans Tendens til for en Tid ganske at slutte

[1]) Det findes paa Det kgl. Bibliotek.

sig til en Kres for saa pludseligt at opgive den og binde sig til en anden. Paa denne Tid begyndte hans Forhold til Den, der senere blev hans Hustru. —

Under Slutningen af sit Ophold paa Nørrebro havde Chr. Winther havt den store Sorg at miste *Poul Møller*. Jeg vil snart faa Lejlighed til at omtale, hvor varmt denne sjældne Ven literært havde taget sig af sin Stifbroders Sag, og det var i alle Henseender et stort Tab for Winther, da Broderen d. 13de Marts 1838 lukkede sine Øjne; thi da mistede han en *Mand*, der elskede ham. Da *Poul Møller* i sin Tid var kommen tilbage fra sin Chinarejse, var Regensen det første Sted, han tyede til, og det var Chr. Winther, hvem han *der* søgte; *Poul Møller* taler da om „Henrykkelse ved Gjensynet af sin herlige Broder“ [1]). Frøken *P. Ross* skriver til mig: „*Poul Møller* var et velsignet Menneske, ogsaa i daglig Omgang, ligesaa mandigfrom som lys og bestemt, hvor der stod et Spørgsmaal at klare. Det var dejligt at tale med den Mand og høre paa ham, naar han selv tog Ordet og drøftede en Sag. Han var vistnok Ædelstenen i den hele Familiekres. Det var i mine Tanker en stor Ære for Chr. Winther, at denne *rene* Naturkarakter holdt saameget af ham og interesserede sig for ham som en sand og god Broder. Han elskede Winther, saaledes som denne var, og tog ham altid i Forsvar“.

I *Poul Møllers* Svaghedsperiode kom Winther dagligt til ham. Den ene Dag kunde han være sort melankolsk og sagde da til Fru *Møller:* „Ja, tilgiv mig

[1]) Se *Olsens* Levnedsskildring af ham i „Efterladte Skrifter“, 1848—49 VI, S. 78.

at jeg teer mig saaledes; men der er En, jeg sætter stor Pris paa, og som ikke har værdiget mig et Blik; nu har jeg mødt hende paa Gaden og næsten ikke faaet en Hilsen af hende". [1]) Overgiven og munter kom han saa næste Dag og sagde: „Hvor skammer jeg mig dog ikke over, at jeg igaar kunde opføre mig saaledes her oppe hos *Dem*, som har saamegen Sorg og netop trænger til Opmuntring; idag er jeg lykkelig, jeg har faaet en Hilsen og et Smil, som overgaaer al Beskrivelse". — Saa havde han en anden Gang *Aarestrups* Digte med, som han jo netop da var i Færd med at udgive; han forelæste Fru *Møller* dem, og, da han var gaaet, gik hun ind til sin Mand og sagde: „Du aner ikke, hvad det er for dejlige Digte, *Aarestrup* har skrevet". Noget efter fik *Poul Møller* dem for selv at læse dem. „Synes Du virkelig, *de* er saa smukke?" spurgte han sin Hustru. Da hun saa paa egen Haand gjorde sig bekjendt med dem, maatte hun indrømme, at de i alt Fald ikke havde den Værdi, som hun først havde tilskrevet dem; „men", tilføjede hun, „naar Chr. Winther læser op, gjør han det saa mesterligt, at selv det Daarligste tager sig godt ud." [2])

Efter *Poul Møllers* Død viste Chr. Winther trofast sin Taknemmelighed imod hans Efterladte og imod hans Minde. Paa det Sidste havde *Poul Møller* overdraget ham at besørge Udgivelsen af hans Værkers æstetiske Del. Den fint dannede *F. C. Olsen* skulde besørge den filosofiske Del og paatog sig selv at skrive *P.*

[1]) Vistnok Den, der senere blev hans Hustru. [2]) Alt Ovenstaaende er blevet mig mundtligt meddelt af *Poul Møllers* Enke, hvem jeg jævnligt om Sommeren traf i mine Forældres Hus.

Møllers Levned, hvilken Opgave han løste højst anerkjendelsesværdigt. At Winther strax tog fat paa sin betroede Gjerning, fremgaaer af følgende Brev fra ham til *Rasmus Møller*:[1])

Kjbhvn. d. 3die Apr. 1838.

Kjæreste Fader!

Da jeg i Anledning af *Pouls* Arbejders Udgivelse i denne Tid har en stor Del Breve at skrive og, som sædvanligt, opsætter det Meste til det Yderste (min gamle, slemme Vane), saa beder jeg Dig undskylde, at jeg dennegang fatter mig meget kort.

Tusend Tak for Dit kjærlige Brev! *Pouls* Kone befinder sig efter Omstændighederne vel; hendes Broders Nærværelse er hende til stor Trøst og Styrkelse. . . . .

Af Din Bog[2]), som trykkes hos *Sejdelin*, har jeg nu først faaet første Korrektur af 15de Ark. Strax efter *Pouls* Død forsinkede jeg Sagen 4—5 Dage; men det var mig dengang næsten umueligt at faa Tid eller indvortes Ro til nogetsomhelst Arbejde.

Med Brevene, som Du var saa god at sende os til Afbenyttelse, har jeg saaledes baaret mig ad: Jeg udtog alle de Breve, hvori jeg fandt *Bettys*[3]) eller *Elines*[4]) Haandskrift, og beholdt kun *dem*, der vare skrevne af *Poul* alene; *hine* nedlagde jeg i *Elines* Værge og bad hende se efter, om deri fandtes noget mærkeligt Træk, som turde meddeles os, og *disse* har jeg, efter at have gjennemseet dem, tilstillet min Medarbejder *Olsen*, der med største Kjærlighed og Varme

[1]) Ejes af dennes Datterdattersøn, Redaktør *Christian Gulmann*.
[2]) Vistnok „Forklaring over Pauli første Brev til de Korinther".
[3]) *Poul M.s* første Hustru. [4]) Hans anden Hustru.

tager sig af denne Sag, hvortil han har viist, at han besidder meget Talent. *Ingemann* har sendt mig tre Breve, og flere venter jeg fra andre Kanter. Lev vel, kjæreste Fader! Jeg skal stadigen give Dig Underretning om *Elines* Befindende. — Drengene ere raske. *Fritz*[1]) har et ypperligt Hoved og temmelig megen Udholdenhed; i [Løverdags] kom han til sin Moder med Karakterbogen og meldte, at han fra Nr. 17 var rykket *op* til Nr. [?] Endnu engang, lev vel!

Din hengivne Søn
Christian Winther.

I Juli 1839 afsluttede Winther første Bind af *Poul Møllers* Værker, og han fik af Anmelderen i „Tidsskrift for Literatur og Kritik", *E. Bojesen*, det Vidnesbyrd, at Arbejdet „naturligviis var besørget med den Omhu og Kjærlighed, man kunde vente sig af en Ven og Broder". Men denne Dom stod ikke ganske fast. Ved sin Afrejse til Mecklenborg i Foraaret 1841 betroede Chr. Winther hele det Materiale, han havde havt til Afbenyttelse ved denne Udgivelse, til *Poul Møllers* og hans egen Ven, afskediget Adjunkt *Christen Thaarup*, og bad denne opbevare det, dog saaledes, at han havde Tilladelse til at læse det. *Thaarup* „fandt sig bevæget til paa det Nøjeste at drøfte dets Indhold", og han fandt da[2]) „ved at sammenligne adskillige af de i 1ste Bind optrykte Digte med *Poul Møllers* Manuskript, at Udgiveren af og til havde læst fejl, undertiden slet ikke havde kunnet læse og derfor havde oversprunget, eller

[1]) *Frederik M.*, f. $^{3}/_{5}$ 1830 † $^{17}/_{7}$ 1847 i Odense. (Se om ham: *Vilh. Andersens* „Poul Møller" S. 324—25). [2]) Se hans Fortale til tredie Bind af P. M.s Skrifter.

vel ogsaa ved en Konjektur erstattet Ord, som det derimod lykkedes *ham* at tyde[1]). Opmuntret ved dette Held foretog han sig at sammenligne hele det første Bind dels med *Poul Møllers* Haandskrift *der*, hvor denne var bevaret, dels med de tidligere Aftryk, man havde. De Varianter og bedre Læsemaader, han saaledes opdagede, vare ikke faa, og han skrev saa over til Chr. Winther og meldte ham Resultatet. Følgende Brudstykker af tre hidindtil utrykte Breve til *Thaarup* fra Winther[2]) vise dennes Stilling til Sagen:

„(Neu Strelitz) den 14de April 1841.

. . . I Odense talte jeg med min Svigerinde, *Pouls* Enke. Hun bad mig om de Manuskripter, som vare brugte. Lad hende med Posten eller en anden god Lejlighed faa *dem*, jeg har deponeret hos Dig; de ere brugte. Siig ikke Noget derom til *Olsen;* han vilde lade, som om de vare ham nødvendige, og jeg veed, han bruger dem saa alligevel ikke. Jeg er nu formelig vred paa ham; thi han burde for længe siden have overgivet mig det Hele og opgivet sin Andel deri. Fader er ogsaa vrippen."

„(Neu Strelitz) 9ende Maj 1841.

Motto: O! — O! — O!

Skotsk Ballade.

Dit Brev, Fortræffeligste, som jeg for en Time siden modtog, satte mig i en umaadelig Bevægelse, og jeg behøvede lang Tid til at fatte mig, saa forbitret

[1]) *Poul Møllers* Haandskrift i vedkommende Manuskript var meget utydelig. [2]) De findes i min Brevsamling; ikke før i Slutningen af 1896 er jeg bleven bekjendt med dem og har altsaa ikke kunnet meddele Dr. *Vilh. Andersen* dem, før han udgav sin Skildring af *Poul Møller*.

blev jeg paa *Poul*, mig selv, Skæbnen og Dig! Hvem skulde tro, at der kunde bo et saa stort Skarn i et saa lille Menneske! Hvor jeg hader Dig, *Christen Thaarup*, d. v. s.: jeg elsker Dig til Døden! Mit Motto maa sige Dig i een Sum min Forundring, min Glæde og — min Smerte! Jeg forundrer mig over, at dette Kaos kunde blive til Noget; jeg glæder mig *derover* og at Du har fremkaldt det; men — det smerter mig, at jeg selv er og har været og rimeligviis evindeligt vil blive et Fæ. — Saa besynderligt det maaske kan forekomme Dig, saa er det dog vist, at jeg idag kun har Tid til en meget lille Epistel, og Brevet maa bort idag, hvis mit Ønske skal kunne opfyldes. Vil Du ikke nok — som Du tilbyder mig — lade mig faa Manuskriptet med alle Noticer til Gjennemlæsning? . . . . . Naar jeg har læst det, skal jeg tilsende Dig det igjen med mine af Dig selv æskede Bemærkninger angaaende Trykningen. Kun *dette* vil jeg her strax berøre: a) *Olsen maa endelig* ikke vide Noget deraf *endnu* og skal i det Hele *slet Intet* have dermed at gjøre; thi han indgriber altid egenraadigt og forstyrrende. b) Dit Navn *skal* staa derpaa (Rom. 13, 7[1])). c) Jeg beder Dig i Din Fortale, saa meget mueligt at tænke paa at forekomme min *Prostitution*, hvilken forresten — troer jeg — er uundgaaelig. d) Sonetterne[2]) ere *Pouls* Arbejde; det kan ikke være Andet! Selv den fjerde Sonets Uregelmæssighed er et Kriterium herfor. e) *Olsen skal* afgive alle Aforismerne, eller Hvad *Du* maatte

[1]) „Betaler Alle, hvad I ere skyldige: Skat, hvem Skat tilkommer, Told, hvem Told, Frygt, hvem Frygt, Ære, hvem Ære tilkommer".
[2]) „Hendes Fingre".

synes passende, og det Hele kan da udgjøre et *andet Bind* af Efterl. Skrifter; thi særskilt at aftrykke det forekommer mig ikke ret passende, især fordi Ingen vil kjøbe en saadan Bog med lutter Fragmenter. *Reitzel* har Papir. Dog alt Dette mere omstændeligt, naar jeg har læst og igjen tilsender Dig Manuskriptet.

Hvor det har moret mig at se Dig og *Heiberg* saaledes staa og bukke for hinanden! — Du er et velsignet Menneske! — At *Poul* selv, hvis han kunde ytre sin Mening, ikke vilde tillade Trykningen af Novellen[1]), det er nu vist nok, og at det aldeles ikke er i Aanden af hans sidste Villie, troer jeg, Du vil tilstaa mig; Du kan derfor vel begribe, hvormeget denne Overbeviisning hos mig har svækket min Iver for at drage dette Arbejde frem, saa meget mere, som jeg — efter tusende Gange at have vendt og drejet disse skrækkelig slet skrevne Blade — ikke kunde faa samlet saa stor en Mundfuld, at den kunde fremsættes som Ret. — Dog — desuagtet ere mine Betænkeligheder paa denne Side ved Dine og *Heibergs Vota* ganske hævede. Seer jeg derimod hen til min egen Person, saa kunde jeg have mange andre Indvendinger at gjøre; paa *mig* har *Heiberg* slet ikke tænkt, og med Ret; thi det er jo et Bihensyn; men hos *Dig* haaber jeg — som sagt — Beskyttelse og Skjærm mod min Families Misfornøjelse og Literatorernes Spot, og jeg beder Dig i Din Fortale at rejse mig et saadant Bulværk og Værn . . . . — Da jeg, for at finde hine Sonetter, gjennemsøgte „Tilskueren“ paa Universitetsbiblioteket, manglede

[1]) En dansk Students Eventyr. („Den krøllede Fritz“).

der et Par Bind, det erindrer jeg meget vel. Det har altsaa netop været dem, jeg skulde bruge. Det er nu *mit* Held. . . . Undskyld, kjæreste Ven, at jeg paa Dit saa interessante og kjærlige Brev[1]) kun sender Dig dette konfuse Tøjeri; jeg *maa* holde op. Af ganske Hjærte

Din hengivne Christian Winther.

. . . . Jeg har ærgret mig over Dine Honorar-Beregninger, men skal dog nok narre Dig. Slige Drillerier er Du nu saa stærk udi."

„(Neu Strelitz) 1ste Juni 1841.

Da jeg har saa uendelig *Meget* og *mange* Ting at sige Dig, min kjæreste Thaarup, saa er jeg rigtig bange for, at dette Brev mere end noget andet vil blive noget forvirret; thi i *mit* Hoved har det nu altid seet ud som i et Pulterkammer, og jeg har endnu ikke oplevet det lykkelige Øjeblik, at jeg i *Orden* har kunnet fremtage de deri opstablede Møbler og Effekter. Tilgiv mig altsaa. . . . Af *Heiberg* har altsaa *Du* ogsaa lært at sige franske Komplimenter; thi som saadanne vil jeg betragte visse Talemaader i Dit Brev, uden hvilken Forudsætning disse snarere vilde ydmyge end kvæge mig. — Hvad Udgivelsen af Novelle-Fragmenterne angaaer, da kan jeg endnu ikke, uagtet Din og *Heibergs* affirmative Dom desangaaende, komme til at stemme herfor. Uanset, at *Poul* selv *ingenlunde* vilde tillade det, saa seer jeg nu — efter at have gjennemlæst det Hele — at kun en yderst liden Del af Publikum, navn-

[1]) Findes vistnok ikke nogensteds, ligesaa lidt som det i næste Brev omtalte.

ligen *Pouls* allerintimeste Venner og Bekjendte, vil kunne forstaa og med Billighed og Retfærdighed bedømme dette Arbejde; og selv iblandt disse kunde jeg nævne Endel, der ganske bestemt med en Slags ømUndseelse vilde se disse Blade, saa blotte og bare, fremlagte for en anderledes dannet, anderledes tænkende Generations Øjne. At Novellen er Fragment, skader forresten ikke, og den bør ikke engang *(mindst ved min Haand)* restavreres. Hvad Du i den Henseende har gjort, og maaske endnu vil gjøre, anseer jeg med *Heiberg* for aldeles Tilstrækkeligt.

Til at supplere Dine Anmærkninger har jeg for det Første optegnet følgende Smaating, der faldt mig ind ved den første Læsning; Mere vil sagtens Tiden bringe: At den krøllede Fritz er *Poul Møller* selv, sees paa hver Side, saavel af Skildringerne, af hans Ræsonnementer som af Vennernes forskjellige Opfatning af hans Karakter. Blandt disse ere adskillige, til hvis Figurer han — som Motiver — har brugt mig bekjendte Personer. Saaledes — for at begynde med mig selv — troer jeg, at *Christian* eller — som han af Vanvare ogsaa kalder ham — *Ferdinand* er *mig,* ikke blot, fordi disse Navne tilhøre mig, men ogsaa af indre Grunde[1]).

[1]) I Begyndelsen af Novellen siger Christian om Fritz: „Sandt at sige, har jeg ondt ved at sige, hvorfor jeg har Godhed for ham. Jeg vil endogsaa tro, hans Levned ikke saa ganske kan bestaa for en stræng Sædelæres Domstol; derfor bliver han jo ligefuldt en elskværdig Selskabsbroder". Dette synes snarere at kunne passe i *Poul Møllers* Mund om Chr. Winther. Derimod er det overensstemmende med Virkeligheden, naar Christian lige efter siger: „Ingen af Eder kjender den krøllede Fritz saa godt som jeg. Vi har fulgt med hinanden som Brødre lige fra vor første Barndom til vore Universitetsaar. Derfor kunde jeg fortælle tusend snurrige Scener,

Jeremias Høg: *Fasting*[1]) (som boede paa Norges-Minde som gik med en grøn Læder-Kasket, som beværtede med Te-Punsch, og hos hvem vi tilbragte flere saadanne Eftermiddage, som de beskrives i Novellen) synes at være benyttet. Pag. 11: *den krogryggede Spillemand, der sad paa en Sildefjerding [og spillede paa Fiol]*[2]). For mange Aar siden — jeg troer: 1817 — fandt jeg i Kjøbelev efter *Pouls* Afrejse en ufuldendt Romance, der skildrede et Bondebryllup, hvoraf jeg husker disse Ord:

Der var ej mange Stole;
thi sad paa Tøndens Bund
Mikkel med sin Fiole
og Skraaen i sin Mund;

og at den *ulykkelige* Elsker staaer udenfor paa Gaden og sætter sit kridnehvide Ansigt paa Ruden. . . . . Pag. 28. *Licenciaten* bestaar af flere Elementer: a) min Ven, den lange *Erichsen* fra Taasinge[3]), b) *Poul Møller* selv med Hensyn til Linnedsager og c) *Krejdal*[4]). — Pag. 38 vil det have været Dig, som mig, paafaldende at finde den *samme* Skildring af den over den smudsige

vi som Drenge have oplevet sammen." — I sit Brev til Vennerne siger Fritz: „Du, Christian, har altid elsket mig mest; Dig giver jeg mit Valdhorn". Da Christian troer, Fritz har hængt sig, bedækker han, dybt bevæget, sit Ansigt med sine Hænder, naturligviis fordi han græder. [1]) Se I, S. 175. Valentin er altsaa ikke *Balthasar Münter*. (Se *Vilh. Andersen:* „Poul Møller", S. 264). [2]) Omtales i første Afsnit af Novellen: „Et Studenter-Teselskab". 2den Udg., 1848, II, S. 71) og i „Anhang til Novellen" (smsteds, S. 184). [3]) ?. [4]) *August Krejdal* (f. 1790 † 1829) Student 1811, studerede Filosofi under *Treschow* og hørte teol. Forelæsninger. Var fra sin Skoletid af ivrig Matematiker og erhvervede sig paa dette Omraade Universitetets Guldmedaille (1814); fik i 1814 Tilbud om Ansættelse ved Kristiania Universitet, men modtog det ikke; blev i 1816 ansat ved Slagelse lærde Skole og i 1817 Adjunkt i Odense. Han var ugift. *N. M. Petersen* var gift med hans Halvsøster. (Se Biogr. Lex. IX, S. 480—82).

Gaardsplads gaaende Pige, der ogsaa findes i det dramatiske Fragment; dette er vist senere skrevet end Novellen[1]). — Pag. 44. Den *gamle* (tyske) *Soldat* hed *Mikkel* paa Regensen; kjendte Du ham? Han sværmede for den „dicke Schuhschwärte" — „den dinne duer ikke, Herr!" — Pag. 83. Til *Jens Hansen*, denne Repræsentant for det af *os* — tør jeg vel sige — beharkede og besparkede Filisteri, havde *Poul* blandt sine Bekjendte mange gode værdifulde Studier, blandt hvilke jeg veed, han her især har brugt *Helms*, der var hans Formand hos *Moltkes* Sønner[2]). — Pag. 86. I et Brev, som jeg modtog fra *Poul* under hans Fraværelse paa China-Rejsen, hed det: „En af Handelsassistenterne er fornuftig-æstetisk og ytrer sig omtrent saaledes: „Man maa sige Hvad man vil, saa *fører* dog Professor *Oehlenschlæger* en pæn Stub. Manden hed *Vogelsang*[3]). —[4]) Pag. 94. Indholdet af denne Lacune saavelsom *Fritz's* første Sammenkomst med Jens Hansen, Kandidaten, har *Poul* engang, da han boede hos *Hegers* ved Nørrevold, forelæst mig. Han greb et Par Blade af en i en Krog opstablet Dynge og læste, gaaende op og ned ad Gulvet; og jeg bemærkede, at det allerede

[1]) Se *Vilh. Andersen*: Poul Møller, S. 220. [2]) Smsteds, S. 268—70. *V. A.*s Formodning er her altsaa rigtig. [3]) *Joh. Peter V.* (Se „Erindringer om mine Sørejser og Livs Begivenheder" af *Th. E. Ludvigsen* (1890), S. 20 og 48; her kaldes *Vogelsang* Skibets anden Superkargo og Skibsintendant). V. døde ombord i „Christianshavn" 5te Maj 1822, og *Ludvigsen* (senere Kommitteret i den kjøbenhavnske Søassurance) ægtede hans Enke. (Smsteds S. 54—55). *Jens Hansen* siger: „Professor *Oehlenschlægers* Bøger lider jeg ret godt. Det er ikke noget daarligt Hoved, der sidder paa den Karl. Ingen kan negte ham, at han skriver grumme pænt for sig". (2den Udgave, 1848, II, S. 142—43). [4]) Det Følgende indtil „Saa husker jeg ikke Mere" er aftrykt i *Thaarups* Redaktion af „En Students Æventyr" (2den Udg. 1848, S. 151—52).

maatte være blevet ham selv *nyt;* thi ved bægge Scener brast han selv af og til ud i hin ærlig mente, smitsomme Latter, der var ham egen. Hvad jeg kan huske om Scenen paa Ballet er Følgende: Efter at have danset og drukket brav, maa Fritz formodentlig enten ved List eller ved en Hændelse have faaet et Rendezvous med Sophie uden for den store Havesal, hvor Ballet maa tænkes holdt. En Trætte imellem de unge Folk: han er paatrængende uartig; om han vil kysse hende eller blot tage et Perlebaand fra hende, veed jeg ikke — hun truer med at skrige, og, da han ikke bryder sig om Truselen, skriger hun ogsaa — han flygter, formodentlig efter at have erobret Halsbaandet — thi hun indbilder de tilstrømmende Gjæster, at hun, ved at strøjfe Muren, paa et Søm har revet sit Perlebaand — de høfligt forundrede Gjæster søge ved medbragte [Lys] forgjæves baade Per[ler] og Sømmet paa Muren — disses høflige, men meget ubelejlige Spørgsmaal og Pigens knipske, ærgerlige og komisk-lystige Svar koncertere en Tid lang — — — og saa husker jeg ikke Mere. Pag. 99. Uagtet „Pakkenusserne“ [1]) her staa paa deres rette Sted, saa negter jeg ikke, at de gjøre et modbydeligt Indtryk paa mig. Havde *Carl Bagger* i sin Novelle brugt det i en Knejpe — lad gaa! Men *Poul!?* Ibidem: „venligt nikker til ham bag Strængenes Gitter“ — dette samme Billede findes ogsaa i en af Fingersonetterne og borger altsaa for disses Forfatter. — — Hvor i Alverden har Du dog fundet det dejlige „Fragment af Dødens Dagbog“? Det

[1]) „En Students Æventyr“, 2den Udg., 1848, II, S. 157.

maa endelig trykkes. Om de andre Digte, som jeg efter Overenskomst med Fru *Møller* og *Hauch* ikke har omtalt i Samlingen, kunne vi tale nærmere. — Jeg ejer et underligt Digt af *Poul* fra 1815; men det duer ikke meget. — At rette de Fejl, jeg har begaaet, er ret og billigt; men hvad skal Varianter til? Jeg læser *aldrig* de Udgaver af moderne Poeter, som ere forsynede med *variantes lectiones;* det forbitrer mig i allerhøjeste Grad Nydelsen. Det skal nu være saa filologisk! — Om Læsemaaderne, som Du har fundet, og som jeg maaske ogsaa har læst, ere *bedre,* ville vi dog nærmere tage i Overvejelse, min gode Christen, — det kan jeg sige Dig. — Forresten, jo mere jeg tænker paa Dig, desto oftere maa jeg sige: „Det er et velsignet Menneske!" . . . Om *Olsen* havde jeg Meget at sige. Basta! Din hengivne *W.*

Dette Brev er kun halv færdigt hvad Stoffet anbelanger."

Da Thaarup offentligt i den nye Udgave af *Poul Møllers* Skrifter omtaler Chr. Winthers Arbejde med første Bind, siger han:

„Man vil have Uret, hvis man derfra fældede en ugunstig Dom om den Flid og Omhu, hvormed 1ste Bind er besørget. En saa minutiøs Bogstavkritik som den, jeg har underkastet Winthers Arbejde, . . . kunde ikke forenes med et andet Krav af Publikum, . . . det nemlig: at erholde *Poul Møllers* Poesier saa snart efter hans Død som mueligt; men dette Krav har Winther opfyldt". Han gjør nu Rede for, hvorledes det har lykkets ham at ordne og forbinde de før omtalte Brudstykker af „En Students Æventyr", som Chr.

Winther ikke havde kunnet finde ud af, ogsaa fordi han paa den Tid, Novellen blev til (i 1824), havde været borte fra Kjøbenhavn og aldrig senere havde lært den at kjende uden gjennem det lille Fragment af den, han selv omtaler i Brevet til *Thaarup*. Denne siger endvidere, at Winther har glemt at optage „En Elskers Fantasier" og „Hilsen til Steffens", hvilke Digte tidligere havde været anonymt offentliggjorte og derfor vare blevne ham ubekjendte. „Et Blad af Dødens Dagbog" havde W. overseet; „hvilket paa Grund af Manuskriptets Beskaffenhed let kunde ske". Endel andre af *P. Møllers* Efterladenheder offentliggjør *Thaarup*, men mildner derpaa ved at fremhæve Hvad Winther jo gjentagne Gange i sine Breve til ham har udtalt: „Maatte *jeg* være heldigere i mine Restitutionsforsøg end Winther, saa var der . . en . . . Grund, der afholdt *ham* fra yderligere Bestræbelser: *Poul Møller* havde givet ham Fuldmagt til at udgive af hans Arbejder Det, som han med sit Kjendskab til Broderen maatte anse overensstemmende med dennes Ønske at se trykt. I sin Overbeviisning om, hvad der med Hensyn til Novellen[1]) var den Afdødes Villie, fandt han det afgjørende Motiv for sin bestemte Mening, at den ikke burde trykkes, og, da Broderen ved sin Fuldmagt havde gjort hans Villie og Smag til sin, maatte Publikum hermed være tilfreds og kunde ikke forlange Andet.

„Det her Sagte gjælder forresten ikke blot om Novellen, men ogsaa om flere af *Poul Møllers* ufuldendte Arbejder.

[1]) „En Students Æventyr".

„Disse Winthers Hensyn til Broderens virkelige eller supponerede Villie, denne ømme Undseelse ved at se Broderens Gjemmer aabnede og stundum hans raa Udkast til noget Bedre, stundum hans lønlige Tanker (f. Ex. mange af Aforismerne) fremlagte for en anderledes dannet og anderledes tænkende Generations Øjne, vare mig velbekjendte. Jeg erkjendte ogsaa det Ubetænksomme i at trykke Alt, hvad en Forfatter har kastet paa Papiret og Hvad han selv enten aldrig vilde have udgivet, eller dog kun i en anden og forbedret Skikkelse. Men, er denne Forfatter ved Omstændighederne og en for tidlig Død standset midt paa sin Skribentbane, er han en mærkelig Aand, hvis Ejendommelighed tilfulde fremlyser af og ret alsidig udfolder sig i de efterladte Fragmenter, da bliver, meente jeg, Udgivelsen en Pligt, for hvilken de andre Hensyn maa forsvinde. . . . . Ved at meddele Professor Winther min Afskrift af Novellen, søgte jeg derfor at overvinde hans Betænkeligheder, idet jeg tillige havde væbnet mig med Prof. *J. L. Heibergs* aldeles bestemte Votum for, at den under enhver Betingelse, saa snart som mueligt, burde trykkes. Udfaldet blev, med den Afdødes Enkes Samtykke, den Beslutning, at et tredie Bind skulde udkomme, hvis Udgivelse blev overdraget mig."

Som man vil have seet i Winthers Breve til *Thaarup* tog han denne Sag, som Alt, nobelt og fint, og der var jo ikke Spor af Tale om et Brud mellem ham og *Thaarup*, med hvem han siden i Fællesskab arbejdede paa en ny Udgave af *Poul Møllers* Skrifter. Han havde, saaledes som han ofte i sit Liv udtalte det, ingen Tillid til sig selv som Kritiker. Allerede 22nde

Januar 1822 skriver han i et utrykt Brev til *A. P. Liunge:* „Jeg kan ikke være Recensent, ikke engang *privatissime.* Jeg dømmer mere efter min Følelse, end efter min Indsigt, og min Dom bliver derved altfor subjektiv til, at den kan have noget Værd for Andre." At han ikke senere i sit Liv forandrede sin Mening med Hensyn til Det, han vilde have holdt tilbage af *Poul Møllers* poetiske Arbejder, fremgaaer af en Optegnelse af ham fra 11te Juni 1861 [1]); han taler om, at han i sin Alderdom er mere sparsommelig med og skaansom imod sine Digte end i sin Ungdom, men siger, at det visselig ikke er til hans Fordel. Han udtaler da: „Hvad jeg ikke lader trykke, bliver dog liggende. Det er en stor Svaghed! Jeg vil haabe, at mine Efterlevende ville gjøre denne Svaghed uskadelig for mit gode poetiske Navn og Rygte ved *ikke* at lade enhver Laps Indhold offentliggjøres. Hvor jeg har havt Lejlighed til selv at kunne hindre et saadant Misbrug af literært Efterladenskab, har jeg gjort det, f. Ex. da *Poul Møllers* Skrifter bleve udgivne; men dengang blev jeg overstemt af mine Medarbejdere."

Hovedbegivenheden i Chr. Winthers literære Virksomhed paa den Tid, vi her befinde os i, er Udgivelsen af „Nogle Digte", 1835. Det var denne Bog, som gav Anledning til en literær Strid, der endnu, i alt Fald af Navn, kjendes af Alle, der interessere sig for nyere dansk Literatur, maaske dog mest paa Grund af de fremragende Personer, som tog Del i den. Den om-

[1]) Blandt hans Efterladenskaber.

talte Bog blev nemlig snart efter sin Fremkomst gjort til Gjenstand for en udførlig i „Dansk Literaturtidende“ No 16 og 17 under Mærket *B—ϱ* offentliggjort Kritik, hvis Forfatter var *Chr. Wilster*. Han og Winther kjendte hinanden fra tidlig Tid; de mødtes jo i deres første Studenteraar paa Knejpen hos Skibskaptajn *Rohde*[1]), og de vare Bægge ivrige Medlemmer af Studenterforeningen, hvortil de skrev Viser, af hvilke Chr. Winthers gjorde mest Lykke. De udgav omtrent samtidigt deres første Digtsamlinger og blev under Ening stillede for Højesteret: „Maanedsskrift for Literatur“, hvis Dom lød paa, at „Hr. Winther er mere Digter end Hr. *Wilster*“[2]). Jeg vil ingenlunde sige, at *Wilster* var bevidst misundelig paa Chr. Winther; men det er dog mueligt, at der i den Omstændighed, at han altid i poetisk Vækdekamp havde maattet vige for denne jævnaldrende Digter, har gjemt sig en Slags Uvillie, som nok kan mærkes i hans her omtalte Kritik. Ogsaa hans fra tidlige Aar rodfæstede Sygelighed, som stundum hos ham frembragte en vis Irritabilitet, der igrunden var hans godmodige og elskværdige Karakter ganske fremmed[3]), kan have havt Indflydelse paa hans Dom. Han vidste forresten selv godt, at det ikke var nogen lønnende Sag, han indlod sig paa; han siger, at man let bliver kaldt en Drømmer, ja, vel endog en ondtvarslende Fugl, naar man klager over Nutiden. Det bør dog bemærkes, at han i den Afhandling, hvori han udtaler dette: „Betragtninger over vor nyere Poesi“, som han

[1]) Se I, S. 175. [2]) Se bemeldte Tidsskrifts 2det Bind, S. 33. [3]) Se *From Møllers* Skildring af ham foran i Digtninger af C. W. 1840, S. VIII.

i 1833 offentliggjorde i *Oehlenschlægers* „Prometheus", indrømmer, at Winther — i Modsætning f. Ex. til *Hertz* og *Andersen* — er en ejendommelig Digter; men han kalder ham alligevel underordnet og stiller ham i saa Henseende ved Siden af *Schack Staffeldt.* Han giver ham et Hib for Udtalelsen om Studenterne: „Herrer vi ere i Aandernes Rige". Ved Sammenstilling af denne og hans følgende Kritik af „Nogle Digte" kan det bemærkes, at han hævder, Digteren nødvendigt maa vise Kraft i sin dybe Følelse og ikke klynkende Følsomhed; han vil have aandelig Marv i Digtningen og at man ikke maa digte for at more; thi saa bliver Digterens Betydning altid underordnet, og det er sikkert med Tanken paa Chr. Winther, han i denne Forbindelse klager over, det er blevet Mode at deklamere lyriske Digte paa Teatret, hvorved Fremsigelsen kan hæve det Middelmaadige eller Daarlige til Beundringens Højder.

I sin Kritik over „Nogle Digte" begynder *Wilster* med at fremhæve det Held, Winther har havt: ikke alene at skrive enkelte friske, ejendommelige, naive og nationale Smaadigte, som høre til vor Literaturs bedste lyriske, men ogsaa det mere underordnede, men for Digteren oplivende og for Mennesket smigrende: at disse Digtes sande Fortjeneste have mødt stor Paaskjønnelse og at deres Værd have kastet stor Glans over det Ubetydelige, han har skrevet, der bliver erklæret for klingende Valuta. Han angriber „et panegyrisk Digt" i „Søndagsbladet", men nævner forresten ikke dets Forfatter, som var *H. P. Holst.* I dette Poem, som er skrevet foran i et Exemplar af „Nogle Digte", opstilles Winther som Modsætning til „denne

Sværm, der kvinkelerer og klimprer indtil Væmmelse", og der siges da:

> Hans Navn staaer ristet ind i Bøgens Stamme,
> og Sjællands Vang har bygget det en Trone,
> hvorved ej nogen Drot sig skulde skamme,
> og Vaaren hilser det med Højsangstone,
> mens om hans „Træsnit" den taknemlig bygger
> hvert Aar en frisk, en foraarsdejlig Krone.
> *Der* boer hans Musa i de dunkle Skygger —
> ej nogen Dejlighed, hvis Bliks Azur
> fortryllende begejstrer og henrykker, —
> o, men en sød, en elskelig Natur,
> en Barnesjæl, der hver en Kummer dræber
> og trøster Støvet i sit Fængselsbur.
> Hun rækker ham de purpurfriske Læber
> og aander i hans varme Bryst de Sange,
> hvorved en himmelsk, salig Sødhed klæber,
> en Sødhed, der ta'r Hjærterne tilfange,
> fordi det Tonevæld, hvorfra de strømme,
> fandt *der* sit Ekko. — Hvo tør Mer forlange!
> *Der* nynne de for os saa længselsømme
> en Melodi, der lokker Graad i Øjet
> og vækker alle vore Barndomsdrømme.
> O, hvis han selv kun sjældent er fornøjet
> og ofte vanker om, tungsindig, ene,
> er det kun da, naar stundum *hun* er fløjet
> til Lyset hjem, den Himmelske, den Rene,
> hvis Syn velsignende hans Hjærte trøster.
> Sit søde Kys hun ofte ham forlene!

Rósen i dette Digt og i andre offentlige Udtalelser havde faaet *Wilster* til at tro, at denne Digtsamling stod ligesaa højt, ja, endog højere, end „Digte gamle og nye"; men, da han gjorde Bekjendtskab med den, fandt han de ubetydelige Digtes Antal større og de fortrinliges ringere end i hin Samling, og næppe et Par af dem kan maale sig med „Træsnittenes" bedste, hvis store Værd han fremhæver og vil, at „Selskabet for

Trykkefrihedens rette Brug" skal udgive dem som god folkelig Læsning. Han anklager Winther for i sine senere Digte at røbe „en vis Slappelse i Lyrespillets Lethed og Livlighed"; han mener, at hans store Held har skadet ham, ikke saaledes, at han har været skjødesløs — han viser tværtimod umiskjendelig Kunstneromhu — endnu mindre, at han er bleven hovmodig — han taler tværtimod ligesaa beskedent som sandt og smukt om sin Muse, hvem han sammenligner med en fattig Bondekone, der sanker sig vilde Bær[1]) — heller ikke saaledes, at han koketterer med sin Beskedenhed; men Heldet har bragt ham til at skrive Sange ved Lejligheder, som ere ham aldeles fremmede og ligegyldige, og Lejlighedssangen er en Rovfugl for Poesien og maa ofte tage tiltakke med sand Ravnemad[2]). Han mener, at Winthers fleste Lejlighedsdigte ikke have en Sanggudinde til Moder, men nok en Fader, som med Talent og Færdighed skriver Vers. Det gaaer nu ud over Afskedssangen i Studenterforeningen til *Henrik Hertz*[3]) og navnlig over de to Linier:

„Dybsindig, snild, med mandig Røst,
han tugted Kunstens Blinde".

Wilster skriver: „At Hr. Winther i hin Tid drak sig en dygtig Ruus i den *baggesenske* Punsch, som „Gjengangerbrevene"s Forfatter lavede Publikum, det er en ærlig Sag, som han og mangfoldige Andre godt kunne være bekjendt . . . At Hr. Winther fremdeles, rørt om

[1]) Sml. Digtn. I, S. 122. [2]) *Wilster* har dog selv mest skrevet Lejlighedssange. [3]) Sml. Digtn. I, S. 127. *Wilster* og *Hertz* stod fra ældre Tid paa en spændt Fod med hinanden. (Se *V. Birkedal:* Personlige Oplevelser I, S. 56).

Hjærtet ved at synge en Afskedssang til sin jævnaldrende, maaske mangeaarige Ven, priste hans Digtertalent højere og varmere, end han i en rolig Stemning vilde have gjort, er aldeles i sin Orden; af et varmt Hjærte flyder ingen lunken Sang; men at han nu efter flere Aars Forløb, efterat han for længe siden maa være vaagnet af Rusen, optager dette Digt i sin Samling og bringer det fra Vennens Stambog frem for Publikums Øjne, maa sikkert hidrøre fra en Uagtsomhed." Han gør opmærksom paa, at Winther ved at lade de to anførte Linier trykke, indirekte krænker Digtere, som efter Manges og udentvivl Winthers egen Overbeviisning have større Kald til Digtekunsten end „Gjengangerbrevene"s Forfatter. Han kan nemlig ikke tro, at Winther hylder den Teori, som i hine Dage forfægtedes med alle Spidsfindighedens og Ordkløveriets Fægtekaarder, at Messing, poleret med den fineste Trippelse, er Mere værd i Kunstens Rige end de ædle Metaller, som ere mindre omhyggeligt smeddede og blankede; i saa Fald maatte hans Muse have fornegtet sin Natur som Bondekone, der sanker vilde Bær i Skoven, den maatte være bleven forvandlet til en pomadiseret Stadsdame med Saffianssko; men dette kan ikke være Tilfældet, dertil er der i hans bedste Poesi noget for Raskt og Djærvt, der siger, at han vamles over det Slikkede og ikke bliver benovet ved et Par haarde Vers eller ukogte Ord, naar de forresten bære Geniets Præg, men synger med *Baggesen:* „Kammerraterne sluge dem raa" [1]).

[1]) I et Brev til sin Broder *Sylvester Hertz* skriver *Henrik Hertz* d. 14de Juli 1835 om denne Recension, som han mener er af *Wil-*

I sin Anklage mod det omtalte Digt til *Hertz* er *Wilster* kommen langt bort fra sin Omtale af det Uheldige ved de Lejlighedsdigte, der skrives for Situationer, som ere Digteren „aldeles fremmede og ligegyldige"; thi han siger jo netop, at Winther her synger af et rørt, varmt Hjærte, og altsaa kan han her ikke sættes under Anklage. *Wilster* er kommen langt bort fra Det, han vilde bevise, og helt ind i Partistrid; her synes man mest at kunne spore hans Antipati mod Winther. Nu fortsætter han med at beskylde denne for undertiden at være ufin og ikke smagfuld, men reserverer sig dog imod at kalde ham ligefrem plump eller smagløs. Han citerer følgende „ikke blot smagløse, men yderst modbydelige Strofe" [1]):

Min Hals den er et Sugeværk,
naar Glas ved Læben hefter;
dens Pompe flink, dens Slange stærk,
og Vinen følger efter.
Det nytter ej, man raaber: „Stop!",
jeg pomper ned, jeg pomper op
af alle Livsens Kræfter.

Wilster synes, at Lignelsen her hverken er adækvat eller vittig, men kun kynisk, saa man bør tilraabe Digteren et Stop, naar man hører, at Vinen skal pompes op igjen.

Det næste Digt, der maa holde for, er „Til Træet" [2]), i hvilket der efter Kritikerens Mening ingen Eenhed er

ster, at han deri angribes plumpt og dumt. Han siger endvidere, at Recensionen har vakt almindelig Uvillie. Selv vil *Hertz* for det Første nødig indlade sig i slige Fejder og har heller ikke Tid dertil. „Bedst er det, naar Angrebet — som her — gjendrives af sig selv." („Breve fra og til *H. Hertz*", S. 39). [1]) Sml. Digtn. I, S. 133. [2]) I, S. 73—74 og Sml. Digtn. I, S. 163.

i Sammenligningerne. Først er Træet et Træ, saa et bevinget Væsen, derpaa en Person med Fjer i Hatten og Fane i Haanden. *Wilster* fordrer, at alle Billederne, som her bruges, skulle være udrundne af Digtets Idé, at det hele Digt skal være een Organisation; er dette ikke Tilfældet, bliver igrunden hvert nyt Billede et særskilt lyrisk Digt, som vidner om Begejstringens Afbrydelse eller Afkølelse under Digtningen; det bliver som Kirsebær paa en Pind. At *Wilster* her fra sit Standpunkt taler fint og med æstetisk Indsigt, at han taler ud af en Idé og paa en vis Maade godt kan siges at have væsentlig Ret, vil vel ingen Uhildet benegte. Mindre rigtigt synes han derimod at have læst Digtet „Vandring og Opdagelse“ [1]), hvis Samtale han karakteriserer som triviel og flov Passiar, der i vore Dage saa ofte høres i Konversationssalene, naar en fersk ung Herre siger en Dame Fleuretter [2]) og tjadrer Løst og Fast. Næsten intet Fortrin indrømmer han dette Digt. Han omtaler dets *bellmanske* Form og antyder da, at Winther er „en Efterligner, hvis lunkne Begejstring næsten bliver ganske kold under den møjsommelige Stræben efter at versificere en triviel Hverdagsbegivenhed og lempe Versene efter et vanskeligt Metrum.“ Som Exempel anfører han den Strofe, der begynder saaledes: „Hvor var De forleden Dag?“, og et Par af de følgende.

Efter at have gjort disse Udsættelser, udtaler Anmelderen, at det ikke har været hans Hensigt at gjøre Ophævelse over Bagateller eller over, at en Digter har skrevet et forfejlet Digt, hvilket vilde være smaaligt og

[1]) Se S. 122—31. [2]) Smigrerier.

uskjønsomt; men overfor Publikum maa Kritikeren advare mod Uskik og vrang Smag i Poesien, og da maa han hente sine Exempler fra de gode Digtere; han maa udpege Ukruddet, naar det staaer mellem friske, smukke Planter; thi *der* gjør det mest Skade. „En velforsynet Gartner kan nok taale, at man vælter ham et Par Urtepotter med ringe Blomster, der blot tjene til at forøge Samlingen, selv om de for ham selv have det særlige Værd, at han med Møje har opelsket dem fra Stiklinger af.“ Nu gaaer *Wilster* over til „de bedste Blomsterbede“, men »afholder sig fra en overflødig Beskrivelse af denne Flora; thi hvad er der igrunden Andet at sige om smukke Blomster, end at de ere smukke? Man beskue og nyde dem selv!“ Der fremhæves Blomsternes Friskhed og levende Farver, og saa nævnes „Vaabendragerens Ed“ [1]), „Ringens Indskrift“ [2]), „Kanefarten“ [3]) og frem for Alt „Flugten til Amerika“ [4]); „det er ingen forskreven eller dreven Pragtblomst, men en indenlandsk, uforlignelig yndig og simpel Jelängerjelieber. Dette barnlige Digt — Ordet brugt i dets egentlige, naive, og ikke i dets sentimentale, ofte flove Betydning — er aandelig beslægtet med de folkelige Træsnit, og det er i denne naive Digtart, at vor Digter bevæger sig med en saadan Ejendommelighed, Kjækhed og Frihed, at vi — uden derfor at miskjende hans Dygtighed i andre Digtarter, ikke kunne betvivle, at Folkepoesien er hans egentlige Kald.. Gid han selv ret levende maatte føle dette! Gid han oftere vilde sende sin Muse, Bondekonen, tilskovs efter Bær og

[1]) Sml. Digtn. IV, S. 67. [2]) Smsteds V, S. 88. [3]) Smsteds V, S. 146. [4]) Smsteds IV, S. 41.

sjældnere give hende Ærende andensteds hen, at hun ikke skal tabe Lysten til at gange til Lunde ved at røgte Gjerning, som ej er hende i Blodet baaren; hun hjembringer dog aldrig en Gave, der er os saa kvægende som de vilde Bær."

Med vor Tids Anmeldelser i Minde, synes ovenstaaende ikke meget nærgaaende, nej, endogsaa ret velvillig. Ikke desto mindre altererede den Chr. Winther i højeste Grad. Aldeles fortvivlet kom han op til *Poul Møller* og sagde, at nu kunde og vilde han aldrig mere lade Noget trykke; han erklærede, at han i det Hele havde mistet alt Mod til at skrive mere. *Poul Møller* skammede ham ud og sagde: „Er Du en *Mand*, Christian? Hvad ligner dette? Du opfører Dig jo som en Stymper uden Selvfølelse og Overbeviisning." Winther gik yderst mismodig bort[1]), og hertil kom, at Sygdom tvang ham til i en 8 Dages Tid at ligge tilsengs. Uden forud at sige et Ord til ham derom, offentliggjorde *Poul Møller* saa under sit eget Navn et Forsvar mod *Wilster*, men vidste dog ikke, at denne var Angriberen. Det findes i „Kjøbenhavnsposten" for 7ende og 8nde Juli 1835. Han begynder med at sige, at vedkommende Recension fortjener „ret en alvorlig Tilbageviisning; uden Grund fører den Navn af en Anmeldelse, men har aabenbart en eensidig polemisk Retning, hvilket allerede klart sees deraf, at Recensenten strax begynder med at paastaa, at Winthers Digte have været yndede over Fortjeneste; men end tydeligere bliver denne polemiske Retning derved, at Forfatteren med Udførlighed og Snaksomhed opholder sig ved de Sider

[1]) Ifølge mundtlig Meddelelse til mig fra *Poul Møllers* Enke.

af Digtene, han som den gode Smags Forfægter troer at maatte belægge med Kritikkens Revselse. Med stor Omhu har han gjort et Udvalg og virkelig truffet de mindst heldige Linier i hele Samlingen. Derimod er han i sin Recensions Slutning meget ilfærdig med at nævne de vellykkede Digte og fører ikke saa Meget som een Linie af dem frem for Læsernes Øje, hvilket tilstrækkeligt viser, det nærmest er hans Hensigt at gjøre Samlingens *Pletter* øjensynlige for Publikum."

Hvad nu angaaer den Paastand, at „faa af vore Digtere kunne rose sig af det Held som Chr. Winther", seer *Poul Møller* sig i Stand til ved haandgribelige Kjendsgjerninger at overbevise Recensenten om, at han befinder sig i en stor Vildfarelse. Medens man nemlig her i Landet gjennem flere Sekler med en Slags Forkjærlighed har forfremmet begavede Digtere til Embeder, de have godtgjort deres Duelighed til, har Chr. Winther aldrig opnaaet nogen Slags offentlig Understøttelse eller Befordring; derimod have adskillige efter ham fremtraadte Poeter faaet Rejsestipendier og Deslige. Winther har forgjæves søgt et af Landets mindste Pastorater, nemlig Kapellaniet i Fredensborg. Tager man nu dertil i Betragtning, at den danske Regering i sine Handlinger tager Hensyn til den offentlige Stemme, da har man et fyldestgjørende Beviis for, at Winther ikke har gjort uforholdsmæssig Lykke som Digter.

Recensentens Udtalelser kunne næppe være Frugt af et videnskabeligt Studium af Æstetikken; han har jo desuden selv gjort den naive Tilstaaelse, at han ikke kan sige Andet om smukke Digte, end at de ere smukke. „Digtet „Vandring og Opdagelse" er af en

altfor fin og zefyragtig Natur, til at Skjønheden deri skulde være følelig for Hænder som Recensentens. Dette er undskyldeligt; men det er ikke undskyldeligt, at han udgiver Digtet for en Kopi af *Bellman*, blot fordi det er skrevet i et Versemaal, som denne har brugt, medens han i samme Aandedræt selv meget rigtigt bemærker, at det ikke har Noget af *bellmanske* Poesiers ejendommelige Karakter. — Det yndige Digt, som har Titlen „Alfens Brud", hvilket efter flere Kjenderes Dom er Samlingens Hovedprydelse, falder uden for Recensentens Synskres; ellers vilde han ej have forbigaaet det med Tavshed."

Poul Møller paastaaer endvidere, at hvis Recensenten tidligere har havt Modtagelighed for poetiske Indtryk, maa hans Syn være aftaget, siden han kommer med den højst fejlagtige Dom, at „Nogle Digte" i Værdi staa tilbage for „Digte, gamle og nye". „Denne Dom, der maa have været meget mistrøstende for Digteren, hvis han har sat mindste Lid til dens Gyldighed, og som har vakt stor Forundring hos os, der holde for, at den nyeste Samling i poetisk Dybde, Flersidighed og uddannet Fremstillingsgave staaer langt over Forfatterens tidligere Arbejder, denne Dom, siger jeg, finder sin simpleste Forklaring deri, at Recensenten ikke mere har den ungdommelige Receptibilitet, der skaffede Digterens første Poesier Paaskjønnelse hos ham. Denne Synsmaade bestyrkes ogsaa meget ved en paafaldende Vrantethed, der er udbredt over hans Foredrag, en Stemning, der sjældent er forbundet med Modtagelighed for det Skjønnes Indtryk. Vi tro at kunne passende betegne hans Fortrædelighed med et Billede,

som han selv i Recensionen har brugt om sin Opførsel mod Digteren; han siger nemlig, at han har baaret sig ad som En, der vælter Urtepotter for en velforsynet Blomstergartner."

„Han viser Mangel paa fast Holdning; saaledes omtaler han undertiden Winthers kunstneriske Fortjenester med Udtryk, der staa i skærende Kontrast til hele Grundtonen i Foredraget, saa man fristes til den Gisning, at deslige Agtelsesord ere senere Tilsætninger, hvormed han har villet bøde lidt paa det overvejende Præg af Bitterhed og Forstemthed. Idetmindste stemme de kun slet med den Tone, Rec. f. Ex. tillader sig i sin Dom over „Vandring og Opdagelse"." *Poul Møller* angriber endelig *Wilsters* Paastand, at de Billeder, der bruges i et lyrisk Digt, bør kunne lade sig forene i en Totalanskuelse, udenat det ene fortrænger det andet; denne Anskuelse betegner han som en af de nærmeste Vildfarelser, som den begyndende Reflexion over Betydningen af Billeder i Poesien fører til. „Det er saa langt fra, at denne Fordring af Billedernes Eenhed er nogen almengyldig Regel for lyriske Digtere, at undertiden netop den idelige Vexel af Billeder, der fortrænge hinanden, er Følelsens allernaturligste Udtryk." *Møller* henviser til *Schack Staffeldts* Digt „*Camoens*" [1]), hvor en Neger i eet og samme Vers kaldes en sort Broder, en Ravn, en sort Svane, en Due fra Barmhjærtighedens Rige, en ætiopisk Helgen, o. s. v., hvilken Forskjellighed i Billeder i denne Sammenhæng falder ganske naturlig. Endvidere henvises der til *Oehlenschlægers* Linier:

[1]) *Schack Staffeldts* „Saml. Digte" ved *Liebenberg*, II, S. 269.

„Kjærminde, som kan skue!
„Du Zephyr, som kan staa!
„Du Lilie, som kan lue!
„Du Rose, som kan gaa!“

„Det vil her koste Fantasien stor Anstrængelse først at forestille sig den smukke Pige (hun være nok saa smækker) at svinde ind i Midten til en Kjærmindestilk, derpaa at løse sig op i Vind for igjen at fortættes til en Lilie, der brænder som tørt Halm og endelig som en Rose møjsommeligt svingler frem paa Rodens Trevler. Men hvad Fornøjelse har Digteren af under alle disse Forvandlinger at tabe den Elskede selv rent af Sigte?“

Angaaende *Wilsters* Udtalelse om Drikkevisen (S. 327) siger *Møller,* at Enhver, som kjender Chr. Winthers Digtning formodentlig ikke har kunnet lade sig vildlede af det falske Lys, hvori Rec. stræber at sætte hans Følelse for Sømmelighed og Fantasiens Renlighed. *Wilster* anseer det for en afgjort Sag, at Winther i de omtalte Linier har skildret en væmmelig Opkastelse. „Vel er her Anledning til at gjøre Rec. det Spørgsmaal, om han er i Stand til at anføre saa Meget som eet eneste Parallelsted i de to Bind rene, høviske Digte, som Chr. Winther har udgivet, hvorved en saadan Fortolkning vinder Sandsynlighed. Vel er der Anledning til at spørge, Hvo der her har lagt en uren Fantasi for Dagen; men ved slig Lejlighed er al videre Udvikling aldeles overflødig: Sagen taler for sig selv. Jeg ønsker Recensenten til Lykke med, at han er anonym.“

Møller „forbigaaer endel flere Misgreb i Recensionen“ og, idet han omtaler de „bitre Udfald“ mod *Hertz*, ender han med at gjøre opmærksom paa *Wil-*

sters „sære Hang til Ringeagt for Digtere, der have „gjort Lykke“ her i Landet“.

I „Kjøbenhavnsposten“ for 20nde og 21nde Juli giver *Wilster*, stadigt under Mærket *B—ϱ*, *Møller* et Svar, i hvilket han begynder med den Ytring, at han har forudseet, hans Recension skulde give Anledning til en literær Fejde, men aldrig, at den skulde blive udlagt som et Beviis paa et fjendtligt Sindelag mod Winther, og mindst havde han ventet at se Professor *Poul Møller* „fremtræde i Harnisk og med Stridskølle til Kamp af en saadan Natur.“ Han erkjender, at hans Recension er polemisk, men benegter aldeles, at den er fjendtlig; „tværtimod, den aander Højagtelse og Kjærlighed“; alle de Domme, han har hørt om den, have bestyrket hans Tro, at hans Pen ikke ganske har kunnet svigte hans venlige Følelser for Winther, og, naar *Møller* — Winthers *Nærpaarørende* — udlægger den som et Produkt af ganske modsatte Følelser, er det ham en Gaade, som han kun kan forklare sig ved at antage, at en total Mistydning af Ytringerne om Winthers Held maa have paavirket *M.*, især da denne i Opfattelsen af Hvad der skal forstaaes ved dette „Held“ bruger en Maalestok, ifølge hvilken Winther desværre har været uheldig; men ligesaa naturligt som det er, at *Poul Møller* med Vemod maa tænke paa sin talentfulde Frendes Vanheld i Henseende til „udvortes Kaar“, og derfor let kan komme i en exalteret Stemning ved at høre ham kaldes *heldig*, ligesaa rimeligt er det jo, at en Fremmed, som omtaler hans Digterheld, maa bruge en anden, mindre materiel Maalestok. *Wilster* hævder nu, at *Møllers* Myndighed

ikke er mindre selvtagen end *Wilsters* egen eller Nogens, der hæver sin Stemme i Literaturen, og derpaa siger han: „Dog, fordi han dømte ondt om mig, derfor har jeg ikke tabt Øjet for, at en Indignation kan være subjektiv ædel, skjøndt den var objektiv ugrundet, og derfor skal jeg ikke misbruge de Vaaben, som enhver Indignation, enhver heftig Stemning, giver Modparten i Hænde. Dette Hensyn skal — i Forening med den Højagtelse, jeg skylder Digteren og Videnskabsmanden *Poul Møller* — afholde mig fra Gjenmæle mod Alt, hvad der kun er at betragte som Biting i denne Sag."

Det, som Wilster nu først vil vadske sig ren for, er Mistanken om, at „det nærmest har været hans Hensigt at gjøre Digtsamlingens *Pletter* øjensynlige for Publikum." Recensionen „er saa langt fra at være et Angreb, at den snarere er en kjærlig Hyldest af Winthers ualmindelige Talent."

„Det er Winthers *Held,* at han har Sanggudindens Gunst, saa at nogle af hans Digte hæve sig til højeste Rang; mange — om man vil: de fleste — af hans Digte ere udmærkede, om de end ikke staa paa øverste Trin. Og det er dernæst Winthers *Held,* at hans sande Fortjenester have mødt stor Paaskjønnelse." Efter et fornyet Angreb paa den saa ofte debatterede Linie „Herrer vi ere i Aandernes Rige", „som altid synges med lydeligst Røst af de maadeligste Studenter", siger han: „Hvad Logik berettiger til den Paastand, at man nedsætter en Mands Værd, fordi man kalder ham heldig, især naar man i samme Aand siger, at hans Fortjenester ere betydelige?" *Wilster* fralægger sig ethvert Udsagn

om, at Winther har gjort uforholdsmæssig Lykke, men udtaler paa samme Tid, at hans Poesi altid paa Prent har faaet en venlig Bedømmelse — *Wilsters* egen iberegnet — og, da dette ikke er en nødvendig Følge af Fortjeneste, maa det kaldes et Held. At hans første Digtsamling snart udkom i et nyt Oplag, er et Held, som grændser til det Materielle, hvilket maa have Vægt for dem, der sætte Pris paa dette. Han fralægger sig dernæst bestemt at have „et sært Hang til Ringeagt for Digtere, der have gjort Lykke her i Landet", skjøndt han paa den anden Side siger, at han hverken lader sig henrive af Strømmen eller Moden eller dømmer Fortjenesten efter Lykken; han tilføjer, at det skulde glæde ham i hans inderste Hjærte baade som dansk Mand og som Digterven, om han snart af det Bifald, Chr. Winther har vundet og fortjent som Digter, saae synlige Virkninger paa hans ydre Kaar.

Med Hensyn til den af *Møller* fremførte Klage over, at *Wilster* saa lidet har omtalt Winthers gode Digte, paaberaaber den Angrebne sig sin Omtale af hans „Træsnit", sine Ytringer om hans umiskjendelige Kunstneromhu for Sprog og Versifikation og sin Udtalelse: „Winthers Poesi og Manér har alt længe været Publikum saa bekjendt, at det blotte Ord: „Dette eller hint Digt af ham er skjønt og fortræffeligt" er saa temmelig tilstrækkeligt til at vise, af hvilket og af hvor ædelt Metal dette er, og derfor vel kan undvære videre Anbefaling." Han spørger, om hans Ord ikke ere varme og lyse nok til at aabne Læserens Øjne og Hjærte for den Vished, at de polemiske Ytringer i hans Recension egentlig ikke angaa Winther og slet ikke i mindste

Maade sigte til at nedsætte hans Digterroes. Man dømmer ikke en Digter for et „Rædselstribunal", og man nedsætter ham ikke i Publikums Øjne, fordi man benytter et Par af hans Digte til at polemisere mod Misbrug samt vrange Anskuelser og Moder. „Den Digter, om hvem man selv siger, at man skylder ham sand aandelig Glæde, og hvem man derved skildrer som sin Velgjører, fordi slig Glæde er en Velgjerning, ham hylder og anpriser man i det Samme med Hjærtelighed, Varme og Beundring." Idet han nu henviser til sin Recensions Slutning, spørger han, om denne røber en vranten, fortrædelig, lidenskabelig, fjendsk Recensent, som af Klogskab eller til Skalkeskjul siger et Par tomme Komplimenter. Og han optrykker paany sine Udtalelser om „Flugten til Amerika" — Altsammen for at bevise, at han ikke har „pillet Blade af Winthers Laurbærkrans", men med Varme og Inderlighed opfordret Digteren til at følge sit egentlige og højeste Kald, medens han lader hans Fortjenester af andre Digtarter vederfares fuld Ret. „Nej", siger han, „det skal ligesaa lidet lykkes noget fordomsfrit Menneske at bevise, at min Recension er en Nedsættelse af Digterens Værd, som det er lykkedes Professor *Møller* at godtgjøre, at Chr. Winther ikke har været heldig som Digter, fordi han ikke er bleven Kapellan paa Fredensborg."

At han sætter større Pris paa „Digte gamle og nye" end paa „Nogle Digte", er jo kun en enkelt Mands Mening, der maa respekteres ligesom *Møllers* modsatte; et Magtsprog beviser Intet. *Sin* Mening støtter *Wilster* paa, at den nye Samling, mindre end

den forrige, synes ham at have det Friske og Foraarsagtige, der vidner om Livets Maj og Skærsommer, hvilke Egenskaber ere ham de kjæreste ved lyrisk Poesi. Lad saa Andre foretrække andre Egenskaber! Det er jo Liebhaveri.

Han peger nu paa, at han kun overfor fire Digte har gjort Udsættelser. 1) Mod Afskedsdigtet til *Hertz* har han Intet sagt; kun har han ytret, at det vist maa være kommet med af Uagtsomhed, da det ikke kan have været Winthers Hensigt at krænke agtværdige Digtere. Er der nogen Synd i den Ytring? 2) I „Drikkevisen" har han lastet en enkelt Strofe som smagløs, og, naar *Møller* deri seer en Bestræbelse efter at sætte Winthers Følelse for Sømmelighed og Fantasiens Renlighed i et falsk Lys, saa er denne Beskyldning, mildest talt, meget haard; hin Strofe omtales jo netop som en *forbavsende* Afvigelse fra Digterens Sædvane. Om *Wilster* har misforstaaet Strofen, vedkommer ikke Sagen. 3) Med Hensyn til Billedernes Disharmoni i Digtet »Til Lindetræet" paaberaaber han sig *Molbech*, som har givet denne Anskuelse Medhold, og paaviser, hvorledes *Poul Møller* som Medlem af Redaktionen for det Tidsskrift, hvor denne Udtalelse af *Wilster* har fundet Plads, burde have forebygget, at den fremkom *der*. Over for Citatet af *Oehlenschlæger* hævder han, at der i dette ikke er Tale om een Pige, som hvert Øjeblik fremtræder under et nyt Billede, men at Digteren kalder Pigerne sammen for at høre paa hans Vaarsang og saa giver hver af dem sit Navn. I *Schack Staffeldts* Digt er der en bestandig stigende Følelse, som i en Klimax hvert Øjeblik forkaster det brugte

Billede som ikke udtryksfuldt nok og vælger et andet; men i det wintherske er der ikke mindste Spor af, at Følelsen forsætligt udsletter Billedet for strax at erstatte det ved et kraftigere. 4) Den Brøde, at han om „Vandring og Opdagelse" har sagt, at det er skrevet i *Bellmans* Manér, deler *Wilster* med *Molbech*, der kalder det en Udførelse af *bellmansk* Lyrik. Det er spidsfindigt af *Møller* at beskylde *Wilster* for at have kaldt Digtet saaledes, fordi det er skrevet i et Versemaal, *Bellman* har brugt. Over Digtet staaer der nemlig angivet en *Melodi;* dette er dog vel noget Andet, end at angive Versemaalet. Hvad Grund skulde der være til at anføre Versemaalet til et Digt, hvis Skansion er ganske simpel? Digteren maa altsaa have havt en anden Hensigt dermed. *Wilster* har villet pege paa det efter hans Mening Forkerte i den voxende Lyst til at efterligne *Bellman*, og han har udhævet nogle Strofer for at vise, hvorledes den skjønneste Versifikation ikke kan være Nok til at hæve det Trivielle i hele dets Trivialitet fra dets lave Sfære. Han har heller ikke her villet krænke Winther, „der nok er Mand for at konversere en Dame anderledes end Kavaleren i Digtet gjør".

Wilster slutter med følgende Linier: „Jeg er ikke lyssky, og jeg kan baade være min Recension og mit Navn godt bekjendt; men det er ene og alene *Sagen*, som vedkommer Publikum; med *Navnet* har det slet Intet at gjøre[1]). Derimod har jeg allerede navngivet

[1]) Han holdt i det Hele af at være anonym. „Det er", sagde han, „stundum ret behageligt og nyttigt at staa ubemærket bag sit Maleri og høre Andres Domme". (Se *From Møllers* Biografi af ham foran i hans „Digtninger" 1840, S. VII).

mig baade for Professor *Møller* og for Chr. Winther, da disse ere de Eneste, som ikke kunne regnes med blandt Sagens Dommere."

Sit Svar i „Kjøbenhavnsposten" for 28nde Juli indleder *Poul Møller* saaledes:

„Motto: Hr. Winther er mere Digter end Hr. *Wilster* a).
Mdskr. for Lit. 1829.

Ved mit første Indlæg i denne Sag har jeg ført Besværing over den eensidige Dadlelyst, det friske, hensynsløse Sprog og andre stærke Tegn paa Ringeagt, hvormed Prof. *Wilster* i sin Recension har angrebet Digteren C. Winther. Som jeg seer af Prof. *Wilsters* Svar, har jeg mod Forventning for en Del opnaaet mine Bemærkningers nærmeste Formaal: at modarbejde det falske Lys, hvori hin smukke Samling af Digte kunde sættes for den Del af Publikum, der ej havde læst den. Prof. *Wilster* har nemlig i denne Henseende forsvaret sig ved at gjentage sin Recensions Indhold i en anden Form, hvori den for Digteren mest krænkende Spot og de sarkastiske Vendinger for største Delen findes udstrøgne; derimod ere paa den anden Side de sparsomme Bifaldsytringer samlede, fremhævede og forøgede med hædrende Tilsætninger. Mod denne Forandring i Redaktionen gjør jeg ingen Indsigelser, tværtimod er jeg Forfatteren forbunden derfor og forsikrer ham, at, dersom han i den første Udgave, hvis Tone jeg har

a) Ved dette Motto har jeg naturligviis ikke villet drage Prof. *Wilsters* Ret til at recensere C. Winther i Tvivl; men jeg har anført et fordelagtigt Vidnesbyrd for Digteren, som Prof. *Wilster* har viist sig ubillig imod. Det gjør jeg saa meget heller, som disse Ord komme fra en Kunstdommer (*Molbech*), hvis Autoritet Prof. *Wilster* i sin Antikritik beraaber sig paa.

anket paa, saa nænsomt havde forstukket Anmeldelsens Torne mellem sin Kjærligheds Roser, saa skulde jeg ikke saa alvorligt have paatalt hans Uretfærdighed. Med Hovedsagen ere vi altsaa færdige."

Møller beklager sig nu over, at *Wilster* i sit Svar har forvansket hans Tanker, idet han f. Ex. har ombyttet Prædikatet *polemisk* med *fjendsk*. *Wilster* siger endvidere, det lægges ham til Last, han har sagt, at „Vandring og Opdagelse" er skrevet „i *Bellmans* Manér", hvorimod *Møller* har skrevet, at *Wilster* udgiver Digtet for en Kopi af *Bellman*. — Med Hensyn til Brugen af de vexlende Billeder i et Digt mener *Møller*, at han tildels er kommen til Enighed med *Wilster*, som dog endnu synes ham uklar paa dette Punkt; for at forebygge Misforstaaelse maa han tilføje, at han aldrig har villet negte, at de forskjellige Billeder i et Digt bør harmonere med hverandre; han tilføjer: „ . . . . Billederne kunne meget vel stemme med hinanden, fordi de sanseligen fortrænge hinanden, ligesom de ogsaa meget vel kunne staa i skærende Disharmonier med hverandre, fordi Indbildningskraften kan samle dem i een Anskuelse."

Naar *Wilster* mener, at *P. Møller* skulde antage Angivelsen af en *bellmansk* Melodi over et Digt blot som Betegnelsen for Versemaalet, svarer *Møller*, at *Wilster* her angriber sin egen Sætning, idet han i sin første Artikkel har spurgt: „Hvad er den angivne Melodi til et for Læsning bestemt Digt igrunden Andet end et Versemaal?" og nu derimod forundret udbryder: „Over Digtet staaer en angiven Melodi; dette er dog vel noget Andet end at angive Versemaalet!"

Overfor *Wilsters* Fortolkning af *Oehlenschlægers* Digt er *Møller* gaaet praktisk tilværks. Han skriver: „Hvis det var en Forfatter fra Oldtiden, om hvis Fortolkning jeg var uenig med Prof. *Wilster*, da vilde det være vanskeligt for mig at gjøre min Ret gjældende mod hans flydende Pen. Men til al god Lykke lever Forfatteren endnu og lever ikke mange Skridt fra min Bolig. Jeg har da taget mig den Frihed at gjøre ham det Spørgsmaal, om han i de omtvistede Strofer har henvendt Talen til Een eller til Flere. Digteren betragtede mig her med en Forundring, som — uagtet den Godmodighed, hvormed den var forenet — gjorde mig noget undseelig over mit Spørgsmaal. Han svarede mig: „Til Een? Hvorledes skulde jeg kunne skrive et Digt til fire Elskerinder paa eengang?“ [a]) — Denne Autoritet haaber jeg, Prof. *Wilster* i dette Punkt vil antage for afgjørende. Men jeg troer mig her beføjet til at gjøre følgende Bemærkning: Naar Prof. *Wilster* saa aldeles har kunnet forfejle Betydningen af dette uforlignelige Digt, naar han har kunnet misforstaa dette poetiske Udtryk af en ungdommelig sværmende Kjærlighed, da ligger heri en Grund til at betvivle hans Adkomst til at føre saa fri Tale paa den æstetiske Domstol“.

Møller afslutter sit Indlæg med følgende Ord: „Jeg har tiltalt Prof. *Wilster* ved Navn, uagtet

[a]) Jeg maa her bede Prof. *Oehlenschlæger* om Tilgivelse, fordi jeg, uden at have erhvervet hans Tilladelse, bekjendtgjør denne private Samtale. Jeg fortav ham med Forsæt Anledningen til mit Spørgsmaal, da det forekom mig, at jeg paa denne Maade mest vogtede mig for at paatrænge ham en fjærn Delagtighed i denne ubehagelige Strid.

han synes at ønske sin Anonymitet vedligeholdt. At han for sin Person foretrækker det sidste Vilkaar, er let forklarligt; men jeg kan ikke være tjent dermed. Han har altfor stor Fordel paa sin Side, naar han ikke har Noget at tabe ved Striden, hvorledes han end fører den. — At Kundskab om Navnet er unyttig, kan han ikke for Alvor paastaa, da han i sin Duplik har benyttet sit Bekjendtskab med min Embedsstilling og mine personlige Forhold som et Middel til at oplive sit Foredrag". —

Pludseligt fremtræder en ny Kæmper paa Valpladsen: den næsten 24-aarige Student *D. G. Monrad.* Han har Ordet d. 5te Aug. og begynder med at sige: „Da den ærede Hr. *B-ǫ* i sin Bedømmelse af Prof. *Møllers* Antikritik synes at tage Hensyn til, at denne er „Nærpaarørende af C. Winther", saa vil han vist med mig finde det passende, at en Tredie, der kan godtgjøre, at han ej er i Slægtskab med Digteren, finder sig foranlediget til at fremsætte nogle Bemærkninger". *Monrads* Artikel er meget spidsfindig og røber stærk Uvillie mod *Wilster.* I Anledning af dennes Ønske om, at Chr. Winthers „udvortes Kaar" snart maatte blive bedre, udbryder *Monrad:* „Hvilken Velvillie! Hvilken Kjærlighed!" Han kommer ind paa *Wilsters* Omtale af Winthers *materielle* Udbytte af hans første Digtsamlings andet Oplag og siger da: „Taler her Digtervennen, taler her den danske Mand, der af sit inderste Hjærte ønsker C. Winther synlige Virkninger af det Bifald, han har vundet og fortjent? Det er let paa en haanlig Maade at tale om „det *Materielle*" for Den, der maaske selv er forsørget[1]);

[1]) *Wilster* var, som bekjendt, Lektor ved Sorø Akademi.

men tungt er det for en Digters Venner at se dennes beskedne Ønsker uopfyldte, og dobbelt tungt for Den, der har lidt Bekjendtskab til Chr. Winthers Muse; thi den venlige, idylliske Ro, som er udbredt over hans Digte, synes at vise, at han maaske mer end nogen anden Digter trænger til en sorgløs Stilling i Livet. Dog netop denne Beskaffenhed ved hans Digte er maaske Grunden til hans ringe borgerlige Lykke; thi, skjøndt hans Digte vinde mere og mere Indflydelse, og, skjøndt der vel næppe gaaer nogen Dag forbi, udenat Mange trindt omkring i Landet kvæges ved hans Poesier, saa ligger det i selve Sagens Natur, at han aldrig har gjort *furore*. Dette er udentvivl Grunden til, at Regeringen endnu ej er bleven ret opmærksom paa C. Winthers betydelige Indflydelse som Digter; thi Hvad der lever og rører sig i den stille huslige Kres kommer ej saa let for Dagens Lys. Jeg kan derfor ikke antage med Prof. *Møller*, at C. Winthers Mangel paa Ansættelse er et Tegn paa, at han ikke har gjort Lykke hos Folket; men endnu mindre kan jeg stemme overens med Hr. *B-ϱ*, hvis Ytringer i denne Henseende ere højst mærkelige", hvilket nu meget spidsfindigt udvikles.

Turen kommer snart til *Wilsters* Udtalelser om Forholdet mellem Chr. Winthers tidligere og sildigere Arbejder; *Monrad* ytrer sig da saaledes:

„ . . . Naar Talen er om subjektiv Smag, saa er det fuldkommen sandt, „at det er Altsammen Liebhaveri"; men, naar Talen er om objektiv Dom, saa er det fuldkommen usandt. En Kritiker skal bedømme Digterens objektive Værdi; han skal, hvis han vil være retfærdig, og især, hvis han vil være velvillig, tage sin subjektive

Følelse fangen under den objektive Fornufts Lydighed. — Naar man bedømmer, er det saa fornuftigt at sætte den udsprungne Rose under den brydende Knop, skjøndt man som Subjekt kan elske den sidste mest? Knoppen maa jo springe ud ifølge den Livskraft, som er nedlagt i den. — Nogle holde mest af smaa Drenge, Andre af unge Knøse og atter Andre af modne Mænd. — Det er Altsammen Liebhaveri! Men, naar man nedsætter den unge Knøs under Drengen, fordi han ej vedbliver at være Dreng, og, naar man nedsætter Manden under Knøsen, fordi han ej vedbliver at være Knøs, saa er ogsaa *det* Altsammen Liebhaveri; men det er ufornuftigt Liebhaveri".

Saa kommer han til „Jeg pomper ned, jeg pomper op". Herom siger han: „Det forekommer mig, at det vedkommer os, *om* og *hvor vidt* Hr. *B*-ϱ har misforstaaet dette Sted, og jeg vil derfor ej forbigaa det. Havde en velvillig Læser i Chr. Winthers Digte truffet paa disse Ord, og havde de fremkaldt et saa modbydeligt Billede for hans Fantasi, som de have fremtryllet for Hr. *B*-ϱ, da vilde han ej have troet sine egne Øjne. Han vilde have læst og atter læst denne utrolige Linie, og, hvis han ej kunde falde paa en Fortolkning, der var mere overensstemmende med Digterens Aand, da var han gaaet ud til en Post; thi for en svag Fantasi er det især godt at betragte de Ting i Naturen, hvoraf Digteren har laant sine Billeder. Havde nu den velvillige Læser — thi jeg vil ikke tale om den velvillige Kritiker — samlet alle sine Tanker, da vilde han udentvivl have bemærket, hvorledes den Stang, som gaaer ned i Posttræet, *først bevæger sig ned og derpaa op*, naar der

bliver postet. Havde han endnu ikke forstaaet de Ord: „Jeg pomper ned, jeg pomper op", da havde det ikke skadet, om han havde ladet pompe lidt Vand paa sig selv, for at faa Søvnen ud af Øjnene og Ladheden ud af Tankerne. Men af alt Dette har nu Hr. *B-ϱ* slet ikke gjort Noget. Han har derimod tænkt paa en langt mere kombineret Pompe, hvorved Vandet ej alene pompes op af Jorden, men tillige ned i Jorden.«

Efter endnu at have revset den Ytring, at der om smukke Digte igrunden ikke er Andet at sige, end at de ere smukke, og hævdet, at Digteren med Rette kan forlange, at hans almindelige Standpunkt ligesaa udførlig skal paavises i de mange heldige, som i de faa mindre heldige Digte, ender *Monrad* med at gjendrive den Bemærkning, at det ene og alene er *Sagen*, som vedkommer Publikum, med *Navnet* har det Intet at gjøre; han spørger: „Hvad har da Publikum at gjøre med Prof. *Møllers* personlige Forhold? Hvorfor omtaler Hr. *B-ϱ* denne som en *Nærpaarørende* af Digteren? Hvorfor omtaler han Prof. *Møllers* Forhold til Professor *Molbech?* Publikum har altsaa at gjøre med Navnet, og tillige har det ikke at gjøre med Navnet. Paa en konsekvent Maade ender Hr. *B-ϱ*'s Svar med en Modsigelse".

Tirsdagen d. 11te Aug. møder *Wilster* med „*Taksigelse til Hr. Professor Poul Møller.*" Han siger: „Da jeg af Prof. *Møllers* andet Indlæg seer, at han endnu er betagen af samme Fordom, som først drev ham til Angreb, og at mit Svar, hvori jeg har udtalt mig tilstrækkeligt om Alt, hvad der angaaer Hovedsagen, endog har bragt ham til at bruge uværdigere Vaaben

end i den første Træfning, og, da jeg tillige seer, at mit Svar er blevet mistydet i den Grad, at hjærtelig Tale er bleven udlagt som Haan, og at man endog har tilladt sig at sigte mig for uædle Bevæggrunde, saa vilde det være aldeles spildt Umag, om jeg vilde drøfte Prof. M.s andet Indlæg. Ligesaa unyttigt vilde det være, om jeg vilde fremføre Besværinger over den Offentliggjørelse af privat Meddelelse, som min Modstander har tilladt sig; han selv vil naturligviis anse Selvgjort for velgjort, ligesom . . . nogle Andre rimeligviis ville billige hans Færd som exemplarisk i Eet og Alt, og med Hensyn til den Del af Publikum, som har finere Følelser for det Retlige og Anstændige, vilde jo enhver Bemærkning fra min Side om dette Punkt være ganske overflødig. Men uagtet alt Dette vilde det være uskjønsomt, om jeg undlod offentligt at aflægge Prof. M. en skyldig Taksigelse.

„Jeg er en saa varm Beundrer af den *oehlenschlægerske* Poesi, at ingen Filolog kan glæde sig hjærteligere over en Oplysning af et dunkelt Sted hos en Klassiker, end jeg over Berigtigelsen af en Misforstaaelse af et *oehlenschlægersk* Digt, og denne Glæde opfordrer mig til at takke Prof. *M.*, fordi han offentligt har bekjendtgjort Resultatet af det diplomatiske Ærende, han paa Poesiens Vegne foretog sig til Prof. *Oehlenschlæger*. Jeg kan tillige forsikre, at Flere end jeg ville være ham forbundne for denne paa en saa uventet Maade skaffede Oplysning, da følgende to Linier i det omtvistede Digt:

„Saa *kommer* hid og *skjænker*
„et Kys ham for hans Spil!“

let kunne forlede og berettige Læseren til den af mig opstillede Fortolkning, at Digteren taler til *Flere*. Men den Slutning, som Prof. *M.* drager af denne min Misforstaaelse, minder mig om en lille Historie, som tildrog sig for nogle Aar siden. En agtet Videnskabsmand — Navnet[1]) tør jeg ikke nævne, da jeg anseer mig for uberettiget til at publicere privat Meddelelse — beskyldte mig engang i Literaturtidenden uden Grund for en slem Sprogbommert; han havde nemlig aldeles misforstaaet et ganske klart og tydeligt Udtryk. Men, hvor ubehagelig end denne Beskyldning var mig, saa faldt det mig dog aldrig ind enten at betvivle hans Indsigt og hans Kald til at dømme om slige Sager, eller at kime og klemte, eller at raillere ham for hans Misforstaaelse.

„Hvad endelig det af Prof. *M.* brugte ligesaa sande som Sagen uvedkommende Motto angaaer: „Hr. *Winther* er mere Digter end Hr. *Wilster*", da indseer jeg ikke, hvorledes dette kan kaldes et fordelagtigt Vidnesbyrd for Chr. Winther; thi, ubekymret om, hvor vrangt man vil behage at udtyde min Erklæring, maa jeg erklære, at det ikke er nogen stor Roes for en Digter at være „mere Digter end *Chr. Wilster*"."

Til *Monrads* Artikel tager *Wilster* kun for saa vidt Hensyn, som han i en Note under Texten beder *Monrad* undskylde, at han ikke „kan tage videre Bemærkning af hans Bemærkninger", da Adskilligt deri[2]) er ham aldeles uforstaaeligt. Heller intet Hensyn tager han til et Par anonyme Angribere, som ikke heller jeg har troet at burde drage frem, da deres Ytringer

[1]) Vistnok *R. I. F. Henrichsen.* [2]) Nemlig Spidsfindighederne, som i ovenstaaende Referat ere udeladte.

ikke ere væsentlige. Hele Striden endes med et lille, spidst og fint Svar fra *Monrad,* som imidlertid berører Ting, der ere Chr. Winther aldeles uvedkommende.

Wilster er begribeligviis en Tid lang ikke sikker paa, at Angrebene ere forbi. Han skriver d. 22nde Aug.: „Det lader til, at Krigen med *Poul Møller* er endt; thi endnu har han ikke svaret. Hvor let det end havde været at smøre ham igjennem for hans uanstændige Manér, saa er jeg dog glad ved at have brugt moderate Vaaben, og deri give enkelte Bravfolk mig Medhold, skjøndt jeg nok mærker, at de Fleste hylde den Mening, at man i vore Dage skal betale med samme Mynt“ [1]).

Ikke med et eneste Ord blandede Chr. Winther sig i Striden. Midt under denne skriver han d. 21nde Juli til *Joh. Dahl:* „Du har vel seet, hvorledes *Wilster* har taget fat paa mig og hvor tappert og broderligt og kjærligt *Poul Møller* har taget sig af min Sag? *Wilster* har *der* faaet en Modstander, som han — saa synes det — mindst havde ventet, og hvis kraftige Tag, som det lader, har forknyttet ham. Idetmindste er hans Gjensvar meget spagfærdigt. *Poul Møller* fortsætter. — Jeg selv tier, dels fordi jeg ikke besidder det Talent at kunne forsvare mig, dels fordi jeg er saa sikker under min Broders Beskyttelse og dels for at undgaa *Skinnet* af krænket Forfængelighed; jeg siger *Skinnet*; thi i Virkeligheden betragter jeg denne Recension som *Bedømmelse* af mit Arbejde med megen Rolighed; kuns *Maaden,* hvorpaa han taler om mig og om eet af

[1]) Se Udvalg af Breve til *P. Hjort,* II, S. 298.

Digtene[1]), er af den Natur, at den fortjente et Svar, ikke med Pennen, men med Næverne. Dog — det vilde være Synd; thi *Wilsters* hele fysiske Tilstand er yderst skrøbelig"[2]). At han har havt den Opfattelse, at *Wilster* handlede af Misundelse, fremgaaer af følgende Optegnelse af ham af langt senere Datum (11te Juni 1861): „Jeg er tidt bleven ilde mishandlet af *Misundere*. Selv følte og troede jeg det ikke i Begyndelsen. Jeg syntes mig selv saa ringe, at man ikke kunde falde paa at misunde mig. Men det er desværre senere blevet mig altfor klart. *Poul Møller* var den Første, der i et Forsvar for mig udtalte det uden Omsvøb"[3]). — Denne hans Opfattelse af *Wilsters* Motiver til Angrebet var det, der gjorde ham vred. Hvor han troede at staa overfor en velvillig Kritiker, kunde han godt taale Indvendinger. Da han saaledes d. 4de Febr. 1825 sendte *Liunge* til Optagelse i „Morgenbladet" det smukke Digt „Skjønheds Magt" („Stolt i Edens Have stod Adam i sin Styrke") skrev han: „Hvis Du, min ædle Ven, vil give dette Lejlighedsvers en Plads i Dit Blad, saa tryk det, *naar* Du vil; — hvis ikke, saa brug Papiret, *hvor* Du behager". En anden Gang skriver han til Samme: „Kan Du bruge mit Digt, godt! Vil Du forkaste det, saa bliver jeg ikke vred, men anseer det for en venskabelig, ærlig og oprigtig Dom, der altid er mig den kjæreste".

Winther ytrede meget varmt under og efter Striden sin Taknemmelighed mod *Poul Møller*, og, saalænge denne levede, lod han Intet trykke, udenat Stifbroderen

[1]) Sagtens Drikkevisen. [2]) Breve fra og til C. W., S. 33. [3]) Findes blandt Winthers literære Efterladenskaber.

først havde gjennemlæst og sanktioneret det[1]). *Møller* var ingenlunde en blind Tilhænger af Chr. Winther som Poet; han sagde f. Ex. engang til Komponisten *A. P. Berggreen:* „Hvad er nu egentlig det for noget Sludder: „Skjøndt Stormen vifted med sin Hat“[2]). Hatten maatte vist paa den Maade for længe siden være fløjet af Stormens Hovede“.[3])

Det forholdt sig jo vistnok saaledes, at Stemningen i Publikum gjennemgaaende var for *Poul Møller* i dennes Strid mod *Wilster;* Winther var som Digter saa yndet, at man ikke gjærne saae ham angreben, men saa meget hellere forsvaret. At der i den mere æstetisk kyndige Kres dog toges Parti for *Wilster*, fremgaaer af Udtalelser i Samtidiges Breve. I et utrykt Brev til *Ingemann* skriver *H. C. Andersen* d. 5te Aug. 1835: „I „Kjøbenhavnsposten“ seer jeg en Mængde æstetiske Slagsmaal. Jeg holder slet ikke med *Poul Møller.* Hils *Wilster* fra mig; jeg vil altid være tilfreds, naar jeg kan faa saa retfærdig en Kritik som *den,* han har givet Winther“. Det maa erindres, at *Andersen* hørte til de Digtere, som *Wilster* meente, Winther havde fornærmet ved sine Udtalelser i Digtet til *Hertz.* — Biskop *Fogtmann* i Aalborg skriver d. 14de Juli til *P. Hjort:* „Professor *Wilster* har selv meldt mig, at han har skrevet de Recensioner, som De formoder, at han har skrevet, eller hvori De gjenkjender ham. Recensionen af Chr. Winthers Digte synes jeg i

[1]) Meddelt mig af *Poul Møllers* Enke. Winther siger selv: „*Poul Møller* virkede *kun* paa mig ved mit Kjendskab til Hvad han billigede eller forkastede.“ (Breve fra og til C. W., S. 182). [2]) Digtet „Afsked“, Sml. Digtn. I, S. 76. [3]) Meddelt mig af *B.*

det Hele godt om. *Poul Møller* har nok skrevet imod den i „Kjøbenhavnsposten"; men dette Stykke har jeg endnu ikke seet. *Hauch* har ikke Ret til at excipere *Wilster* fra Adelstanden; thi *W.* er Adelsmand, *vide ejus sigillum!*" [1]) Den 4de Aug. fortsætter han: „*Poul Møllers* Svar til *Chr. Wilster* behagede mig ikke; thi det indeholdt rigtignok meget Godt og Rigtigt; men det var dog skrevet i en lidenskabelig Tone og ubilligt i det Hele. Angaaende Lignelsen eller Billederne om Træet i Regensgaarden har *P. Møller* Uret og *Wilster* Ret, og det baade i Princippet og i Anvendelsen i nuværende Tilfælde. *Wilsters* Recensioner ere maaske vel skarpe; men de ere i Hovedsagen velgrundede og gode. Jeg finder det derfor ikke ganske i sin Orden, at De kalder hans Recensioner bitre og haarde" [2]). —

I Oktober Maaned skriver *Hauch* til *Hjort* i Sorø: „Hvad siger Du om *P. Møllers* Stykke? Mig synes, at det er langt bedre end det foregaaende fra samme Haand. *Oehlenschlægers* Erklæring er for *Wilster* en haard Nød at knække. I det Hele har *Møller* dog vist Uret; men han har Geniet og Kraften paa sin Side. Jeg frygter virkelig for, at *Wilster*, hvis *Heiberg* (som jeg fra Begyndelsen ikke har betvivlet) ogsaa falder over ham, vil betale det med sin Sundhed" [3]). Senere siger han: „Jeg troer, at *Poul Møller* har forløbet sig mod *Wilster*, og det paa flere Maader: 1) det Vers, som han vil forsvare om det Pompestæmpel, Winther

[1]) Se Udvalg af Breve til *P. Hjort*, I, 203—4. [2]) Smsteds 205. Se forresten *Fogtmanns* venlige Dom om *Poul Møller* i „Breve til og fra *Sibbern*", I, 186—87. [3]) Se Udvalg af Breve til *P. Hjort*, I, S. 246.

paastaaes at have i Halsen, lader sig næppe retfærdiggjøre; 2) ligeledes er den hele Samtale mellem Kavaleren og Damen paa Spadsereturen næppe Andet end Lapseri, Hvad saa *Møller* siger; 3) har *Wilster*, naar man ikke tæller, men vejer Grundene, jo rost de bedre af Winthers Digte særdeles meget; 4) burde *Møller* ikke saa aabenbart lægge sin Bitterhed for Dagen, som han gjør, idet han paastaaer, at Recensenten er ligesom en gammel Mand, der vil tvinge sig til at sige morsomme Ting uden at have Ævne dertil; thi, da han ved Andre Tegn lægger for Dagen, at han kjender Recensenten, bliver dette næsten et hadefuldt personligt Angreb, der, da det har Hensyn til *Wilsters* Svaghed i legemlig Henseende, næppe gjør *Møller* Ære. Imidlertid er der dog vel og Fejl paa den anden Side. Uagtet *Wilsters* Recension er meget god, er dog den ængstelige Bestræbelse efter at sige idetmindste to Vittigheder paa hver Side vist ikke til at billige og rejser sig ej af Interesse for Sagen, men af Lyst til at glimre. *Wilster* har vel og altfor ængsteligt frygtet for at stille forskjellige Billeder nær ved hverandre og vil næppe kunne forsvare denne Post mod *Møllers* Angreb, og, jo mere han maaske vil bestræbe sig herfor, des mere vil han komme tilkort. Det er og et uheldigt Udtryk, at man om smukke Vers ikke kan sige Andet, end at de ere smukke. — Jeg vil forresten ikke begjære nogen større Roes for det Bedste, jeg har skrevet, end den, der paa enkelte Steder tildeles Winther i hin Recension, og at hans Hensigt ikke er hadefuld, vil Rec. let kunne bevise"[1]).

[1]) Sammesteds 252—5.

At der laa en sørgelig Sandhed gjemt i *Hauchs* ovenomtalte Frygt for *Wilsters* Helbred, er vist: han levede ikke mange Aar efter denne Historie og blev i disse svagere og svagere, hvormed naturligviis ikke skal være sagt, at den omtalte Strid var Hovedaarsagen hertil. Der indtraadte senere Forsoning mellem de to kæmpende Hovedparter. *Møller* følte Trang til at forlige sig med *Wilster* og vilde i Sommeren 1837 under et Ophold i Sorø besøge ham; men en Vens [*Hjorts?*] Betænkeligheder afholdt ham derfra. Da *Wilster* siden erfarede dette, skrev han strax nogle venlige Ord til *Poul Møller* og lod dermed følge et Exemplar af sin Oversættelse af Odysseen[1]).

At Winther ikke med Tiden blev blidgjort i sine Følelser over for *Wilster*, fremgaaer af hans Ytringer i et Brev af 6te Febr. 1869 til *Constantin Hansen*, i hvilket han, „mellem os sagt", kalder sin gamle Modstander „den hovmodige og især misundelige *Chr. Wilster*"[2]).

„Nogle Digte" fik forøvrigt, som det efter deres store Fortjeneste burde sig, en udmærket Modtagelse. Der er allerede i den nys omtalte Strid flere Gange hentydet til *C. Molbechs* Anmeldelse i „Maanedsskrift for Literatur". Her faaer Winther det Vidnesbyrd, at han i sine Digte er vittig, poleret, underholdende og elegant, men derfor ikke mindre aaben og godmodig; enten hans Muses Lune er ironisk-humoristisk eller elegisk-idyllisk, enten hun smiler jovialsk-lystig eller, halvt smilende, ikke dølger Skyen, der mørkner den

[1]) Se *F. C. Olsens* Biografi af *Poul M.* i dennes Efterl. Skr. VI, tredie Udg., S. 150. [2]) Breve fra og til C. W., S. 164.

klare Pande, saa forlader hun aldrig den gode og urbane Tone. „Vi staa over for en Digter, der er sig sit Talent, dets Sfære og dets heldigste Ytring meget vel bevidst", „en dansk, men attisk dannet Bukoliker". Der gjøres opmærksom paa, at „Nogle Digte" have en dybere, mere mørk og alvorlig Aand end „Digte gamle og nye", en Aand, der undertiden finder Behag i at lade den idylliske Form spille paa Digtets Overflade, imedens Balladens tragiske Grundklang bæver gjennem dets indre Væsen. Som et Exempel herpaa nævnes „De to Kusiner", i hvilket røbes Digterens poetiske Tilbageholdenhed, der overlader Meget til Anelsens Uvished, hvilken Egenskab hos Winther staaer i Forbindelse med hans Skræk for ikke at være tilstrækkelig kort; men *Molbech* mener — og det med Rette — at denne Skræk her har havt Dunkelhed til Følge.

Anderledes fuld Helhed finder Recensenten — mærkeligt nok — i „Annette". Han kan ikke tage Del i de almindelige Klager over, at Slutningen ophæver Indtrykket af de foregaaende Romancer og ødelægger den Stemning, disse have vakt; han mener tværtimod, at dens mørke Kontrast naturligt og rimeligt frembringer Digtets Hovedvirkning; dets idylliske Lyksalighed vilde i Længden have virket noget trivielt. Digteren vilde aabenbart svare den utilfredsstillede Læser, at det kun er *Nysgjerrighed,* som her savner Hvad der i dette Digts Organisme ikke hører til det Væsentlige. Anmelderen er dog saa god at indrømme, at det næppe vilde have skadet, men snarere forhøjet Digtets poetiske Virkning, hvis under Handlingens Udvikling et eller andet Moment som en sagte, varslende Anelse hemme-

ligt havde bebudet den ulykkelige Udgang, der nu kommer saa særdeles overraskende[1]). *Molbech* bruger med Rette stærke Ord til at fremhæve dette ellers saa yndige Digts Fortrin med, men anker over, at de to deri handlende Individer ikke interessere *personligt*, fordi de ere saa almindeligt skildrede.

I Anledning af den omtalte Dissonans i „Annette"s Slutning gjør Anmelderen opmærksom paa det Karaktertræk hos Winther, at han holder af at kaste dunkle Skygger af Livets tragiske Aand ind i sin Digtnings glade og lyse Scener, aldrig dog i en saadan taarefuld og vandet Poesi, som er nedsyltet i Valmuesaft, men derimod i en ligesom ufrivilligt fra Sjælen fremstigende elegisk Tone.

Da *Molbech* i en langt senere Periode (1853) i sin Antologi vil optage Digte af Winther, skriver han til denne: „Jeg betragter det som en Slags Manér hos Dem, (især, troer jeg vel, i tidligere Arbejder), at De undertiden midt i et Digt af næsten klassisk Renhed i Sprog og i den hele poetiske Form kan ligesom for et Øjeblik slaa Dem løs i Prosa eller ligesom *par dépit* anvende en eller anden triviel Talemaade, et eller andet Ord, der smager efter Hverdags-Kommerce, almindelig Fruentimmer-Pjatten eller den ikke meget raa, men

[1]) Forfatteren af denne Bog hører til dem, der i „Annette"s abrupte Slutning savne en i Digtets Ide gjemt Begrundelse af denne Disharmoni. Jeg bad derfor engang *F. L. Liebenberg* om at spørge Chr. Winther Hvad det var, som tvang Annette og hendes Mand til at skilles. Digteren blev vred og svarede, at dette Spørgsmaal var filistrøst; „det er naturligviis en politisk Forbrydelse", føjede han til; at dette Svar forekom mig umotiveret, vil man vistnok kunne forstaa.

ofte ogsaa hjærtelig tamme og flove danske „Burschen-Ton“ eller Regens-Vittighed. Jeg kan ikke — af Mangel paa Tid — gaa dybere ind paa dette, men vil kun bemærke et eneste Sted i et i sin Art smukt Digt, som jeg læste imorges, en lille, simpel lyrisk-episk og tragisk Beretning eller Situation fra det landlige Naturlivs Sfære: „Jeg elsked Fogdens Datter“ [1]). Den er omtrent af *goethisk* Art; den er holdt ren, bestemt, knap, men episk-klar i sine Omrids; Sproget svarer til den indre Poesi og poetiske Form; det er rent, plastisk, energisk og korrekt. Jeg vilde kun bede Dem tillade mig, dersom jeg endnu i mit Liv kunde have det Held at slutte min Antologi [2]), i den sidste Strofe at forandre to Udtryk saaledes:

Nu er jeg lystig atter;
men det er *Satans* Lyst,
naar i *mit Aasyn* staaer Latter
men (og?) Helved i mit Bryst [3]).

Jeg troer, det hele Digt vinder ved disse to smaa Forandringer, især ved den sidste.“

Herpaa svarer *Chr. Winther* [4]): „Jeg kan slet ikke være enig med Dem i Fordømmelsen af Det, De i mine Digte finder smagløst og anstødeligt, og som De mener at være blevet mig til „Manér“. Det er, kan jeg forsikre Dem, saa dybt begrundet i min subjektive lyriske Natur, at det vilde tilintetgjøre min hele æstetiske Karakter, hvis det blev udfriet [?] eller hvis jeg ængsteligt i denne Henseende vilde lægge en Klemme eller Kapsun paa mig. Hvad det omtalte lille Digt an-

[1]) Sml. Digtn. IV, S. 1. [2]) Dette skete, som bekjendt, aldrig. [3]) I Originalen staaer der: „Satan til Lyst“ og: „Naar paa Fjæset staaer Latter“. [4]) Svaret findes paa Det kgl. Bibliotek.

gaaer, da mener jeg i Slutningsverset netop — skjøndt aldeles uden at reflektere derover — at have truffet det eller de rigtige Udtryk for en vild Fortvivlelse, en bitter Ironi, hvorimod den Forandring, som De har foreslaaet, efter min Mening vilde nedstemme det til en tør Betragtning. Dog — skulde De ville aftrykke Digtet i Antologien — da har jeg Intet imod, at det skeer med hin Ændring; kun maa jeg venligt bede Dem — hvis det er passeligt — at tilføje den Bemærkning, at Forandringen er skeet, vel med mit Samtykke, men mod min Overbeviisning."

I Anmeldelsen af „Nogle Digte" gjør *Molbech* opmærksom paa, at Winther i sit Grundvæsen er mere episk end lyrisk, hans Fantasi virker mere til umiddelbar Anskuelse og Fremstilling af Idébilleder gjennem den fortællende og malende Poesi end til at besjæle Reflexionen og sammensmelte denne med Følelsen gjennem den patetisk-lyriske Digtform; Winther fremhæver ikke den subjektiv-poetiske Individualitet. Hans Romancer, der nærme sig til det Æventyrlige, bære som oftest den episke Karakter som ren Grundtone, og, hvor Sangeren selv træder frem, *der* skeer det mere i Lunets lette Spil eller halvdulgt bag Skjæmtens og Ironiens Skjærm end med den tragiskstærke sublime Alvor, den næppe synlige, over Digtningen svævende Digterpersonlighed, der udmærker *Oehlenschlæger* i hans Romancer. Winther lægger i sine Vind paa det *Pittoreske* med det fine, livlige, blussende, yndige Farvespil.

I Modsætning til *Wilster* finder *Molbech* at „Digte gamle og nye" og „Nogle Digte" ere skjønne og friske Roser af een Art og paa samme Træ — de sidste blot

rigere, fyldigere og mere modne end de første. Hans Træsnitsmuse var i dansk Bondedragt, Musen i „Ringens Indskrift" er ridderlig-romantisk, mere alvorlig og præget med Tankens Fylde og Vægt; dertil er Sproget her udtryksfuldt kort, men tilstrækkeligt til at gjøre Handlingen klar og levende. Anmelderen gaaer nu ind paa en udførlig Analyse af dette Digts Enkeltheder og nævner endvidere en hel Del andre af denne Samlings Digte som Beviser paa, hvor højt Winther er stegen i Kunstner-Ævne og Mangfoldighed. „Vandring og Opdagelse" betegnes som en ikke blot helt igjennem velvedligeholdt og morende, maaske hist og her noget overflødig udstyret, men i sin Form fortrinlig Udførelse af den *fordanskede bellmanske* Lyrik i dens pittoresk dramatiske Del, som *Heiberg* har bragt i Mode. — Som Exempel paa Winthers Fremskridt og rigere Udfoldelse af geniale Digter-Ævner nævnes „Samlingens Krone": „Alfens Brud", „denne episke Blomst fra den romantiske Verdens inderste Helligdom", dette Æventyrdigt, der udfolder „østerlandsk Fantasirigdom". Sydens ildfulde romantiske Liv er her blevet Sjælen i en ejendommelig dansk Digtning; „intet romantisk-episk Digt *af lignende Art og Form* og med saa megen Originalitet og Fylde af Poesi er fremkommet i vor Poesi siden *Oehlenschlægers* „Thors Rejse" og Romancerne „Hroar og Helge". Skjøndt det første af disse vistnok i Indhold og Karakter er meget forskjelligt fra „Alfens Brud", saa er der dog mellem bægge et indvortes Kunst-Slægtskab, en Tonelighed imellem Digteraanden i bægge, saa man seer *Oehlenschlægers* frugtbringende Indvirkning paa en af hans geniale Efterfølgere, skjøndt

deres Digterbaner vidt afvige fra hinanden; det er dog, som om vor Digterkonges nordiske Muse i sin fejreste Ungdomstid var stegen ned fra Fjældene, fra de høje mytiske Regioner, og i den danske Sommerlund fortroligt havde angivet den Tone, som den yngre, romantiske Søster med samme Renhed havde optaget og overført i en ikke mindre naiv og ren episk, men mere sydlig blussende, mere æventyr-erotisk Digtning. For at erkjende Ligheden maa man især holde sig til Sprogformen, til Digtets Tone. Winther har i dette Digt *Oehlenschlægers* naive Renhed uden hans episke Fylde og Vægt, men dog med hans fyndige Diktion. Med Versemaalet er en stor Del af Simpelheden, Anskueligheden og Kortheden i „Thors Rejse" gaaet over i „Alfens Brud". Dette Digt er en ren Gjenlyd fra Digterens Aand og Følelse. „Saaledes digter kun Den om Alfekongens Kjærlighed til den barnlige Brud, der engang har optaget den rene Kjærligheds Idébillede i sin Sjæl og gjenfødt det i sin poetiske Tilværelse."

Tilsidst fremhæves det, at Winther viser Fremgang ikke alene i Poesiens Modenhed, men ogsaa i Formens Renhed. Det Fremmede i Maneren, som — trods hans Danskhed og Egenhed — tidligere har skæmmet hans Frembringelser, har han saagodtsom ganske frigjort sig for og viist, „at han mer og mer vil hæve sig til den Selvstændighed og Digterværdighed, som det sømmer sig en dansk Digter at indtage og bevare, om hvis Arbejder det kan siges, at de høre til saadanne Frembringelser, der virkelig have *udvidet den danske Poesi*", hvortil selv Digtere af en noget stærkere Natur og Kraft sjældent have drevet det; „dertil fordres, om ej

just altid et Geni, der gjør Epoke, dog bestemt og ejendommelig udpræget Karakter og Ævne til at virke med denne, ikke blot gjentagende og efterlignende, men i en selvskabt eller original Retning . . .“; „denne Aand i ham viser, at den har vundet mer og mer i Digterkraft, jo mere den har frigjort sig“.

Med mindre væsentlige Indvendinger, mest i formel Retning, slutter denne yderst anerkjendende Anmeldelse.

Af andre Udtalelser om „Nogle Digte“ vil jeg nævne *P. L. Møllers*[1]; han fastslaaer, at Winther efter Paavirkning af *Goethe*, *Oehlenschlæger* og *Uhland* har den betydelige Fortjeneste hos os at have grundfæstet Bevidstheden om den sande *lyriske* Diktion. Han kan siges at have for stedse afskaffet *de* prosaiske, abstrakte og fattige Fraser i det lyriske Sprog, som man tidligere tog for gode Varer. Vel har *Oehlenschlæger* været hans Forgænger; men dennes objektive, omfangsrige Geni kunde blot temporært fordybe sig i Lyrikken. Winthers Lyrik var i hans Ungdom altfor sund og umiddelbar til at sympatisere med den romantiske Skoles idealistiske Overspændthed, og han begejstredes ikke af den nordiske Aands *antikke* Kraft; derimod havde han en sjælden Sans for Folkelivets naive Ejendommelighed og forstod med fint Instinkt at udfinde de skjulte Traade, som endnu forbinde dette med Kæmpevisernes Poesi; derved fik hans Lyrik — især i det Erotiske — en Gemytsinderlighed, en Tone og Farve, der tiltalte dobbelt, fordi den var saa aldeles *dansk*.

Om end Winthers Indhold og Livsanskuelse ikke

[1]) Kritiske Skitser, I, S. 93 og II, S. 211 og 213—23.

væsentligt har forandret sig i „Nogle Digte", har dog Fremstillingen her taget en mere episk Retning; med Hensyn til *Formen* er han indtraadt i en ny Fase. Følelsen var den overvejende Ævne hos ham, og det var ved Naiviteten, Inderligheden og en vis saftfuld Sødme i dens Udtryk, at han fik en saa afgjørende Indvirkning paa den danske lyriske Stil. Hans Naivitet viste sig navnlig deri, at han næsten var den eneste af vore Digtere, som kunde forstaaes og nydes fra det rene Naturstandpunkt, og hos hvem man ikke hvert Øjeblik mærkede Spor af den „civiliserede" Tids Lærdom og Fremskridt i de forskjellige Videnskabsfag. Vel var *Andersen* ogsaa naiv; men han vilde dog gjærne vise, at han havde „lært Noget". Denne Winthers første primitive og uvilkaarlige Naivitet synes i „Nogle Digte" ikke saa sjældent at være frembragt ved Kritik og Reflexion som Frugt af den højeste Kunst eller Rutine; men det er gjort saa godt, at det uindviede Øje ikke let mærker Forskjellen mellem før og nu.

Winthers allerede i „Digte gamle og nye" aabenbarede deciderede Anlæg i episk Retning — langt betydeligere og mere plastisk end f. Ex. hos *Fr. Paludan-Müller* — ytrer sig endnu bestemtere i „Nogle Digte". Paa dansk Viis — med dansk Gemyt og Lune og ved Hjælp af de bedste Toner i vort danske Sprog — har han holdt sig til den jævne Virkelighed, og hans Flugt gik aldrig højere, end at den danske Forstandighed, der har en vis Sky for det altfor Høje og Dybe, kunde følge ham. „Træsnittene" ere et godt Exempel herpaa; skjøndt der i „Digte gamle og nye" fandtes rent lyriske (især erotiske) Digte af maaske højere poetisk

Værd end disse, ænsede man dog saadanne mindre, og Publikum, som stadig forlanger lidt „Stof", vedblev med at ønske kun „Træsnit" fra denne Digters Haand, hvilket udentvivl for en Del standsede hans Talents frie Udvikling.

I Striden mellem *Wilster* og *Poul Møller* stiller *P. L. Møller* sig paa den Sidstnævntes Side med Hensyn til dennes Paastand om, at Winther i „Nogle Digte" (i Sammenligning med „Digte gamle og nye") viser en langt større Finhed i Opfattelse og Behandling, en højere kunstnerisk Dannelse og Modenhed — navnlig i Romancerne af Selskabslivet („Annette", „De to Kusiner")[1]) og i det i sin Slags mesterlige Digt „Ringens Indskrift"[2]). I „Sjælland" er hans Begejstring højere end før. Det, der maa have stødt *Wilsters* fine Instinkt, er Winthers dobbelte Interesse for Naturens og Menneskehjærtets idylliske Skjønhed og for et pyntet Aristokratis hule Livsformer, en vis forfinet Smag for det fashionable Salonlivs Elegance[3]), hvis indre Tomhed, skjult under forførerisk Glimmer, kan blive farlig, især for en folkelig og naiv Digter.

Møller mener, at Winthers *subjektive* Lyrik er afsluttet med „Digte gamle og nye" og at han har gjort Ret i at slaa om i episk Retning; for den episke Skitse besidder han ualmindelige Anlæg, og i denne Form kan det Objektive i Lyrikken komme ham til megen

[1]) Andensteds (I, S. 93) gjør *P. L. Møller* opmærksom paa, at den Digtart, til hvilken disse to Cykler høre, er af Winther indført i vor Literatur og senere af *Heiberg* optagen i „De Nygifte". [2]) Se herom „Genealogisk og biografisk Arkiv", S. 2. [3]) Egentlig indført af *Heiberg* som en Følge af hans diplomatiske Forbindelser og Livsanskuelser.

Nytte. Med Undtagelse af *Oehlenschlæger* formaaer ingen anden dansk Digter saaledes med enkelte Replikker, med faa henkastede Penselsstrøg, at tegne lyslevende Skikkelser i bestemte Omrids. „Men, om end hans Sprog er i høj Grad plastisk, er dog hans Fantasi ikke *produktiv* skabende eller kombinatorisk nok til Roman eller Drama; derimod besidder den applikativt (anvendeligt) en Varme og malende Styrke, som kan blive af stor Virkning i Novellen og den skitserende Fortælling, hvortil han saaledes synes henviist." —

I 1837 udkom *H. P. Holsts* tidligere omtalte Oversættelse af Winthers Digt „Judith". Ved dets Udgivelse siger dets Forfatter, at, hvis dette „Brudstykke" ikke tilfældigviis havde tildraget sig nogle Venners Opmærksomhed, vilde det aldrig gjennem Pressen seet Lyset.

I 1839 udgiver Winther „To Fortællinger" („Et Rejseæventyr" og „Hesteprangeren"); den første af disse havde allerede i 1828 været offentliggjort i *Heibergs* „Flyvende Post", og den anden havde han skrevet i 1828. Disse Fortællinger havde deres store Betydning, fordi der heri vistes en ny Side af deres Forfatters Begavelse. Her er et fint formet, naturligt og skjønt Sprog *à la Goethe*, her er sikker og rask Karaktertegning, her er Stemning og ædel Simpelhed. *P. L. Møller* siger[1]), at Winther her ved den livlige Kolorit og kjækt henkastede Plastik minder om *Puschkin* og *Merimée*, og at hans prosaiske Stil, som forener fuldkommen Elegance med aandfuld animeret Allure (Gang, Fodskifte) og en malende Styrke, staaer over Alt,

[1]) Kritiske Skitser II, S. 221—22.

hvad vor Novelleliteratur hidtil har frembragt. Endvidere gjør han opmærksom paa, at Winther her i høj Grad frugtbargjør det folkelige Element, som han omfatter med saa stor Sympati og gjengiver med saa smagfuld Benyttelse af det ældre og nyere Sprog, saaledes i „Hesteprangeren".

I *F. C. Petersens* „Tidsskrift for Literatur og Kritik"[1]) skriver *H. M. Flemmer*, den senere Rektor ved Frederiksborg Skole, saaledes: „Man har rost den afdøde Skuespiller *Frydendahl* netop for det Plastiske i hans Fremstillinger, hvorved de af Forfatterne givne utydelige Taagebilleder fremtraadte som Figurer med Kjød og Blod og Ben, med klare og bestemte Konturer, med aldeles ejendommelige og karakteristiske Ansigtstræk, der indtil de fineste Nuancer afspejlede Sjælens Individualitet og med en Daguerreotyps Nøjagtighed gav os et Billede af Alt, hvad der bevægede sig i dets Indre. Og jeg veed ikke bedre at karakterisere *Chr. Winthers* Fremstilling saavel af samtlige Personer i disse to Fortællinger, som *in specie* af Morten Thy[2]), end ved at sige, at han som Forfatter er ganske og aldeles Hvad *Frydendahl* var som Skuespiller[3]). I samme Øjeblik en Person træder frem, selv en Biperson, ja, endog den, der mindst af alle kan tillægges Personlighed, Hønsehunden Mahmud, staaer han strax saa lyslevende for os med saa klare og bestemte Omrids, at selv den fortrinligste Skuespillers eller Malers Fremstilling af ham i det givne Moment næppe kunde be-

[1]) 1841, I, S. 272. [2]) Selve Hesteprangeren. [3]) Det er værdt at erindre, at det netop var denne Skuespillers Roller, Winther ønskede at udføre.

virke en klarere Opfatning af hans Karakter. Ved ethvert Ord, de handlende Personer udtale, ved enhver Bevægelse, de gjøre, træder denne frem med en Klarhed, som vidner om, at Penselen er ført af en sikker Haand. Hele Fortællingen er ligesom et bevægeligt Maleri, hvori Personerne bestandig fremtræde i en ny Situation og en ny Belysning, saaledes at den Række af livlige Billeder, der bevæger sig forbi Læserens Øje, samler sig til eet Totalbillede med en Anskuelighed, som er lettere at beundre end at efterligne."

I Slutningen af samme Aar som „To Fortællinger", udkommer „Sang og Sagn" [1]) og næste Aar den lille, elegant udstyrede „Haandtegninger", som foruden Tilegnelsesdigtet „Til Læseren" kun indeholder: „Kong Saul og Sangeren", „Hjærtesorg": I: „Hans", II: „Hendes", „To Elskende" og „Ridderen og hans Datter", skrevne i Novbr. og Decbr. 1839 [2]).

Bægge disse Digtsamlinger blev modtagne med den Respekt og Anerkjendelse, man skyldte Digteren; der taltes om hans originale, skjønne Tone [3]), om hans lyriske Kraft, Varme og Elegance, som Ingen saa let skulde gjøre ham efter [4]). De gav dog ogsaa Anledning til Indvendinger. *P. L. Møller* meente med Rette, at uheldige Omstændigheder i nogle Aar havde standset Winthers Produktionskilde, men at det dog ikke var

[1]) Paa et Par Smaating nær skrevet fra 1835—39 i Kjøbenhavn. [2]) Om denne lille Bogs Udstyrelse siger „Fædrelandet", at den som Kuriositet betragtet er ret nydelig; „men det forekommer os, at Arbejder af en Digter som Winther ikke burde indrettes efter en Dames Ridicule eller de Rariteter, der faa Plads paa et Toiletbord. [3]) Berl. Tid. 1839, No 215. [4]) „Fædrelandet" 1840, No 54.

sandt, naar Winther sagde, at „Sang og Sagn“ kun var Optryk af adspredte Digte fra forskjellige Lejligheder. Der nævnes derpaa en Mængde af Samlingens fortrinlige Poemer. Saa gjøres der Bemærkninger om *rückersk* Sprogkunstleri i „Min Skat“ og om poetisk Dandysme (Spradebassevæsen), f. Ex. i „Mathildes Hænder“. *Møller* begynder at skimte Winthers Blasert-hed og en kunstig Naivitet, som nærmer sig til Manér; dog udtaler han, at der i denne Digtsamling er mange skjønne Glimt af dens Digters Ungdomskraft og kjække Naturlighed, som f. Ex. i „Ravnens Kvide“, „En Ven“ og mange Enkeltheder i „En Novelle“. Han siger: „Dette, i Omfang det største af Winthers Digte, tyder bestemt paa en Omvæltning i hans Indre, en Trang til at udvide den poetiske Synskres og udtale sig i andre Former; men man overraskes ogsaa her — som i enkelte andre Digte — af en mørk Melankoli, der begynder som en Orm at nage paa Digterens Hjærte, en næsten fortvivlet Længsel efter et tabt Paradis.“

Disse Digtsamlingers gjennemgribende Misstemning syntes man overalt saare lidet om. Naar Winther spørger, hvor i Verden den Vraa er, som Sangens Fugl nu tør bygge i, nu, da Alt gaaer paa Maskine og er blevet materielt, naar han siger om Menneskene:

> De Sangens Kunst og Strængespil
> saa ringe Plads tilmaale,
> at nutildags man næppe vil
> den høre eller taale,

saa lader „Kjøbenhavns Morgenblad“, udgivet af hans Ven *Liunge* og *Siesby*, ham høre, at han gjør sig skyldig i Utaknemmelighed imod sit Publikum; thi

hans tidligere Digte ere af den lille danske Læseverden optagne med en saadan Velvillie, at 3die Oplag af dem allerede er i Boghandelen. *Claudius Rosenhoff* slutter sig i „Den Frisindede“ ganske til denne Bemærkning om „den elskede og paaskjønnede Træsnitter“.

Da „Haandtegninger“ kort efter udkom, er Indledningsdigtet her lige saa traurigt i Tonen; det ender saaledes:

„Jeg tegnede, men ak, saa smaat
„sig hvert et Træk fremstilled;
„jeg maled — men kun Graat i Graat
„afpræged sig hvert Billed;

„thi ak, hver Blomst, jeg rører ved,
„brat Glans og Duft forlade.
„Det er min Lod! — Med Skaansomhed
„modtag de blege Blade!“

Atter skriver *Rosenhoff* i „Den Frisindede“, at han ikke vil modsige Winther, naar denne selv indrømmer, at „kun Graat i Graat afpræged sig hvert Billed“; men at denne anerkjendte Sanger skal bede om Skaansomhed for sine „blege Blade“, er ligesaa forunderligt som det sidste Vers' første Linier, der vel blot ere fremkaldte af en øjeblikkelig mørk Sindsstemning uden dybere Betydning. — *Tyge Beckers* Blad „Dagen“ udtaler, at Winther ikke længer med et livsmuntert og sundt Blik betragter Livet og Menneskene, men har fordybet sig i det menneskelige Hjærtes forborgneste Sorger. — „Fædrelandet“ gaaer ud fra disse offentlig udtalte Ytringer om „en mørk og ulykkelig Sindsstemning, en Sorg, der, idet den nager dybt og forborgent paa Digterens Sjæl. synes at have omtaaget hans klare Blik og afløst hans før saa sunde og livsfriske Verdens-

betragtning"; det tilføjer saa, at, hvis de omtalte Kritikere bedre havde kjendt Digterens Fysiognomi og forstaaet at opfatte hans Bog i den rette Forbindelse med hans tidligere Arbejder, vilde de umueligt kunde tale om nogen brat eller pludselig Overgang; hans Vemod forsvares og forklares som et Udslag af hans Følelse af dette Livs og denne skjønne Naturs Forgængelighed. Men derefter siges der jo rigtignok tilsidst: „Højst forskjellig fra denne tungsindige Grundtone, fra disse dybtgrebne Akkorder, der *maa* finde Gjenklang, er derimod en vis lunefuld *Forstemthed*, en Mistillid og Vaklen, hvoraf der undertiden, dog heldigviis kun sparsomt, findes Stænk i de wintherske Digte. At spille klokkerent paa et forstemt Instrument gaaer ikke an, om man end er nok saa stor Virtuos, og derfor burde vel ogsaa en Digter med Hr. Winthers Dygtighed og Geni i en saadan Stemning hellere lade Strængespillet fare og vente paa lykkeligere Øjeblikke — og af dem har han vist mange — i hvilke Musen selv tilbyder ham sin Gunst. En saadan umaadelig Forsagthed er det netop, der taler igjennem ham, naar han beder om „Skaansomhed for sine blege Blade", eller naar han fortæller, at „Hvad han maler bliver Graat i Graat" — en Ytring, der staaer i ligefrem Modsigelse til to af de skjønneste Digte i Bogen, der udgjøre Mere end Halvdelen af denne Samling" [1]).

At Publikum ikke havde videre Medfølelse over for Winthers disharmoniske Ytringer, sees let. Det er vist rigtigt Hvad *P. L. Møller* siger [2]): „Skjøndt den omtalte Melankoli med sit fine poetiske Klædebon kan

[1]) „Kong Saul og Sangeren" og „Ridderen og hans Datter".
[2]) Kritiske Skitser II, S. 219.

interessere den æstetiske Patolog, kunde den dog i en saa snævert begrændset Form ikke udvikle sig dyb og energisk nok til ved sin egen Kraft at vække og fængsle den indifferente Mængde. Hertil behøves den episke Form. Forfatterens Erfaring er nu for rig, hans Stof til Produktion af for meget Omfang til at kunne udtømmes i Lyrikkens lette, ungdommelige Former. Da desuden hine Stemninger netop selv pege paa en episk Baggrund som deres rette Hjem, kunne de her kun efterlade Indtrykket af noget Flygtigt, Afbrudt, Umotiveret eller Ufuldstændigt. De præsentere sig som poetiske Følelsesveer og Forløbere for en ny Udvikling; men en Digter kan hos „Publikum" aldrig vente Sympati for sine Overgangsbevægelser".

Det kan ikke negtes, at Winther i sin Digtertid fra 1835—40 blev ret antagelig analyseret, dissekeret og karakteriseret. Hvad siger han selv hertil? Iblandt hans Efterladenskaber findes følgende Optegnelse af ham: „Jeg nærer ikke stor Tro paa Recensenter og deres Domme. . . . Af egen Erfaring veed jeg, at deres vilkaarlige Forudsætninger næsten altid vare falske og Slutningerne altsaa ogsaa falske. Jeg kunde bevise dette ved mange Exempler.

„Efterat jeg selv havde ladet Folk se og læse mine Vers, har det *altid* forekommet mig yderst latterligt at se i Anmeldelser og Kritikker af mine lyriske Digter-Arbejder Fraser som saadanne: „Dette eller Hint har været Forfatterens Hensigt, Dette eller Hint har været det Maal, som han har stræbt til, dette eller hint Middel har han anvendt til denne eller hin Virkning, etc., etc." Jeg har aldrig *stræbt* til et Maal — jeg er *altid* bleven

ført eller dreven af en uimodstaaelig Magt eller har fulgt en let, løselig Lyst, uden at vide, naar jeg begyndte et Digt, *naar* eller hvordan det skulde ende. En Plan! Nej, aldrig! Her er naturligviis Tale om rent lyriske Digte.

„Jeg har altid betragtet mig som et villieløst Redskab for en højere Magt, et Instrument, som der er spillet paa".

Andensteds[1]) siger han: „Mine Digte ere i det Hele taget fremkomne uden Studier i dette Ords artistiske Betydning, nedskrevne med Besvær, og siden trykte aldeles uden Omarbejdelse eller Filen".

Det gik Chr. Winther som *Goethe* med „Wilhelm Meister", hvilken Digtning fik Ord for at rumme mærkelige, hverandre modstridende Meninger, som Digteren selv stod ganske udenfor. Han sagde jo til *Eckermann:* „Dette Værk hører til de mest uberegnelige Produktioner, hvortil jeg næppe nok selv har Nøglen". I visse Maader kan Sligt jo i vor Tid sammenstilles med de talrige Fortolkninger af *Henrik Ibsens* Værker og denne Digters egen Stilling til disse.

Chr. Winthers og *Goethes* ovenstaaende Udtalelser staa ingenlunde isolerede. *Bulwer* siger i „Caxtoniana": „Jeg troer, at Forfatternes bedste og mest gjennemtrængende Indflydelser ere de, som de selv ikke have været sig bevidst, idet de skrev, medens Kritikere senere erhvervede sig Anseelse ved at opdage Hvad Forfatteren ikke tilsigtede. . . *Shakespeare* kunde ikke være sig sin egen Kunst bevidst. Hvormange dybsindige Planer tillægges der ham ikke, hvorom han var aldeles

[1]) „Museum" 1896 II, S. 3.

uvidende!" Idet han endvidere taler om *Goethes* Undersøgelser angaaende det Dybe i „Hamlet", siger han: „Ingen vilde dog beredvilligere end *Goethe* have indrømmet Rigtigheden af den almindelige Sætning, at en Forfatter selv er uvidende om de bedste og dybsindigste moralske Slutninger, som Læseren kan uddrage af hans Værker. Intet Digt fra vore Dage har sat Kritikerne i større Forlegenhed med Hensyn til dets moralske Hensigt, end *Goethes* „Faust". Og Hvad siger Digteren selv om denne Hensigt? „Man spørger mig, hvilken Tanke jeg ønskede at forbinde med min „Faust". Kan jeg vide det? Eller kan jeg, hvis jeg vidste det, udtrykke det med Ord?" Og det er paa denne Omstændighed — nemlig at Snilde i Kunst ikke, saaledes som Mesterskab i Videnskab, kan Skridt for Skridt forfølge den Fremgangsmaade, der fører til dets Følger — at han bygger den Lære, hvorved han adskiller Kunst fra Videnskab og indskrænker Anvendelsen af Ordet Snilde (Genius, den Aanden medfødte Egenskab, *ingenium*) til Kunst. „Snildet", „siger han, „kan ikke selv beskrive eller videnskabeligt godtgjøre, hvorledes det fuldfører sine Frembringelser; men det giver Reglen ved en Inspiration af Naturen, og derfor veed Forfatteren til en Frembringelse, som han skylder sit Snilde, ikke selv, hvorledes Forestillingerne danne sig i hans Aand. Det staaer ikke i hans Magt „at skabe Mage dertil efter Godtbefindende og metodisk at meddele Andre Regler, som kunne sætte dem istand til at frembringe lignende Værker".

I en anden Afhandling taler *Bulwer* om „den paafaldende Mangel paa al klar Opfattelse af hans egen Fortjenestes Grad, som næsten er ejendommelig for Den,

der skriver Vers". „I de fleste andre Fag af aandelig Vindskibelighed og Dygtighed faaer et Menneske snart en nogenlunde nøjagtig Forestilling om, hvorvidt Det, han udretter, er godt, slet eller middelmaadigt; men Den, der forfærdiger Vers, synes at være aldeles ude af Stand til at bedømme Beskaffenheden af det Tøj, han væver, eller til at se, om de Tegninger, han afpræger eller baldyrer derpaa, ere virkelig skjønne og originale Skikkelser eller forslidte Efterligninger og smagløse Mønstre. Uden Hensyn til, hvor stor hans Begavelse end kan være paa andre af Aandens Enemærker, kan han dog sættes i Klasse med de mest sløve og stærblinde Selvbedragere, naar han skal fælde Dom over sine egne Vers". Som Exempler paa, hvor lidet Digtere have været i Stand til at bedømme deres egne Frembringelsers indbyrdes Fortjenester, nævner han *Milton*, som foretrak sit „Gjenvundne Paradis" for sit „Tabte Paradis", *Byron*, som satte sine Efterligninger af *Pope* højere end „Childe Herold" eller „Korinths Belejring", *Campbell*, som nærede en mere selvbehagelig Forkjærlighed for „Theodoric" end „Gertrude of Wyoming", og *Goethe*, som foretrak anden Del af „Faust" for første. Fra den danske Literatur kunde disse Exempler forøges mange Gange; saaledes skal Den, det her gjælder om, Chr. Winther, have foretrukket sine Oversættelser efter *Heine* for — ja, maaske for „Træsnittene", hvilke han jo vilde brænde, ligesom *Virgil* meente, at hans „Æneide" ikke var tilstrækkelig filet og udarbejdet for Efterslægten, og ønskede, at den skulde tilintetgjøres.

Christian Winther levede i alle disse Aar væsentligt af literært Arbejde, og, da hans selvstændige Produktion ikke var omfattende, forstaaes det let, at han maatte skaffe sig Indtægter f. Ex. som Udgiver af de første 16 Nummere af „Dansk Kunstblad" 1836, som *H. P. Holsts* Medudgiver af „Nyaarsgave fra danske Digtere", 1838, og som Oversætter og Korrekturlæser. I 1834 paabegyndte han en Oversættelse af *Hases* Kirkehistorie; men den vakte saa liden Opmærksomhed, at Udgivelsen ikke egentlig blev til Noget før i næste Aar, da de Studerende gjennem deres akademiske Lærere vare blevne gjorte opmærksom paa dens flersidig gode Egenskaber[1]). Afdøde Overlærer, Professor *Funch* skriver om Winther i Forhold til denne Sag saaledes i et Brev til mig: „Efterat han var bleven færdig med Trykningen af to-tre Ark, kom han til mig og anmodede mig om at gjennemgaa Oversættelsen og sige ham min Mening om den. . . . Dertil var jeg naturligviis meget villig, og jeg tvivler ikke om, at jeg har fundet Oversættelsen af dette meget vanskelige Værk i det Hele heldig. Men, for at vise, at jeg havde været omhyggelig ved Gjennemsynet, maatte jeg jo gjøre nogle enkelte kritiske Bemærkninger, der imidlertid bleve fremsatte med al muelig Beskedenhed og udenat der lagdes nogen videre Vægt paa dem. Af disse har der bevaret sig to i min Erindring, den ene for sin Underligheds Skyld. Chr. Winther havde nemlig havt det sære Indfald at gjøre de infinitiviske Substantiver paa „en", saasom Viden, Erkjenden, til Intetkjønsord, saa at han skrev

[1]) Se „Kjøbenhavnsposten" 1835, S. 256.

„et Viden", „et Erkjenden", rimeligviis forledet dertil af Tysken, ligesom han længere hen i Tiden lod sig friste til at gjengive *Moritz's „Götter*lehre" ved *„Guder*-lære". Han indsaae jo strax sin Fejltagelse og blev meget ærgerlig og forstemt derover. Imidlertid lod han sig dog berolige ved min Bemærkning, at dette jo maatte betragtes som en Ubetydelighed. Men, da vi saa kom til en virkelig Misforstaaelse af en Sætning, som førte til en Meningsløshed, blev han saa betagen af Ærgrelse og Forbitrelse, at han sprang op fra Stolen og i stor Sindsbevægelse erklærede, at „det var jo bestialsk", at „han var aldeles udygtig til det Arbejde, han ubesindigt havde paataget sig", og „at han strax vilde sige sig fra det". Jeg blev naturligviis meget ilde berørt ved denne uventede Heftighed og gjorde mig megen Umag for at faa ham overtydet om, at der ikke var Grund til at tage sig denne Ting saa nær, at Fejlen jo let kunde rettes ved et Omtryk af vedkommende Ark, og at der næppe vilde kunne findes Nogen, som vilde kunne udføre Arhejdet bedre end han, o. s. v. — Alle mine Forestillinger gjorde intet Indtryk paa ham, og han begav sig ufortøvet til *Reitzel*, hvor han uden Hensyn til alle dennes Modforestillinger frasagde sig Arbejdet og forlangte, at de allerede trykte Ark skulde tilintetgjøres.

„Endnu skal jeg dog tilføje den Bemærkning, at Sagen fik et for *Reitzel* og Flere ubehageligt Efterspil, idet den Mand, hvem *Reitzel* lod sig overtale til at betro Arbejdet, udførte dette saa slet, at det, efter virkelig med megen Møje at være blevet bragt til Ende, maatte fuldstændig kuldkastes og udføres af en Trediemand".

Denne Sidste, Trediemanden, var *Th. Schorn;* ifølge *Erslevs* Forfatterlexikon er dog Winthers Oversættelse til de første 18 Ark bleven benyttet. Med den største Elskværdighed og Nøjagtighed satte han i et langt Brev[1]) til *Schorn* denne ind i sin Fremgangsmaade, og dette Brev viser allerbedst, med hvilken Omhu og Grundighed W. havde udrettet det Arbejde, som han nu modløst lagde fra sig.

Professor *Funch* tilføjer i sit ovennævnte Brev: „Denne lille Episode giver et nyt Vidnesbyrd om Chr. Winthers *Strænghed i Dommen over egne Arbejder og Ømhed over ikke i dem at taale nogensomhelst Ukorrekthed.*"

At dette omtalte Oversætter-Arbejde kun blev gjort af pekuniære Hensyn, fremgaaer af følgende Udtalelse fra Winther selv: „Korrekturen [paa min Faders nye Bog[2])] i Forening med min Oversættelse af *Hases* Kirkehistorie og den *tredobbelte* Korrektur heraf optager den meste Tid, ikke at tale om, at det sløver mig og gjør mig aldeles uskikket til alt andet Arbejde".

Udbyttet af hans literære Virksomhed — hans egne Digtninger iberegnet — var ikke stort. Det er af Erfaring, han i „Onkels Lise"[3]) lader Onkelen, der forstaaer sig paa Hvad der vandes af Castale og Hippocrenes ægte Vand", sige:

„Men Sligt ej giver Stort i Skjæppe;
„stak selv Homerus ud Dit Kvad,
„Du vandt ej her — det troer jeg næppe —
„til Buxer, Sko, til Hus og Mad".

[1]) Det ejes af Maleren *Schorn*. [2]) „Forklaring over de fire Evangelier". [3]) „En Samling Vers", S. 140.

Han blev i denne Periode nødt til at forøge sine Smaa-Indtægter ved Lejlighedsdigte. Den førnævnte Frøken *Augusta Schack* takkede ham for en Bryllupssang, han havde skrevet til et ungt Brudepar, hun nævnede ved Navn. „Det var morsomt, De sagde mig *det*, kjære Frøken", svarede han, „for jeg vidste saamænd ikke Hvem jeg havde skrevet det til; det var en Bestilling fra Grosserer *Wanscher*". Det gik ham som *Johannes Ewald*, der i et Brev til sin Ven *Spendrup*, som havde bestilt et Bryllupsdigt hos ham, svarede, at de betydeligste *Data*, som han kunde digte ud af, vare disse, at Bruden var 25 Aar og at Verset skulde indbindes *in Qvarto*. Den Slags digteriske Arbejder ere ikke indbydende.

Fra disse Aar stammer følgende Brev fra Winther til hans Ven, Urtekræmmer *Christian Petersen:*

„Onsdag.

Kjære Petersen! Hermed Visen! Da jeg ikke kjender Folkene, *til hvem*, eller Manden, *for hvem* den er skreven, saa er den bleven saa universel som mueligt; man kan ellers tidt — uforvarende — komme til at gjøre de nydeligste Bêtiser. Hvis Du kan, saa lad heller ingen Sjæl vide Forfatterens Navn.

NB. Titelen maa Manden selv besørge.

Poeten i Aabenraa
er flyttet til Læderstræde Nr. 30,
hvor han anbefaler sig med et velassorteret Lager af Viser i alle Mønstre til Nutidens billigste Priser, og hvor Bestillinger modtages, & & &."

I 1831 skaffede han sig Underretning om den Pris, „Selskabet for de skjønne Videnskaber" havde udsat for 4 Romancer; han tænkte paa at besvare denne Opgave, men aabenbart kun, hvis Honoraret var klækkeligt, og dette vilde han gjøre, endskjøndt *Poul Møller*, for hvem han omtalte sin Hensigt i saa Henseende, oplæste sit bekjendte Smædedigt over denne Prisudsættelse[1]).

Winthers Pengeomstændigheder vare i alle disse Aar yderst derangerede. Naar han ejede Noget, brugte han det, og tidt til de urimeligste Ting. *Søren Kierkegaard* sagde om ham, at det var Skade, han ikke altid var rig; han burde have været det; thi med en ejendommelig Charme spredte han sine Penge rundt til alle Sider. Saaledes var han meget stærk i at forære *de* unge Damer, han syntes om, Gaver i Form af Fingerringe eller Brystnaale med Juveler i. Disse sidste havde han gjennem sit hele Liv en meget stor Passion for. Ogsaa i den Henseende lignede han Folmer Sanger:

„Jeg elsker gyldne Spange"
han sang, „og Stenes Pragt".

„Har jeg ikke Lov til at glæde mig over *dem*?" sagde Winther. „Blomsterluerne slukkes ud; men disse bliver ved med at spille, og de kan maale sig med de allerdejligste Blomster". Han var i saa Henseende en *Julius Cæsar*, der kjøbte Juveler til saa umaadelig en

[1]) Se Personalhistorisk Tidsskrift 1899, S. 106, og *Poul Møllers* Efterl. Skrifter, 2den Udg., II Bind, S. 106.

Pris, at han selv skammede sig derved og forbød, at de blev indførte i hans Regnskabsbøger; til sin Elskede *Servilia* kjøbte han en Perle for 600,000 Sestertsier (90,000 Kroner). *Folmer Sanger* og Chr. Winther vare ikke saa rige, at de kunde maale sig med Kejseren; men dog tillod Christian Winther sig i dette Øjemed Udgifter, der maaske forholdsviis vare større. Han havde det derfor tidt kummerligt og maatte, for at kunne existere, skille sig af med kjære Ejendele. Saaledes solgte han, medens han boede i Laxegade, det tidligere omtalte Portræt af sin tilbedte Italienerinde, malet af *Küchler*, og fik ikke Mere end 30 Rbd. for det[1]); hvor det er blevet af, lader sig maaske næppe oplyse. Det var ham først og fremmest om at gjøre at betale sin Husleje redeligt, og dette lykkedes ham ogsaa. Ligesom *Holberg* ansaae han det for aldeles nødvendigt at være elegant klædt, og dette fordrede selvfølgelig Penge. En Dag mødte han en Bekjendt paa Langebro, og strax efter sagde han til en anden: „Jeg misunder ham, at han tør gaa med en fettet Vest; *jeg* kunde det ikke, jeg *maa* være godt klædt". Dette lykkedes ham dog ikke altid. Engang vides han at have været saa reduceret, at de Støvler, han gik med, vare lovlig meget ventilerede. Gamle *Reitzel* omtalte det med Beklagelse til en af hans Bekjendte, der da gav ham 10 Rbd. til Digterens Fodbeklædning. *Reitzel* ømmede sig ved Ærendet, men stak dem dog *en passant* til Adressaten og sagde, at her var en lille

[1]) Meddelt mig af *J. C. Magnus*.

Gave fra en god Ven. Uden at sige et Ord puttede Winther Pengene i Vestelommen.

Han spurgte undertiden sine yngre Venner, f. Ex. fra *N. P. Nielsens* Hus, hvorfor de dog ikke besøgte ham, og, naar de saa gjorde Alvor af det, bad han dem undskylde, at han ikke kunde „servere" hjemme, hvorpaa han bød dem følge med til en Restavration, og her gik han til den for en fattig Mand store Yderlighed at lade skænke for dem Champagne i Ølglas[1]). Saadanne Extravagancer hævnede sig hurtigt. Engang havde man i uforholdsmæssig lang Tid ikke seet ham i *Nielsens* Hjem. *Høedt* gik da op i hans Bolig i Laxegade og fandt ham liggende i Sengen. „Er De syg?", spurgte han. Nej, han var blot udpantet, endogsaa for sit Gangtøj — han havde ikke Andet tilbage end sin Seng og en Koffert med gamle Bøger i. Saa skød en lille Kres af hans Nærmeststaaende saa Meget sammen, at han selv og hans Stue atter kunde blive ekviperede[2]). Ja, Vennerne maatte i det Hele taget ofte spæde til. Herom vidner blandt Andet følgende Brev[3]):

„Kjære Bødtcher! Du var saa god forleden Dag at give mig et Beviis paa en sjælden Tro i Israel ved — *proprio motu*[4]) — at tilbyde mig et Laan af 50 Rbd. i denne Maaned. Anseer Du mig for umaadelig uforskammet, hvis jeg nu kommer og beder Dig — foreløbigen, hvis Du kan — at lade mig faa 6 eller 8??

[1]) *F. L. Høedts* Meddelelse til mig. [2]) *Høedts* Meddelelse til mig. [3]) Det findes i *Abrahams'* Haandskriftsamling paa Det kongelige Bibliotek. [4]) Af egen Drift.

— idag? Jeg kommer selv til Dig i Eftermiddag og kunde have sparet disse Linier; men — „literæ non erubescunt“ [1]).

Nessun maggior dolore
Che ricordarsi del tempo felice
Nella *miseria.* Dante[2])

Din Christian Winther.

Til Ludvig Bødtcher, Lille Kongensgade Nr. 72“ [3]).

Bødtcher havde engang foræret ham en Ring med en kostbar Gemme i. En Dag kom Winther til *Chr. Agerskov* og spurgte: „Vil Du kjøbe *den*?“ *Agerskov* svarede strax Ja, hvorpaa Winther fortsatte: „Den er meget kostbar; men Du skal faa den for 20 Rbdl.“ Han fik strax udbetalt Pengene. Faa Dage efter traf de To igjen hinanden, og *Agerskov* overrakte ham da atter Ringen med de Ord: „Du kan nok tænke Dig, jeg ikke vil berøve Dig en kjær Ejendom, og jeg haaber, den nu vil være Dig dobbelt kjær som en Gave fra to Venner“ [4]). Det hændtes ofte, at *Agerskov* maatte for-

[1]) En Omskrivning af et ciceroniansk Ord: „Bogstaverne rødme ikke“. [2]) Af Dantes „Helvede“ femte Sang, 121, der i *Molbechs* Oversættelse lyder saaledes:

„En større Sorg ej findes
end at erindre lykkelige Dage,
i Vanhelds Stund“.

Det er det samme Citat, der i forvansket Skikkelse findes paa Winthers Papir-Underlag, gjengivet i *P. Hansens* Ill. Dansk Literaturhistorie; *der* har W. selv oversat Citatet saaledes:

„I Nød og Kval at tænke paa
„den Tid, man bedre Stjærne saae“.

[3]) *Bødtcher* tog i 1835 Ophold i Lille Kongensgade; i 1836 flyttede han derfra til Sværtegade. [4]) *Agerskovs* Meddelelse til mig.

strække ham med Penge; ogsaa *Rasmus Møller* maatte tidt støtte ham, *Rantzau-Breitenburg* var ham en tro Hjælper[1]), *Chr. Petersen* ligeledes, o. s. v. Hans Plejesøster Fru *Aagaard* paa Iselingen erfoer hans sørgelige Situation, men var dengang ikke saa velhavende, at hun selv kunde hjælpe ham; hun meddelte sig derfor til hans anden Plejesøster, Fru *Suhr*, født *Falck*, hvis Mand, Etatsraad *S.*, sendte Winther et klækkeligt Beløb; men, istedenfor at blive glad og taknemmelig, tog Digteren, krænket i sin medfødte Stolthed, denne Hjælp ilde op, maaske fordi *Suhr*, der var ham en Fjærntstaaende, var blandet ind i hans Affærer[2]). — Han var slemt i Aagerkarles Kløer, og han turde af Frygt for disse ikke gjærne vise sig paa Gaden; dette var saa bekjendt, at en af hans Omgangsvenner, til hvem det blev fortalt, at han var seet paa Amagertorv, paa det Bestemteste benegtede, at dette kunde være rigtigt; han veg først, da den Fortællende tilføjede: „Jamen det var rigtignok ogsaa den Dag, det var Solformørkelse". Det er sikkert Erindringen om hans Plageaander, Aagerkarlene, der har taget Form i følgende improviserede Vers af ham:

Hvis jeg den Ære kunde have
at møde Slynglen *Donner* hist,
jeg skulde ham et Donnerwetter lave
til Tak for sidst.

Det var efter Sigende paa Grund af disse Aagerkarle, at han saa ofte flyttede. Fra Nørrebro var han taget til Laxegade, gl. Nummer 210, derfra i Juni 1840 til

[1]) *Stemanns* Optegnelse, stadfæstet af *Chr. Agerskov, H. P. Holst* o. Fl. [2]) Meddelt mig af Geheimeraadinde *Hall.*

Dybensgade, gl. Nummer 181, og endelig i November 1840 til Læderstræde 30 hos en Fru *Hellerum*. Da var det kommet saa vidt, at, hvis man vilde besøge ham inde i hans lille Værelse til Gaarden, maatte man gjennem en Bagerbutik, hvor man ved et bestemt, aftalt Slag paa en Dør tilkjendegav, at man var en Ven — ellers blev man ikke lukket ind[1]). Det var da ikke saa underligt, at Bitterhed og Mismod kom frem i hans Digtning i hine Tider og at han kunde tale om sin „Elendighed, Ynkværdighed og Uselhed, der sjældent levnede ham fri Raadighed over hans ringe Ævner“ [2]); senere, da han i 1840 udgav en Samling danske Kæmpeviser, sagde han: „Hvis jeg ikke . . . . af Nød havde maattet lade binde mig, saa havde jeg havt stor Lyst til at skrive noget Originalt. . . . Men jeg har hidtil ikke seet og seer end ikke nogen Muelighed til i Ro og med uforstyrret Otium ganske med fri Kraft og Varme at kunne hengive mig dertil. Det skeer sagtens ikke heller; thi jeg kreperer nok, inden det vorder mig saa vel. . . . Jeg er trist og travrig“ [3]). „Jeg er daglig plaget med Savn og *Mangel*“.[4]) *Høyen*, som kjendte ham i denne Tid, har fortalt mig, at han da var saa ynkelig af Ydre, saa svag og medtagen, at Ingen troede, han skulde leve længe.

Det er ganske i Overensstemmelse med hans personlige Stemning, naar han i denne Periode i „En Novelle“ skildrer en Ulykkelig, der „fortvivlet, syg og mat og bleg“ flygter bort fra Hovedstaden og gjemmer

[1]) *Agerskovs* Meddelelse. [2]) Breve fra og til C. W., S. 32. [3]) Smsteds S. 46. [4]) Smsteds S. 42.

sig i de mest afsidesliggende Egne. Det er sin egen Tilstand, han skildrer i Vers som disse:

Et Helved lued i mit Bryst,
og svunden var al Livets Lyst;
fra Byen skyndte sig min Fod;
hvorhen — jeg ikke selv forstod.
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
Min Pande gløded og min Mund,
min Kind var bleg, og Øjet kun
nedstirred tørt paa Vejens Sand;
thi ak, den indre, dybe Brand
lod ingen Taare fra sit Gjem
til kølig Lindring trænge frem,
lig en Vulkan, der lumsk i Løn
udtørrer Kilde, Sø og Brønd.

Dobbelt føler han sin Ulykke, fordi han maa tilføje:

I vaagen Drøm forbi mig drog
mit fordums Liv — et stille Tog
af Billeder, hvis dybe Fred
lod klart mig se Hvad nu jeg led[1]).

Det er dette Tilbageblik, som andensteds[2]) afføder følgende Skildring:

Hans Kind var rød og sort hans Haar,
da han forlod sin Faders Gaard.
I Øjet straaled Ungdoms Lue,
da han forlod sin Moders Stue.
Han styrted ud, slet ej han saae
til Hunden, som ved Porten laa.
Forgjæves kvidred Svalen blødt:
„Bliv hjemme, Du, her er saa sødt!"
Hans Fod gik over Havens Bed
og traadte alle Blomster ned.
Han over Agren tog sin Vej
og spæden Vaarsæd agted ej.

[1]) Sml. Digtn. V., S. 182—184. [2]) Sml. Digtn. X, S. 180—85.

En Tørst, en Længsel, vildt ham jog
fra Hjemmets stille Arnekrog.
— — — — — — — — — — — — —
Ustandselig han stormed frem
mod Anelsen — fjærnt fra sit Hjem.

Idealet vinker ham, Musen giver ham Drikke af Kilden, Lænkerne briste om hans Aand, og hans Hjærte bliver stort og fuldt; men Musen viger, da han vil favne hende; hendes Øjne blinke som Stjærner, yndig vinker hun atter, og han følger villieløs efter; Alt bliver Poesi for ham.

Og hvor han gik, og hvor han kom,
han delte sine Skatte om.
Og hvor han kom, og hvor han gik,
ham mødte Tak og venligt Blik.
Alt som han høsted, blev han ved
at følge hendes lette Fjed.

Hans Længsel var hans Ledestjærne, og han syntes tidt at fatte hendes Strænges Klang; men, vil han sanke Tonerne, svinde de forvirret for hans Tanke.

Tilsidst hun svandt saa let og brat
som Stjærneskud i Sommernat.
Da stod han som for Dødens Dom;
med bittert Sind han vendte om.
— — — — — — — — — — — —
Hans Skatte, ak, de var forsvundne,
hans Tankes Vinger atter bundne.

Han gaaer tilbage for at klage hos sin Moder og Fader.

Den unge Slægt paa Vej ham gik
forbi med ligegyldigt Blik.
Ham sagde Agrens grønne Skrift:
„Se her — her var en stolt Bedrift!“
Træt gjennem Haven gik hans Fod;
mat var hans Blik og slukt hans Mod.

Og alle Havens Roser røde
dem havde han jo selv lagt øde.
Og Svalen kvad: „Hvi drog Du, Kjære,
herfra? Her var saa godt at være!“ —
Med blegen Kind, med graanet Haar
han naaede til sin Faders Gaard.
Udbrændt var Øjets Morgenlue,
da han kom til sin Moders Stue.
Her Alt var tomt — thi han og hun
forlængst laa dybt i Dødens Blund.
Kun til en Drøm hans Liv var skabt; —
nu var han vaagen — og fortabt.
Der stod han fattig og forladt
paa Grænsen mellem Dag og Nat.

Det er min Overbeviisning, at Winther ogsaa i Digtet „En Vandrer“ [1]) har tænkt paa sig selv i denne Periode. Han begynder saaledes: „Vejen han træder alene“; han gaaer gjennem et Landskab, men hører knap Nattergalens Sang; Alt er i Aftenhvile, Kvæget paa Marken og Storken paa Kirkens Tag; Bonden laaser sin Hytte, fra Kroen klinger Strængen, og Bondeknøsen svinger *der* sin Pige i lystig Dans;

men *han* vandrer alene,
træt paa den dunkle Vej,
selv med de stræenge Grene
Egen hilser ham ej.

Han nærmer sig Borgen, hvor der er festligt og lyst, og hvor to Elskende sværme paa Altanen, medens to andre Forelskede, der have ventet paa Nattens Ro, vinke hinanden til Stævne i Lunden;

men *han* vandrer alene
med sørgmodige Blik;
nys paa en Gravhøjs Stene
mødig han Hvile fik.

[1]) Sml. Digtn. I, S. 246.

Saa iler han ind gjennem Byen, hvor han seer en Fader skynde sig til sit rolige Hjem og hører paa Torvet ved Fontænen sladrende Svende og Piger.

Ind i de lyse Stuer
ret vemodig han seer,
hvor ved sin Arnes Luer
Husalfen sidder og leer.

Gjennem de klare Ruder
seer han en munter Flok;
jublende Sang bebuder:
„Vi har af Glæde Nok!“

Men fra den venlige Scene
maa han sig vende brat;
vandre maa han alene
ud i den mørke Nat.

Tungt sin Fod han flytter
hen over Heden gold;
Ensomhed fastere knytter
sig om hans Hjærte kold.

Over hans Hoved jager
Skyen i rastløs Il;
Stjærnen spottende drager
sentimentale Smil.

Langt — i det Fjærne vegne —
taagede Bjærge staa;
og — naar de er bestegne
imorgen — ak — hvåd saa?

Det bedste og paalideligste Vidnesbyrd om Winthers sørgelige Pengeforhold i det Tidsrum, der her er Tale om, vil man faa gjennem følgende Uddrag af Breve[1]), han har skrevet til Prokurator *O. Dahlstrøm*,

[1]) Findes i Raadhusarkivet i Nykjøbing paa Falster og ere ved Hr. Kantor *Viggo Holms* Hjælp komne mig i Hænde.

der jo siden hans Moders og Onkel *Rasmus's* Død havde havt med hans pekuniære Affærer at gjøre:

„Den 21nde Febr. 1832 . . . Hav den Godhed, hvis det er Dem mueligt, *som snarest* at sende mig endnu 200 Rbd. Sedler. Det vil jo vel ikke være Dem saa vanskeligt at forskaffe mig denne Sum, da De jo kan give tilstrækkeligt Pant og Sikkerhed[1]). Jeg haaber i denne Anledning med en af de første Poster at erfare Noget fra Dem. Jeg beder Dem, hvis De kan, ikke at opsætte det til Deres egen Rejse herind, især, hvis denne er berammet noget senere."

„Den 14de Septbr. 1832. Kunde De efter Løfte snart sende mig nogle Penge, da var det meget tjenligt. Var det ikke mueligt paa en eller anden Maade at faa mig udbetalt de mig tilkommende Firefemtedele af Pastor *Bjerrings* Obligation. Hvis det er mueligt, saa gjør mig den Tjeneste, og i saa Fald, lad det ikke vare for længe."

Paa dette Brev har *Dahlstrøm* skrevet: „Den 27nde Septbr. sendt Winther 100 Rbd., som jeg har forbeholdt mig af Renterne i 11te Dec. Termin, og vil da aflægge Rigtighed for forrige Termins Rente, som anvendes, saavidt tilstrække kan, til at dække de 200 Rbd, Winther iforvejen har faaet, og [?] lovet at sørge for snarest mueligt at faa de 500 af Pastor *Bjerring*."

Den 11te Oktbr. 1834 skriver Winther: „. . . Jeg tillader mig . . . endnu engang at opfriske i Deres

[1]) *Rasmus Winthers* Arvinger ejede nemlig den Afdødes Gaard i Nykjøbing, vurderet til 2 à 3000 Rbd.; de havde endvidere Penge staaende i Nykjøbing Hospital, i Kjøbmand *Caspar Barlows* Gaard sammesteds, hos Pastor *Bjerring* og hos Hr. *S.*, hvilke sidste kun vare Smaasummer.

Erindring Deres mig i Sommer givne Løfte *i Oktober Maaned at skaffe mig Beløbet for den bjerringske Obligation* og føjer til — hvis De ellers *vil* og *kan* tro mig — *at jeg, hvis jeg ikke erholder disse Penge, senest hen mod Maanedens Slutning, vil stedes i den grædseligste Forlegenhed.* Ved Gud i Himlen, jeg veed *da* hverken ud eller ind! Derfor beder og besværger jeg Dem, hvis De ikke alt har tænkt paa mig, at gjøre Deres Bedste og ikke lade mig i Stikken. Jeg *haaber* paa Deres Venskab for mig, hvorpaa jeg har seet saamange Prøver, og forbliver — med alt mit onde Lune og min Melankoli — Deres hengivne, ærbødige Ven Chr. Winther."

Det næste Brev fra 13de Dec. 1834 er paa rosenrødt Papir og med Sølvglimt i Blækket; det lyder saaledes: „Kjære Hr. Dahlstrøm! De 80 Rbd., hvoraf kun 60 tilhørte mig, har jeg rigtigen modtaget. Jeg indseer, at det baade var klogt og rigtigt af Dem af Obligationens Beløb at gjøre Dem betalt for Deres venskabeligen gjorte Forskud; men jeg kan ikke negte, jeg havde dog ventet af Deres Venskab for mig, at De dog havde ladet mig faa noget Mere; jeg havde ventet. det, siger jeg, og derfor havde jeg ogsaa ved Modtagelsen af hine 80 Rbd. titusend Ulykker med at styre Folk tilfreds, hvilke jeg — i Haab om at faa en betydelig større Sum — havde henholdt til Oktober Maaned. Dette skal forresten ingen Bebrejdelse være, som her var paa urette Sted, *men kun virke med til, at De, saasnart det er Dem mueligt, sender mig mine Termins-Renter* efter Afdrag af de godhedsfuldt forskudte 20 Rbd. . . . Hine 20 Rbd. fradragne, troer

jeg ikke at staa i nogen *direkte* Gjæld til Dem? Herom bedes jeg underrettet. Hvad forresten al anden Gjæld anbelanger, som Deres Artighed og Venskab paalægger mig, saa skal jeg altid vedkjendes den og blive Deres Skyldner mit hele Liv. Lev vel! Tænk paa mig snart! Deres ærbødig forbundne

Christian Winther."

„Kjbhn. d. 21nde Marts 1835. Kjære Hr. Dahlstrøm! Jeg maa endnu engang skrive Dem til, for ret inderligt at anbefale mig til Dem, for ret indstændigen at bede Dem ikke at lade mig uden Haandsrækning. Jeg gjentager Dem herved endnu engang, at jeg *skal* flytte til første April, men at jeg ikke vil kunne røre mig af Stedet, med mindre De sender mig idetmindste 100 Rbd. af de mig i Juni Termin tilkommende Rentepenge, — og sender dem *inden denne Maaneds Udgang*. Jeg forsikrer Dem ved Alt, hvad helligt er: Sagen forholder sig, som jeg fremstiller den her; — og jeg veed dog, De har saa megen Godhed for mig, at De nok vil anvende den Umag, det mueligen vilde koste Dem, paa at sætte mig ud af denne pinlige Stilling. Gud give, det var mueligt at akkordere os ud af den kjedelige Hospitalssag. Troer De, det vilde være umueligt, hvis de Andre vare enige med os? Med stor Ængstelse venter jeg favorabelt Svar fra min højstærede Ven."

Winthers næste Brev fra d. 28nde Marts 1835 indeholder Kvittering for 100 Rbd., modtagne i Forskud af de ham til Juni Termin tilkommende Rentepenge; *„ret af Hjertet"* takker han *Dahlstrøm* for den venskabelige Beredvillighed, hvormed han i Winthers højeste

Knibe er kommen ham til Hjælp, og ender med at sige: „Min Helbred har i den senere Tid ikke været ganske brav; — Varmen gjør mig bedst Gavn, Kulde taaler jeg ikke.“

„Kjbhv. d. 2den Juni 1835. Kjære Hr. Dahlstrøm! „Jeg haaber, De tager mig det ikke ilde op, naar jeg ret indstændigen beder Dem, *hvis det er Dem mueligt*, at sende mig Resten af mine til 11te dennes faldende Renter saa betids, at jeg kunde have dem her d. 8nde eller 10nde. De vilde ved dette korte Forskud gjøre mig en større Tjeneste, end De maaske troer, og *Dem* vil det vel ikke være saa vanskeligt at opfylde mit Ønske. Jeg boer nu i Klareboerne No 2, men flytter herfra igjen i Slutningen af denne Maaned; thi dette Logi er ikke bekvemt og dog mig for kostbart . . .“

„Kjbhn. d. 28nde Juli 1835. Min meget ærede Ven! Hvad fejler Dem? Er De syg? Eller er De vred paa mig, siden jeg aldrig seer et lille Ord fra Dem? Jeg vil formode, at *meget Arbejde* er Aarsag i Deres Tavshed, og — i dette Tilfælde — kan jeg jo ikke Andet end gratulere. Nu til Sagen, hvorom jeg egentlig vilde tale! Jeg har været hos Justitsraad *Sporon*[1]) og af ham først erfaret rigtigt den Vending, som vore Sager have taget. Jeg befinder mig nu i den største Forlegenhed for Penge, hvori jeg nogensinde i mit Liv har været. Desaarsag aabenbarede jeg denne min Nød for *Sporon* og spurgte ham, om det ikke skulde være mueligt, [at jeg] ved Anviisning paa de Penge, jeg har Haab om at faa ud af de 6000 Rbd. Deposit., maaske skulde kunne faa et Laan af 1000 Rbd. eller 1500.

[1]) *Poul Egede Sporon*, Højesteretsadvokat, Sekrigsprokurør, etc.

Han sagde mig, at dette vilde være vanskeligt og medføre et altfor stort Tab for mig. *Men han meente,* at, da det nu af Sagens Bestand var aabenbart, at jeg ikke vilde komme til at tilsvare — *i værste Tilfælde* — Mere end et Par Tusend Rigsdaler, saa vilde det ved fornuftige Foranstaltninger vel være mueligt af Amtskassen *at faa udfriet det Halve af den der deponerede Sum.* Jeg beder Dem, kjæreste Hr. Dahlstrøm, eller rettere: *jeg paalægger Dem, snarest mueligt* at foranstalte dette effektueret, hvis det er mueligt, og da at sende mig det mig Tilkommende deraf. Jeg er i den skrækkeligste Forfatning, og, hvis man ikke paa denne simple Maade kan komme mig til Hjælp med min egen Ejendom, veed jeg ved Gud ikke, hvorledes jeg skal komme ud af det Virvar, hvori jeg befinder mig, uden Skam og Elendighed. — Lev vel! Svar mig, saasnart De har Tid, og gjør Deres Bedste for Deres Ven Christian Winther.

Tro ikke, at min Beskrivelse af min Forfatning er overdreven; jeg forsikrer Dem, jeg er saa nedtrykt, som jeg aldrig har følt mig. Hjælp mig, og *snart!*... Føl Medlidenhed med mig. Lev vel!"

„Kjbhn. d. 31te Juli 1835. Kjære Hr. Dahlstrøm! Saasnart jeg havde skrevet mit sidste Brev til Dem, bragte jeg det paa Posthuset. Manden, som *der* modtog det, spurgte mig ganske forundret, om De da ikke var i Byen. Jeg svarede, at jeg vidste det ikke, men ilede strax ned til „Tre Hjorte", hvor jeg veed, min Ven plejer at residere. Da jeg *der* hørte mig for om Deres Ankomst, berettede man mig, *at De nok i næste Maaned agtede Dem her til Byen.* Er dette nu sandt,

saa beder jeg Dem *af et angstfuldt Hjerte* endeligen *ikke at* opsætte Iværksættelsen af det Omskrevne, til De kommer herind. Naar De vidste eller forstod min Kval og Kvide, saa vilde De vist *strax* tage fat paa denne Sag, som jo *maa* kunne prakticeres. Men, ak, jeg kjender jo min Ven *Dahlstrøm;* skjøndt han har al muelig Godhed for mig og tidt og mange Gange har beviist det, saa er han dog saa *sindig*, saa rolig. Ja, jeg seer Dem i dette Øjeblik sidde med Piben i Munden, smilende over min Lidenskabelighed og rystende paa Hovedet over min Galskab og Utaalmodighed. Men, vær forsikret, kjære Hr. Ven, jeg klager ikke over heelt Skind og trænger til Hjælp, som kun kraftigen kan ydes mig paa hin omtalte Maade, der desuden jo er ganske *lovlig* og *ret.* Lev vel, og befind Dem bedre end Deres Ven Christian Winther."

„Nørrebro 8, d. 31te Oktbr. 1835. Kjære Hr. Dahlstrøm! Da jeg mærkede af Deres Tavshed, at det vel vilde have lange Udsigter, inden jeg fik bevirket nogle af mine Penge frigjorte, og jeg saae mig i den største Forlegenhed, saa gik jeg til Konferensraad *Collin* og bad ham forhjælpe mig til et Laan af 600 Rbd. af Finanskassen eller af Fondet *ad usus publicos.* Han sagde mig, at det vel vilde have sine Vanskeligheder, men lovede mig ikke desto mindre at gjøre *Alt for mig, hvad der stod i hans Magt;* og et Løfte af hans Mund af denne Natur skal, siger man mig, være sikkert nok. *Collin* spurgte mig dernæst, hvad Sikkerhed — Hypotek eller Deslige — jeg kunde stille for Pengene. Jeg nævnede ham da den Sum, jeg har indestaaende i Nykjøbings Amtskasse, og *udviklede ham*

Omstændighederne derved. Han sagde mig derpaa: *„Hvis De altsaa kan faa en Attest fra Deres Sagfører eller fra Amtsforvalteren, at der ifølge falden Dom i Sagen kan ventes Dem udbetalt en til Hensigten tilstrækkelig Sum, saa vil denne Attest nok være fyldestgjørende.“* Han lagde endvidere til: „Skriv Deres Ansøgning til Kongen, og stiil den saaledes, at den kan insinueres saavel ved Finanskassen som ved Fondet, og bring mig den *i næste Uge*, saa skal jeg tale med *Moltke* og *Mösting* og lade dem forelægge Kongen Sagen. Der er saamange Skribenter, der have faaet Laan, og disse ere siden forandrede til Gratifikationer; hvorfor skulde De være Stifbarn?“

Paa Grund heraf beder jeg Dem, kjære Hr. Dahlstrøm, om mueligt *med omgaaende Post* at sende mig en saadan Attest, klar, tydelig, uden at være sat paa Skruer. Det er *De* Mand for; og, hvis det gjøres nødig, eller *De* synes saa, da faaer De vel nok en lignende af Kammerraad *Parelius*[1]). For Meget gjør ingen Skade i denne Sag. — Jeg beder Dem ret meget ikke at opsætte Affærdigelsen deraf; thi *Collin*, der er min Ven og vil mig vel, venter Ansøgningen samt Attesten inden 9ende Oktbr. . . . .“

Den her omtalte Sag blev bragt i Orden, og der findes nu ikke noget Brev fra Chr. Winther til *Dahlstrøm* før fra 10ende Jan. 1837. Det lyder saaledes:

[1]) I et andet Brev til *Dahlstrøm* sender Winther Hilsen til „den fortræffelige *Parelius*“ og tilføjer: „Jeg haaber, De har allerede fra mig sendt ham et af de fedeste Dyr, som sprang i Laalands Skove.“ *Parelius* var Amtsforvalter og f. $^{19}/_{12}$ 1783, † $^{6}/_{10}$ 1849. Hans to Døtre vare gifte med Fru *Gyllembourgs* Søstersøn, Præsten *H. H. Gyllembourg Koch.*

„Min kjære Ven! Renterne og *Barlows* Afdrag, saavel for Juni som for Dec. Termin, har jeg rigtig modtaget og takker Dem ret hjærteligt for Deres Ulejlighed.

„Naar De i Deres sidste ærede Skrivelse forudsætter, at jeg befinder mig vel, saa tager De, desværre, meget fejl. Jeg har endnu i mit hele Liv ikke tilbragt et saa sørgeligt Aar som dette sidste. Det Arbejde, jeg har kunnet paatage mig, har været saa ringe, min Gjæld voxer, og ingen Udvej seer jeg til at komme med Anstændighed herfra, selv om jeg havde Haab om et Embede. Det kan ikke vare længe, inden Stævninger og andre Ubehageligheder, hvormed jeg dagligen *trues*, maa blive til Virkelighed. Jeg maa altsaa, skjøndt nødig, gjøre et Skridt, der maaske vil kunne hjælpe mig saa meget, at jeg uden Skam og Tort kan forlade Byen; *aldeles* at komme ud af min Elendighed kan jeg ikke haabe — idetmindste ikke levende.

„Uagtet jeg meget vel veed, at mit mundtlige Løfte til Kjøbmand *C. Barlow: fremdeles at nøjes med en aarlig Afbetaling*, ikke har juridisk bindende Kraft, saa gaaer jeg dog nødigen til at tage det tilbage; men jeg mener, naar jeg selv befinder mig i Uselhed og jeg ved denne endnu resterende Sum kan frelses fra total Undergang, saa er herved ogsaa Løftets *moralsk* bindende Kraft svækket, og selv *Barlow*, der er en saa retsindig og brav Mand, vil ikke fortænke mig i det Skridt, jeg vil gjøre.

„Da jeg formoder, at den Sum, som *Barlow* skylder Winthers Arvinger, er opsigelig med $^1/_4$ Aars Varsel, saa er det endnu ikke for silde, og jeg beder Dem derfor i mit Navn at opsige ham denne Kapital (den

er vel, saa vidt jeg troer, stor 1600 Rbdl., hvoraf tilkommer mig 1280 Rbdl.) til førstkommende Juni Termin. Dog, skulde han — hvilket jeg ikke kan tro — finde Vanskeligheder ved at erholde en Sum til at remplacere, saa er det nok bedst, at De sender mig *Barlows* Obligation; jeg skal da ved min juridiske Konsulent bringe saa Meget ud deraf som mueligt, dog saaledes, at, hvis der *tabes* Noget, bærer jeg ene Tabet, men Jomfru *Borch* erholder sin Part ubeskaaren. Jeg haaber, De kjender mig og veed, at jeg er Intet mindre end nærig. Hav nu den Godhed ikke — af Medlidenhed med *Barlow* — at opsætte denne Kommissions Udførelse; det kan heller ikke hjælpe ham stort; thi jeg viger ikke fra denne Beslutning, hvori jeg ene seer et lille Glimt til Frelse . . . .“

„24nde Jan. 1837. Kjære Ven! Af Deres Tavshed skulde jeg næsten turde slutte mig til, at De *enten* antager mit sidste Brev af 10ende dennes for *Spøg* eller for *Usandhed.* Det er hverken det Ene eller det det Andet [af disse], men den rene *alvorlige Sandhed.* Jeg er i den skrækkeligste Forfatning, et Menneske kan befinde sig i, *den* nemlig, hvor de udvortes Tryk aldeles hindre den indvortes Virksomhed; jeg kan af Bekymring og Sorg ikke foretage mig Noget. Jeg vil derfor, at De opsiger *Barlow* denne omtalte Kapital, og, hvis han ikke strax kan tilvejebringe Penge, saa vil jeg have Obligationen herind, for at gjøre den i Penge. Som største Parthaver har jeg vel Lov til at bestemme dette, især naar jeg tilsikrer min Medarving sin fulde Part.

„Lad mig nu se, at De ikke af utidig Medlidenhed

med *B.* eller af altfor stor Sindighed, eller fordi De *snart* — det vil sige: naar Gud vil — skal til Kjøbenhavn, opsætter Udførelsen af det Dem herved overdragne Hverv. Lev vel, bedste Ven! Altid Deres hengivne, forbundne Chr. Winther."

Den her meddelte Korrespondance slutter med et Brev fra 1ste Aug. 1837, i hvilket Christian Winther giver *Dahlstrøm* Kvittering for 96 Rbd., han i Juni Termin har modtaget som Rentepenge af de ham tilhørende, i Nykjøbings Amtskasse deponerede 4800 Rbd. i kongelige Obligationer.

Nykjøbing Byes Arkiv oplyser: „1847 $^{11}/_{7}$ . . . . 6000 Rbd. i Kgl. Obligationer blev udleverede til [Hospitals-]Forstanderen og Ex. jur. *Juul*, forat disse kunde hæve Renterne af samme til sidste 11te Decembertermin, efterat Professor Winther for sin Andel i bemeldte Obligationer, *nemlig 4800 Rbd.*, har istedenfor Prokurator *Dahlstrøm* overdraget til Grev *Knuth* til Knuthenborg at hæve Renterne af dette Beløb, hvilket Anliggende Sidstnævnte havde overdraget *Juul* at berigtige. Efterat Renterne vare hævede og *Juul* imod Aflevering af Grev *Knuths* Kvittering af 21nde havde faaet udbetalt 96 Rbd., blev Obligationerne atter under Forsegling nedlagte i Jærnkassen. Renterne af det Øvrige af Depositoet, nemlig 1200 Rbd., som tilhører Boet efter nu afdøde Jfr. *Borch*, blev hævede og modtagne af Forstanderen for at besørges udbetalte til vedkommende Bo."

De 6000 Rbd. gaa først ud af Sagaen ved den Aktion, som fremgaaer af følgende Notice i Forhandlingsprotokollen: „I Henhold til Hospitalsdirektionens

Skrivelse af $^5/_4$ 1854 bleve de i Jærnkassen i længere Tid henliggende 6000 Rbd. i Kong. Obligationer udtagne for gjennem Direktionen at sendes til Den kgl. Lands-, Over- samt Hof- og Stats-Rets Skiftekommission", og d. 16de Maj 1854 kvitterer Chr. Winther dersteds for Modtagelsen af disse Penge. Det var den tidligere omtalte Overretsdom, der endelig skaffede ham dem.

Christian Winther havde her — som det vil sees — havt en Hjælpeskilling paa 9600 Kroner staaende. Sandsynligviis har han paa Grundlag af *denne* Velstand gjort Laan hos Grev *Knuth-Knuthenborg* og givet denne Sikkerhed i Renterne. *Dahlstrøm* var imidlertid gaaet fallit og saaledes bleven ubrugelig for sine Klienter.

Collins Udsagn om, at Forfatterlaan kunde forandres til Gratifikation, viste sig frugtbringende for Chr. Winther. Denne ansøger nemlig — formodentlig paa *Collins* Opfordring — d. 21nde Maj 1839 om Statsunderstøttelse, og d. 3die Septbr. s. A. meddeles det ham af de „Deputerede for Finanserne", *A. W. Moltke, Collin, Kongslev* og To med ulæselige Navne, at han paa deres allerunderdanigste Forestilling til Hans Majestæt Kongen under 31te Aug. har faaet bevilliget en Understøttelse af 300 Rbd. Sølv aarlig fra 1ste Jan. 1839 at regne, „indtil De maatte erholde Ansættelse med Gage". Udbetalingen skeer med en Fjerdedel kvartaliter[1]).

At Winther i denne Periode var langt nede i ydre Henseende, lader sig ikke benegte; men som Odysseus, selv i Pjalter, dog var Odysseus, saa var Chr. Winther

[1]) Se Chr. W.'s efterladte Papirer.

ogsaa midt i Nøden, den betydelige Digter. Selv om Rosen er ormstukken, den kan dog alligevel udbrede den dejligste Vellugt.

Ulykken med ham var i dobbelt Henseende den, at han ikke havde nogen „Ansættelse", noget Embede. Det vilde have gavnet ham som Digter og tillige givet ham et pekuniært Grundlag at existere paa; det vilde have frelst ham — som *Joh. Ewald* og flere Andre — fra den Fristelse at skulle bruge Kunsten til derved at tjene Penge. Der fortælles, at *Michel Angelo* kun paa den Betingelse, at han *ikke* fik Betaling for det, vilde indlade sig paa at lede Arbejderne ved Peterskirkens Bygning; han var af samme Mening som den belgiske Maler *Wiertz*, der sagde, at Guld giver Kunsten Naadestødet. Naar man skal leve af sin Pen, bliver man let en Træl, hvor man skulde være en Fribaaren. Det er ikke Enhver givet — saaledes som *Socrates* — at prise som sit skjønneste Eje *det* at existere uden et offentligt Embede. Desuden kommer der noget Andet til, nemlig Modsætningernes fødende Magt. Det er mig bekjendt, at *Fr. Paludan-Müller* meget beklagede, at han ikke ved Siden af sin Digtervirksomhed havde en Statsansættelse; han siger selv i „Adam Homo": „Poeten døer, hvor Alt er Poesi"[1]). — *Gade* fortalte, at der tidt indfandt sig hos ham Mødre med deres Sønner og sagde: „Vil De ikke prøve ham? Han er saa musikalsk!" *Gade* gjorde det, og saa svarede han: „Ja, vist er han musikalsk! Lad ham blive Bogbinder!" „Bogbinder!?" udbrød da den forfærdede Moder. „Ja", svarede *Gade*, saa faaer han Fornøjelse af sit Talent; men, skal

[1]) Poet. Skr. V, S. 185.

han skaffe sig Levebrød derved, saa bliver Det, der skulde berede ham Nydelse, let til en Lidelse." — Vist er det ogsaa, at *J. P. E. Hartmann* priste det som en Lykke, at han var Sekretær ved Den borgerlige Indrulleringskommission; den Kontrast, der fandt Sted mellem hans Arbejde *der* og hans kunstneriske Virksomhed, var ham oppende og forfriskende; følte han sig hist hæmmet i materielt Tvangsarbejde, saa frigjorde han sig bagefter dobbelt i Aandens Egne. Ligger der ikke en tilsvarende Anskuelse bag den Replik, *Henrik Hertz* lægger Dr. Jonstrup i Munden i „En Kurmetode": „Mit daglige Livs Plager give mig den Svingkraft, jeg behøver" ? Rigtignok lader han i „Svanehammen"s anden Akt Eiler sige: „En Poet er — saa at sige — ikke bekvem til Andet end til at være Poet"; i sine Breve udtaler han sig bestemt i samme Retning[1]) og søger at bevise sin Paastand ved at henvise til, at *J. L. Heiberg* paa Grund af sin Ansættelse ved den militære Højskole skrev saa Lidet; men at hin Ansættelse var Grunden til *Heibergs* ringere Produktion kræver et Beviis, ligesom at *Goethe* vilde have digtet mere, hvis han havde været fritagen for sine offentlige Hverv. *Heiberg* siger selv i et Brev til en ung Digter[2]): „Betænk, at, jo mere man udelukkende gjør Digtervirksomhed til sit Livs Opgave, desto slettere Digter bliver man i Almindelighed. *Hans Sachs* var Skomager, men ophørte ikke med Professionen, uagtet han digtede og blev berømt. *Goethe* var vel ikke Skomager, men han var Minister og Hofmarskalk, og det Ene er lige-

[1]) „Breve fra og til *H. Hertz*", S. 52. [2]) „Breve fra og til *J. L. H.*", S. 211.

saa fremmed for Poesien som det Andet. De hverdagslige Beskæftigelser og Forretninger holde den poetiske Ævne, hvor den virkelig er tilstede, i Spænding, medens den udelukkende Overgivelse til den slapper den, saa at dens Frembringelser blive uden Næring og kun levere Konditorføde." *Goethe* siger: „Forretningernes Tryk er ret gavnlig for Sjælen; naar den saa er fri for dem, spiller den friere og nyder Livet." Ogsaa *Rousseau* udtaler sig i sine *Confessions* i samme Retning, naar han siger: „Jeg følte, at *det:* at skrive for at leve, snart vilde kvæle mit Geni og myrde mit Talent, der mindre laa i min Pen end i mit Hjærte . . . . En Pen, der er tilfals, kan intet Stort frembringe . . . . Nej, jeg har altid indseet, at *det:* at være Forfatter, ikke kunde være stort og hæderværdigt, uden forsaavidt det ikke var noget fødende Haandværk." *Bulwer* udtaler: „Jeg har stedse anseet det som godt for Den, hvis Hovedsyssel maa gjennemføres ved ensom Tænken, at han, ikke alene for at udvide sine Kundskaber, men ogsaa for at udvexle sunde Følelser, tvinger sig til at have en eller anden virksom Beskæftigelse tilfælles med almindelige Dødelige, selv om det kun er i Dyrkningen af en Gaard . . . .". Endelig kan nævnes en Udtalelse af *Walter Scott*, at Geni paa ingen Maade behøver at være forbundet med Ringeagt for Livets daglige Pligter. Han meente, at det netop for de højere Ævners Udvikling var godt dagligt at have at gjøre med de tørre Forretninger; han vilde, at Literaturen skulde være hans Støttestav og ikke hans Krykke, og han ønskede, at de Indtægter, han erhvervede sig ved literære Arbejder, ikke skulde bruges til

Hverdagsudgifter. Han havde erfaret, at *de* Mænd, der blot ere Forfattere eller Digtere, som oftest mangle Flid. — *Tegnér* priser midt i sin største Digtervirksomhed Prosaen som „Livets Ballast, Livets Forstand og Klarhed". Der kunde ganske vist nævnes mange flere Udtalelser i lignende Retning; men, for tilsidst at havne i Nutiden, skal jeg gjøre opmærksom paa, at Ny-Romantikerne i Provence, de saakaldte *Félibre*, hævde som Princip, at en Digter ved Siden af sit Forfatterskab skal have en borgerlig Haandtering. Ogsaa den græske Mytologi lærer os jo, at Det, der fremfor Alt manglede Apollo, var Arbejde. Han havde jo forsøgt et saadant, han gjorde sig endogsaa til Murer; men saa kunde rigtignok hans Fingre ikke længer røre Lyrens fine Strænge.

Chr. Winther følte tidt og mange Gange, at en fast Pligtgjerning vilde have været ham gavnlig. Ofte spildte han sin Tid og maatte erkjende sin Ven *Henrik Hertz's* Ord [1]):

„Jo mere Tid man raader over,
„des sikrere det inden i os sover."

I et utrykt Brev til *A. Munch* i Anledning af dennes Ansættelse som Amanuensis ved Universitetsbiblioteket i Christiania skriver Winther d. 4de Oktbr. 1850 [2]): „At De har faaet en fast Virksomhed, glæder mig inderligt, og jeg kan ikke Andet end lykønske Dem dertil. Det vil være Dem en Panacee [3]) mod meget Ondt, og den vil ikke standse Dem, men tværtimod med Tiden fremme Dem i Deres literære Færd

[1]) Fire poetiske Epistler fra Knud Sjællandsfar. („Digte" III, S. 129). [2]) Originalen i Professorinde *A. Munchs* Eje. [3]) Universallægedom.

og Virken . . . . Jeg veed af Erfaring, at man med langt større Lethed skriver Vers, naar man maa stjæle sig dertil, end naar man har et altfor rigeligt Otium.“ Andensteds udbryder han[1]):

O, kunde jeg blot pløje, saa og harve,
hvad eller Støvlen over Læsten spande,
faa Møllens Hjul i Drev ved Vind og Vande,
besmøre Stolper, Væg og Loft med Farve,
saa kunde jeg hver Dag dog i min Kärve
indskære Tal og Summer, som var sande,
saa turde jeg dog gaa med oprejst Pande,
saa havde jeg dog Noget, værdt at arve.

Senere siger han:

At sy en Tøffel, Sko og Støvle
er bedre end paa Rim at vrøvle[2]).

Han havde da ogsaa gjentagne Gange forsøgt at faa en fast Gjerning i et eller andet offentligt Embede. I 1822 skriver han: „Jeg har ikke Lyst til Præstestanden. Kunde jeg dog bare blive ansat engang ved et af Bibliotekerne; *der* var jeg rigtigt paa min Hylde mellem alle Hylderne“ [3]). Engang søgte han forgjæves om at blive Inspektør ved en af Kommuneskolerne[4]), en anden Gang om at blive Klokker ved Frue Kirke; men man fandt det ligefrem upassende at give ham dette Em-

[1]) „En Samling Vers“, S. 49. [2]) „Efterladte Digte“, S. 145. [3]) „Breve fra og til C. W., S. 14. [4]) Se *Liebenbergs* Forord til „Breve fra og til C. W.“, VII. Det er aabenbart i den Anledning, han i April 1832 har hørt „et fuldstændigt Kursus over den indbyrdes Underviisningsmetodelære og i Normalskolen øvet sig i denne Metodes Udførelse“; Komiteen for denne Skole (*P. E. Müller* og *Larsen*) bevidner d. 5te Maj 1832, at „han har erhvervet sig *den* teoretiske Kundskab og praktiske Duelighed, som udfordres for at kunne undervise i en Elementarklasse, i hvilken indbyrdes Underviisning er indført.“

bede[1]). Lidt efter lidt er det saa, at Tanken modnes i ham om alligevel at blive Præst. Allerede i 1821 mærker man hans Interesse for Prædikener, idet han beder *Visby* om at sende ham en af *Clausen*. Han prædiker, som bekjendt, for Dimis og flere andre Gange, men bliver saa ved Udenlandsrejsen afbrudt i Sligt. I 1832 søgte han — som før sagt — om at blive Kapellan i Asminderød og Fredensborg; men den 3 Aar yngre Kandidat, Adjunkt i Nyborg *H. P. Bisted*, blev ham foretrukken. I 1833, da *Schleiermacher* besøgte Kjøbenhavn, havde Winther formelig Feber for at komme til at høre ham prædike; han tænkte ikke paa og talede ikke om Andet, og da fandt han, det var det Lykkeligste af Alt at være Prædikant[2]). Senere søgte han om at blive Præst ved Kirken for de danske Søfolk i Hull; men til hans store Sorg lykkedes det ham ingensteds at blive tagen i Betragtning; man svarede ham yderst artigt, at han ikke ved at have Embede skulde forstyrres i at digte[3]). Han opgav imidlertid ikke sin Plan, om end den Langsomhed, hvormed han forfulgte den, synes at vidne om en Mangel paa Drift til at naa Maalet. At det pekuniære Hensyn gjorde sig gjældende, er vistnok uomtvisteligt, og da navnlig paa det Tidspunkt, hvorom jeg nu skal tale. Den 21de Jan. 1841 skriver *Aarestrup* til *Chr. Petersen:* „Hvordan har Chr. Winther det? Jeg fik ikke Svar paa mit Spørgsmaal om Præstekaldet; her gaaer Rygtet, at han søger for Alvor." Dette Rygte talte ikke

[1]) Meddelelse fra hans Stifsøn *H. Werliin.* [2]) Meddelelse af *Alvilde Müffelmann.* [3]) *Liebenbergs* Forord til „Breve fra og til C. W.", VII.

Usandhed. Frøken *Ross* skriver i et Brev til mig: „Jeg erindrer, at Chr. Winther, der vistnok dengang havde brugt op den hele Arv og ofte var i stor Forlegenhed, nu paa eengang vilde søge Præstekald. Et saadant for ham passende Embede blev ledigt — nemlig Holeby og Bursø — tre kvart Mil fra Maribo. Gamle Biskop *Møller* stod bi med Haab om, at Chr. Winter som Præst først ret vilde faa Rede paa Livet og sig selv og under hans Tilsyn udføre sine Kaldspligter vel — efterhaanden med fuld og inderlig Interesse. Det stod ogsaa for mig saaledes; jeg haabede, at nu var Tiden kommen, da vi i Chr. Winther skulde faa den Mand at se, som hans herlige Moder bebudede. Han var af gamle *Stemann* stillet øverst paa Listen af de Søgende. Folk ude fra Holeby kom til mig hos Biskoppen i Maribo og bad mig paa den nye Præsts Vegne om at fæste til ham som Tjenestefolk i Præstegaarden deres Sønner og Døtre; det kunde jeg trygt, meente de, de vare sikre paa at faa Biskoppens Stifsøn til Præst. Det var saa fornøjelig en Tid for os Alle i Familien; vi undte jo Chr. Winther det Bedste. Saa kom Prinsens (senere *Frederik den Syvendes*) Forlovelse med den tyske Prinsesse (*Mariane*), Politik, o.s.v. — Saa udsaae man Digteren — den smukke, lette Sangfugl — til Prinsessens Lærer. Han blev kaldt op til *Christian den Ottende*, som bød ham enten Præstekald eller — den omtalte galante Post. Verdensbarnet valgte det komfortable Liv for *det* til Kamp og Strid mod sig selv og Tilbøjeligheder foreliggende Præstekald."

I den tidligere omtalte *stemannske* Udsigt over Chr. Winthers Liv, der — som før sagt — vistnok

ved denne Lejlighed var affattet af Ministeren selv til Vejledning for Kongen, hedder det: „Winther er elskværdig og aandrig i Omgang, blid og godmodig af Karakter og har stedse været særdeles afholdt i de Huse, hvori han havde Adgang, ligesom man aldrig har hørt hans sædelige Vandel anklage. Derhos er han en gentil og i høj Grad fint dannet og beleven Mand, der med Elegans kan fremtræde i enhver Cirkel, og, om han end maaske er noget letsindig, har han hidtil ikke skadet Nogen derved undtagen sig selv.“ Det var paa denne Indstilling, at *Christian den Ottende* tilbød Winther Pladsen som Prinsessens Lærer; det personlige Bekjendtskab med ham fra Lyngby-Tiden kan jo ogsaa have bevirket, at Kongen har fundet ham skikket til den omtalte Virksomhed.

Chr. Agerskov bragte Winther oppe i „det usle Værelse i Læderstræde“ rygteviis den Meddelelse, at han var udseet til at beklæde den omtalte Plads. Han, der, idet *Agerskov* traadte ind til ham, var yderst nedslaaet, sprang nu med Et op fra sin Stol, jublede højt og raabte, at han strax maatte ud, ud at nyde Livet i den nye Morgensols Belysning.

Hans Bestalling lyder saaledes:

„Da vi have udseet Dig til at vejlede vor højtelskede, kjære Søns, Hans kongelige Højhed Kronprinsens, Forlovede, Hendes Højhed Prinsesse *Caroline Charlotte Mariane* af *Mecklenborg-Strelitz*, til Kundskab i det danske Sprog, saa ville vi allernaadigst have Dig paalagt ved indeværende Maaneds Udgang at begive Dig til Neu-Strelitz for at overtage bemeldte Hverv; og

ville vi tillige have Dig tilkjendegivet, at vi under Dags Dato allernaadigst have udnævnt Dig til Professor.

Befalende Dig Gud!

Givet i Vor Residens Kjøbenhavn, d. 1ste Marts 1841.

Christian R.

Til

Os elskelige Professor Christian H. Winther."

[Udskriften paa Brevet er: „Candidatus theologiæ C. H. Winther; afleveres hos Biskop *Møller* i Maribo.][1]).

I Professorbestallingen, som foruden af *Christian den Ottende* er underskreven af *Stemann*, *Ørsted*, *Lange*, *Kirstein* og *C. J. Holm*, hedder det: „. . . Og skal og maa han . . . fra denne vor Bestallings Dato ved alle forekommende Lejligheder efter sin Anciennitet nyde den Rang udi Sæde og Gang, som ham efter Rangforordningen af 14de Oktbr. 1746 dens femte Klasse No 8 kan tilkomme, og derfor af Alle agtes og ansees. Thi skal han være os som sin absolutte og suveræne Arvekonge og Herre huld og tro, Vort og Vort kongelige Arvehus's Gavn og Bedste søge, vide og ramme, Skade og Fordærv af yderste Magt, Ævne og Formue hindre, forekomme og afværge, saa og, om vi ellers maatte finde for godt ham i et eller andet Tilfælde Noget til vor Tjenestes Befordring at anbefale, da Saadant troligen forrette, samt i saa Maade ikke for Nogen aabenbare Hvad samme hans Forretning vedkommer og hemmelig bør at holdes, Alt efter den Ed, han os derpaa allerunderdanigst gjort og aflagt haver".

Man siger jo, at een Lykke kommer sjældent alene.

[1]) Fandtes mellem Chr. W.'s Efterladenskaber.

I samme Uge som Winther fik Meddelelse om sin her omtalte Udnævnelse, vandt han 1000 Rbd. i Lotteriet[1]), og disse Penge kom ham jo yderst tilpas, da han ellers Intet vilde have havt til at udstyre sig med i sin nye Værdighed, og dertil fordredes der ikke saa Lidt. Baade i Ydre og Indre blev han nu som omskabt. I et utrykt Brev til *H. C. Andersen* skriver *Henriette Wulff* d. 20nde Marts 1841: „Det var en Glæde at se Winther; de mørke Skyer vare fortrukne, og han var næsten et ganske andet Menneske efter den Ansættelse; det er jo ogsaa en Lykke for ham." — Efter et Afskeds-Besøg i Maribo Bispegaard drog han afsted, klædt i sort Fløjels Frakke og Vest, yderlig elegant. Da han rejste bort fra Kjøbenhavn, raabte *Rosenkilde* efter ham: „Farvel, Struensee, Farvel!" *Carsten Hauch* sagde, at nu var Winthers Fremtid som Digter sikret; thi nu kunde han opnaa at komme til at lide af en permanent ulykkelig Kjærlighed, nemlig til Prinsessen. — Ifølge et utrykt Brev af 15de April 1841 fra *Henriette Hanck* var han paa Gjennemrejse nogle Timer i Besøg hos sin Stifsøster Madam *Bredsdorff* i Vissenberg ved Odense. „Alle Mennesker", fortalte han, „medgav ham den Advarsel, at han ikke maatte forelske sig i Prinsessen". Maaske var det ikke uden Grund. Fremtiden vil vise det.

[1]) Hans egen Meddelelse til *F. L. Liebenberg*.

LÆRER FOR PRINSESSE MARIANE

1841—42

Lyksalig Den, der glemme kan!
Lyksalig han, den Sorgens Mand,
der flygtede til fremmed Land
og drak af Glemsels stærke Vand!

CHR. WINTHER: „En Novelle". (Sml. Digtn. V, S. 200).

Med Extrapost og Diligence var Chr. Winther over Odense og Flensborg ankommen til det i Nærheden af Itzehoe beliggende Breitenburg, hvor han i tre Dage gjæstede sin ridderlige Greve *Rantzau*, som derpaa befordrede ham til Hamborg, hvor han var et Par Dage og saa tog med „Schnellpost" til Berlin, som han naaede d. 27nde Marts[1]). Her henvendte han sig til den noble, fine og slebne danske Gesandt, Lensgreve *Eugen Reventlow*, — „en rar Mand med en endnu rarere Kone", født Grevinde *Voss*, — og erfarede da, at „Herskabet fra Strelitz" var i Berlin; han maatte saa efter *Christian den Ottendes* udtrykkelige Ordre blive *der*, til Storhertugens rejste hjem, hvilket først skete d. 2den April. Han anvendte Ventetiden bl. A. til at gaa i Teatret og brugte ikke faa Penge. Den 3die April holdt han saa sit Indtog i Neu-Strelitz, men havde da kun 4 Fredrd'or i sin Lomme, hvorfor han strax skrev hjem til *Christian den Ottendes* Kabinetssekretær *Adler* om at faa sendt flere Kontanter end de 40 Fredrd'or og 100 Rbd. i Sedler, der ved Afrejsen vare medgivne ham.

[1]) Hvor ikke andre Kilder ere opgivne i dette Afsnit, kan jeg i Reglen henvise til „Breve fra og til Chr. Winther", S. 46—65, dog med mange Tilføjelser, som ere udeladte af *Liebenberg*.

Mange Penge kunde han vel forresten ikke godt komme til at bruge i sine nye Forhold; thi Alt blev paa det Rigeligste arrangeret for ham, og Modsætningen mellem hans nylig saa stærkt reducerede Stilling og hans nuværende kongelige var saa stor, at han med Jæppe kunde have knebet sig selv i Armen og spurgt: „Er jeg Jæppe, eller er jeg ikke Jæppe?"

Der blev anviist ham Bolig i „Prins Ernsts Palæ", som laa i en Gade, der svarer til Kjøbenhavns Amaliegade, og for Enden af hvilken man naaede til den grønne Højde, hvorpaa Slottet traadte frem, dette, om hvilket Winther siger, at det i Bygning og Beliggenhed ligner vort Frederiksberg. I „Prins Ernsts Palæ" stod tre Værelser til hans Disposition; det inderste var Sovekammer, det mellemste brugte han til Dagligstue, og i det yderste til Gaden modtog han Visitter. I de to sidstnævnte Værelser var der rigt prydet med Malerier, oftest Portrætter af den fyrstelige Familie, mest Herrer med Stjærner og Baand; en *ung* Dame i gammelfransk Dragt fandt han vel ikke egentlig smuk; men han syntes, at hun havde noget saa uendelig Erotisk-sanseligt i sit Ansigt, at han blev forelsket i hende og hver Morgen og Aften formelig gjorde hende Visit. Han fandt hele Boligen udmærket tiltalende. Til sin Opvartning havde han en fyrstelig Lakaj med mange Guldtresser ned ad Maven, og, naar han ikke spiste ved Storhertugens Taffel, serveredes der for ham i denne hans Bolig, hvilket altid skete paa Sølv; han havde Heste og Vogne til sin Raadighed, modtog Besøg af Grever, „Hausmarschaller", Hofmarskalker, Hofmeistre, Kammerherrer, Kammerdirektører, etc., etc., og, naar

han gik i Kirke eller Teater, var det i Hoffets Stol eller Loge, han tog Plads. „*Usigelig* vel“ befinder han sig i det Hele taget. I et utrykt Brev til *Thaarup* skriver han derovrefra: „Donnerwetter, hvor jeg dog oplever Meget! Og hvor jeg forstaaer godt at skikke mig i disse Hofmænds-Noder! Det havde jeg selv ikke troet!“

Omtrent hveranden Dag blev han meget ceremonielt, altid gjennem en kongelig Lakaj, indbudt til Taffels og var saa hele Aftenen bagefter i den storhertugelige Families Kres. Denne bestod af selve Storhertugen, Storhertuginden, Prinsesserne *Mariane* og *Louise* samt disses Brødre Arvestorhertugen og Prins *Georg*. Christian Winther beskriver dem næsten alle. Den 61-aarige Storhertug *Georg Frederik Carl Joseph*, en hvidhaaret, høj, mager Mand, var „elskværdig, godmodig og livlig“, „en venlig, elskelig, *begejstret* gammel Herre“, „en prægtig, poetisk gammel Fyr“ af et meget aristokratisk Ydre. Han sværmede for Jagt, Poesi, *Musik* og Teater og levede i sin Familie, som blandt sine Undersaatter, lig en Patriark, elsket og æret af Høje og Lave. Han talede med en forunderlig Beskedenhed om sig selv og sit Land og var „uhyre entusiastisk“ indtagen i *Christian d. Ottende* og *Caroline Amalie*, som for et Par Aar siden havde gjæstet ham, hvilket Besøg var ham uforglemmeligt. Han sagde til Chr. Winther: „Ich dachte damals nicht daran, dasz meine *Lili* so glücklich sein würde, in so genauer Verbindung mit diesen ausgezeichneten Personen zu kommen!“, og saa traadte han hurtigt et Skridt tilbage og slog Øjnene mod Himlen. Han syntes godt om Winther og var saa

naadig ofte at tale med ham og fortælle ham Ting, som han enten skulde tie med eller skrive hjem. Winther siger: „Han lægger ved en saadan Samtale sin Haand paa Ens Skulder og sin Næse til Ens Øre, og saa taler han halvt hviskende. Han er saa inderlig honnet og saa barnagtig begejstret. Han er saa smal som en Mynde, og, naar han staaer saaledes lige paa Livet af mig, er jeg ofte i min Glæde over hans Naivitet og Entusiasme fristet til at slaa mine Arme om ham. — Det kunde derimod aldrig falde mig ind at sige til ham: „Himmeldonnerwetter, altes L-r!"

Hans 40-aarige Hustru, Storhertuginde *Marie Wilhelmine*, Prinsesse af Hessen-Cassel[1]), Winthers specielle Velynderinde, var mere lille end stor, men af Natur stærk, „stämmig", havde kulsort Haar, klare, kraftige, blaa Øjne og talede med en stærkt prononceret sydtysk Akcentuation. Endnu saae hun meget godt ud og var en sand Moder for sine to Døtre. Hun gav sig af med at male, og Winther siger, at han „holder saa gyselig meget af hende".

Ogsaa hans Elev, den 20-aarige „lille, fine, spæde, blegrosenfarvede, kløgtige og graciøse" Prinsesse *Caroline Charlotte Mariane — Lili* — var en højst tiltalende Person. Alle vare enige om at betragte hende som en yderst elskværdig ung Dame, hvem en omhyggelig Opdragelse i høje Omgivelser havde gjort skikket til at blive en Pryd for en Trone. Hun havde Karakterstyrke, Hjærte og Forstand. Kun var det Skade, at hendes Helbred var svagt, næsten sart, og at hendes

[1]) Søster til Landgreve *Wilhelm af Hessen* og altsaa vor afdøde Dronning *Louises* Tante.

Nervesystem ved den mindste usædvanlige Anstrængelse eller Overraskelse blev angrebet[1]). Chr. Winther siger, at „hun er en fin, hvid Perle, ikke *skjøn*, men spæd og yndig, og *naturlig* er hun, fuld af Kløgt og Godmodighed". I et utrykt Brev til *Chr. Thaarup* skriver han: „Hun er saa nydelig, Du, og saadan, at man strax maa sige til sig selv: „Hun kan ikke være anderledes end klog og god og naturlig, og hvor from og barnlig er hun ikke tillige!" Men det er heller intet Under! Naar man har en Fader, som er lutter Følelse og Fantasi, og en Moder, som er *forstandig* og dermed forener en naturlig Jævnhed og megen Dannelse, som oven i Kjøbet selv er Kunstnerinde, og som fra alle disse Sider med sand moderlig Ømhed har virket paa hende, saa maa jo et *saadant* blødt Stof nødvendigviis erholde en saadan Form. Kort sagt: Alt er godt og herligt"[2]). Meget dannet var hun og havde, om ikke *mange* Kundskaber, saa dog *megen;* thi Hvad hun vidste, det vidste hun tilgavns. Efter Hvad Chr. Winther siger i et utrykt Brev, bildte hun sig selv ind, at hendes Sprogtalent var maadeligt, hvilket jo kom til at gaa ud over ham. Sin Moders Ævne til at male havde hun arvet, det vil sige: hun havde — efter Moderens egne Ord — intet originalt produktivt Talent, men kopierede ret net. —

[1]) Se *C. E. Bardenfleths* Livserindringer, S. 46, 47, 49. [2]) Til denne wintherske Skildring af hende svarer godt *J. P. Mynsters* i et Brev til *P. Hjort* (26nde Juni 1841): „Vor unge Prinsesse er charmant. Uden at være nogen Skjønhed, er hun meget indtagende, hendes Ansigt fint, hendes Væsen let, frit, sikkert, venligt, beskedent og dog med Værdighed. Hun har udentvivl baade Forstand og Karakter".

Winther var saa begejstret over hende, at han skrev til *Agerskov:* „Det vil jeg sige Dig: hvis Du ikke gaaer i Teatret den Aften, naar hun, bejublet og beklappet, første Gang træder ind i vor gamle Knurrekiste, og til *HENDES* Gloire og Ære brøler, saa Du er hæs i, conditionaliter, 14 Dage, og saaledes slaaer Dine fine Frøkenhænder sammen, at der er Vabler paa dem, idetmindste saa store som Blæren i en Pattegris, saa bliver vi ikke gode Venner i lang Tid, det kan Du nu belave Dig paa."

Om den 23aarige Prinsesse *Louise* havde man forud sagt til Winther, at hun var stolt og frastødende; dette, fandt han, var en aabenbar Usandhed. Hun var noget sygelig[1]), men i høj Grad dannet, havde dyb Følelse for alt Skjønt og Godt og talte derom med mer end almindelig Stringens. Winther siger: „Maaske hun mener, at det ikke er Alle, med hvem man behøver at indlade sig om Sligt, maaske hendes Ildebefindende stundum gjør hende mindre meddelelig, o. s. v. — Nok er det: jeg, hvem hun heller ikke meget giver sig af med, seer hende stundum saa livligt og venligt at underholde sig med sine Omgivelser, og, naar hun imellem har henvendt sig til mig, har vor Samtale altid efterladt et behageligt Indtryk. Hendes Fader sagde forleden Aften til mig: „Meine ältere Tochter, die *Lovise,* schreibt auch Verse — aber, ich bitte Sie, verrathen Sie mich nicht! Niemand darf es wissen, und Niemand sieht ihre Arbeiten! nur wir Eltern und ihre Geschwister sehen dieselbe zuweilen. Sind sie auch in technischer

[1]) Hun døde nogle Aar efter.

Hinsicht nicht ganz ohne Tadel, so ist der Geist, der poetische Duft, so viel ich zu beurtheilen vermag, ächt und frisch".“

Da Winther kom til Neu Strelitz, var Arvestorhertugen, den 21aarige *Friedrich Wilhelm Carl*, i Italien; men i Slutningen af April vendte han tilbage „for at føre sin Søster til Alteret.“ Winther omtaler ham som et vakkert, godmodigt og opvakt Menneske.

Den yngste Søn, den 17-aarige *Georg August Ernst*, nævnes slet ikke af Winther; maaske har han dengang studeret borte fra sit Hjem.

Den fornemste af Hoffets Damer var Frøken *Marie v. Hessberg*, en halvgammel, ikke smuk, men meget klog og aandrig Person, ved hvis Side Winther altid havde sin Plads ved Taffelet. Efter hende fulgte i Rang Enkefru *v. Normann*, en Skotterinde, hvis Familienavn var *Douglas Maclean Clephone*. Hun saae ud til at have været dejlig, og, skjøndt noget svær, var hun endnu nydelig, *god*, klog, i høj Grad dannet og yderst elskværdig; hun havde havt stor Andel i Prinsesse *Marianes* Opdragelse. Den yngste 28aarige Hofdame var Frøken *Augusta von Dewitz*, Datter af Chr. Winthers store Velynder og Ven, Excellencen *v. Dewitz*, Landets „Omnipotens“; hun havde vist været ret smuk og var endnu „ret net, ret klog, men lidt ubetydelig“; Winther skriver: „Det var hende, som Kongen advarede mig for; det havde han ikke behøvet“. Prinsesse *Marianes* Hofdame var Frøken *v. Oertzen*, „en *lille* bitte, blond, rød og hvid, fin og blød Mecklenborgerinde“. Winther siger: „Det lader til at være en klog lille En, og skikkelig seer hun ud, naar hun

leer og viser sine klare, opalhvide Tænder. Hendes Hænder ere lidt røde endnu fra Landet af; men vi skulle nok her ved Hoffet blege paa dem". Fordi hun var udvalgt til at følge Prinsessen til Danmark, blev Chr. Winther opfordret til at lære ogsaa hende Dansk.

I denne elskværdige Kres færdedes han altsaa næsten dagligt. De Herrer, som havde fulgt *Frederik den Syvende* derover paa hans Friertog, havde sagt Winther, at Tonen i det storhertugelige Hus var stiv; men selv fandt han, at man ikke kunde tænke sig et behageligere og friere Samliv end det, der førtes blandt disse jævne, dannede Mennesker, og Nydelsen forhøjedes ved den fornemmere og rigere Sfæres Finhed, Luxus og Elegance. Som Beviis paa det Gemyt, der beherskede Tonen *der,* fortæller Winther: „Igaar, Paaskedag, var der ret muntert ved Taffelet; Æg spillede en betydelig Rolle mellem den Mængde, der serveredes, og tilsidst præsenteredes der Enhver et Æg af Sukker. Storhertuginden sendte mig ved en Tjener 2 store, brogede Æg og sagde til mig — jeg sidder nemlig lige over for hende — „at jeg skulde gjemme dem til Erindring om Paaskedag i Neu-Strelitz". De ere af ingen Værdi; men, naar man aabner dem, seer man i det ene Slottet og i det andet Kirken her i Byen. Jeg vidste i Begyndelsen ikke, om jeg skulde tage eet eller bægge; men den Hofdame, hos hvem jeg altid har min Plads, sagde mig, hvorfra de kom. Jeg svarede da: „Ich werde die Eier aufheben und wenigstens sehr theure Erinnerungen aus ihnen herausbrüten". — Jeg anfører dette lille Træk for at vise, hvor gemytligt *det*

Hele er. Frøken v. *Hessberg* tog dem til sig for at pakke dem ind for mig."

Efter Taffelet spillede Storhertugen stadigvæk Kaart, og Chr. Winther læste da højt for „de om-Bord-siddende og broderende Damer", vel mest Digte, da „hele den høje Familie elskede Poesi og Kunst". Undertiden gik man i Teatret, hvor der optraadte rejsende Selskaber af meget tvivlsom Art; Storhertugen klappede og syntes ikke om, at Winther forholdt sig fornemt til Præstationerne.[1])

Derimod nød han den Musik, han hørte paa Koncerterne derovre. Videnom var det storhertugelige Kapel berømt, og Koncertsalen i selve Residensslottet var pragtfuldt og elegant udstyret. Det var især ældre Mesteres Arbejder, som blev udførte til Winthers største Nydelse.

Som ivrig Patriot er han virksom for at faa indført dansk Musik derovre; han beder sine Venner i Kjøbenhavn om at sende ham „Kong Christian stod ved højen Mast", „Danevang ved grønne Bred", „Danmark dejligst Vang og Vænge" (især udsat af *Hartmann* eller *Frølich*), „Der er et Land", „Vil Du være stærk og fri", *Weyses* 50 Kæmpeviser, en hvilkensomhelst Opera af *Weyse*, *Hartmanns* „Ravnen", „Elverhøj" og hvad Andet „der kan henregnes under denne Kategori, men Alt originalt dansk"; en Komponist, Kammerherre v. *Oertzen*, vil saa deraf arrangere en Festmusik til Brug ved en Turnering, som skal være derovre i Anledning af Formælingen.

[1]) Chr. Winthers egen Udtalelse til *Carl Andersen*.

Ogsaa dansk Digtning vil han gjøre bekjendt i Mecklenborg; han beder om en tysk Oversættelse af „Kong Christian", der staaer i „Skandinavische Bibliothek", og om to Exemplarer af sine egne „Haandtegninger" samt „Sang og Sagn"; endvidere gjør han Forsøg paa at faa *Hertz's* Festdrama i Anledning af Formælingen, nemlig „Svanehammen", derover i Manuskript; saa vil han læse det for og med Prinsessen, saa at hun dog nogenlunde maa kunne forstaa det, naar hun skal overvære dets Opførelse.

En Skygge i hans neustrelitzske Lysttilværelse er det ringe Udbytte, han mener at høste af sin Underviisning, og som bevirker, at han i et utrykt Brev kalder sig „en halvvejs ulykkelig Sproglærer i de Venders Land"; han klager over, at man ikke vil give ham Tid til at indpode den danske Tunges Kvist paa det unge, fyrstelige Træ, hvilket nager ham hver Dag og stundum ogsaa om Natten. „Prinsessen har saa uendelig travlt med mange andre Ting" [end Underviisningen], hun bliver saa ofte afbrudt og har — som man kan tænke — ogsaa Hovedet fuldt af mangehaande Tanker, der lidet harmonere med „god—bedre —bedst", etc., etc." Det gik ham som Abbed *Vermond*, der fra Paris blev sendt til Wien for at lære den unge *Marie Antoinette*, som snart skulde være Frankrigs Kronprinsesse, fransk Sprog og Literatur, men hurtigt erfarede, at hun ikke havde Lyst til at fordybe sig i disse Sager. — Som i sin tidligere Lærervirksomhed, optraadte Winther atter her meget pligtopfyldende. Med Storhertuginden, med Hofdamerne, med Kavalererne og med Prinsessen selv parlamenterede han; atter og atter

forestillede han hende Nødvendigheden af at udvide Underviisningstiden, hvis der skulde komme et nogenlunde anstændigt Resultat ud af det Hele, — men Alt forgjæves! Hans Arbejde indskrænkede sig til en Times Konversation hver Dag. Han skriver: „Jeg ankom hertil den 3die [for 16 Dage siden] og har kun læst 11 Timer. Rigtignok seer jeg Prinsessen næsten dagligt ved Taffelet og om Aftenen; men altid er der indbudne Gjæster, som omringe hende, og Pladsen ved hendes Side er en Hædersplads, som jeg er langt fra. . . . . De flygtige Øjeblikke, i hvilke jeg under disse Omstændigheder kan henvende mig direkte til Hendes Højhed, kunne ikke paa en passende Maade anvendes til Sprogunderviisning. H. k. H. Storhertuginden, der i Begyndelsen var nærværende i Timerne, ... beklager, at jeg ikke er kommen for to Maaneder siden[1]), da — som hun mener — Antallet af Timerne endnu mere vil smelte sammen, jo mere Formælingsdagen nærmer sig.“ Paa hans Beklagelser svarede Prinsessen: „Sein Sie nur ganz ruhig! Ich werde Sie in Schutz nehmen und alle Schuld auf mich nehmen! . . .“ Saaledes stod Sagen! At han altsaa ikke kunde være i den bedste Stemning, siger han, at Enhver maa kunne begribe. Han beder *Algerskov* indstændigt om at fortælle i Danmark, at han selv — Winther — er uden Skyld i, at „dette forresten højst velsignede Barn“ ikke, naar hun kommer til sit fremtidige Land, kan tale dets Modersmaal, og han beder *Christian d. Ottendes* Haandbibliotekar *Just Thiele* om, at denne — af Venskab for ham — vil

[1]) Det kunde jo godt være skeet, da Forlovelsen var bleven deklareret allerede i Januar.

gjøre Kongen, Dronningen og Kronprinsen det tydeligt, at Prinsessen efter al Formodning næppe, naar hun træder iland, vil kunne sige: „Goddag, Danmark!", endmindre Mere. — Den 19de Maj havde han dog den Trøst, at hun i den danske Time fortalte ham, hun havde faaet Brev fra sin tilkommende Gemal Kronprinsen, og i dette var der en hel Side skrevet paa Dansk, og hun havde forstaaet Alt. I den Anledning fik Winther ved Taffelet smukke Komplimenter af Storhertugen. Endvidere modtog han d. 30te April fra *Christian d. Ottendes* Kabinetssekretær *Adler* „et smukt og glædeligt Brev", hvori der udtales: „Kongen paalægger mig at sige Dem, at man i Strelitz er meget fornøjet med Dem, og at det har glædet Hans Majestæt at vide dette af de paalideligste Meddelelser". Saa svinder lidt efter lidt Sorgen over det ringe Udbytte, hans Underviisning synes ham at give, og han kan nu glæde sig ved, at Alt, hvad der derovre nærmest angaaer hans egen Person, er af den Natur, at han ikke kan ønske eller forlange det bedre. Han har det saa ubeskrivelig herligt, at han gjærne kunde skrive en hel Bog derom. Han synes formelig at have været lidt barnagtig vigtig, hvilket ellers laa saa uendelig langt fra hans Natur; med en Mine som hos En, der er inden for den store Kres, betroer han sin Ven *Agerskov,* der staaer udenfor: „Her skal være en Turnering; . . . dog maa Du endelig ikke tale om den; thi det er en Hemmelighed". Man faaer formelig Indtryk af ham som Diplomat, naar han skriver: „Diplomaten Grev . . . . advarede mig for adskillige Damer, der — som han meente — nok vilde forsøge at hilde mig med Udfrittelse og kaptiøse Spørgs-

maal; — jeg kjender nu den største Del af de med Hoffet forbundne Damer; men endnu har jeg ikke sporet noget Sligt, hverken Fint eller Plumpt". Og: „Man paastod, at den mecklenborgske Adel var frastødende stolt, og udpegede især to Mænd som saadanne; og netop i disse To har jeg fundet de mest forekommende og frisindede Folk". Han, der nylig havde været saa fattig, beder *Agerskov* om at kjøbe Noder „paa min Regning", med tyk Streg under; men i et senere Brev til *Chr. Petersen* hedder det om samme Udgift: „Det gaaer jo ikke af min Lomme og skeer jo desuden *pour faire honneur à la patrie.*" —

Den lille By, som Winther foreløbigt havde taget Ophold i, laa ved Zierker-Søen, og i dens nærmeste Omkres fandtes der en halv Snes mere eller mindre store Søer, der fik en ejendommelig Karakter ved de mange Vandfugle, som fandtes i dem, og desuden Skove af Eg, Bøg og Fyr, i hvilke der var fuldt op af Vildt. Byen var regelmæssig og smuk. Øverst laa Slottet, og under dette „Markplatze", Torvet med Kirken; fra dette udgik der 8 Gader i lige Linie, og de gjorde det Hele til en ottekantet Stjærne. Det storhertugelige Slot var Hovedpunktet i Staden, og ved Siden af det fandtes der en Bygning, som vidnede om den fyrstelige Families literære Sans, idet der her var et Bibliotek paa 50,000 Bind og tillige en Samling af obotritisk-vendiske Oldsager. Ved Siden af Slottet var bagud Slotsparken, som igjen stødte op til Byens Park. Indbyggerantallet var en 6—7000, og Alle elskede de her — som hele Landet over — sin Fyrstefamilie, hvilket skabte et sandt patriarkalsk Liv i den lille Residensstad. Hoffet var

langt større og prægtigere, end man skulde have troet efter Landets Størrelse; dette er en halv Snes Kvadratmile mindre end Fyen og havde dengang ikke hundrede Tusende Indbyggere; Storhertugen havde 40 Kammerherrer, mange ditto Junkere og en umaadelig stor Betjening nedad. Storhertuginden opvartedes af 29 Personer. —

Da Forholdet mellem de Herskende og Undersaatterne var saa venskabeligt, kan man forstaa, at Hoffet gjærne vilde have Winther i Forbindelse med Omverdenen, og Storhertuginden spurgte ham tidt, om han ikke havde begyndt at gjøre nogle Bekjendtskaber paa den borgerlige Side. Saadanne stiftede han da ogsaa. Han fortæller *Ludvig Bødtcher*, at han har besøgt Byens Superintendent, en fortræffelig, jævn, lærd og behagelig Mand, hvis Frue derimod ikke var ham ganske tilpas: hun var spydig og vred; formodentlig fordi hun ikke kom til Hove, rev hun tappert ned paa det Fornemme og sagde ved Afskeden til Winther: „Wenn es Ihnen bei uns gefallen hat, und Sie einen Abend *frei von Hofdienst* haben, so nehmen Sie wohl bei uns vorlieb". En Datter, som ikke var smuk, sang ret godt og spillede dertil paa Klaver; men det hele Indtryk synes at have mistet sit Værd derved, at hun havde meget røde Hænder. Det var Winther i det Hele et stort Savn, at kvindelig Skjønhed var sjælden derovre. Nogle Herrer vare derimod meget smukke Mænd, og det var jo altid bedre end Ingenting. —

Den hele Herlighed i Neu Strelitz varede kun i halvtredie Maaned. Ombord paa sin Lystkutter Neptunus forlod Kronprins *Frederik* Kjøbenhavn den 25de Maj

og var da ledsaget af Linieskibet Christian d. Ottende, Briggen Alart og Kadetkorvetten Flora. Rejsen gik over Bornholm, og nede i Østersøen steg Prinsen ombord i „Christian den Ottende", som paa det Pragtfuldeste var indrettet til at overføre den unge Brud. Den 3die Juni traadte han under højtidelige Æresbeviisninger iland i Rostock, og næste Dag, d. 4de Juni, ankom han til Neu Strelitz. Samme Dags Aften ender Chr. Winther et Brev til *Chr. Thaarup* saaledes: „Nu begynder Dansen. . . . Er det ikke skrækkeligt, at jeg til Festen er *nødt* til at trække en blaa Fløjels Hofkjole paa, bære en Kaarde og trekantet Hat?"

Chr. Winther har til *Georg Carstensens* Blad „Figaro" [1]) skrevet en udførlig Meddelelse om Højtidelighederne i Anledning af Formælingen [2]), de straalende Fester, som han selv havde været med til at arrangere og heelt igennem deltog i, ligesom i Hjemfarten til Danmark, hvor han til det Sidste var i de Kongeliges Følge. Hans livlige og stærkt interesserede Skildring tillader min Plads mig ikke at aftrykke. Jeg skal kun henvise til hans Begejstring over det store Dystridt (den før nævnte Turnering), som den mecklenborgske Adel havde arrangeret, og ved hvilken det Middelalderlige, som betegnede Alt, var fængslende for Winther; han fortalte malende og omstændeligt derom. Da Prinsesse *Mariane* oppe paa Slottet uddelte Kampprisерne til de for hende knælende Deltagere, siger han, at man maatte beundre den graciøse Maade, hvorpaa hun udførte dette Hverv; „hendes Miner og Bevægelser bare

[1]) 1841, I, S. 1—24. [2]) Den fremkom anonymt; men Professor *Ågerskov* har meddelt mig, at Winther var Forfatteren.

Præg af et elskværdigt Skjælmeri, der viste, at hun tilfulde havde opfattet Handlingens Betydning, som — uden Gyldighed i det prosaiske Liv — helligedes ved hele Festens symbolske Natur." -- Under Skildringen af Indtoget i Kjøbenhavn siger han: „Let og yndig som en Lysalf steg Prinsessen iland med en Mildhed og umiskjendelig Glæde og Frejdighed, som maatte forud indtage ethvert endnu uvist Gemyt. Den simple, smagfulde Rejsedragt, den lille, lette Sommerhat, klædte hende fortræffeligt. Mangen Tilskuer følte uvilkaarligt en Taare i Øjet, og Hvo skulde skamme sig derved? Hvilke Taarer ere skjønnere end Glædens?" Med særlig Tilfredshed fortæller han, at, da Overpræsidenten holdt Tale til hende, besvarede hun den med nogle hjærtelige Ord paa *Dansk*.

Mandagen efter Hjemkomsten deltog Chr. Winther i det store Bal-paré paa Christiansborg, hvorom jeg tidligere i en anden Forbindelse har fortalt. Han mødte *der* i brun Fløjelskjole med Staalknapper, Fløjelsknæbuxer, hvide Silkestrømper og Kaarde; meget godt saae han ud, da han var særdeles velskabt[1]).

Fra Juni 1841 til April 1842 vedblev han med at være Prinsessens Lærer, dels i Kjøbenhavn, dels i Odense (Sommeren og Efteraaret 1841). I den førstnævnte By boede han paa Hjørnet af Gl. Strand og Holmens Kanal, altsaa ligeover for Slottet; i Odense havde han indlogeret sig hos en Borgerfamilie.

Den 31te Aug. 1841 tillægges der ham som Lærer for Kronprinsessen et maanedligt Honorar af 50 Rbd. fra 1ste Juni 1841 og til Aarets Udgang; da skal der

[1]) Meddelt mig af *J. H. Lorck*.

tages nærmere Bestemmelse om hans fremtidige Gage. Det hedder i den kongelige Resolution, som der her er Tale om: „Hvad derimod angaaer Godtgjørelsen for de Omkostninger, Professor Winther maatte have ved Anskaffelsen af Logi, samt ved de Rejser, han maatte foretage for at have Ophold paa samme Sted som Hendes kgl. Højhed, da er den en Gjenstand, som er Os aldeles uvedkommende, og hvortil Vi derfor ikke finde os foranledigede at bidrage“.[1]) — Den 3die Jan. 1842 bevilges der ham fremdeles i 6 Maaneder 50 Rbd. maanedligt.

Winthers Aktier ere aabenbart stegne i Publikums Omdømme. I utrykte Breve fra *Aarestrup* til *Chr. Petersen* hedder det den 18de Maj 1841; „Alle her [paa Laaland] længes ret efter at høre hans mecklenborgstrelitzske Rejse-Æventyr, foredragne med den gamle poetiske Kraft og akkompagneret af den nye Professor-Holdning og Hofdiskretion“; og 20nde Juli 1841: „En før nogenlunde trist Stjærne paa Din lille Himmel, vor Ven Christian Winther, maa nu kaste nogen af sin Glans tilbage paa Dig; kan hans Humør ikke rosenfarve Dig? Alle fortælle her, at han er saa munter og veltilmode. Han havde lovet mig et Brev, og det vil glæde mig meget at modtage det og høre Noget om hans Sjæls Befindende i Hofluften og den mecklenborgske Atmosfære. Hils ham mange Gange!“

I Sommeren 1841 laa Winther flere Maaneder igjennem med Hoffet i Odense. Han spiste hver Dag ved Taffelet og læste ligeledes dagligt med Prinsessen; hun og hendes Hofdame, Frøken *Oertzen*, som paa

[1]) Findes blandt Chr. Winthers efterladte Papirer.

Odense Slot altid var tilstede ved Underviisningen, kunde snart en hel Del Dansk, skjøndt de endnu ængstedes ved at tale det med Alle og Enhver. Alligevel skriver Winther d. 21nde Aug. d. A. til *Thiele:* „Med det danske Sprog gaaer det — *entre nous* — kun saa jævnt“ [1]).

Under Opholdet i Odense rejser Prinsen en Tid som Guvernør i Jylland paa Inspektion *der*, og imidlertid sidde Prinsessen, Frøken *v. Oertzen*, Frøken *Caroline Oxholm*, Kammerherre, Hofchef *Adolph v. Hedemann* og *Chr. Winther* „og udgjøre et pænt lille Miniatur-Hof“.

Det var maaske ikke Winther i alle Henseender ubehageligt, at Prinsen rejste bort; thi han følte sig ofte ilde tilmode ved at skulle negte at deltage i dennes Drikkegilder; naar Herrerne efter Taffelet trak sig tilbage i Billardstuen, hvor Vinen flød, forsvandt han, og dette syntes Prinsen ikke om [2]). Winther holdt forresten af ham; han saae i ham „et overmaade ligefremt, godt og rart Menneske — naturligt og oprigtigt“; han morede sig over at opdage hans smaa Færdigheder og gode Egenskaber. Saaledes en Dag, medens de gik sammen i „Fruens Bøge“! Prinsen gjorde ham opmærksom paa en lille, lys Plet i Barken af et langt fra dem staaende Træ, og, idet han lukkede sin Pennekniv op, sagde han: „Hvad gjælder det — jeg skal kaste Dem denne Kniv lige i Prikken!“; og, før Winther fik udtalt sit: „Umueligt, Deres kongelige Højhed!“, sad Kniven fast lige i det betegnede Punkt“ [3]).

[1]) Brevet findes i *Abrahams'* Saml. paa Det kgl. Bibliotek. [2]) Meddelt mig af Hr. *H. Werliin*. [3]) Meddelt mig skriftligt af Frøken *P. Ross*. Muligviis har denne Episode været medvirkende til Ideen i Winthers Digt „Konge-Egen“ (En Saml. Vers, S. 163).

Winther befandt sig dog aabenbart naturligere og bedre uden for Hoflivets Sfære. Under sit Ophold i Odense havde han det Held, at en Forening af danske Skuespillere og Skuespillerinder, af hvilke de fleste vare hans personlige Bekjendte (*Nielsen* og Frue, *Holst* og Frue, *Phister, Chr. Foersom* og Fl.) gav Forestillinger paa Teatret *der*, og han kom da og besøgte dem, hvilket vel ogsaa har været Vedkommende en Oplivelse, da i alt Fald *Nielsen* kjedede sig, og hans Hustru følte Hjemve. Teatret med *Overskous* Præstationer i Anledning af Formælingen synes at have været Winther en Gru, og Raadstueballet i samme Anledning taler han meget mat om.

Hans private Omgang derovre var ikke stor. Temmelig ofte kom han til *Poul Møllers* Enke, der med sine Børn havde bosat sig i Odense. Han synes at have sat megen Pris paa hende; men af hendes egen Mund veed jeg, at hun i saa Henseende ikke rigtig gjorde Gjengjæld; hun fandt ham noget for lapset og ærgrede sig over hans omfattende Kurmageri. Han trængte til Venskab og Venlighed. En Dag kom han til hende og udstrakte sine Hænder imod hende med de Ord: „Ikke sandt, Eline, De holder dog lidt af mig?". Hun svarede: „Fordi De er *Poul Møllers* Broder, holder jeg endogsaa meget af Dem." — Et Portræt, som blev malet af ham, medens han var i Odense, forærede han til Fru *Møller*, og det besiddes nu af hendes Svigerdatter, Enke-Oberstløjtnantinde *M.* Hvem der har malet det, vides ikke.

Fra Odense besøgte Winther ikke sjældent sin Halvsøster Madam *Bredsdorff* i Vissenberg Præstegaard

et Par Mil derfra. „Det er mærkeligt, han vil komme *der*", bemærkede Frøken *Caroline Hanck* til Fru *Poul Møller*, „da han dog har friet til Madam *Bredsdorff*, og nu er hun apoplektisk". „Aa, Hvad siger *det!*", var Svaret; „Han har jo øvet sig paa os Allesammen". Han tilbragte Tiden derude med at spasere, konversere og spille Klaver[1]).

I selve Odense By kom han til Adjunkt *Hancks* Enke; denne Dame var den bekjendte Bogtrykker og Redaktør *Iversens* Datter, og flere unge Piger, blandt hvilke den fra *H. C. Andersens* Historie bekjendte *Henriette Hanck*, fængslede ham ved deres Livlighed og Begavelse. Han læste tidt sine Digte op *der*, saaledes „Gaston den Gode", som da nylig var skrevet.

Ogsaa i Historikeren *Caspar Paludan-Müllers* Hus kom han. Han erklærede, at, naar man havde nævnet de tre, Fru *Møllers*, *Hancks* og *Paludan-Müllers*, saa havde man skummet Fløden af Samfundet *der;* alt det Øvrige var Mælk. Hermed betegnede han den lettere Omgang, som han dog ogsaa satte Pris paa, saaledes med Etatsraad *Pontoppidans* Familie og med Kaptajn *v. d. Reckes*. Disse vare *Adolph Reckes* Forældre, og denne unge Poet, som da var hjemme, tiltalte Winther meget; men især gjaldt dette dog hans tre Søstre: *Charlotte*, *Thora* og *Louise*, af hvilke den ældste var 12, den yngste 5 Aar; han siger: „Uagtet de ikke ere ansigtssmukke, saa ere de dog nogle Pragtexemplarer: morsomme, *barnagtige*, naturlige og opvakte". I et utrykt Brev til *Chr. Pe-*

[1]) Meddelt mig af Frk. *Caroline Hanck*, som paa denne Tid var *der* i Huset.

tersen siger han: „De tre Døtre have alle lige meget bemægtiget sig mig. Vi ere allerede Du og Du, og den yngste har allernaadigst udnævnt mig til „sin allergodeste Livret", i hvilken Klasses No 1 og 2 hendes Fader og Broder ere stillede. De ere nydelige og graciøse". Naar han besøgte *Reckes*, viste han sig meget livlig og sagde selv, at saaledes var han aldrig andre Steder. Den 16de Aug. 1841 fortæller han om, hvorledes han sammen med *Reckes* og *Pontoppidans* Familier har været paa Skovtur i Kjærtemindes Omegn, nemlig paa Lundsgaards Klint. De vare henved 40 Personer i Følge, og han skriver til *Petersen:* „Du vil kunne slutte Dig til den Forandring, der er foregaaet med mig, naar jeg fortæller Dig, at jeg med bægge Hænder greb efter *Reckes* Invitation og morede mig fortræffeligt". Han følte sig nemlig tidt ene i sit borgerlige Logi med sin private Menage, som det maaske var ham svært nok at skaffe Penge til. Af et utrykt Brev fra ham i Odense til *Chr. Petersen* synes det at fremgaa, at han trænger til *Guld* og at han har „afkastet den gamle Bergfins Dragt". Han skriver: „Hvorledes staaer det eller gik det med Salget af mine Bøger og Effekter? Herregud, de gamle Klæder! Saa dem gjorde jeg *dengang* ingen Lykke med! Nej, Lykken tager sig nok iagt! . . .". Et lille Billede af hans Husholdning i Odense faaer man gjennem følgende Ord til *Petersen*, som i Anledning af hans Fødselsdag har sendt ham Delikatessesager. Det hedder: „. . . Glasset, hvori de yndefulde Sardiner eller Sardeller vare, havde ikke kunnet modstaa Rejsens Besværlighed, og hele Pakken lugtede udenpaa af Sild. Imidlertid har min

Værts Døtre renset dem for Glasstumper, hældt frisk Olie derpaa, og iformiddags spiste jeg to Stykker til Frokost. Salmisten siger: „Vin glæder Menneskets Hjærte, og hans Ansigt glinser af Olie!“ Det glæder mig paa Dine og mine Vegne, at vi saa smukt kunne kommentere Det gamle Testamente og ikke heller glemme Det nye. Vinen proberer jeg iaften og gaaer imidlertid og seer gjennem Flasken. Jeg skal nok drikke Din, Din Kones, *Carls* og Frøkenens[1]) Skaal; en saadan lille Fest, en stille Messe, holder jeg nok af imellem.“ Han røg saa sin Cigar til; thi en saadan yndede han; han skriver i det før omtalte Brev til *Petersen:* „Hav den Godhed, saa snart mueligt, at sende mig 500 Cigarer fra *Zøylner*: St. Andrea. Han krediterer mig vel, til jeg kommer.“ — Bliver han saa træt af Ensomheden eller af det kongelige Taffels Glæder, gaaer han ud i „Fruens Bøge“, hvor der holdes Bal, og hvor han seer paa Ungdommen, der danser, og „da kan *der* være ret angenemt, især naar man derude finder vakre Bekjendte“. Han siger: „Uden at være lystig, tager jeg dog Del i det herværende lystige Liv, ifølge mit nuværende Princip: at gjøre saa Meget med som mueligt, inden jeg ligger todt“. „Hvad mig selv angaaer, da er min udvortes Stilling ret behagelig og for Øjeblikket sikker; . . . . men Hvad Fremtiden skal bringe, det veed jeg endnu ikke.“

Opholdet i Odense er ham alligevel ikke fuldt ud tilfredsstillende; thi, da der er Udsigt til, at det lille Hof skal rejse til Kjøbenhavn i Anledning af Kongens

[1]) Frk. *Aagaard.*

Fødselsdag d. 18de Septbr., glæder han sig meget dertil. —

I April Maaned 1842 afbrydes pludseligt Winthers Lærervirksomhed hos Prinsessen. Om Anledningen hertil kan jeg ikke anføre noget fuldt ud Beviseligt, men kun Hvad der er mig meddelt paa anden Haand gjennem Hr. Musiklærer *V. F. Brandt,* hvis Kilde er Prinsesse *Marianes* Gemakspige, Jfr. *Søberg.* Hendes Udsagn gik ud paa, at Chr. Winther, som blev mere og og mere indtagen af Prinsessen, og som, stadig elegantere og mere duftende af fine Vande, mødte ved Underviisningen, engang overrakte hende det til *Marie Hansen* skrevne Digt: „Hun er sød, hun er blød, hun er smal om sit Liv“ [1]); hun gik direkte ind og viste sin Mand det; Følgen var, at Chr. Winther strax blev viist bort fra Slottet for aldrig mere at sætte sine Fødder *der.* Dog vedblev han med at hæve sin aarlige Gage paa 600 Rbd., indtil der d. 20nde Novbr. 1849 — efter *Frederik den Syvendes* Tronbestigelse — meddeltes ham fra den kongelige Chatolkasse, at Kommissionen til Ordning af Kongens Privatkasser havde foreslaaet flere Reduktioner, og disse vare approberede af Kongen; som Følge heraf vilde hans Pension bortfalde fra 1ste Januar 1852.

Frøken *P. Ross* skriver i et Brev til mig: „Efterat Chr. Winther var bleven fjærnet fra Prinsessen, hørte jeg aldrig, at han talede om hende; man sagde, at

[1]) Han fulgte i saa Henseende *Baggesens* eller ogsaa den islandske *Tormod Kolbruneskjalds* Anviisning, idet denne først digtede Lovkvæde om *Katlas* Datter *Torbjörg Kolbrun,* men senere vendte dette til Pris for *Tordis Grimasdatter.*

hun yndede ham ikke.“ Kort efter Afskedigelsen skrev han d. 13de Juni 1842 ved Det kgl. kjøbenhavnske Skydeselskabs Trehundredaarsfest følgende ikke før offentliggjorte Sang til Kronprinsen og Kronprinsesssen, maaske for at slaa de verserende Rygter til Jorden, maaske ogsaa i det Haab at kunne formilde de vrede Guder:

Vor Nordenvind skal sadle op
til dristigt Ridt sin Ganger
og ride over Bølgens Top
som vor Gesandt og Sanger;
han kjæk og bold og stærk og sund
med sine gode Lunger
did bringe skal af Hjærtensgrund
den Hilsen, her vi sjunger.

Han fare skal til Egerbrønd [1])
og Kildens Nymfe vække,
at hun vor elskte Kongesøn
sin gyldne Skaal maa række,
og hilse fra det gamle Land,
at *her* han glemmes ikke;
mens hisset Sundhed drikker han,
vi *her* hans Sundhed drikke.

Han svæve skal til Zierker-Sø [2])
om Slottets høje Tinde
med Ønsker fra den danske Ø
for *hende*, vor Fyrstinde:
at Taaren tørres maa paa Kind,
mens Sukket døer og tier,
at Sorgen dybt maa lulles ind
ved Trøstens Melodier [3]).

Og han i Sang skal sætte frem
alt med sin stærke Stemme,
at tusend Hjærter trofast *dem*
imøde slaa herhjemme;

[1]) I Böhmen. [2]) Neu Strelitz ligger — som før sagt — ved denne. [3]) Prinsessens Søster *Louise* var i Februar død i Rom, hvortil hun var rejst for sin Sundheds Skyld.

at vi vor Kraft, vort Liv og Mod
for *deres* Fod nedlægge
og tømme her i Druens Blod
en ærlig Skaal for Bægge.

I Foraaret 1844 forlod — som bekjendt — Prinsesse *Mariane* for bestandigt sin Gemal, og da stod Chr. Winther med sin Sympati ganske paa hendes Side.

I en Note til „Hjortens Flugt" har *Verner Dahlerup* gjort opmærksom paa — Hvad der ogsaa andensteds er fremkommet — at Chr. Winther i denne Digtning paa forskjellig Maade har hentydet til Forhold angaaende *Frederik den Syvende*. Jeg mener, at han i Dronningen har skildret Prinsesse *Mariane*, i Kongen paa mange Punkter *Frederik den Syvende* og i Rhitra Grevinde *Danner*. Han kalder Dronningen „den fromme, den elskelige Viv" [1]), „den Rene" [2]) og siger, at hun er „saa mild og saa dejlig som Vaarens klare Sol" [3]). Senere hedder det:

Hos mig bar altid Kvinden
den allerstørste Pris,
og Dronningen, hun er dejlig
som Eva i Paradis [4]).

Han ønsker, at „Guds Engle her og hist maa glæde hende" [5]). Saa synger han til sin „høje, ædle Frue", i hvem han mere seer Kvinden end Dronningen [6]):

Jeg gjennem Skov og Dale
har vandret paa min Fod,
mens Klangen af Din Tale
mit Øre ej forlod.

[1]) Sml. Digtn. VII, S. 73. [2]) Smsteds S. 216. [3]) S. 56. [4]) S. 74. [5]) S. 172. [6]) S. 276.

Jeg steg paa Bjærg og Banker,
og stærk jeg blev derved,
at det var Dine Tanker,
som styrede mit Fjed.

Jeg døjed megen Smerte,
men som en Svaledrik
huldt kvægede mit Hjærte
da Mindet om Dit Blik.
Langt hellere jeg døde,
langt heller blev jeg blind,
end Haabets Morgenrøde
se blegnet paa Din Kind [1]).

Og atter [2]):

Mig er, naar Sjælen tørster,
Dit Blik et Kildevæld,
og jeg seer ned paa Fyrster,
naar blot jeg er Din Træl!
Jeg være vil Din Sanger;
o, skjænk mig dette Navn!
Jeg intet Mer forlanger,
indtil jeg naaer min Havn.

At denne fine, elskelige Kvinde blev tilsidesat af sin Mand, oplevede Chr. Winther; han vidste, at Jfr. *Louise Rasmussen* under det fyrstelige Ægtepars Sommerophold paa Frederiksgave boede i Nærheden af Slottet og at Prinsen endog tvang sin Hustru til at modtage dette bedærvede Fruentimmer i Audiens. Saa kunde Winther vel nok blive forbitret baade paa Ægtemanden og Elskerinden. Det er da ogsaa højst sandsynligt, at han i følgende Skildring af Kongen har tænkt paa *Frederik den Syvende:*

[1]) Smsteds, S. 217. [2]) S. 278 og 79.

Men han var vild og flygtig
som Kornmod i Høst,
ustyrlig som Stormen,
der hæver Nordhavs Bryst [1]).
Han ænsed knap sin Dronning;
men til Banket og Fest
de useligste Karle
han samlede til Gjæst.
Hvad Slet der var at finde,
det sad omkring hans Bord.
Som Herren er, saa træde
og Svende i hans Spor [2]).
Hans Hjærte var saa øde,
saa tomt som en Lo
om Sommeren før Høsten,
mens Vipperne end gro.
Han følte sig saa ensom
saa usel og forladt;
hans Tanke — lig en Jolle
paa Hav i bælgmørk Nat —
drev om i Sjælens Mørke,
og som i Lyn paa Lyn
fremviste Fortids Veer
sig for hans indre Syn.
— — — — — — — —
Han tænkte paa, hvor ofte,
bedrøvet og forraadt,
hans Haand var strakt mod Frugten,
som ej han havde naaet;
at aldrig ham iskjænket
var noget Bæger purt,
men Livets Drik forgiftet
ved Sorgens bitre Urt [3]).

Det er Chr. Winthers Bebrejdelser, som lyde i Peder Jærnskjægs Ord om Hvad han vil foreholde Kongen:

Jeg sige vil: „Du aabner
for vidt Din Borgeport;
den Flok, som *der* indtrænger,
den duer ikke stort.

[1]) Smsteds S. 56. [2]) S. 62. [3]) S. 256—57.

De smiske for Dit Aasyn,
de prise højt Dit Hus;
men Alt, hvad *der* de søge,
er kun Sulefad og Krus".
Jeg sige vil: „Dig blomstred
en Lilie til Din Lyst;
Du kunde havt den reneste
Jomfru ved Dit Bryst.
Ha, Dankonning, skam Dig
for Din usleste Dreng!
Den frækkeste Skjøge
har Du lagt i Din Seng!" [1])

Med Hentydning til Jfr. *Rasmussen* hedder det endvidere:

I hende rent fortabt,
kun hende ænsed han; —
forsvundet af hans Tanke
var Dronning, Folk og Land [2]).
I Kongens Hjærte Rhitra
har tændt den vildeste Brand,
og hun er mere Hersker
i Borg og Land end han [3]).

Rhitra siger selv:

Og Dronning vil jeg være;
ved Gift eller Staal
jeg skal mig aabne Vejen
til mit sidste, store Maal [4]).

Efter Katastrofen med Prinsesse *Mariane* og Chr. Winther er det sikkert, at *Frederik den Syvende* ikke kunde døje denne, og bedre blev det naturligviis ikke, efterat „Hjortens Flugt" var udkommen. Her maa i Virkeligheden Forklaringen søges til, at denne udmær-

[1]) Smsteds S. 260. [2]) S. 67. [3]) S. 93. [4]) S. 228.